biblioteca rao

DUMITRU POPESCU

CÂNDVA, DUPĂ IZGONIREA DIN PARADIS...

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, DUMITRU
Cândva, după izgonirea din Paradis... / Dumitru Popescu ; –
București : RAO International Publishing Company, 2010
ISBN 978-973-54-0264-8

821.135.1-31

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

DUMITRU POPESCU
Cândva, după izgonirea din Paradis...

Ilustrația copertei:
După Egon Schiele, *Der Tod und das Mädchen,*
1915, 150 x 180 cm, Osterreichische Galerie, Viena

2010

ISBN 978-973-54-0264-8

1

Soarele aluneca spre apus clorotic și absent, agățându-se în crengile uscate ale copacilor de câmpie înșirați la marginea cimitirului. Stere își încâlcea privirile în acest desen arid. Alesese o oră târzie pentru vizita la mormântul Eufrosinei, ca să evite forfota iritantă a dimineților de duminică, dar tăcerea plictisită a înserării i se părea și mai stresantă. Nu se putea reculege. Altădată, după depunerea florilor și aprinderea lumânării la mormântul părinților, privind înscrisurile în piatră, se afunda în timp ca un parașutist în subteranele nopții. Găsea chipuri șiroind de bunătate și dragoste primindu-l în întruchipările sale de copil, adolescent, flăcău, chiar de bărbat, îndulcit de melancolie. Lungile clipe de reculegere lângă mormânt erau mântuitoare întâlniri cu sine. Și lângă lespedea Eufrosinei se regăsea o vreme, deși ea se abținea să intre în prim-planul evocărilor. Astăzi n-au mai funcționat nici mecanismul parașutismului în tunelul timpului, nici invocările ritualice pentru deschiderea porților trecutului.

Întorcând capul spre partea centrală a cimitirului, Stere descoperi că nu e chiar singur printre pietrele, crucile, grilajele și mușuroaiele de pământ ce semnalizau, cu o cochetărie fadă, lumea ascunsă a morților. La vreo 20 de metri, o siluetă feminină se apleca într-un balans adormit, executând acele mișcări sumare și stereotipe ale îngrijitorilor de morminte în vizită la decedații lor. La un

moment dat, femeia se fixă în poziție verticală și, cercetând împrejurimile, își opri ochii asupra lui. Se păru că îl recunoaște, deoarece înclină capul, determinându-l pe Stere să schițeze la rându-i un salut evaziv. Considerând măruntul incident încheiat și refuzând din comoditate să-i caute explicație, încercă să reconstituie contactul (aproape eșuat) cu moarta sa (cu însemnele ei exterioare), pregătindu-se de plecare. Cu coada ochiului observă că „vecina de mormânt" iese pe alee și se îndreaptă agale, diseminându-și atenția în spațiul funerar, către locul unde se afla. Părea să fie ținta excursiei dezlânate, somnambulice a ciudatei colege de cimitir. Fără s-o cerceteze, prefăcându-se concentrat asupra mormântului, printr-un sfert de privire păstra legătura cu silueta ce înainta: o talie înaltă, suplă, un păr negru ca pana corbului, un aer semeț, de om sigur pe sine. Când personajul ajunse la 4-5 metri, se dezmetici și exclamă:

– Vichi!

Într-adevăr, doctorița era, Victoria Pavelescu, una dintre prietenele apropiate ale Eufrosinei, colegă cu ea de spital, componentă a „cercului" frecventat o viață întreagă.

– Nu m-ai recunoscut! îi întinse ea o mână osoasă cu degete lungi, bine îngrijite. Nu ne-am văzut de când s-a prăpădit Sina, nu? De șase ani. Sau șapte?

Stere avea acum o conștiință vinovată și, cel mai grav, ghicea că poate fi suspectat de amnezie senilă. Invocă nevoia stringentă a schimbării ochelarilor. Nu îndrăzni să întrebe pe al cui mormânt îl îngrijește Vichi de teamă să nu facă altă gafă, iar Vichi păru să ignore ignoranța lui. Se interesă de cele două fete ale lui Stere stabilite în Italia (una medic, ca mama ei, cealaltă om de afaceri). Stere, în contrapartidă, întrebă de băiatul ei, o celebritate în tenisul mondial, voind să afle dacă, după turneele lui neîntrerupte, se odihnește în România sau cine știe pe ce meridian... Până când Vichi deduse singură că interlocutorul nu știe

de decesul lui Fane, soțul ei, survenit cu mai bine de cinci ani în urmă. El era înhumat aici, la câțiva pași de mormântul Sinei. Simulă că se lovește cu vârful degetelor peste frunte: da, îl căutase la funerarii și i se spusese că e în Italia. Stere se miră îndelung, cu acea consternare nu falsă, ci tardivă, eminamente teoretică, provocată de disparițiile despre care nu am aflat la timpul potrivit, și care vizează viclenia evenimentelor de a se produce în absența noastră (ca și când dacă am fi de față le-am putea zădărnici). Vichi, mai practică, îi arătă pe alee o bancă veche și îl invită să se așeze (probabil, se gândi bărbatul, pentru ca schimbul de cuvinte să aibă loc într-un cadru neutru). Stere mai află că, după moartea lui Fane, Vichi călătorise, atrasă de fiu în turneele sale. În lumina faptului că Fane fusese mai mare decât ea cu 10 ani, decesul se insinua ca fiind oarecum normal, deși Vichi puse la îndoială ideea de normalitate, amintind că Eufrosina avea cinci ani mai puțin decât Stere și totuși de la moartea ei trecuseră șapte ani.

Alungă hotărâtă, cu mâna ei osoasă, prelungă, ideea ce părea să persiste în conversație. Firește, se aflau aici printre morți, inclusiv printre ai lor, dar vrând-nevrând erau în viață, și nu din vina lor – așa a vrut soarta. Iar față de viață au o datorie – câtă o mai fi, că nu poți prevedea – dar multă, puțină, trebuie trăită. Și neîndoios cu demnitate, adică onorând-o cu toate ale ei; beneficiind de ce e în stare să-ți dea, și de ce poți tu să primești etc. Lui Stere i se păru insolită teoria vitalistă a lui Vichi și se simți puțin derutat, căci nu știa unde bate și ce trebuie să înțeleagă. Nu se pronunță pentru nici una din direcțiile deschise de fosta prietenă a nevestei sale, și explică de ce alesese ora aceasta de după-amiază târzie pentru întâlnirea cu Sina. Ea nu dădu atenție. Îl puse să explice cum își gestionează singurătatea, cum se descurcă din punct de vedere financiar, dacă mai lucrează în branșa lui, informatica

economică (mai predă? primește comenzi pentru marile firme?). Și, în general, cum se simte. Îi plăcea că își păstrează linia de sportiv și că obrazul mai are expresia aceea de cioplitură în piatră. Stere râse aparent flatat (în sinea sa neconvins) și, cu o voce mai amplă decât ar fi fost cazul, întoarse vârful complimentului spre Vichi. Își regăsise vocația de cuceritor înveterat, care chiar și când nu era animat de un țel precis (seducerea), își exersa dexteritatea, în apropierea unei doamne sensibile la madrigaluri. Pe Vichi n-o cultivase în această direcție. Ea îi impusese printr-o sobrietate ușor masculină, și nu atât sobrietate, cât răceală, una venită din preferințele ei sportive, din carura ei de efeb vânos. Mă rog, nu mai știa exact din ce cauză, dar pe Vichi n-o înglobase în masa molatică și coruptibilă a feminității. Pe de altă parte, nu-și amintea ca, vreodată, ea să fi emis ceva de genul a ce spunea acum. Cel mult ironii seci, fără încărcătură personală. Se lansă în exercițiu galant, vehiculând epitete îndreptățite altădată (referitoare la silueta ei de model sportiv, la chipul de alabastru întunecat, la podoaba capilară de regină din Saaba etc.). Vichi îl luă în zeflemea:

– Nu ți-ai pierdut apetitul și abilitatea.

El deveni grav:

– Nu mă persifla, Vichi. Uită-te la tine!

Și începu s-o examineze atent. În mare, calificativele mai prezentau o anumită valabilitate. Dar în mic... Într-adevăr, fața avea aceeași liniaritate ermetică, puțin misterioasă, de femeie în expectativă, fizionomie posibil de interpretat însă și ca oarecum cabalină și încremenită. Pielea gâtului ei lung prezenta acum două cute verticale greu de ascuns (nici nu părea să aibă această intenție, purta o șemizetă deschisă la doi nasturi), iar baza maxilarului devenise ușor șovăielnică. Spre urechi văzu un puf în care se adunase puțină pudră. Negrul părului, adunat spre ceafă într-un nod grațios, era strident, provenind

dintr-o vopsea tare, și chiar ochii, adânci și strălucitori încă, păreau cufundați într-o apă albăstrie.

– Dar nu mi-ai răspuns la întrebare, îl execută cu o expresie intolerantă.

– Păi cum să fie, Vichi, ridică el din umeri, puțin indispus, cu o nuanță de reproș. Parcă tu nu știi? Ca în final.

Ea își luă ochii de la el, decepționată, de parcă ar fi auzit un ieftin „loc comun“.

– Și dacă ai să mai trăiești 10–15 ani de-acum încolo? Vei continua să invoci mereu finalul? Un final ce nu se mai termină?

– De ce să mizez pe 15 ani? spuse cu lehamite. Pot fi doi, mari și lați. Chiar unul. Nu vezi cum se moare?

– Da, trasă ea linia de mijloc, asta ar fi marja, între unu și cincisprezece. Dar înfățișarea ta sugerează limita de sus.

– Nu chiar ca a ta, replică Stere. Cred că joci și acum tenis.

– Ascultă, îl execută Vichi, fără nici un umor, vrei să ne certăm pe tema care va trăi mai mult?

Stere pufni și se luă cu mâinile de cap.

– Chiar că suntem caraghioși! Vezi, asta înseamnă să dai în mintea copiilor. Nu e un semn?

– Nu e nici un semn, concluzionă ea rece. E o dovadă de sănătate morală. Și, de ce nu?, fizică. Eu joc tenis, să știi. Nu ți-ar strica nici ție. Doar că trebuie să-ți faci rost de parteneră. Nu joc decât în dublu mixt și am partener.

Stere o privi cu un amestec de mirare, dojană și invidie.

– Pui probleme acute, Vichi. Nu te știam așa. Sau joci teatru?

– Poate m-am schimbat, admise ea. După moartea lui Fane mi-am luat și eu „hamul și praștia“. Mai bine mai târziu decât niciodată.

Stere o cântări șolticar. Era cuceritorul condescendent, care abia își camuflează substratul flegmatic.

– Și crezi, cumva, că jucând din când în când o amărâtă de partidă de tenis și afișând acest vitalism teoretic agresiv înseamnă că îți faci de cap? Vichi, la bătrânețe contează într-adevăr să-ți păstrezi încrederea în tine, dar cu condiția să fii realist.

Femeia își reduse automat acuta și-și șterse de pe față zâmbetul arogant.

– N-am vrut să te ofensez. În sine nu e mare lucru, dar raportat la situația mea... Poate tu îți permiți mai mult, n-am de unde să știu. E vorba numai de sinceritate: în timp ce eu par naivă, tu te maschezi. Toată viața te-ai ascuns în spatele sardonismului galant și al umorului mușcător.

Stere începu să zâmbească, încărcând liniile feții lui, altfel împietrite, cu un acid diluat, ce voia să se dea drept lumină amicală. O pusese la punct pentru aerele ei profesorale și pentru părerea excelentă despre o bătrânețe nici măcar taxată ca atare.

– Bine Vichi, conchise împăciuitor, glumim și noi, ce avem de făcut? Asta ți-aș recomanda și ție, să fii mai relativistă, să nu iei lucrurile prea în serios – fie într-un sens, fie în altul. Rămânem totuși într-un final, oricât s-ar prelungi el, mereu în așteptarea sunetului de gong.

Ea părea să fi înțeles că a primit o mică lecție amicală și, ciudat, în loc să se supere, deveni maleabilă, conferindu-i lui Stere ascendente. Era colegul experimentat, de la care ai ce învăța, pe care nu-l poți surclasa cu una, cu două (și nici nu e bine să încerci).

Soarele orășenesc de vară dispăruse pe nesimțite, insignifiant, și Vichi întrebă dacă Stere mai rămâne. Pleca și el, până în centru aveau drum comun cu metroul. Scârțâiră prin pietrișul aleilor și ieșiră în artera urbană ce aduna afluenții stradali ai cartierului. Vichi era înaltă, cât el, și nu pusese pe ea, la această vârstă, nici un gram de grăsime în plus. Sub pantalonii negri, pântecul i se desena plat și doar fundul de fostă sportivă avea proeminență.

Șemizeta sugera un bust și el aplatizat, de balerină, și un spate înalt, cu umeri mai lați decât cer normele estetice feminine. În vagonul unui metrou grăbit, fiecare se preocupa să-și mențină echilibrul, și, cu o stație înainte de a coborî Stere, Vichi îi întinse mâna vânjoasă, răcoroasă, și își luă la revedere.

Urcându-se în legătura subterană de corespondență, Stere se strădui să reconstituie imaginea veche a lui Vichi, cea de pe când își sărbătoreau împreună zilele onomastice sau făceau excursii comune și jucau tenis. Ca femeie nu prea fusese pe gustul lui, și nici în calitate de camaradă de divertisment. O considerase „femelă de cocostârc“: picioare lungi, fusiforme (de fapt, picioarele nu le avea urâte, poate aceasta era partea cea mai reușită a trupului ei, adevărate coloane pe care lumina cădea ca beteala, împodobindu-le), pântec supt, ca o platoșă, mijloc subțire evoluând în toracele trapezic, sâni doar presupuși (nepotriviți pentru ditamai doctorița) inculcând privitorului dorință de protecție, și acel fund de manechin. Era reținută, rigidă, impunând crailor respect, și poate puțină teamă, căci din când în când trupul băiețesc se încorda amenințător. Cea mai expresivă și impunătoare ipostază a ei era cea de pe terenul de tenis, unde carura neobișnuită, poate anormală într-un salon, se încărca de forță, flexibilitate și glorie. Își amintea că de câte ori juca împotriva ei într-un dublu mixt, pierdea, și puțini s-au putut lăuda, ani și ani, că au învins-o pe Vichi. Era solicitată de toți, dar rămânea consecventă partenerilor tradiționali, stabiliți prin întâmplare, nu prin opțiune. Chipul ei prelung (cabalin) avea o mare puritate a liniilor, dar din cauza interiorizării nu mai exprima nimic; îl speria ideea de a sta prea mult în fața ei, căci nu găsea nici o frază de natură să i se potrivească. Nu știa cum să întâmpine tăcerile ei, și mai ales cu ce să le pună capăt. E drept, când reușeai să-i descleștezi fălcile, te bucurai de o anumită

victorie, dar aceasta se consuma repede, pentru că vorbele ei aveau bătaie scurtă, și după ele nu mai urma nimic.

Asta era Vichi în „cercul“ lor – o tolerată cu mari carențe, acceptată pentru calități pe care toți le presupuneau, dar nimeni nu știa să le definească. Adevăratul atu al ei era Fane, bărbatu-său, tovarășul de petreceri cel mai căutat – colecție ambulantă de anecdote, posesor al celor mai noi casete cu filme și benzi de muzică ușoară străină, inventiv scenograf și regizor de serate culturale, preferat de femei fiindcă le ținea la curent cu direcțiile modei. Vasta lui informație și nesecata inspirație organizatorică se datorau funcțiilor ocupate în epocă – director al teatrului de revistă, al teatrului de operetă, director în organizația de turnee artistice, și încă altele pe care Stere nu și le amintea. Se vorbea despre succesele lui printre vedete ale scenei, dar nimeni nu simțea nevoia să cerceteze fapte, gloria de Casanova rămânând de domeniul legendei. Stere nu a reușit să dobândească certitudini în această privință, cu toate că nu era nici el un ageamiu în materie. Zvonurile întrețineau aura lui Fane și, ciudat, aruncau reflexe favorabile și asupra personalității nu îndeajuns de strălucitoare a lui Vichi.

Ieși la suprafață în apropierea străzii pe care locuia, cu o bruscă nedumerire: de ce dăduse atâta importanță întâlnirii accidentale? De vină era cadrul emoțional în care se petrecuse micul eveniment? Se întâlnise cu o fostă prietenă de familie lângă două morminte – se poate spune proaspete – ce devoraseră jumătățile cuplurilor lor. O coincidență morbidă firește, o conjunctură depresivă, pe care ei se străduiseră să le anihileze făcând caz de vitalism, sau scoțând de la naftalină un vechi spirit galant-pamfletar. Cotrobăirea lui în trecut după virtuțile incerte ale personajului i se părea însă de prost gust. O recrudescență a înclinațiilor considerate stinse, în cazul dat absolut nemotivată. Biata Vichi, dacă ar ști obiectul cărei

perspicacităţi masculine a fost vreme de o oră... Stere şi-a surâs maliţios: „Asta e când încep să-ţi cadă dinţii! Îţi atrage atenţia şi ciorba de dovlecei“. În aglomeraţia din staţie exclamă un „ha!“ rezolut şi, cu convingerea că şi-a scuturat vetusta împrăfoşare imaginativă, iuţi pasul.

2

Când și-a auzit pronunțat numele de familie, Stere și-a zis că i se pare. Acel „Domnule Mocanu!“ sunase stins, dizolvat în polifonia densă, ca o adâncă apă sonoră a străzii, și și-a închipuit că e o combinație fantezistă a minții. Cum se întâmplă când privești nervurile unei gresii, petele unui perete, țesătura unei coroane de copac, și imaginația descoperă tot felul de portrete. A doua oară a întors capul, dar n-a văzut nimic semnificativ; abia când a deslușit acel „Domn' Sterică!“, a descoperit sursa emisiunii. O figură exuberantă, arsă de soare, râzând mut cu dinți senzuali, cu aer de cunoștință veche, apropiată, semnalizând dojana cordială că nu e văzută, că „Sterică“ trece pe lângă ea și o ignoră, ba nici când e strigat nu-i dă atenție. Sub influența expresiei de netăgăduită intimitate, lui Stere i s-a părut că o știe pe femeie, dar scormonind precipitat în minte a trebuit să recunoască, ușor decepționat, că îi e total străină. Lucru pe care ea n-a convenit să-l ia în serios, pentru a nu admite nemăgulitorul fapt că „domn Sterică“ a uitat-o.

– Ce faceți? s-a hotărât trecătoarea să-și exprime bucuria revederii. V-am mai zărit o dată pe aici, n-am reușit atunci să vă ajung din urmă. Probabil locuiți în zonă. Și eu m-am mutat în cartier nu de mult. Stau pe bulevard, mai încolo cu două străzi, într-un bloc pe colț, pe partea cealaltă, vedeți?

Și din locul unde se aflau părea convinsă că a reușit să indice, prin mișcarea mâinii, locul sălașului. „Pentru ce?“ se întrebă Stere, sesizând în minuțiozitatea relatărilor intenția femeii de a-l informa corect asupra adresei, poate și de a-l invita s-o viziteze.

– Ne-am cunoscut? se interesă cu delicatețe, cerându-și astfel scuze că memoria nu-l servește prompt.

Se confirma, așadar, că nou-venita nu exista în amintirea bărbatului abordat pe stradă cu atâta afabilitate. Prin urmare memoria lui clacase, încărcată de prea multe mesaje informaționale. Femeia nu-și arătă deziluzia, ba îi găsi și circumstanțe atenuante.

– Ei, au trecut ceva anișori de atunci. M-am maturizat și eu... V-am fost studentă la Informatica Economică, apoi subalternă la Institutul de Cercetări. Eram cea mai tânără ucenică a dumneavoastră.

– Aaa! exclamă Stere, ca și când i s-ar fi făcut deodată lumină în cap, și în centrul acestui ecleraj memorialistic s-ar fi situat chiar persoana ei. Știu. Lucram la Institut. Ați fost multe fete frumoase și deștepte atunci, o generație de aur! I se păru că o înglobează într-o categorie prea largă, când ea ar fi așteptat pe bună dreptate recunoașterea individualizată, dar nu știu ce să spună în sensul acesta. Au fost ani frumoși, nu? adăugă la întâmplare, și femeia se mulțumi cu atât.

– Îmi dau seama, relativiză ea lucrurile. S-au perindat pe acolo o mulțime de fetișcane ca mine. De altfel, după vreo doi ani am fost luată la catedră, la Politehnică.

Tot glisând, ca să facă loc trecătorilor în acea oră de mare fervoare pietonală, se treziră în rigolă. Acolo puteau discuta liniștiți, căci trecătorii revărsați de pe trotuar considerau de datoria lor să-i ocolească, iar mașinile nu deviau într-atâta. Reieși că lucrează și acum în învățământ, dar că anii cei mai frumoși îi petrecuse într-adevăr în cercetare, și nu în mică măsură datorită șefului de atunci,

domnului Mocanu, mângâiat cu afecțiune de subalterni Sterică. Lui Stere îi trecu prin minte că în afară de considerentele de ordin profesional, nostalgia femeii se motiva și prin ceva mai intim; se întrebă dacă „subalterna“ nu intrase cumva în raza atenției lui galante, căci pe atunci (cu douăzeci de ani în urmă) venea în întâmpinarea unor gâsculițe de acestea dornice să promoveze. Probabil că flirtul, dacă o fi existat vreunul, nu fusese dus până la capăt, căci în acest caz eroina nu i s-ar fi șters din minte (cu toate că pe unele chiar și așa le-a uitat), și ea însăși ar fi avut altă morgă. Fata resimțise cumva neducerea la bun sfârșit a presupusei tentative ca pe o neîmplinire, și îi trecu prin minte că orgoliul feminin o determina acum să recupereze.

Dacă socotelile lui erau exacte, femeia avea în jur de 45 de ani, însă își conserva o tinerețe uimitoare. Purta un tricou alb decoltat, fără mâneci (întru totul justificat de caniculă) ce-i punea în evidență gâtul fără nici o cută, brațele delicate dar pline, iar pe chipul ei vesel, luminos, deși înnegrit de soarele marin (venea cu siguranță de pe litoral) nimic nu începuse să se ofilească. Parcă rămăsese încremenită în frăgezimea vârstei pe care o evoca plină de languroasă fervoare (ca să-i sugereze lui ce a pierdut atunci, și ei însăși să-și rememoreze un anumit elan al tinereții gata de a fi resuscitat). Femeia dovedea vervă inepuizabilă, vorbea fără întrerupere, râdea, și sub fluxul schimbător al șuvoiului pietonal se apropia de el neînchipuit de mult, atingându-l, vârându-i părul negru, înfoiat în gură, apucându-l de braț (chipurile ca să-l protejeze).

„Nebuna asta, își zise Stere, o fi fost îndrăgostită de mine, chiar m-o fi iubit în secret, făcând din persoana mea idealul ei, iar acum s-o fi hotărât să nu mai rateze.“ N-ar fi putut spune despre ce discutau – vrute și nevrute – de altfel lui îi revenea un rol pasiv, la asalturile verbale ale femeii mulțumindu-se să confirme, să se mire, să adopte

grimase interogative; nici nu i se îngăduia mai mult, ea conducea conversația. Deduse că întreaga cozerie, în sine, nu era decât un pretext pentru prelungirea straniului, neverosimilului dans pe care îl executa fiecare în jurul celuilalt, și unde el era cel mai greoi, rămânând mereu în urmă, trebuind stimulat, susținut.

Realizând anormalitatea acelei prezențe în mijlocul drumului, într-un București febril, excitat de aromele și fierbințelile verii, când el nu mai știa ce să facă în fața femeii ispititoare (pe care nici măcar nu o recunoscuse) și care îl trata ca pe unul dintre cei mai buni prieteni, Stere își zise că se cuvine să rupă vraja (una în întregime artificială) și să dea semnalul de despărțire. Ceea ce și făcu, exagerând într-o cordialitate și intimitate netrăite, lăsând impresia că între ei s-a restabilit un contact în mod eronat întrerupt și că de-acum, deschiși tuturor posibilităților, nu e nevoie decât să bată din palme pentru a se reîntâlni de câte ori vor avea chef. Ea se alinie cu greu propensiunii spre despărțire și Stere își aminti apoi că de câteva ori, firește într-un mod prolix, aluziv, femeia sugerase să o însoțească. Acesta, își dădu el seama, fusese mesajul principal și, neatent, preocupat, gândind paralel, nu-l recepționase ca lumea. Se felicită. Nici nu ar fi știut să susțină o atare ipoteză. Îi strânsese mâna și îi urase ceva, nu știa sigur ce, iar ea, plecând, se întorsese și-i amintise unde stă, precizându-i răspicat numărul blocului, etajul, apartamentul, pe care Stere, tulburat, le uitase chiar în secunda următoare.

Se îndreptă spre casă renunțând la cumpărături, dornic să mediteze și incapabil să o facă în vacarmul stradal, în baia halucinantă de atracții insuficient identificate. Femeia era de toată splendoarea și încă la vârsta promisiunilor pasionale. Venea din trecut, dintr-un trecut în care el excelase pe toate planurile – profesional, intelectual, erotic. Părea o plantă fastuoasă, crescută din sământa aruncată cu propria-i mână – în marea forță seminală de

care dispusese cândva. Nimic nu l-ar fi putut încânta mai mult decât această reverberație în timp a seducției pe care o exercitase când era în plină glorie. Se sustrăsese acum unei șanse mari, fără măcar să conștientizeze imediat sensul reținerii. Altădată o asemenea posibilitate ar fi transformat-o în realitate cât ai clipi, punând în joc inventivitate, persuasiune, concepând un plan spontan, eludând impedimente reale sau presupuse. Acum totul i se oferise pe tavă și se împiedicase de un lapsus al memoriei. Ce dacă nu și-o amintea? Ea îl avea în memorie în mărime naturală – era destul. Și nici după aceea nu se dezmeticise, când tabloul se conturase deslușit. Nu sesizase întortocheatele mesaje, acel morse curajos, bătut în surdină. Admitea că a fost bruiat de rumoarea și agitația străzii, dar în final, când întorcându-se din drum (ea nu manifestase nici o dorință de plecare) îi dictase, ca la școala primară, amănuntele adresei? Ce dacă se puseseră în mișcare în sens invers. Ea cum a știut să se întoarcă și să-i strige în gura mare unde s-o caute, unde să vină? (De ce s-o caute, de ce să vină? „Boule!“ își spuse, și încheie minuțiosul examen retrospectiv.)

Așa ceva nici nu mai trebuia analizat, esențialul sărea în ochi. A fost o tactică defetistă, abandon, fugă de pe câmpul de luptă. Meandrele lamentabilei tactici i-au fost dirijate dintr-un anume centru cerebral, de la o eminență cenușie a creierului (adevărat, tot creierul e cenușiu, dar acest resort e ascuns, enigmatic, având misiunea prevenirii în momente de pericol, a opririi pe marginea prăpastiei). Dar chiar atât de necugetat ar fi fost să o urmeze pe.....? nu știa cum o cheamă; el nu a întrebat-o, ea nu i-a reamintit numele (explicabil, ca să nu dea impresia că abia atunci fac cunoștință). Prin urmare, cauza lașității sunt anii pe care i-a trăit înainte de venirea ei pe lume. Dar pe ea cum de nu o deranjează diferența de vârstă? Ei îi convine, își dezvălui substratul chestiunii. Raportul de

inegalitate determină poziția fiecăruia. Într-o virtuală partidă, vârsta i-ar conferi femeii superioritate incontestabilă. Cea de care nu dispunea cu douăzeci de ani în urmă. Evident, și atunci era mai tânără, dar această tinerețe nu se convertea neapărat în avantaj, fiindcă *el nu era bătrân*. De aceea femeia și pierduse partida. Acum, raportul de forțe e schimbat.

Lui Stere îi conveni reprezentarea de meci, adoptată instinctiv pentru definirea unei eventuale relații cu fosta subordonată. În sport, nici o echipă (sau individ) nu intră în competiții la întâmplare, doar fiindcă primește invitație. Întâi măsoară forțele puse în joc, ia în calcul avantajele și dezavantajele angajării. Condiția e ca părțile să aibă, cel puțin în aparență, forțe relativ egale, sau cât mai apropiate. A te abține nu e o poziție glorioasă, dar nici lașitate nu poate fi numită neapărat. Fiecare trebuie să-și cunoască lungul nasului și să-și apere demnitatea. Nu era cazul, și nu va fi niciodată, să-i dea explicații domnișoarei, sau doamnei. Firește, e regretabil. Marele pugilist suferă întotdeauna când nu mai poate intra în ring pentru a înfrunta un adversar redutabil. Unii, nefiind îndeajuns de realiști, clachează tragic și rușinos. Meciul lor s-ar desfășura fără spectatori, nu l-ar vedea nimeni suflând greu, primind directe, implorând din priviri îndurare sau lăsându-se trimis la podea. Dar tot atât de umilitor ar fi. Abia acum își luă Stere cu adevărat adio de la centura de diamant, ce stătuse în galantarul trofeelor sale.

3

– Bună ziua, domnule director. Un vechi prieten uitat...

– Bună să-ți fie inima, domnule președinte. Dar n-am văzut oltean să se lase uitat. Nu e în firea...

– Ba ne lăsăm, ne lăsăm... Și nici nu știu dacă înainte de o *anumită conjunctură* **s-a vorbit vreodată de olteni. În interbelic poate, când veneau cu cobilița... Dar... ce-ți face calculatorul? Și mai întâi, ce faci tu?**

Pandele îi strecurase că, după o anumită vârstă, prietenii trebuie să se caute din când în când... Stere subînțelegea. Primea telefoanele lui cu un zâmbet ironic: Iar face Pandele apelul!

– Ce să zic, Pandele, mă pregătesc și eu. Se apropie sfârșitul sejurului...

– Ce sejur? se miră interlocutorul, neînțelegând cuvintele lui Stere. Pleci iar în Italia?

– Sejurul de pe Terra. Doar nu m-oi fi instalat aici pentru eternitate. Vine omul, dar mai și pleacă... Stau atâția la rând. „Ia să-l vezi acum, își zise, până în tavan o să sară!“ Și pe măsură ce vocea de la celălalt capăt al firului se încărca de contrarietate, dojană și pedagogie constructiv-optimistă, chipul lui Stere se destindea într-o lejeră expresie de amuzament amical.

– Iar ești în starea aia de spirit întunecată, depresivă, constată Pandele cu aerul că vede în mica tiradă a lui

Stere un afront personal. De ce trebuie să te lași opresat de gânduri demoralizante?

– Prin urmare, găsești demoralizantă conștiința finitudinii noastre? și Stere semnaliză cuiva invizibil, martor la convorbirea telefonică, bucuria că l-a prins și l-a încuiat pe rivalul depresiunii morale.

– Nu conștiința – și lui Stere i se păru că aude un pas făcut în gol de preopinent. Nu conștința, insistența cu care... Vreau să spun obsesia. La ce-ți folosește să te gândești toată ziua la moarte? Ori de câte ori te întreabă omul de sănătate, tu spui că-ți faci bagajul...

– După tine asta e așa, o păsărică...

– Nu, bineînțeles. Nu subapreciez, dar...

– Pandele, este sau nu asta realitatea? Fatalitatea inexorabilă?

– Da, dar...

– Este sau nu drama ființei umane?

– O fi! Dar pui sare pe rană!

– Ce sare, Pandele? Avem o vârstă. A venit sorocul. Pentru toate e o vreme. Vezi Biblia! Ce vrei tu? Să-ți bagi capul în nisip? Să te faci că nu știi? Ăsta ar fi omul ideal? Stere adopta pedagogia opusă celei exersate de prietenul său.

– Nu, dar spiritul are nevoie de echilibru. Poziția ta frizează cinismul. Una este luciditatea, alta plăcerea sumbră de a invoca la tot pasul... Citește filozofia modernă; moraliștii fac deosebire netă între gândirea negativă, îmbibată de idei morbide, cu efect distructiv asupra spiritului, și gândirea pozitivă...

– Asta ce-ar fi? se prefăcu Stere străin de moderna descoperire filozofică.

– Tocmai gândirea echilibrată. Formula potrivit căreia paharul nu e pe jumătate gol, ci pe jumătate plin.

– Sofism!

– Nu, mod de percepere optimist.

– Și de ce te deranjează prima, de care te deosebești doar formal?

– Fiindcă deprimă. Îți faci ție rău, îmi faci și mie. Gândirea negativă e nocivă nu numai pentru emitent, pentru toată lumea.

– Ar trebui interzisă prin lege! „Vârsta a treia nu mai are voie să se gândească la dispariție." Sau, mă rog, dacă totuși apar, aceste gânduri să rămână în forul intim. Când se deschide discuția public, indivizii de la cutare etate în sus să se recuze. „Pe noi subiectul nu ne vizează, el nu face obiectul interesului nostru."

– Discuția aceasta mă întristează, Stere. De multe ori te-am găsit în depresie, dar niciodată n-ai fost atât de vehement.

– Crezi? se miră Stere ipocrit, și trase o ocheadă plină de tâlc spre invizibilul asistent.

– Neîndoios, certifică Pandele, și-și dezvoltă teoria despre metamorfozele umorilor prietenului său, de la starea de flegmatism sarcastic, cultivată în plină maturitate, și ale cărei victime erau cunoscuții care nu se bucurau de simpatia sa, la cinismul acru de acum, în centrul căruia se află propria persoană și ființele care-i poartă afecțiune.

Stere se întreba cum reușește să-l păcălească atât de ușor pe acest vechi prieten, destul de inițiat în labirintul psihologiei sale. Îi opunea presupusa opacitate sumbră mai ales din plăcerea de a-i auzi sofismele de sorginte religioasă, cu toate că se pretindea adeptul pozitivismului materialist.

Personal, avea obiceiul să fluture în discuții un anumit stoicism nonșalant, plictisit și fatal, privitor la apropierea implacabilă a sfârșitului, luându-se pe sine ca etalon, cu vârsta și condiția sa existențială specifică. Intrase în această piele filozofică simțind-o comodă, permițându-i exhibarea relativismului său intrinsec. La întrebarea „Ce

faci?“ răspundea invariabil: „Îmi trăiesc și eu deznodământul“. „Mă pregătesc de plecare.“ „Fac bagajele.“ Nimeni nu se ambala însă, cu excepția lui Pandele, în controverse acerbe. Unii replicau: „Ei lasă, nu e chiar așa“ sau „Oho, mai ai tu multă mămăligă de mâncat pe aici“ (îi plăcea replica aceasta, nu fiindcă ar fi crezut în ea, dar suna superficial încurajator). Era acceptabilă și cvasiconfirmarea formală, venită din partea ascultătorului: „Ce să facem, dragă! Ne-am consumat porția. A fost cam mică, am avut-o, totuși. Alții n-au dispus nici de atât“. Se declara de acord cu preopinentul. De altfel, resemnarea era conținutul filozofic principal al pseudolamentației „lucide“. Nu atingea angoasa, cu atât mai puțin disperarea, nu sugera nici măcar regretul nevindecabil pentru ce avea să piardă în curând. Constata cu obiectivitate calmă realitatea implacabilă (doar de Pandele respinsă).

Mai era ceva: o ciudată vocație de literaturizare a tragediei umane. Dramatismul subiectiv din care își extrăgea viziunea nu era autentic, ci contrafăcut. Ca individ, expus firește inexorabilului, simțea că mai are o marjă de siguranță respectabilă. Asupra lui nu cădea încă accentul acut al iminenței insinuate. Nu avea chiar vârsta fatidică, starea fizică nu indica intrarea în declin, adică sub auspiciile morbidității letale. În realitate, așadar, nu de el era vorba în propoziție (el vehicula doar principiul), ci de o entitate indefinită. Ca atunci când comentezi catastrofala inundație la ordinea zilei, în timp ce la tine abia au început ploile, iar pe dealul unde ți-e locuința apa ar putea ajunge cel mai devreme peste o lună. Această condiție îi dădea liniștea necesară formulării decente a tragicei ecuații, tonul lipsit de panică și isterie, calitatea estetică, netulburată de instincte primare, a textului. Din toate se născuse un fel de joc macabru cu substrat ușor amuzant, în care își antrena semenii mizând pe capacitatea lor de abstractizare a fenomenului (atât de concret și acut în fond) și

depersonalizare a fatalului. Partenerii discuțiilor rămâneau impresionați de calmul înțelept al lui Stere, de puterea cu care își îmbrățișa destinul (pe al lui și pe al speței) și de subtila inteligență dovedită în amortizarea celui mai teribil exploziv ascuns în teritoriul existenței. Cu Pandele, lucrurile se petreceau invers. Aceeași atitudine și aceeași argutie îi dădeau acestuia pretext de nemulțumire și dojană, permițându-i să-și etaleze la rându-i o superioritate rezultând din presupusul echilibru rațional, din maturitate filozofică și, nu în ultimul rând, dintr-o mai profundă însușire a metafizicii populare.

– Pandele! îi tăie Stere deodată prietenului elanul inspirației filozofice și apetitul critic. Lasă teoria chibritului, spune-mi cum e la voi. Sunt toate în ordine?

Reieși că acestea nu erau chiar la locul lor. Nevastă-sa recidivase (se operase cândva la colon și avuseseră motive să se bucure un timp că boala a cedat). Și ce vor face? Chestiunea se afla deocamdată în studiu. Au apărut probleme și cu copiii (vrea să spună cu fiica și soțul ei). Firma îl trimite pe ginere în Germania pentru o perioadă nedeterminată, iar fiica e nevoită să-și ia concediu fără plată (profesoară de liceu, ca ambii părinți). Cel mai complicat e cu Ioana, nepoata, în vârstă de șapte ani, care merge în toamnă la școală. N-o pot lua în Germania, firește, trebuie să-și asume ei, bătrânii, răspunderea. Nu ar fi o problemă, dar ce se va întâmpla cu bunica? Stere înțelese mobilul înverșunatei opoziții a lui Pandele. Nu-i ardea omului de nici un „final“. Jongleria cu ideea defetistă i se părea atentat la propria securitate și liniște sufletească, sabotarea puterii de rezistență în înfruntarea vicisitudinilor imediate.

Oamenii au rădăcini morale puternice în viață, monologă Stere, filozofia lucidității fataliste e sinonimă cu renunțarea, și ei n-au cum să renunțe. Nu-și închipuise că ideea îi poate afecta în așa măsură, probabil va trebui

să fie mai atent cu o teorie, iată, deloc abstractă, având rezonanțe nebănuite în existența concretă a semenilor. Ca și când nici usturoi nu mâncase, nici gura nu-i mirosea, îl sfătui pe Pandele să nu se dea bătut, nici el, nici nevastă-sa, și îl rugă să-i transmită consoartei urarea de succes în lupta cu boala.

4

„Fatalistul“ Stere se internă și el pentru „control“. Gastroenterologul, veche și bună cunoștință, îi declarase de fiecare dată că neplăcerile de care se plânge trebuie totuși investigate. Acum nu-l mai păsuise, îl vârâse aproape cu sila în clinică. Îl pregătea pentru supunerea la aparate. Se apropia seara și nu dovedise nici jumătate din porția (patru litri) de apă cu prafuri sălcii, grețoase, pe care avea însărcinarea să le înghită până la miezul nopții. Abdomenul i se umflase și se întărise ca un cimpoi. Fiecare înghițitură i se oprea în gât. Începuse să dispere, ar fi renunțat fără nici o ezitare, vărsând bucuros sticlele de pe noptiera metalică. Îi era rușine de medic, iar pe de altă parte, procedura se declanșase deja (medicamentul ingerat nu se elimina prin rinichi, ci prin colon). Fereastra micii rezerve dădea spre o stradă „în lucru“, de unde răzbăteau scrâșnete metalice, huruituri de motoare, strigăte și înjurături muncitorești. Singurul mod de a înghiți lichidul oribil era ca mai întâi să-l mestece în gură, înșelând aparatul pentru deglutiție. A mai golit o sticlă, și apoi, tot mai greu, ultima. Cel din urmă pahar i-a fost peste putință să-l treacă prin esofag. Strecurându-se pe furiș la WC, l-a vărsat. A răsuflat ușurat, neștiind că greul abia începea; eliminarea enormei cantități de laxativ s-a făcut în 20-30 de reprize, cu impresia chinuitoare că nu se va mai termina niciodată.

După două noaptea, părându-i-se că supliciul s-a încheiat (judeca pripit, călăuzit de un optimism naiv, căci porțiuni întârziate, cine știe pe unde ascunse ale laxativului, aveau să-l mai alerteze și să-l îmbrâncească) s-a simțit îndemnat să reia legătura cu exteriorul. Fereastra, deschisă pe verticală, nu-i permitea să vadă decât etajele superioare ale blocurilor, dar lăsa să pătrundă distinct zgomotele străzii. Șantierul se închisese și vacarmul luase sfârșit, mai răsuna vuietul circulației pe marea arteră din vecinătatea spitalului. Arar un pas răzleț, un țăcănit de tocuri adăugau nopții anonime sensuri umane. Stinse veioza și se răsturnă în patul îngust, peste cearșaful albastru încrețit, strângând sub ceafă căpătâiul de pernă flasc. Respira în acest colț străin al Bucureștilor, în liniștea stradală, pe patul de împrumut, o singurătate aproape pipăibilă. Antenele perceptive străpungeau fereastra și atingeau deșertul nocturn cu o senzație de vagă teamă și umilință.

În apropiere răsună, mai tare decât ar fi fost necesar, o voce de bărbat. Omul își lua încă o dată la revedere de la femeia de care se despărțise, și care îl urmărea de la fereastra deschisă a apartamentului. Asupra sensibilității lui Stere întâmplarea căzu ca un accent tonic. Îi plăcură acești doi oameni despre care nu știa nimic, se simțea solidar și prieten cu perechea ce-și consumase noaptea în ordinea plictisitoare a lumii adormite. Și-o imagină pe femeie reîntorcându-se în patul a cărui lenjerie n-o mai netezea și pe bărbat, încercănat de fericire, respirând parfumul părului ei revărsat. O umbră albă se întinsese pe fereastra verticală; o vopsea luna îndepărtată, trezită și răsucită în culcușul ei nocturn ca o fecioară bântuită de vise. Apoi văzu un prim avertisment al zorilor, și lui Stere i se păru că lucrurile se simplifică, pregătind un deznodământ elementar. Misterele, îngrămădite ca o turmă de oi negre, se luminau, înflorind modest.

Ce căuta aici, în noaptea îngustă ca o cărare printre bălării și scaieți? Înghițise prostește o vadră de apă sălcie, abia stăpânindu-se să nu vomite, alergase de treizeci de ori la buda spitalului, căzuse într-o insomnie palidă, nemișcat pe patul cazon, cu ochii lipiți de vitraliul ce simula când un vis rece lunar, când mesajul zorilor – și nu mai știa la ce servesc toate acestea. Instituțiile încearcă să dea o noimă lucrurilor, să le înșire într-o suită cu cap și coadă, cu final și sens. Își aminti că același curs căpătase, cu cinci ani în urmă, sfârșitul Sinei. Ea aduna tot felul de fișe medicale, citea cu dicționarul în mână diagnosticele, interpretând noțiuni alambicate, consulta medici și explica pe îndelete, la telefon, prietenilor, sentințele contradictorii, ca și simptomele. Șase sau șapte luni, până când combustibilul celulelor s-a epuizat. Boala și moartea au avut ceva ireal, fiindcă Sina, cu vocea ei tărăgănată, egală, interminabilă, deșira, destrăma, dizolva realitatea în cuvinte șterse, stinse, stereotipe, conținând însăși metamorfoza sfârșitului. Ascultând-o, îți dădeai seama că a mai coborât o treaptă, și încă una, și că își exprimă, fără s-o numească, propria decadență transfigurată în vorbire inteligibilă, dar fără sens. Investigațiile, tratamentele, dialogurile medicale se constituiau într-un joc minor, ca al handicapaților mental. I se dădea drept logic nonsensul, drept rațională elucubrația. Sina s-a dovedit un copil oligofren exemplar, jucându-și rolul fără nici un talent, dar cu râvnă, conștiinciozitate și aparentă convingere. Și toți ceilalți – regizori, coechipieri, spectatori – o aprobau, o lăudau, o aplaudau, până când aparatul vocal însuși al femeii s-a stricat și textul rolului s-a șters, abia atunci exprimând adevărul bolii și al morții. Ce sunt toate aceste spitale, proceduri și investigații – se întrebă –, fișele încărcate de formule abracadabrante, vag traduse cu ajutorul dicționarelor, ca și acest du-te vino prin saloane și rezerve al personalului în halat alb, decât teatru

absurd, jucat cu actori amatori, mai avizi de roluri și de spectacol decât înșiși profesioniștii scenelor consacrate?

La șase dimineața asistenta l-a găsit cu fața la perete, apăsându-și pleoapele, nepăsător la panorama ferestrei albite sub pensula mare a dimineții, coborât în subteranele eului obosit, ocolit de somn, înecat în propria-i tristețe placidă, de pelerin fără destinație. I-a înfipt în venă acul de perfuzie și i-a administrat prima substanță menită să pregătească receptarea lichidului de contrast și apoi anestezicul pentru examenul tubului digestiv. A fost întâiul client al cabinetului de radiologie unde, pe lunga masă de proiecție, sub ochiul teșit, de ciclop, al aparatului de luat vederi sub piele și carcasă, a încetat să respire și apoi a respirat normal (din nou și din nou) la comanda asistentei retrase în camera obscură. Sanitarul l-a condus în sala de așteptare a cabinetului de radiologie abdominală, deja tixită de pacienți. Avea de așteptat, și sanitarul i-a procurat un loc, prin minune liber, pe una dintre bănci. În jur, șezând sau în picioare, rezemați de ziduri sau sprijinindu-se pe un picior și pe altul, câțiva așezați direct pe gresie, la baza peretelui, bărbați și femei de toate vârstele. De câteva ori s-a deschis ușa sălii de investigații, lăsând să se vadă paturile aliniate perpendicular și aparatele cu tuburi lungi fixate în perete. Sanitarul i-a adus la cunoștință că medicul său n-a venit încă, deși profesorul personal stabilise cu el orarul. Stere, distrat, neînțelegând bine despre ce e vorba, s-a mirat exagerat, parcă nemaiterminând, spre exasperarea sanitarului așteptat în alt punct al spitalului. O tânără așezată pe banca opusă îl fixa cu o neliniște cadaverică, de ființă subalimentată sau de rănită cu hemoragie. Auzise, și mirarea de pe chipul lui Stere o panicase. Se interesă, cu ochi dilatați și goi, cine e medicul în cauză și întrucât Stere nu știu să-i spună, se ridică și se rezemă de perete. Avea minijup și picioare subțiri, slabe, cu o piele gălbuie prost irigată. Îl păzi pe

Stere fără să mai scoată nici un cuvânt. Un bărbat ieși clătinându-se ușor, parcă plutind. Terminase, dar era încă sub efectul injecțiilor. Spre deosebire de ceilalți, arăta rotofei și curat îmbrăcat. Consoarta se ridică de pe bancă și-i cedă locul, începând cu el o lungă tehnică de înviorare. Îi șterse fața cu un șervețel ud, îi trecu degetele prin păr, îi potrivi gulerul cămășii albe, îi vorbi ocrotitor ca unui copil, până când bărbatul cu înfățișare de șef de birou la o circă financiară zâmbi măgulit, destins, satisfăcut de privilegiile sale orientale. Stere o vedea pe consoartă din spate și îi aprecia silueta puțin îngroșată, dar armonioasă, remarcând mirat că la glezna dreaptă, deasupra baretelor sandalei, purta lănțișor de aur. O văzu apoi din profil și se sperie, căci femeia avea trăsături lăbărțate și vulgare, o gură mare, vopsită strident, modelată parcă așa de tot felul de obscenități, și o piele închisă la culoare, parcă nespălată de când lumea. Încercă să-și explice tandrețea ei ostentativă, cu accente de harem, precum și înfățișarea minor prosperă a micului șef de birou care se lăsa, cu o ușoară beatitudine, pe mâinile meștere. Bărbatul era comoara socială a femeii, iar femeia comoara erotică a bărbatului, și fiecare își cunoștea statutul, cu avantajele și dezavantajele inerente. O sclavă acaparatoare și un mic prinț râzgâiat, în dulce prizonierat.

Între timp, o doctoriță cu stetoscopul agățat de grumaz și cu un teanc de fișe în mâini poposi alături, la vecina lui Stere și, aplecată, șușoti de zor. Stere examină grupul, interesat mai mult de imagine decât de conversația purtată pe un ton discret. Femeia, care nu părea să fie mult trecută de 40 de ani, o avea alături pe fiică – o domnișoară modestă, cuminte, obișnuită mai mult să asculte decât să vorbească. Mama, din aceeași categorie, obosită pretimpuriu de viață, fu catalogată de Stere șefă de raion într-un magazin de periferie, sau responsabilă de infirmiere în alt spital, nu atât de dotat. Desluși, aproape fără

să vrea, citind pe buze, ceea ce doctorița tocmai spunea cu o jenă prefăcută, suprapusă zâmbetului amical lipsit de rost, dar pe care nu știa cu ce să-l înlocuiască. Femeii i se depistase (prin urmare abia ieșise din salon și aștepta rezultatul) un cancer în fază avansată, netratabil. Doctorița continuă să zâmbească serviabil și protector, cu o mină de imbecilă cumsecade, sfătuind-o cum să procedeze mai departe cu fișele pe care le ținea în mână. Nu mai desluși ce spune doctorița, percepția mutându-i-se către cele două femei, uluit că pe figura mamei, a pacientei adică, nu putea citi nimic în afara expresiei de oboseală și încremenire de la început. Clătina ușor din cap, semn că înțelege ce sarcini are de îndeplinit, deși, în realitate, tot ce-i mai rămânea de făcut era să aștepte să moară. Lui Stere îi trecu prin minte că nu e deloc sigur dacă femeia a priceput exact ce spusese doctorița. Modest, dar decent îmbrăcată, de statură mijlocie, emana energie biologică și o feminitate de bună calitate. Evident, fusese incapabilă să nutrească vreo premoniție cu privire la dezastrul produs în ea. Ce impact făcea cu forța ei vitală vestea transmisă cu atâta stângăcie de doctoriță? Între timp, un bătrân în cărucior leșină (probabil de căldură sau din cauza soluției preinvestigatorii) și atenția generală, inclusiv a lui Stere, se concentră asupra micului eveniment. Se întoarse și sanitarul, arătându-i lui Stere discret un bărbos care tocmai intra în sala de teste, probabil examinatorul așteptat.

De altfel, din canatul ușii fu strigat, și pășind spre propriul examen, uită de leșinat, ca și de vecina la care părea că nu poate ajunge nici vestea propriei morți. Stere avu revelația instanței către care se îndrepta, unde pașnici judecători în alb, manevrând drastice „balanțe“ electronice (nu de măsurat dreptatea, ci viața însăși) dădeau verdicte cu zâmbete afabile, îndatoritoare, stabilind nu durata vreunei detenții, ci termenul până la care permisia

terestră mai rămânea valabilă. Hazardul, ascuns în tuburile și ecranele întrezărite din sala de așteptare, se pronunța fără nici o severitate sau sentențiozitate, jucându-se pe formularele standardizate ca un capricios pictor modernist cu tot felul de pete, culori și imagini, într-un delir anteprogramat. Când a ieșit din încăperea unde-și lăsase imaginea organelor interne, preluat din nou de sanitarul care-i strângea brațul, chipurile pentru a-l susține, în sala de așteptare a celor cu abdomene suspecte mai erau jumătate din câți fuseseră. Dispăruse și leșinatul din cărucior, și mama cu fiica, și fetișcana slăbănoagă. Nu i-a mai recunoscut decât pe șeful de birou rubicond și pe consoarta care-i mângâia fața bucălată, ca unei cocuțe avide de tandrețe. Doar că acum, pe obrajii cafenii, groși ai femeii, descoperi urme de lacrimi și o expresie de consternare stupidă. „Ce e cu ăștia, se gândi, au căzut la examen?“ Așa arătau: o matroană și odrasla, în fața listelor cu reușiți la bacalaureat, unde nu găseau numele căutat.

Imediat după prânz, în mica rezervă veni profesorul, vechea și buna cunoștință a lui Stere, însoțit de asistenta care-l pregătise. Tânăra femeie se lăsă pe vine la marginea patului și-i luă palma.

– Să scoatem asta, murmură, și începu să pipăie părul blond înspicat cu alb, de pe antebrațul pacientului. O să vă usture puțin, o să smulg leucoplastul dintr-odată.

Prin pantalonii albi de spital i se conturau coapsele vânjoase, iar trupul cărnos exala un parfum de vacă întoarsă de la pășune, în care se amestecau aromele ierbii, ale florilor de câmp și ale ugerului din care picura lapte. Dezgrădină marginile leuocoplastului și trase puternic, smulgând firele de păr și lăsând pielea netedă. Șterse cu ghemotocul de vată, dându-i-l lui Stere să-l țină apăsat. Îi zâmbi ca unui puști speriat, aruncă mica instalație de perfuzie în coș și se retrase cu un pas leneș,

regretând cumva că a terminat așa repede, sau că îl lasă pe Stere pe mâini străine.

Profesorul dădu la iveală teancul de radiografii, fișe și dischete colectate de la serviciile pe unde pacientul trecuse în cursul dimineții. Era animat, ca întotdeauna, aruncând în jur priviri joviale, deși fața îi arăta obosită. Costumele astea albe, se gândi Stere, întineresc personalul spitalicesc. În plus, le dau medicilor și asistentelor o tentă de puritate morală, de dezinteres nepământean, marcând o bază de la care discuția despre viață sau moarte capătă transparențe metafizice. Nu aștepta cu emoție și nerăbdare rezultatele investigațiilor, chiar nu prea le lua în serios; în ciuda micii torturi din timpul nopții și a revelațiilor din sala de așteptare, cu acei condamnați siderați, rămânea sub impresia, chiar dacă în întregime falsă, că totul e o joacă. Profesorul spuse că în general rezultatele sunt bune și Stere își aminti de teoria lui Pandele despre paharul pe jumătate plin. Dădu glas gândului și profesorul zâmbi nelăsând să se vadă ce teorie aplică personal. Prin urmare, examenul nu depistase tumori, ceea ce ar fi fost răul maxim – destul de răspândit. Și nu numai tumori propriu-zise, respectiv rezultatul final al degenerărilor biologice. N-au fost puse în evidență nici formațiuni în stare incipientă, pasibile de degenerare, cum ar fi polipii, chisturile etc. În schimb, dacă nu se constată excrescențe, se decelează în jumătatea inferioară a tubului digestiv o serie de descrescențe; întrucât Stere făcu ochii mari, explică: porțiuni laxe, ca un fel de gropi. Era vorba despre pierderea consistenței anumitor structuri anatomice, ale căror cauze nu sunt cunoscute, cel mai ușor putând fi explicate prin ereditate. Stere întrebă dacă acestea nu degenerează la rândul lor. Rezultă că și ele, firește, pot degenera, dar de la o anumită vârstă procesul e mai lent.

– Iată, în sfârșit, un avantaj al bătrâneții, reflectă Stere.

Împărtăși profesorului impresiile din sala de așteptare.

– Ce e cu această deviație a proceselor biologice din celule? Să fie vorba numai de cauze exterioare, ca poluarea, devenită loc comun, ori mult invocatul stres? Sau materia organică umană a îmbătrânit, și-a epuizat funcțiile anteprogramate? De ce nu cad pradă acestei aberații fiziologice celelalte specii? Animalele au un organism echilibrat – ori fac și ele obiectul poluării planetei –, iar cele în stare de sălbăticie trăiesc un stres mai mare, fiindcă se extermină reciproc fără încetare. Până și crocodilul, cel mai vechi locuitor al Terrei, se bucură de o biologie perfectă.

Profesorul credea că mai degrabă ar fi vorba de efectele ieșirii omului din mediul natural, respectiv de consecințele civilizației confortului care îl debilitează, îi reduce imunitatea, dă materiei biologice iluzia că nu mai are nevoie de anticorpii ancestrali.

– Sensul noțiunii de progres s-a schimbat, susținu el. Nu e vorba numai de obținerea abundenței mijloacelor de existență, standardul de viață modern presupune includerea omului în tehnică. Respectiv într-o supranatură, într-un mediu artificial. Firește, există adaptarea și toate celelalte... Dar uităm că ar fi vorba de adaptare în natură, nu în afara ei. Biologia noastră e derutată. Pedagogia iluministă cerea întoarcerea la natură pentru educația spiritului. Același strigăt ar trebui să răsune azi, dar pentru salvarea materiei înseși. A naturii umane.

– Dar extratereștrii, cu civilizațiile lor superioare, cum s-or descurca? Noi ni-i imaginăm aproape fără trup, doar cu ochi imenși, respectiv cu un creier greu, expandat. Imaginea aceasta e rodul fanteziei noastre adaptaționiste? Un fel eronat de a anticipa propria adaptare în viitor? Prin urmare și prognoza evoluției ființei umane e greșită, nu? Și toate aceste judecăți nu sunt produsul reprezentărilor primitive, empirice. Oare ignoranța s-a altoit chiar pe vrejul impetuos al științei?

Profesorul clipi des.

– Dragul meu, sunt slujitor al științei, cum să recunosc eu că ea devine sau a și devenit redută a ignoranței?

– Dar ai recunoscut direcția greșită în care se îndreaptă civilizația tehnică. În sfârșit, îmi dai vreun tratament pentru găurile mele anatomice?

Profesorul râse stânjenit:

– Nu, și asta ar trebui să te bucure. Înseamnă că nu e prea grav.

– Sau nu e nimic de făcut! Să ne punem nădejdea în forța bătrâneții care încetinește... Profesorul îl îmbrățișă cordial.

– Mai e și norocul pe lume, nu numai bătrânețea. Cel puțin sub raport medical, adăugă, și strânse teancul de documente pe care promise că le va pune într-un dosar și i le va înmâna când va mai trece pe la spital.

5

Stela, fiica cea mică a lui Stere, trimisese prin cineva ultimul film cu fetița. Renunțase să mai expedieze plicurile prin poștă fiindcă fie se pierdeau, fie îi erau returnate cu mențiuni bizare, ca de pildă „Nesolicitat de adresant“ sau „Adresant neprezentat la mesagerie“ etc. Avertizat telefonic, Stere contactase persoana venită din Italia și intrase în posesia CD-ului. La proximul telefon urma să comunice impresiile – și aceasta va da conținut convorbirii. Mariana, fiica cea mare, în calitatea ei de om de afaceri telefona mai rar, evitând rutina dialogului între oameni cărora nu li se prea întâmplă lucruri ieșite din comun. Stere se amuzase, umplând imaginativ golurile timpului de când nu mai văzuse fetița în carne și oase. Pelicula consemna ceremonia aniversării ei, onorată de prezența colegilor de grădiniță. Nepoata trona în mijloc, la un fel de pupitru, trădând că nu prea înțelege ce se întâmplă. Percepea aranjamentul nu ca omagiu, ci ca pedeapsă, ceva în genul sancțiunilor educative. Era un copil frumos, sănătos, vioi și expresiv, foarte atașat de părinți. Aceștia îi consacrau în întregime timpul liber, o îngrijeau cu un devotament fanatic, urmând un program minuțios de educație. Ba îi organizau și serbări, cum cei mai mulți nici la maturitate nu au. Așa ceva, reflecta Stere, nu se obișnuia în trecut, nici în familiile foarte înstărite, părinții fiind adepții pedagogiei sobre, de tip german.

Se ferise să-și descurajeze fiica în râvna ei educațională, deși ar fi apreciat mai multă simplitate și modestie, menite să inculce copilului, de mic, o ierarhie autentică a valorilor.

Fusese puțin nedumerit de priza cam slabă făcută de copilă cu el însuși. Gândea că e o reținere firească a copiilor față de figurile mai dizarmonioase ale bătrânilor. Cu toate că, altădată, copiii se simțeau atașați de bătrânii familiei, pe plan sentimental bunicii devenind ocrotitorii și marii confesori ai secretelor infantile și de pubertate. El însuși, Stere, purta bunicilor o amintire supraîncărcată de duioșie, recunoștință și milă afectivă. Oricum, neputința de a capta atașamentul copilului l-a întristat. Senzația de amărăciune s-a adâncit cu ocazia excursiei făcute în comuna natală a conjudețeanului său, Nastratin, cu scopul declarat de a-i cunoaște nepoata. S-a lăsat tras cu arcanul, mobilul deplasării părându-i de-a dreptul neserios. Cu Nastratin însă nu te încurci.

– Mai ieși și tu din văgăună. Ai mucegăit în blocul ăla. La ce-ți trebuie București duminica? Citești, te plimbi în parc, stai pe bancă și caști gura. Te uiți la cărucioarele cu copii. Cel puțin nepoată-mea știi a cui e. Plus că te duc cu mașina.

Fetița corespundea descrierii nastratinești, fiind frumoasă și grațioasă – adevărată miniatură feminină superlativă. I-a dus bomboane, o jucărie, cu toate acestea fetița a rămas rezervată. De la distanță comunicarea se mai încropea, de aproape Stere nu avea nici o șansă. Când o lua în brațe, se împotrivea îmbufnată, chiar ostilă. Trebuia s-o lase de îndată, pentru a nu-i provoca o criză. Accepta conversația, cu condiția să nu-i corecteze limbajul păsăresc, delicios în inventivitatea reașezării silabelor.

– De ce e fetița voastră așa recalcitrantă? îi întrebă pe părinți și pe bunic.

– O sperie figura ta, a apreciat Nastratin, și spărgându-și fața într-o explozie de veselie clovnerească, o luă în brațe dansând cu ea printre pomii mărunți ai curții de țară.

Suspicioasă și rece până atunci, fetița izbucni în hohote, agățându-se cu prefăcută teamă și cu drag de grumazul bunicului preschimbat în pitic regal, cu o urâciune transfigurată de sentiment. Așa cum suntem de la natură, s-a gândit, nu satisfacem gusturile semenilor, trebuie să facem puțin teatru ca să le intrăm în voie. Realiza cât de greu e să fii unanim acceptat cu modestele tale resurse native, cât de pretențioși sunt oamenii, cerându-le celorlalți infinit mai mult decât pot ei da. Chiar aceasta e bariera dintre ființele gânditoare. Secretul depășirii ei e teatrul afectiv, sentimental, mimarea stărilor ideale pe care celălalt le așteaptă pentru a putea mima, la rândul său, fericirea. Lipsa de flexibilitate psihică și fizionomică e un handicap genetic, rezultatul unei educații greșite, produs de mentalitate, de filozofie? Sau pur și simplu o scleroză a metabolismului senzitiv? Detesta teatrul cabotin și, cu trecerea timpului, își diminuase glisarea în ipostazele cerute de cucerirea semenilor. Odată cu atenuarea nevoii de seducere a femeilor, renunțase la acest glisando. Cum spunea Nastratin: încremenire! Figură osoasă, spelbă, de german sau scandinav. Eșecul suferit în captarea grațiilor nepoatei lui Nastratin punea în evidență pierderea charismei ce-i permisese să se miște lejer printre „meridionale“.

În ziua excursiei mai suferise afronturi de orgoliu. Ginerele lui Nastratin, profesor, director al liceului din localitate, adusese colecția micului cotidian județean pentru a-i prezenta lui Stere rubrica „Fii reprezentativi ai urbei“, în care informaticianul se bucura de o prezentare biografică, însoțită de poza lui la vârstă mijlocie. În afara datelor seci, mai exista următoarea frază: „Dl. Stere Mocanu, fiu al județului nostru, este specialistul și dascălul de care unii își aduc aminte cu stimă, alții cu

indiferență, și pe care cei mai mulți l-au uitat". Ce corect, expresiv și drastic îi califica redactorul micului cotidian condiția profesională și civic-socială! Și reușise să definească în câteva cuvinte o deplorabilă realitate publică: marele dezinteres comunitar în care cad personalități cândva prețuite, lipsa de memorie și de recunoștință a societății, căreia oricât de mult i te-ai dedica, consacrându-i energia vitală a vârstelor fecunde, până la urmă te ignoră. Involuntar probabil, cuvintele redactorului marcau drama personajelor aproape îngropate de vii în indiferență, după ieșirea din fervoarea profesională. Efemeritate, insensibilitate, deșertăciune... Directorul de liceu crezuse că-i face „fiului urbei" o bucurie, el însuși știind prea puțin despre Stere și ilustrând convingător asertiunea redactorului. Nici cel care consemnase biografia nu strecurase vreun cuvânt apreciativ la adresa lui Stere Mocanu, a contribuției lui la informatica economică modernă. Omul făcuse o treabă formală, birocratică, singurul său aport personal fiind invocarea cenușii indiferenței și uitării ce ne acoperă până la urmă pe toți, trimițându-ne de-adevăratelea în neant.

Stere mai citise, în memoriile unui cunoscut reporter, căruia îi dăduse cândva interviuri despre viitorul computerului în viața socială, pagini consacrate persoanei sale. Ziaristul se rezuma la reproducerea unor fragmente din respectivele interviuri, lăsând cumva impresia că mai importante erau întrebările decât răspunsurile. Culmea e că, pe undeva, reporterul strecurase mențiunea că-i face portretul profesorului Mocanu, pretenție la care, după spusele sale, îi dădea dreptul lunga colaborare cu acesta. Nu se îndoia că omul ar fi avut ce scrie, dar în centrul memoriilor nu se afla personajul evocat, ci propria aură. Dacă ar fi recunoscut asta deschis, totul ar fi fost în ordine. Dar așa, ca autor de portret... O sursă în plus de amărăciune pentru cel supus unui reducționism umilitor.

În ziua patronată de vechiul prieten, Ilie Nastratin (intelectual de sorginte țărănească reclamată cu mare emfază), Stere mai primi o palmă. De data aceasta în public. Nastratin îl scosese pe ulița mare (șoseaua județeană), sub un soare nimicitor și pentru a-l proteja îl înzestrase cu o umbrelă colorată, aparținând probabil fiicei, deși prin proporții părea bărbătească. La un moment dat, gazda a rămas să schimbe câteva cuvinte cu un cunoscut, rugându-l pe Stere să o ia înainte. Din partea opusă, pe șosea, înainta o mică formație de căruțe cu coviltire scâlciate și peticite, conduse de țigani rufoși, pe fața cărora nu mai trecuse de mult briciul.

– Hei tataie, se auzi strigat Stere de burtosul îndesat aflat pe capra primului atelaj, nu vezi că e soare? Impasibilitatea lui Stere l-a făcut să creadă că n-a auzit sau n-a înțeles. Nu plouă, omule! Ce cauți cu aia pe cap? Când ai plecat de-acasă ploua?

Începu să râdă, strâmbându-și fața într-un mod impertinent și ofensator.

– Ce e costorarule? auzi Stere vocea lui Nastratin. Ce te nemulțumește? Altă treabă n-ai? și vocea prietenului, la început calmă, se înăspri îngrijorător, izbucnind într-un accent de mânie.

– Păi nu vezi ce ține pe cap? Ce, e diliu? se răsti țiganul la Nastratin, trăgând de hățuri și învârtind biciul deasupra cailor.

Ar fi vrut să se certe (se vedea că are poftă să-și dea drumul la gură), dar sătenii în trecere se apropiau cu figuri iritate.

– Ai dracului, izbucni unul cu fizic impunător, de câteva săptămâni se învârtesc pe aici cu căruțele. Dorm la margine, sub coviltire, ziua inspectează gospodăriile și noaptea fură. Îi văd când ies cu tractorul. Am spus la secția de poliție, și șeful se face că n-aude.

Alt trecător aducea și el dovezi în acest sens, dar Stere iuți pasul și se îndepărtă, urmat îndeaproape de Nastratin.

La întoarcerea spre București, Nastratin reluă tema hoțiilor țiganilor și a felului cum ne fac țara de râs, în timp ce tot felul de caraghioși le iau apărarea. De umbrelă nu mai pomeni. Stere nu-și putea lua gândul de la banala întâmplare. Cum îndrăznise țiganul slinos să-l admonesteze și să-l batjocorească în plină șosea? Să-l facă „diliu“, adică fără minte? Șătrarul nu văzuse în viața lui așa ceva și crezuse că umbrela nu se poartă decât pe ploaie. Dar ce-l făcuse să jignească un bărbat în vârstă, evident orășean, aparținând unei categorii respectabile? Stere presupunea că un individ ca cel de pe capra căruței cu coviltir nu are respect pentru nimeni, dar asemenea creaturi sunt totuși frânate în propensiunile lor nesăbuite de frică, frica de consecințe. Ce-i inspirase îndrăzneala de a-l ofensa? Ceva în înfățișarea sa, totuși? O neputință, pierderea unor calități bărbătești care îi permiteau altădată să riposteze, să pună în primejdie agresorul? Semnalizează acum amatorilor de obrăznicii că singur nu se mai poate apăra și, conștient de fragilitatea sa, înghite și tace. Prin urmare, e ținta oricărei ignominii. Căci cuvântul nu contează pentru primitivi. Doar pumnul. Or nimănui nu-i mai e teamă de pumnul său.

Zâmbi după ce împachetă CD-ul cu filmul propriei nepoate. Pornise de la greutatea de a face priză cu copiii și ajunsese la concluzia că pierde în mod vizibil valențe esențiale, cele ce-i dădeau altădată atractivitatea, dar și forța bărbatului complet!

6

Stere își ținea calculatorul (schimbat mereu de-a lungul vieții în raport de ultimele performanțe) în fosta odaie a fetelor. Nu avea acolo decât instalația cibernetică, scaunul rotativ și un cuier „arbore“, unde-și atârna, după caz, costumul de oraș sau treningul. Aici își petrecea cele mai multe ore ale zilei. Pe vremuri, când erau fetele mici, „instrumentul“ se afla în camera de zi, unde și dormea; după moartea Sinei s-a culcat în dormitor, prin camera de zi nemaidând decât la jurnalul de seară, la meciuri de fotbal sau când venea un musafir. Puținii cunoscuți cu care ține legătura (în special cei rămași singuri) pretind că n-au cu ce-și umple ziua. Urmăresc tot felul de emisiuni TV, robotesc prin casă, fac drumuri în oraș, dar le rămân ore lungi de plictiseală. El nu știe când îi trece timpul, ziua este neîndestulătoare. Elimină cât poate din ocupațiile curente (până și masa de prânz o reduce la un sandviș), și câteodată părăsește calculatorul după miezul nopții. Nu-l prinde somnul nici atunci (nu doarme după-amiaza) și aducându-și aminte de câte ceva, se întoarce la aparat pentru o jumătate de oră. Îi gătește și îi face curat Lucreția, o femeie legată de familie de decenii (pe vremuri a ajutat și la creșterea fetelor – ele o plătesc, de altfel).

Sina și fetele vedeau în munca lui Stere la calculator ceva greu de înțeles, o dotare intelectuală neconvertibilă în practică. O vreme manifestaseră oarecare curiozitate

față de instrumentul simplu, în stare de atâtea năzdrăvănii, apoi evoluaseră spre rezervă (în care se includeau respectul profanului și un anume misticism). El voise să le inițieze pe fete în manipularea calculatorului dar, ocrotite de Sina, eludaseră ocupația de care nu se simțeau atrase. Cea mare recuperase în Italia handicapul, urmând un curs de calificare în cadrul firmei. Cealaltă, doctorița, nu numai că practica profesia mamei, dar moștenea și rezervele aceleia față de tehnica modernă, îmbrățișând teoria că medicina este vocație intuitivă, harul de a descifra funcțiile organismului uman, ceva similar cu diagnosticul dat de mecanic motoarelor după sunet.

Singurul care subaprecia specialitatea lui Stere era fratele Eufrosinei, Eftimie. Nu scăpa ocazia să ironizeze această profesie, drapându-și malițiozitatea în umor. Practic nici nu considera ce făcea Stere profesie, ci meserie, ca aceea a conducătorului auto, a manipulantului tablourilor de comandă electrică etc. După moartea Sinei, cei doi cumnați nu prea se mai întâlniseră, relația lor rezumându-se la convorbiri telefonice pline de înțepături reciproce.

– Ce faci, îl întreba Eftimie, tot cu ochii în calculator? Și asta drept ce contează la tine? Muncă sau distracție? Și una, și alta? Ești singurul om de pe lume care a atins performanța de a se distra muncind.

Ce-l intriga pe Eftimie era că acum, la pensie, fără nici o răspundere și treabă, Stere dădea calculatorului un loc la fel de mare în existența sa cotidiană.

– Explică-mi domnule și mie, insista Eftimie, care e obiectul relației tale cu acel computer? Are vreo cât de mică utilitate truda ta?

Era de-a dreptul scandalizat că Stere nu-i dădea răspunsuri concludente, univoce. Îi servea tot felul de șarade. Că producția computerului e în întregime utilă, orice operație având, în final, o posibilă aplicativitate. Dar nu

așa sentențios trebuie tratate lucrurile, fiindcă până la obținerea unui rezultat investighezi, și investigarea poate avea caracter de excursie, cu aspect imediat de destindere, iar aceasta este și treabă propriu-zisă.

– Nu! îl contrazicea Eftimie. Pierzi în fața aparatului tău luni, ani. Cu ce te alegi? Cu ce se alege lumea?

Stere îl lua pe departe, de la nevoia investirii timpului în lucrări pregătitoare pentru salturi ale cunoașterii – și nu a câtorva luni sau ani, ci a unor decenii, ba și secole. Cumnatu-său îl întrerupea:

– Vorbe goale. Am sentimentul că te înșeli pe tine însuți și-ți irosești viața degeaba. De ce nu te oferi, domnule, unei firme? Să primești și să execuți comenzi. Dacă ce faci tu e important, nu se poate să nu-i intereseze pe capitaliști. Iei și un ban, dar ai și sentimentul utilității ca specialist. Uite, când era bolnavă Sina, lucrul tău la aparat căpătase o direcție folositoare. Îmi amintesc că adunaseși material informativ despre originile bolii, relațiile ei colaterale, contingențele cu diferitele fenomene biologice etc. Făceai sinteza opiniilor științifice noi cu privire la perspectiva tratamentului și așa mai departe. Ce s-a ales din materialul ăla, l-ai dat vreunui institut, vreunui spital?

După moartea Sinei, Stere întrerupsese investigațiile, iar sintezele deveniseră inutile. A abandonat subiectul. Nici medicii nu l-au mai solicitat.

– Așa e în medicină, îl lămurea, câte un caz pare singular, și chiar este, fiindcă boala se particularizează. Ce se potrivea ca o mănușă la Sina, pentru alții nu are semnificație.

Eftimie l-a bătut la cap să-și ofere serviciile unor organizații economice, și până la urmă a cedat. Nu s-a simțit însă atras de colaborarea cu firme capitaliste; și-a dat seama că acestea, cel puțin la noi, în marasmul dezindustrializării țării, au interese științifice minore, se învârtesc într-un cerc îngust, urmărind câștiguri ușoare, imediate. S-a oprit la un așa-zis centru de informatică

nou, cu capital mixt, găsit pe internet, al cărui obiect de activitate i s-a părut mai promițător. A luat legătura cu conducerea. I s-a pus la dispoziție un nomenclator de proiecte cu șanse de a fi finanțate prin foste combinate reactivate de investitori străini. Și-a ales ceva, a discutat cu specialiștii centrului, a făcut câteva deplasări la uzine, a primit și un modest avans, dar după nici două luni colaborarea s-a împotmoloit. Neseriozitate, lipsa unei strategii economice și tehnice, incompetența factorilor de conducere, nesiguranță și labilitate în gândire. Și aceeași obsesie a câștigului ușor, imediat, preferabil fără cheltuieli, prin paliative organizatorice și chiar escrocherie. A fost nevoit să renunțe. S-a lecuit de așa-zisul pragmatism al capitalismului românesc. Eftimie l-a sfătuit să ia legătura cu firme din străinătate, dar la obiecția că acelea au sistemele lor consacrate, și că Stere, necunoscându-le secretele de prognoză, nu e în măsură să le ofere nimic atractiv, a renunțat, Eftimie continuând să-și apostrofeze cumnatul că „arde gazul degeaba".

– Cel puțin recunoaște deschis că te amuzi, cerea el o mică satisfacție. Te pretezi la jocuri juvenile, dacă nu infantile, la modă astăzi.

Stere încerca din când în când să-i sugereze pistele pe care avansa în uriașul material oferit de computer, dar fie că nu avea destulă răbdare să explice lucrurile pe înțelesul unui profan, fie că celălalt nu era dispus să facă nici un efort de imaginație, tentativele eșuau, perpetuându-se climatul de incompatibilitate între cei doi.

Din când în când, Stere însuși se întreba dacă în ce spune Eftimie nu e și un dram de adevăr. În primul rând, îi era lui însuși greu să-și inventarieze temele, acestea având uneori caracter meteoric, apărând din senin, captându-i un timp atenția și eclipsându-se – fie din cauză că acuitatea subiectului se destrăma, nemaifiind alimentată de elemente noi, fie pentru că interesul lui slăbea

ca urmare a cursului neașteptat luat de documentare. Aceasta făcea ca tabloul pistelor să fie fluctuant, greu de sistematizat. Anumite teme se dovedeau de o complexitate dezarmantă, sugerând perspectiva infinitului, în fața căreia rămânea neputincios. Se vedea incapabil de a mai avansa, simțindu-se depășit. Se lăsa atras și de subiecte pe care doar cu bunăvoință le putea taxa drept științifice – de pildă, biografiile unor criminali în serie ori paranoici, ale marilor curtezane sau ale obsedaților sexual. Personajele, prezentate cu abilitate, stârneau curiozitate, oferind oamenilor de specialitate – medici, psihiatri, criminologi etc. – o arhivă fascinantă. Dar își dădea seama că aceste lecturi nu numai că nu-i folosesc, ieșind din profilul său, dar îl sperie, îi tulbură somnul. Le abandona, pentru ca după un timp să dea de altele, din aceeași speță, de care se lăsa captivat.

Un subiect prezent în cele mai specioase aspecte era resuscitarea freudismului pe planuri noi, mai îndrăznețe. Problematica respectivă l-a atras prin semnificațiile ei general umane, convingându-l, pe măsură ce se documenta, de importanța fundamentală a sexualității în existența omenirii, înrâurind profund cerebralitatea, sentimentalitatea, senzorialitatea. La un moment dat l-a captivat fabulația în sine – universul trăirilor particulare din abundență ilustrate în literatura de specialitate. Vedea că cea mai puternică influență asupra minții o exercită imagistica. Filmele regizate în laboratoarele industriei pornografice tulbură devastator, mai ales la tineri, resorturile raționale, aruncând individul în confuzie, determinând întoarceri la o trăire supraexcitată, superextatică a materialității biologice. I s-a întâmplat să nu poată dormi o noapte întreagă în urma unor asemenea violente confruntări cu condiția anatomiei mistice, a metabolismului senzorial dezlănțuit. Starea de angoasă o dă pericolul, insinuat de aceste spectacole, că mintea,

cu tot sumumul lucidității, nu poate face față teluricului. Să fie vorba, se întreba, de neînțelegerea de către spirit a materiei organice din care derivă? Celula biologică și fluxurile carnale nu se sperie de performanțele mașinăriei cerebrale, în timp ce mintea se simte surclasată și umilită de extazurile materiei, care îi eclipsează revelațiile superioare.

Totodată, cercetarea temei i-a relevat lui Stere că extrem de multe vieți omenești sunt unilaterale – și pe primul plan al probațiunii și-a pus propria viață. Eufrosina fusese handicapată funciar; ea nu-și conștientiza propriu-zis materia, era total străină de miracolele cărnii, n-o preocupa alcătuirea concretă decât sub imperativul global al supraviețuirii. Ființa fizică a omului o trata elementar funcțional, în calitatea de medic străduindu-se să o intuiască, după cum afirma, întocmai ca mașinistul motorul. Țelul ei era să mențină mașinăria în stare de funcționare mecanică și nimic mai mult. Pe acest fundal, relația cu Stere a fost de la bun început o catastrofă. Iar la sfârșitul primului deceniu, Eufrosina a contractat o boală genitală care a scos-o practic din circulație. A avut o primă revoltă zgomotoasă când a descoperit că Stere își găsește compensații în afara căminului, fiind pe punctul de a cere divorțul, dar și-a dat repede seama că n-are dreptate și că e prost sfătuită. S-a consolat dedicându-se profesiei – în cadrul strict al obligațiilor de serviciu – și creșterii fetițelor. În confesiunile față de cei apropiați, recunoștea (dacă era constrânsă) că Stere e „fustangiu“ – nu-l numea nici afemeiat, nici infidel, cu atât mai puțin adulterin (această ultimă expresie i se părea trivială și improprie, trimițând parcă spre crimă) – termenul folosit de ea putând fi interpretat ca definind o mică hibă congenitală. Cum ar fi, de pildă, gurmandismul sau predispoziția la alergie. Chiar această rezonanță avea diagnosticul pus bărbatului ei – de alergic. Dar măruntele imperfecțiuni

fiziologice (ale ambilor) nu afectau, chipurile, „soliditatea“ căminului, la care ea ținea mai presus de orice, și în protejarea și consolidarea căruia (cel puțin de ochii lumii) nu pregeta să se implice cu toate forțele.

Așa-zisele compensații obținute cu ajutorul tinerelor de prin birouri și laboratoare nu-l situau la un nivel acceptabil în experiența erotică. Au fost substitute ale femeii „unice“ la care aspirase, și care ar fi fost în măsură să-l catapulteze în stratosfera cunoașterii și trăirii *tainei*. Femeiuști fără experiență, taxând amorul ca pe o distracție, acceptând improvizația unor condiții precare, grăbite să intre în grațiile șefilor și nimic mai mult. Toate, incapabile de vreo pasiune, mai ales de combinarea sexualității cu sentimentalitatea. Ceea ce a obținut de la ele era mizilic de bodegă, nu festinuri rafinate, savuroase, pe care nu le uiți, la care te întorci cu aviditate sporită pentru a retrăi detaliu cu detaliu magia. Poate dacă ar fi rămas credincios bietei Eufrosina, acceptând să se sacrifice în numele unui așa-zis devotament (ce absurditate monstruoasă! se gândea) prezentându-se la bilanț cu o rubrică goală, dar intitulată idealist, ar fi fost mai câștigat. Cel puțin ar fi fantazat arhitecturi pe loc viran, ar fi implantat viziunile într-un cadru curat și vast. Dar cu o experiență numerică rezonabilă să capeți convingerea că ai fost de la cap la coadă un ageamiu, pripit și superficial, incapabil să intuiască pe lângă ce trece în viață, și ce pierde, și că maltratează ceva grandios! Cel puțin, n-a fost inspirat să cerceteze computerul mai de mult, când se mai putea recupera ceva, fiind apt să dirijeze un experiment. Acest raționament revenea când prin fața ochilor îi trecea gama de posibilități oferite omului în vasta și fantastica trăire – ignorată, ratată, nici măcar bănuită în mizerabilul automatism inconștient, în rutina de microcefal.

Firește, asemenea revelații nu i le putea comunica lui Eftimie, și Stere prefera să-i lase impresia că-și pierde vremea cu nimicuri. Cum de altfel, trebuia să recunoască sincer, se și întâmpla câteodată, căci calculatorul este și un teren de joc, și, ca orice om în care copilul nu a murit de tot, Stere se lăsa dominat de ludicul competiției, al probei de inteligență și abilitate și, de ce nu?, al înfruntării hazardului.

7

Se pomenise că-l sună Vichi la telefon. Se mirase la început, dar își amintise de întâlnirea de la cimitir. Ce-o vrea Vichi? se întrebase, în timp ce ea făcea slalomul de rigoare, strict formal, prin care oricine intră în subiect. Femeia depăna o lungă poveste: cum Leonard (fiul) îi lăsase calculatorul cu misiunea expresă de a învăța să-l manipuleze, cum ea amânase „inițierea“ până când uitase de ea cu desăvârșire, izbindu-se doar din când în când de piesa inutilă și stânjenitoare. Cum Leonard a întrebat-o de curând dacă a învățat măcar să recepteze și să trimită mesaje, și cum ea s-a bâlbâit, rușinată. În convorbirea din ajun, fiul pusese piciorul în prag. Nu puteau comunica prin scrisori ca lumea, fiindcă el nu stătea prea mult în același loc, iar prin telefon n-o găsea întotdeauna acasă. Era și scump. Musai să învețe să folosească aparatul – cel mai simplu, sigur și ieftin mesager. De data aceasta îi dăduse și un termen: într-o lună de zile convorbirile lor aveau să se mute pe computer, iar reușita depindea în întregime de ea. Vichi nu cunoștea nici un instructor, și chiar dacă ar primi până la urmă o recomandare, îi era groază să facă așa ceva cu străini. Ea e complet nedotată pentru tehnică și i-ar fi penibil să-i dezvăluie unui necunoscut stânjenitoarea carență. Într-o stare de enervare și umilință continuă, n-ar ajunge la nici un rezultat. Cum se întâmplă cu unele persoane care nu fac

priză cu instructorii de șoferie. Stere acceptase fără mofturi, deși nu-l încânta, și chiar menționase că nici el nu posedă calități speciale, calificarea sa fiind, cum bine știa Vichi, de teoretician al informaticii.

Dimineața proaspătă, ce decora trotuarele Bucureștilor cu umbre răcoroase, îmbietoare, îi schimbă umoarea cu care plecase de acasă, diminuându-i antipatia pentru ceea ce avea de făcut. Sună la apartamentul Pavelescu, unde nu o dată venise cu Eufrosina, încărcați de flori, sticle sau torturi (pentru a participa la agape) și așteptă, cu sentimentul că golurile operate în viața lor, dincolo de frustrările aduse, simplificau relațiile. Avea brațele goale și știa că nu va urma rumoarea aceea cacofonică de saluturi, urări, scuze, râsete și exclamații false, ca într-un cor al surzilor lăsați de capul lor. Vichi apăru mai convențională, dar mai asortată vestimentar decât o văzuse la cimitir, purtând un fel de șalvari mătăsoși și o bluză hawaiană (poate adusă de Leonard). Arăta ca un buchet de flori violent colorat într-o vază neagră. De ce convențională? Pentru că era înfășurată în sobrietate uscată, cum obișnuiesc femeile să apară în pragul apartamentului, pentru a arăta cât de solid sunt înfipte acolo. La cimitir fusese după un duș al deșertăciunii. Îl invită în camera de zi, unde nu se schimbase nimic din vremea când pretindeau că se distrează pe aici. Meschine petreceri! se gândi. În fond, prilejuri de a-și îmbrăca veșmintele noi (constatare valabilă pentru femei), de a-și demonstra inventivitatea gastronomică (ambiție vizând, de asemenea, consoartele), dar care confirmau că rămân sclavii obișnuințelor sedimentate. Se despărțeau cu plusuri de resentimente față de mitocăniile, lipsa de educație sau manifestările de parvenitism ale unuia sau altuia. Luă loc pe vechea, acum și delabrata canapea, unde se așeza întotdeauna, și o întrebă pe Vichi cum merge cu tenisul, dacă și-a schimbat

partenerul de dublu mixt sau rămâne consecventă celui probat. Vichi nu prea gustă substratul ironic și voi să știe dacă băuse cafea. Băuse, băuse, o asigură Stere, deși în realitate renunțase la absurdul obicei de ani și ani. Cercetă în jur, dând de înțeles că se uită după calculator.

– E în camera băiatului, îl informă și îl invită s-o urmeze.

Stere își reamintea topografia apartamentului de patru camere, căci la agape, când se adunau mulți, își puneau paltoanele și pardesiele pe paturile celor trei dormitoare. Unul fusese al mamei lui Vichi; decesul ei coincisese cu perioada când în familia Pavelescu se produsese un fel de crah matrimonial, mai mult dedus de prieteni și cunoscuți decât declarat sau recunoscut ca atare.

La sfârșitul primei ședințe de instructaj, Stere se convinse că Vichi își exagera inaptitudinea tehnică; dimpotrivă, prindea ușor (câte ceva chiar mai știa) și se putea aprecia că după încă o lecție puținul strict necesar va fi însușit satisfăcător. Întors în camera de zi, unde Vichi îl invită să ia loc, spuse:

– Voi de obicei vă supraapreciați înclinațiile. Nu știu ce te-a făcut pe tine să te subestimezi. Ești chiar peste media bărbaților. Și adăugă: Spre norocul meu, căci altfel nu știu cum m-aș fi descurcat.

Vichi afirmă că în general nu se laudă, cu toate că în forul intim n-are o părere proastă despre sine, dar preferă să-i descopere alții calitățile. A văzut prea mulți proști infatuați la viața ei ca să nu-și măsoare cuvintele când se recomandă altora. Scoase din galantarul sufrageriei o sticlă de rom cubanez vechi și două pahare; le așeză pe masă fără să-și mai consulte oaspetele. Aduse cuburi de gheață și zeamă de lămâie (stoarsă dinainte într-un program de tratație precis anticipat). Lăsă la latitudinea

lui pregătirea romului, ea combinând ce-și turnase pe fundul paharului cu lămâie din abundență.

– Nu cumva ai romul ăsta de pe vremuri? glumi Stere.

Nu, i-l adusese Leonard. Dar cum ea nu bea... Stere se întreba ce Dumnezeu să discute cu doamna aceasta înțepată, severă, rece, care la vârsta ei se ambiționa să facă sport, având cercul preferat și preocupări, din câte deducea, complet străine de ale sale! Mai întrebă într-o doară ceva despre partidele de tenis, conștient că devine stupid cu această marotă, și ascunzându-și jena în dosul gesturilor impuse de pregătirea băuturii.

– Dacă n-aș ști că vrei să glumești cu tot dinadinsul, aș zice că ai făcut o fixație din tenisul meu, replică ea, străduindu-se să fie cât mai destinsă, și chiar încercând să râdă. Pe de o parte, suntem câțiva medici vârstnici, foști colegi de spital, tolerați de cineva care exploatează terenuri de sport. Pentru noi e o chestiune sanitară, dacă vrei. Pe de altă parte, așa ceva ai putea face și tu, dacă ai avea chef și condiții...

– Da, da, dădu înapoi Stere, nițel speriat de avalanșa metronomică a explicațiilor și justificărilor, și regretând sincer direcția greșită în care apucase. Știi că eu făceam și glume proaste! Mă bucuram de o anumită reputație în sensul acesta printre voi, fiind de felul meu incorigibil în erori și gafe.

Ea râse conciliant, măgulită de autocritica spontană și radicală.

– Nici eu nu m-am formalizat, pretinse Vichi, dar mi s-a părut obsesiv laitmotivul „partenerilor“.

Îl asigură că nu are partener în adevăratul înțeles al cuvântului, dacă ar avea n-ar face nici un secret din aceasta. Ei, personal, nu-i plac secretele, preferă să trăiască la lumina zilei. Stere bâțâi din cap aprobator, cu o mină serioasă, cum se cuvenea la o atare importantă

declarație de principiu, dar în sinea lui fu uimit de nonșalanța cu care Vichi ataca delicatul subiect. Cuvinte ca „nu are“ sau „dacă ar avea“ i se părură stranii în gura ei.

Vichi păstra încă o ținută frumoasă. Avea silueta suplă, chiar elastică și cu aluzii, în înfățișarea ei cam țeapănă, la feminitate. Dar poate o doamnă la vârsta ei se cuvenea să fie mai reținută. Chiar dacă viața intimă ar conține și ceva neverosimil, aceasta ar trebui s-o privească strict personal, evitând aluzii și sugestii riscate. Privindu-l insistent, Vichi adăugă:

– Dacă te gândești la secretul – de alcov, să-i zicem – păstrat și cu concursul meu, în ultimii 10-15 ani ai vieții cu Fane, trebuie să spun că am fost constrânsă de împrejurări să procedez așa. De altfel, bruma de informații puse în circulație, de la mine a provenit, prin încălcarea convenției.

Întrucât Stere declară că nu știe la ce se referă, el nefiind în temă, Vichi îi dădu lămuriri. Cercul prietenilor de pe atunci făcuse vreme îndelungată glume pe seama așa-ziselor amante (ei nu spuneau amante, ci favorite, dar asta se înțelegea) recrutate de Fane dintre balerinele și coristele de la estradă și operetă. Fane se complăcea în atmosfera respectivă pentru că îi dădea oarecare statură masculină, iar pe de altă parte îi asigura onorabilitatea (chiar și impunitatea), fiindcă totul rămânea de domeniul mitologiei. Numai că, după un timp, ea l-a „prins“. Nu are rost să intre în amănunte, dar ca doctoriță a început să capete indicii și apoi certitudini că o înșală, lucrurile evoluând până la flagrantul delict. Din fericire, incidentul s-a produs când se eliberase deja dormitorul iubitei ei mame (care, în treacăt fie zis, dacă ar fi trăit ar fi fost de partea lui), astfel că separarea s-a putut produce imediat. Din comoditate și oportunism, respectând dogme morale și civice vetuste, acceptase să nu ceară divorțul, dar

relației intime cu Fane i-a pus pentru totdeauna capăt. Stere voi să afle când a avut loc evenimentul – și ea, menținând o ușoară nebuloasă în jurul chestiunii, preciză că între ea și Fane n-a mai fost nimic timp de cincisprezece ani, în cifra respectivă intrând bineînțeles și anii de boală. Mimau gesturile unui cuplu fericit? voi să știe Stere.

– În limitele bunei cuviințe, admise, iar el cântări în sinea sa cât de largi fuseseră aceste limite.

Cincisprezece ani femeia trăise o viață de abstinență totală?

– Da, sublinie ea cu simplitate, așa s-au petrecut lucrurile.

– În vreme ce Fane își continua modul de viață dezvăluit atât de târziu? mai fu întrebată.

Vichi ridică din umeri, pretinzând că Fane ieșise atunci total din câmpul ei afectiv.

Din proprie inițiativă se apucă să emită ipoteze medicale despre comportamentul erotic al fostului soț. După opinia ei „științifică“ – nu e de strictă specialitate, dar a consultat colegi sexologi – Fane suferea de o maladie, fiind un fel de pandant al nimfomanei. Și cum nu și-a dat ea seama atâta amar de vreme, cu atât mai mult cu cât putea înțelege lucrurile printr-o prismă științifică, așa cum spune acum? Aici Vichi se adânci într-o explicație laborioasă, nedându-se în lături de la confesiuni intime, demonstrând că o serie de factori, inclusiv de ordin social (programe prelungite, absențe, oboseală etc.), dar și de ordin afectiv (viața în doi învăluie erotismul într-o anumită ceață și îl face pe ins tolerant, determinându-l să minimalizeze inadvertențele) o bruiaseră, îi reduseseră acuitatea observației. Expozeul, neobișnuit de îndrăzneț pentru o femeie (fie ea și medic) în discuția cu un bărbat, avea ținută științifică, aparținând informației abstracte. Lăsa impresia că între teoreticieni ai medicinei (deși

Stere se știa departe de așa ceva), e modul obișnuit de comunicare, pudoarea neavând ce căuta aici. Totuși, pe alături, limbajul lui Vichi nu avea liniștea imparțială a teoriei, răceala obiectivității de tratat medical, caracterul sec al adevărurilor abstracte, ci periculoasa putere de sugestie a frusteții. Fără să-și dea seama, crea o atmosferă aluzivă, chiar dacă nu de-a dreptul incitantă, de natură să amintească în fiecare clipă că sunt bărbat și femeie și scormonesc problema cea mai acută a genurilor. Stere mai găsea o adresă prin discursul ei. Vichi se învedera ca o ciudată libertină care sugerează partenerului de discuție cât e de descuiată (și chiar disponibilă). Părea că îl consideră pe acest bărbat de-ajuns de matur și în același timp de imun, ca să-și permită cu el și o discuție licențioasă. Avu însă prezența de spirit (sau tactica flexibilă) de a se îndepărta pe nesimțite de baza factologică a subiectului, ridicându-se în zone speculative pure – unde problema sexualității masculine căpăta o elevație dramatico-lirică. Această superioară înțelegere (echidistantă) a destinului bărbătesc, în corespondență cu cel femeiesc, o situă într-o zonă de intelectualitate subțire și fu de natură să sugereze o sensibilitate subiectivă ieșită din comun, de care numai femeile inteligente și de mare cordialitate sufletească sunt în stare.

Părăsi teritoriul minat, unde se descurcase ca un experimentat ofițer de geniu, reușind să dezamorseze rând pe rând explozibilele plantate de ea însăși, și abordă actualitatea. Respectiv, adaptarea la cruzimea morală și materială a unei societăți haotice, debusolate, în care nu mai contează decât banul (oricât de mânjit și pestilențial). Vichi îi privea pe marii profitori ai dezmățului social actual ca pe niște monștri; și-ar fi dorit să aibă talent (în școală se distinsese ca o promisiune literară, dar pragmatismul ocrotitor al părinților o îndrumase în

direcția cunoscută) pentru a surprinde generația spontanee malefică, într-un condei de moralist modern. Nu credea că poeții și cronicarii mai fuseseră vreodată contemporani unui asemenea fenomen de venalitate, rapacitate și obscurantism moral (dacă despre morală poate fi vorba, și nu de simpla revărsare a instinctului primar, erupt ca magma subterană în calamitățile geologice). Poate pe timpul negustorilor de sclavi sau al gangsterilor!

Pretextând că se instalează canicula, Stere stabili cu Vichi ședința următoare de instructaj și-și luă rămas-bun. Gazda, acum mai puțin circumstanțială în ușa apartamentului, îi întinse mâna zâmbind, cu aerul că depășiseră anumite obstacole, și că această victorie comună făcea din ei buni camarazi și confidenți. Stere nu se simțea nici pe departe la înălțimea presupusă de femeie. Plecând, îi rămaseră pe retină buzele ei cu conturul rujului ușor mișcat și ochii negri în care oboseala și paloarea erau mascate de un vag abur lasciv.

De ce ieșea din această vizită depășit, bagatelizat, poate și puțin ofensat? Fiindcă jucase rolul unui puști timid, lipsit de experiență, speriat de tainele strivitoare ale adulților? Firește, ar fi putut să țină piept cu brio experimentului declanșat de Vichi; pe vremuri el ajungea repede vioara întâi, chiar luat prin surprindere. Acum, din grija de a nu o pune pe Vichi într-o postură penibilă, fusese el penibil. De unde se născuse acest complex ciudat, de fiu față de mama expusă nu știu cărei amenințări concupiscente? Din conștiința că Vichi nu e o femeie tânără, nici măcar de vârstă mijlocie – și ca atare trebuie protejată (protejată de ea însăși într-un conclav cu masculinitatea reprezentată chiar de el?). Ceva mai absurd decât complexul de fiu al unei femei mai tinere cu câțiva ani nu credea că există. Mai tânără și mai bine conservată, deși, la rându-i, își menținea o statură onorabilă. Dar

vârsta e vârstă, indiferent de avantajele aparenței! De ce îl supusese Vichi la acest test al lucidității cinice? Pentru a-și etala propria virtuozitate? De ce avusese nevoie de o atare demonstrație? Adevărul e, își spuse, că femeile știu mai bine decât bărbații ce vor... Chiar când nu vor nimic, și râse de involuntarul calambur. În timp ce bărbații... abia când nu mai voiesc nimic trădează marele secret că n-au știut niciodată ce vor.

8

În ziua stabilită pentru a doua ședință, orașul abia mai respira sub căldura toridă. Într-un puseu de voință tradus prin nepăsare de sine, hotărî să se ducă, totuși. De dimineață primise un telefon de la Stela, care avea neajunsuri cu îngrijirea fetiței. Femeia angajată pentru supraveghere îi părăsise fără avertisment, iar grădinița își întrerupsese temporar activitatea. Stela îl rugase să insiste la părinții soțului pentru a-și grăbi plecarea în Italia. Pe drum, fu absorbit de tema cvasiemigrării fiicelor, care în loc să se estompeze în mintea lui odată cu trecerea anilor, se acutiza. Ajunse la Vichi încins, transpirat, iritat de căldură și de gândurile încâlcite fără dezlegare. A salutat, a intrat, s-a îndreptat țintă spre camera fiului, preocupat să termine repede și să plece. A lucrat minuțios și tenace cu ea, din cauza concentrării reușind aproape să-i uite identitatea, ca unui student oarecare, întârziat sau dificil, care-i ținea în loc cursul și e musai să-l integreze ritmului general. Au recapitulat, au mers mai departe, au exersat scrierea pe claviatura computerului. Vichi făcea progrese încurajatoare și chiar începea să guste mica aventură tehnică, găsindu-i anumite delicii, devenind nerăbdătoare să comunice independent. Stere o amenință că îi va trimite de acasă mesaje la care va trebui să răspundă. Îi recomandă să găsească și alți parteneri de dialog, pentru a consolida ce învățase și „a-și face mâna“. O felicită pentru rezultatele

obținute și, ferindu-se să mai intre în camera de zi, se îndreptă spre ieșire, înconjurându-se de un halou verbal protocolar menit să zădărnicească sau să înăbușe eventualele proteste formale ale gazdei. Dar ea nu protestă formal, pur și simplu se înfipse în fața lui, exprimând cu tot chipul, de obicei încremenit, de statuie, contrarietatea și neputința de a înțelege.

– Cum, pleci așa ca un instalator care a reparat sifonul de la WC sau a înlocuit robinetul?

Abia atunci realiză Stere ce schimbări frapante se produseseră în înfățișarea stăpânei casei. Vichi îmbrăcase colanți scurți din tricot galben, care-i eliberau gambele bronzate, trasate în linii viguroase, dar fine, și-i conturau coapsele musculoase, pântecul plat, fundul proeminent. Își stăpâni o exclamație. I-ar fi plăcut să-i spună deschis: „Ai niște instalații, Vichi!“ Se gândi că la asta e bun tenisul, și totodată că acel sport îi permite să-și etaleze fără ostentație, dar convingător, performanțele condiției fizice care pe stradă sau în casă rămân prea vag sugerate. Spuse cu totul altceva, că nu vrea să-i răpească timpul – o femeie are atâtea de făcut – și mai ales s-o plictisească. Vichi purta o altă havaiană, albastru pepit cu alb, mai strâmtă, avantajându-i bustul de efeb. Una peste alta i se păru că arată surprinzător, făcând parcă din vârsta ei reală o glumă, și punând în valoare calități trupești care nu recomandau neapărat femeia, ci o simbolică ființă umană sănătoasă, fără semnele vizibile ale degenerării.

– E posibil? continuă ea să-l mustre. Adică după ce ți-ai terminat munca pentru care ai fost tocmit, fugi la ușă? Unde ți-e, domnule, servieta cu scule? În această situație mă obligi să te întreb și de tarif.

– Vichi, se însenină Stere, n-am știut că ești atât de afurisită. Aoleo, dacă intră omul în gura ta nu iese întreg. Îi trecu prin minte s-o întrebe dacă așa tăiase în carne vie

și cu Fane, dar se abținu. De altfel, la tine, a rămâne pentru a sta de vorbă e mai mult o chestie de protocol, nu?

– Nu mai spune! îl ironiză. Dar perspicace ești! și îl împinse, fără să-l atingă, de la distanță, în camera de zi unde parcă de asemenea se schimbase ceva (cum percepu vag Stere, fără să cerceteze cu amănuntul).

Vichi aduse de la frigider suc de grepfrut obținut la storcătorul propriu și cremă de ciocolată, de asemenea producție personală.

– Să nu spui că e tratație pentru doamne... sau pentru copii, preîntâmpină o ironie pe care Stere nu avea intenția s-o facă (deși o gândise). Aș fi vrut să-ți ofer o felie de pepene galben, dar nu știu să aleg. Nu-i nimeresc buni. Iar pentru alcool e, într-adevăr, prea cald.

Lui Stere îi stătea pe limbă să întrebe dacă tratația e o plată camuflată (în natură) a muncii (altă dată ar fi făcut-o); pierdu momentul psihologic pentru sarcasm.

Un timp tăcură, ezitând să guste din limonadă. Apoi, Vichi îl întrebă, cu o altfel de voce, albă, fără nimic insinuant și fără arțagul dinainte, dacă nu i se pare că ei doi sunt prea înțepeniți. Ciudat și nejustificat de înțepeniți. Lui Stere îi plăcu această sinceritate tinerească și izbucni într-un mic râs aprobativ.

– Ai și tu, în sfârșit, dreptate! constată.

– Am observat, reflectă ea, ignorând malițiozitatea lui Stere, că bărbații nu știu să se întrețină cu femeile decât în relații sociale, de muncă, sau atunci când vor să le cucerească.

– Pertinent! aprobă. Dar viceversa nu este valabilă?

Vichi cântări un timp ideea și admise că „poate“. Stere presupunea că o comunicare substanțială, sinceră, între bărbat și femeie nu e posibilă decât dacă aceștia se plac. Nu neapărat cu tendință. În sensul că se admiră. Își admiră intelectul, armonia trupească, anumite calități proprii sexului fiecăruia. Altfel, într-adevăr, se blochează.

Ba se și resping. Cu excepția cazului când interese presante le impun să se consulte, să-și asculte opiniile. În ce-i privește pe ei doi, credea că pur și simplu au pierdut antrenamentul. Pe vremuri discutau, e drept mai mult în colectivitate, încrucișându-și replicile cu toți ceilalți. Se manifestau, oricum, dezinvolt. Au trecut ani, au intrat în altă etapă a vieții, aridă, restrictivă, marcată de singurătate. Și personalitatea exterioară s-a limitat, conchise el. Vichi îi puse cremă în farfurioară și împinse mai aproape de el paharul cu suc.

– Eu nu resimt reducționismul invocat de tine. Mi se pare că mi-am păstrat proporțiile, ba chiar le-am lărgit.

Mărturisi că după moartea lui Fane și-a dorit să găsească un bărbat pe care să-l placă și cu care să se cupleze. Cu discreție, cu bună-cuviință, firește. Poate să-l mire pe Stere, dar o stăpânea o mare aviditate. Nu crede că e ceva greu de înțeles. Pe plan social s-a simțit mereu împlinită. A avut o muncă onorabilă, a fost folositoare și respectată, a încheiat un bilanț satisfăcător, fără frustrări. În schimb, pe plan feminin, pur și simplu și-a irosit viața. După ruptura cu Fane și-a pus întrebarea dacă înainte fusese mai fericită. Sau măcar mulțumită. Poate să fi existat la început ceva frumos în conviețuirea cu Fane, dar nu-și mai aducea aminte. Trecutul s-a colorat tot în cenușiu. Și până la crah viața intimă i-a fost plată, săracă în emoții și trăiri. Cel mai mult regretă că și-a irosit și ultimii cinci ani, de după decesul lui Fane.

– Uite, îi spuse lui Stere cu o liniște tăioasă, categorică, încărcată de reproș abstract, anul viitor voi face 70 de ani și nu voi mai găsi, probabil, curajul să încerc ceva. Or, în această perioadă am avut revelația unei posibile alte vieți alături de bărbat. Cu atât mai pustie îmi simt existența.

Stere urmărea destăinuirea femeii, sau ce era această tiradă, cu comprehensiune. O înțelegea ușor și integral. Îi stârnea o ciudată simpatie și faptul că ea avea cu cinci ani

mai puțin decât el. Știa că drama de la 70 de ani e aproape generală. N-o crezuse pe Vichi în stare de asemenea nuanțe sufletești, ca și de atâta sinceritate față de un fost amic de familie. Nu se întrepătrunseseră niciodată în sondaje psihice pe cord deschis, cum s-ar spune.

– Totuși, Vichi, cum consonează ce spui acum, o sancționă, cu aerele pe care ți le dădeai la cimitir? Nici vorbă atunci de vreo pustietate, de sentimentul fatidicului apropiat. Doar vitalism, poftă și plăcere de viață, sport, parteneri consacrați ș.a.m.d. Vichi, umblai cu cioara vopsită! adăugă, cu privirile oprite în frumosul ei păr ebenin, vopsit cu sârg și strălucire.

– Nu e chiar așa, încercă ea să împace și capra, și varza. Una e fondul aspirațiilor intime și alta programul de viață pe care ți-l impui, una tonusul bioenergetic și alta filozofia sentimentală. Recunosc, tu apari mai consecvent. Regreți deliciile unei vieți suculente, apleci un steag cândva încărcat de glorie. N-ai ce să-i reproșezi vieții, decepția ți-o îngrămădești asupra zilei de azi.

O întrebă de unde scoate tușele astea tari pentru pictarea vieții sale. Vichi pretinse că mai știe și ea câte ceva. Eufrosina o asigurase că el „a trăit". Înaintea morții ea nu-l invidia, se felicita că cel puțin pe el îl lăsase să trăiască. A admirat-o, puțini oameni sunt capabili de atâta altruism. Oamenii ți-ar da orice, dar nu partea lor de fericire. Sina fusese conștientă că purta vina neîmplinirii cuplului. Stere era la mare distanță de Fane; acela trișa, furându-i fără scrupule propria ei fericire pe care, personal, ar fi avut cu ce să și-o susțină.

Se duse să aducă apă minerală și îl întrebă dacă ar fi de acord să deschidă ventilatorul de la capătul holului. Revenind, îi aduse la cunoștință că Sina se temuse de imaginea cu care rămânea el. Credea că în fundul sufletului Stere o urăște pentru că l-a decepționat. Făcuse tot ce putuse ca să șteargă această imagine negativă, nu era

sigură că a reușit. Ea, Vichi, își închipuia că și fără ghinionul acela, fără operația ginecologică a Sinei adică, ei tot nu s-ar fi potrivit. S-a văzut destul de repede după căsătorie. Aici ea găsea cele două fatalități clasice ce minează cuplul: pe de o parte, alegerea greșită, atât de frecventă încât abia inversul constituie excepție, pe de alta, inevitabila erodare – mai lentă sau mai rapidă – a sentimentului, a admirației și mai ales a capacității de fuziune. Cazul Eufrosinei și al lui Stere îl găsea semnificativ pentru ambele.

El o contrazise. Lucrurile nu se prezentau atât de simplu. Personal, se înșelase doar într-o privință – aceea a erotismului Sinei. Aici interpretase greșit unele semne generale, prin extrapolare. În rest, intuise bine. Îl atrăsese spre Sina ciudata ei capacitate de a-l tempera și echilibra (ceea ce altora nu le reușea) atât printr-o pedagogie expresă, cât și prin atitudine. El fusese arogant și impetuos, disprețuitor, crud chiar. Ea îi ținuse piept. Nu se lăsa timorată și nici nu-l tolera tacit, deși îl admira și îl plăcea. Nu se lua la harță, nu uza de duritate; calmă, imperturbabilă, metronomică, necedând nici o palmă de teren, îi spărgea garda agresivă, îl făcea să se îndoiască de sine. Ba să-și vadă și diformitatea, uneori cam hidoasă, alteori ridicolă. Sina i-a corectat defectele de mentalitate și de comportament, fiindu-i mentor discret. Eminența cenușie în conturarea imaginii sale finisate. Lui Vichi i se părea că aceasta e de colo? Dacă toți ar beneficia de o asemenea contrapondere la defecte, în nucleul intim! Numai prin asta, și cuplul și-ar justifica deplina utilitate. Cât privește erodarea atracției (cu deosebire erotică) și a sentimentelor, aceasta e, într-adevăr, inevitabilă. Se datorează rutinei, uzurii harurilor în travaliul existențial, defectelor care evoluează neîntrerupt, în timp ce virtuțile regresează. Dar și asta funcționează cu intensități variabile. Unii abia

dacă observă, alții continuă să se atragă reciproc, în ciuda rutinei relațiilor, chiar datorită ei.

– Această rutină, cu puterea ei enormă, mă făcea ca și la 30 de ani de la încetarea intimității, să mă trezesc că mai doresc trupul Sinei, mărturisi el. Știi, era o femeie bine legată, cam planturoasă după un timp, dar emanând un anumit erotism de suprafață înșelător.

– Ce vorbești? Uluitor ce spui, îl întrerupse Vichi. Dacă ar fi știut, sărmana! Ce uriașă compensație ar fi fost pentru ea! Cu alte cuvinte, în forul tău intim îi rămăsesei credincios! De necrezut, Stere. Bravo! Ești un bărbat adevărat. Meritai să te iubească o femeie! Vreau să spun femeile.

El o opri în alunecarea pe acest curs, cu un stop înalt al palmei rășchirate, pusă în față.

– Ho! Ce iubire? Cu „femeile“ a fost imperioasa, irepresibila nevoie fiziologică, și atât. Un mod de supraviețuire. Adaptarea la necesitate.

– N-ai fost fericit în idilele tale? Chiar nu e o soluție? Între voi vă invidiați pentru asemenea succese. Înseamnă că vă înșelați? S-o fi înșelat și Fane și n-a fost în stare să-și conștientizeze eșecul? Sau el s-a aclimatizat total?

Stere o asigură că dacă a avut calmul necesar să-și facă bilanțul, spre sfârșit, a realizat fără îndoială că nu s-a ales cu nimic. Împlinirea în acest domeniu e ceva complex. Credea că situația nu e aceeași pentru femei, că bărbații și femeile percep lucrurile și concep idealul erotic în mod diferit. Îi expuse concepția sa, revelată în ultima vreme, despre modul de a accede la extazurile superioare ale erotismului, insistând asupra voltajului cosmic la care se produce simbioza celor doi, a combinației dintre senzitivitate, sentimentalitate și cerebralitate, într-un complex global ce redă materiei valențele maxime.

Vichi asculta concentrată, vădind că nu doar aude, ci și reflectează.

– Interesant! murmură. Ție vârsta ți-a adus o iluminare, sublimarea experienței, a observațiilor și a meditațiilor. Și, deodată, parcă scuturându-se de cele auzite, sau grăbindu-se, ca să nu piardă ocazia ori să nu se răzgândească, să nu iasă din trena acestui original expozeu, spuse: Ți-aș pune o întrebare, Stere. Nu știu cum o vei primi, dar eu sunt o femeie curajoasă, îmi iau inima în dinți. În fond, ce voi pierde? Cel mult mă voi face de râs, am și eu dreptul ăsta o dată, prea m-am temut ca proasta de ridicol, toată viața. Ce-ai zice dacă ți-aș propune să facem o experiență, noi doi?

– Ce experiență, Vichi? făcu moale, cu mii de precauțiuni, Stere, deși în ochii lui începuseră să scânteieze o sumedenie de luminițe ale ironiei.

– Nu bănuiești despre ce e vorba? îl cercetă suspicioasă, ca un copil care se teme de viclenia interlocutorului mai versat.

– Nu bănuiesc nimic Vichi, ce să bănuiesc? se disculpă el cu abilitate, ca să nu zdruncine încrederea partenerului de dialog.

– Bine, acceptă. Uite ce-ți propun. Cu titlu de experiență, cum am specificat. Să încercăm să ne iubim. Ca bărbat și femeie. Să facem încercarea – într-un final (mi-am însușit, vezi, noțiunea ta, am căzut de acord cu tine). Să ne străduim să recuperăm ceva, nu știu dacă în termenii expuși de tine adineauri, în acea viziune fantastică, mai degrabă ținând de resorturile altei vieți... Oricum, pentru a ne înfrumuseța clipa.

Debitase întreaga tiradă clar, răspicat, cu o mare încărcătură de voință, nelăsând să se vadă nici o șovăială, nici o teamă, cu aerul că face abstracție de orice neprevăzut ce ar putea-o compromite. Stere râse îndelung, fără stridență și fără echivoc, ca rezonanța unui arcuș moale trecut peste o coardă de violoncel. Apoi, în aceeași melodicitate învăluitoare, calmantă:

– Ești colosală, Vichi. Realmente. Cred că în clipa aceasta ai bătut de departe orice record mondial – nu de curaj, cum spui tu, de nebănuită originalitate feminină.

Ea îl lăsă să-și epuizeze surpriza, nedecelând în ceea ce spunea nimic umilitor sau măcar ambiguu. Înțelegea că are și el nevoie să-și adune gândurile, deși o clipită, mai înainte, fusese bântuită de bănuiala că știe ce vrea să-i spună. Stere își răsturnase capul pe spătarul canapelei, ca un snob care vrea să savureze fumul unei havane scumpe.

– Vichi, începu rar, după o scurtă pauză încărcată de torsul parcă audibil al motoarelor cerebrale, propunerea ta mă măgulește nespus. Personal n-am mai auzit ceva atât de impresionant din gura unei femei. Asta dovedește că aveai dreptate, ești un monument de vitalitate, dar și de inspirație și inventivitate în arta de a trăi. Sunt copleșit și sper că vei arăta indulgență pentru cât de greu mă adun. Dar cu cât mă gândesc, cu atât mai copleșitoare devine surpriza. E pur și simplu de domeniul fantasticului, și râse din nou, cu o notă mai jos, mai grav.

Dacă ar fi introdus vreun pizzicato, Vichi ar fi explodat. Așa se trezi că râde și ea gâlgâit, ca un gheizer supus unei uriașe presiuni interioare, dar erupând ermetizat, milimetru cu milimetru. Acest râs la care ea se asocia, într-un efort suprem de destindere, avu cel mai benefic efect normalizator, căci căutându-și privirile și găsindu-și-le, ei se susținură unul pe altul în ilaritatea potolită, spumoasă, menită să-i întărească la proba cea mai grea.

– Un singur lucru aș vrea să știu, Vichi, și te rog să nu mă acuzi în sinea ta de chițibușerism vulgar: ai luat în calcul că eu sunt mai bătrân decât tine cu cinci ani? Și că în anumite privințe rolul bărbatului e, ca să zic așa, de vioara întâi?

Ea râse cu poftă, detensionând ultimele concentrații de electricitate nervoasă din retortele spiritului. Se situă

exact la nivelul preocupărilor care ghicea că-l asaltează pe Stere. Răspunse:

– În pofida hiatusurilor mele de „practicant“, ce mă pot recomanda ca redebutantă în materie, ține seama că sunt totuși doctoriță. Și încă una cu experiență, căreia i-au trecut prin mână cazuri de toate spețele.

– Bine, Vichi, făcu el cu o privire lungă, încărcată de duioșie și cumva de recunoștință, atunci ne-am înțeles!

După care tăcu, privind-o îngândurat, ca și când ar fi început s-o includă în anumite planuri. Ea veni lângă el și rămase în picioare, trecându-i delicat mâna prin păr, iar el își lipi palmele de șoldurile ei puternice, osoase, și obrazul de pântec, cuprins de un fior uitat. Rămaseră un timp așa, după care ea spuse:

– Mâine-seară te invit la cina festivă consacrată înmânării diplomei de absolventă a cursurilor de cibernetică.

El își ridică privirea și-i spuse cu seriozitate:

– Va trebui să-ți completez dosarul. Iar berea o aduc eu.

9

În aceeași zi, Stere i-a trimis lui Vichi mesaj pe internet: „Te felicit pentru «Victoria» de azi. Pentru personajul dat la iveală sub acest antet predestinat, ca și pentru succesul propriu-zis. Abia aștept să te iau în primire, iubindu-te cu ultimele resurse (care sunt și multe, și puține)". A așteptat îndelung. Probabil ea nu surprinsese apariția misivei, deși îi recomandase să supravegheze aparatul. Sau nu reușea să se descurce cu expedierea răspunsului. Până la urmă acesta a apărut, ceea ce dovedea că învață temeinic. „Proaspătul meu bărbat, spunea în replică, m-a cuprins o nerăbdare greu de stăpânit. Am regretat că te-am lăsat să pleci. Să nu întârzii nici o secundă." Corespondență matură, și-a zis Stere, maximalistă și clară, exprimând drama nevoii acute de intimitate. Definea concis și exact starea lor de spirit, sensul și acuitatea acesteia. În vorbirea față în față mai intervin paraziți emoționali, ești asaltat de cuvinte și nu reușești să le alegi pe cele mai potrivite. Și mereu ți-e frică de replica imediată. Era mulțumit că se înțeleseseră pe coordonata centrală a așteptărilor; de-acum puteau acționa, vor ști și unul și altul ce au de făcut chiar din clipa revederii. Și mulțumit de sine, de rapiditatea și plenitudinea cu care se înscrisese în evenimentul neprevăzut. Cu câteva zile înainte nici în vis n-ar fi putut întrevedea o asemenea cotitură. Își trăia depresia ascunsă –, nu privitoare la

moarte, pe ea o invoca literar ca să-și dea importanță și să-i impresioneze pe cei slabi de înger –, în legătură cu imposibilitatea oricărei resurecții a masculinității. Cea mai concludentă fusese reacția la asaltul fostei colaboratoare, atât de vivace și de ofertantă, atât de ispititoare și aderentă. Se descoperise complexat, bântuit de frică, marcat de un acut sentiment al inferiorității. Resimțise dureros lașitatea, dar respirase ușurat când se văzuse scăpat de primejdie (adică de ce și-ar fi dorit mai mult).

Pe de altă parte, acum câteva zile nici vorbă să și-o dorească pe Vichi. Constata la rece anumite particularități pozitive ale condiției ei feminine, dar o privea sau se gândea la ea fără cea mai mică tresărire a resorturilor speciale. Și, mai presus de toate, deși resimțea răvășitor lipsa partenerei, practic își luase adio de la orice șansă, pecetluind închiderea definitivă a perspectivei, ceea ce dădea vieții o coloratură sumbră, apăsătoare, un gust de cenușă. N-a fost vizitat de nici o premoniție până în ultima clipă, mai exact până când ea i-a propus să facă experiența. I-a citit pe față despre ce vorbește, și în cap i s-au răsturnat toate, fulgerător. După ce i-a auzit propunerea, din interstiții necunoscute ale spiritului s-au mobilizat seve noi, inundându-l. Ce-a fost? Senzația jucătorului care vede cum, în ultima partidă de poker, i se încheagă în mână careul de ași. Și, în ordine cronologică, reprezentarea Victoriei ca femeie. Această schimbare a fost probabil cea mai miraculoasă. Particularitățile observate și calificate cu indiferență ca pozitive au căpătat o nouă valoare, s-au reașezat mental în alt ansamblu, făcând brusc din Vichi o femeie de dorit. Cea mai percutantă a fost imaginea ființei care-i întinde mâna și-i oferă ieșirea din marasm. Vichi nu-i dădea doar o nouă șansă, se dădea pe sine, într-un sublim gest de generozitate feminină, de interes major pentru bărbatul care murea în el. Toate acestea l-au cotropit cu seva ce conține gustul vieții,

curajul și dorința, perspectiva și nerăbdarea. Comunicarea de pe internet i-a oferit certitudinea că nu plutește în ireal, că nu e vorba despre o imagine mișcată a cadrului (mișcată de fantezia personală prea înfierbântată), că intuiește exact dimensiunile faptelor, ca și trăirile autentice în care ei se înscriu.

A doua zi a apărut în ușa apartamentului ei cu alura de pe vremuri – ras la sânge, împrumutând ceva din virilitatea bleului electric al cămășii de mătase, cu micul bax de bere într-o mână și cu un trandafir imperial în cealaltă. Brațul cu floarea și l-a încolăcit după gâtul ei; a strâns-o la piept și a sărutat-o cu tandrețea marelui amorez romantic. Sub această învăluitoare aripă masculină de modă veche, ea și-a pierdut pentru o clipă statura, iar machiajul și aranjamentul vestimentar s-au eclipsat, dându-i femeii impresia că a fost redusă la adevărata proporție. Poza ei – compusă cu ajutorul pantalonilor fluizi, de culoare crem, și al șemizetei negre, apretate – era a unei doamne pedante, care nu-și ascunde vârsta, ci doar și-o sublimează, încadrând-o în rama clișeelor de bună calitate. Abia acum realiză Stere de ce i se păruse schimbată camera de zi. Vichi aruncase balast: o comodă, un balansoar, biblioteca plină de broșuri, pliante și bibelouri, artizanatul african de pe pereți, vasele cu plante ornamentale degenerate. Masa, vitrina, și ea aerată, canapeaua, păreau mai prețioase acum, iar lumina, izvorând nu din tavan, ci dintr-un bec fără fir implantat direct pe masă (ca o lumânare decorativă) învăluia încăperea în clarobscur violet.

– Ce frumos ai făcut aici! o felicită, și după ce lăsă obiectele, veni s-o îmbrățișeze din nou, legănându-se cu ea, îngropându-și capul în cuibul dintre obraz și claviculă. Ai un parfum răcoritor, murmură. Nici ție nu-ți place veninul acela amețitor al femeilor ostentative, și care te trimite direct la... știi tu...

– Și aftershave-ul tău e lejer, nu te duce cu gândul la frizerie și nu-ți dă dureri de cap. Râseră.

Înțelegeau amândoi că e un mod de a se lua în primire și de a inventaria cu voce tare ce le plăcea, aliniindu-și gusturile comune.

Berea era rece și de bună calitate. Ronțăiră câteva alune, apoi Vichi aduse vasul de Jena cu șalăul gratinat, frumos ornat pe margine. Stere găsi preparatul excelent, strivind cu satisfacție în dinți boabele de piper răspândite prin sos. Mâncau degajat, aveau exercițiu în îndeletnicirea colectivă. Înfulecaseră de zeci și zeci de ori împreună în cercul de prieteni consacrat, scoseseră exclamații de plăcere, ovaționaseră gazda, se plânseseră de consecințele lăcomiei oferindu-și unii altora comprimate pentru ușurarea digestiei. Prin mintea amândurora treceau fragmente din scenele vechi, dar preferară să nu le evoce. Nu mai erau nici unul, nici altul cine fuseseră. Își impuneau restricții, deprinzându-se cu plăceri minore sau renunțând la plăceri. Altceva domina acum fondul aperceptiv, altul avea să fie festinul, și așteptau surpriza pe care nu avuseseră timp s-o anticipeze mental. Ciudat i se părea lui Stere că în starea de așteptare, în emoția psihică și fiziologică a momentului, descoperea doar curiozitate și speranță, nu crisparea temătoare, lașă și angoasantă, ce-l năpădise pe stradă lângă nebănuita admiratoare dornică să-și ia revanșa după un neuitat eșec. La desert mâncară o delicioasă tartă de caise, pentru reușita căreia Vichi căpătase renume. La un moment dat ea aprinse televizorul și butonă până dădu de un meci de fotbal. Îl consultă formal pe Stere, cedându-i autoritatea de specialist. El își puse ochelarii, ceea ce în conjunctura respectivă proba interes pentru sport. Vru să mai spună ceva, dar Vichi ieșise și, fără să-și dea seama, se cufundă în urmărirea competiției, comentată cu aere de mare competență de doi crainici.

Se smulse din vraja spectacolului – atât de perfid captivant prin succesiunea neprevăzutului, schimbarea de situații, contrazicerea spectatorului la tot pasul, ori prin explozia nervoasă la împlinirea unei speranțe, repede anulate de ceva invers – fiindcă Vichi îl striga cu o voce puțin cântată, ca atunci când chemi pe cineva să vadă o scenă interesantă. O găsi în dormitor, învăluită într-o lumină blândă, gălbuie, de veioză. Îl îmbrățișă, apoi îl ajută să se dezbrace. Își zise că trupul ei are forma și dinamismul siluetelor lui El Greco, lungi, suple, puțin unduitoare, ca și când ar fi fost gata să se înalțe în văzduh printr-o ciudată autopropulsie. Sânii îi erau plați, aproape masculini, ca ai gimnastelor și balerinelor, însă rondelele mari, de un cafeniu-închis, ca și sfârcurile lungi, groase, ca dudele murate, compensau neajunsul, subliniind feminitatea violentă a brunelor. Stere o întrebă:

– Ți-o mai amintești, Vichi, pe Josephine Becker la „Cerbul de aur“, prin anii ’70?

– Bineînțeles, zâmbi, oarecum malițioasă. Avea șaptezeci de ani. Dar de ce ți-ai amintit-o acum?

– Fiindcă și tu o să faci șaptezeci și arăți la fel de bine.

– O, mulțumesc! exclamă, dar nu cred, Stere. Femeia aceea a fost un fenomen.

– Și tu ești, doar că nu știe lumea, fiindcă nu ieși pe scenă. Deși, acolo, la tenis, ai spectatorii tăi.

Ea îi puse palma pe gură, nu fiindcă nu i-ar fi plăcut tema, ci cu aerul că gata, timpul tachinărilor a trecut. Îl atrase în patul frumos făcut, unde lungiți unul lângă altul stătură un timp nemișcați, pentru a-și potoli bătăile inimii. Apoi Vichi stinse lumina, iar el, îmbrățișând-o, șopti:

– Tu ești Vichi?

Într-adevăr, pe întuneric avu o clipă de derută, nemaifiind sigur pe cine ține în brațe. Vichi își topise toată rigiditatea, iar trupul ei de sportivă nedezmințită se înmuie, făcându-l pe Stere să o asemene cu apa caldă a

unui ocean tropical în care se scălda pe întuneric. Se întreba dacă e ea, cea pe care o cunoscuse atât de superficial, neatent și mărginit, prin ochii banalului seducător al domnișoarelor ahtiate să parvină. În timpul clipelor ce urmară a perceput-o ca pe o femeie atașată, făcând parte dintr-o lume blândă, prietenoasă, dispusă să-l ocrotească, să-l ferească de malefic, să-i deschidă accesul la frumos și plăcut. Acele clipe emoționante, încărcate de parfumul miracolului, fură scurte, stângace, nu suficient de concludente. Starea lui de bărbat timorat avea rădăcini, se cuibărise în străfunduri diminuându-i expansivitatea, restrângându-i efervescența. Suferea totuși de un complex de inferioritate, și asta îi paraliza energia, inventivitatea, temeritatea masculină, transforma participarea la amor în ceva modest, de care nu avea cum să fie mândru. Într-o formă atenuată, deghizată, îi mărturisi lui Vichi sentimentul său de culpabilitate, dar aceasta, subapreciind poate frustrarea bărbatului, ori voind s-o împiedice să ia proporții, o minimaliză. Râse, îl ciufuli, îl sărută. Mai mult, îl puse pe același plan cu ea, în sensul că ce fusese se datora în egală măsură ambilor, și că putea fi declarat un început excelent. Stere se lăsă cucerit de optimismul și jubilația femeii, și-și uită sau își trimise la fund ideea obsesivă.

Când, la un moment dat, ea se ridică să-și ia ceva de pe noptieră, Stere descoperi că în încăpere se vedea aproape tot atât de bine ca și cu veioza aprinsă. Pe ferestră se răsfrângea lumina de neon a unui bec suspendat la întretăierea bulevardelor. Putu contempla lira mijlocului și șoldului lui Vichi. Îi împărtăși ideea la care-l conducea impresia imediată, și anume că femeile în vârstă, multe dintre ele, ascund frumuseți de nebănuit în raport cu exteriorul marcat de veșmintele vetuste, otova, înfășurându-le ca pe baloturi. Nu știa să spună cum, dar acumulase asemenea impresii. Poate la ștrand, la mare,

la băi termale etc. Remarcase pielea lor frumoasă, albă, întinsă, inclusiv prin locurile tăinuite, curbele carnale elegante, câte o acoladă ideală, coapsele rotunde, viguroase, sânii vârtoși. Aceste femei sunt taxate pripit și incorect – sub egida pieliței gâtului care cedează prima, după ridurile feței, instalate atât de timpuriu. Vichi subscrise la opinia lui, invocând trupul mamei ei la 70 de ani, uluitor de armonios, frumos la propriu, ar fi zis apetisant. Dar completă ideea, susținând că aceeași surpriză o oferă uneori trupurile bărbaților în vârstă. În special pe la țară, unde predomină munca fizică, găsești așa-ziși moșnegi cu formele intacte, etalând o musculatură cu care s-ar mândri și un sportiv. Înțelegea ce vrea să spună Stere, e o realitate de care majoritatea nu sunt conștienți – și-i avea în vedere nu numai pe junii înclinați să subaprecieze aprioric și global omul în etate, chiar pe bătrânii înșiși, care se cred hidoși și decăzuți din drepturi. Firește, o mare derută produc exemplarele tarate, femeile și bărbații grași sau, invers, prea slabi, descărnați, pe care pielea atârnă ca zdrențele.

Vichi se dădu jos din pat și aduse o cutie cu bomboane de ciocolată. Apoi două pahare cu apă minerală rece, pe care le așeză pe noptieră. Umbla prin casă goală, călcând ușor, ca o pisică mare, închizând și deschizând ușa fără zgomot, apropiindu-și trupul de capul lui Stere, atingându-l. El o privea prin ceața fosforescentă a odăii luminate de afară cu încântare, din când în când întinzând palma și mângâind-o în fugă.

– Vichi, îi spuse la un moment dat, mă fascinează negrul ăla strălucitor al părului tău pubian. Nu te supăra, ai dat cu puțină vopsea și pe acolo?

Ea se opri amuzată:

– Vai, ai o mentalitate de puști. Atât în privința gândirii propriu-zise, cât și a ingenuității de a spune ce gândești.

Se apleca şi aprinse veioza, rămânând la câțiva centimetri de capul lui. Poftim, uită-te, convinge-te singur!

– Nemaipomenit, exclamă, plimbându-şi degetele prin cârlionții scurți, răsuciți. Doar ici-colo, câte un firişor alb, timid, ca un ghiocel. Ce genă ai tu Vichi? Eşti programată să îmbătrâneşti la 100 de ani?

Ea se apleca şi stinse veioza. Se plânse că în ce priveşte podoaba capilară gena nu s-a dovedit prea grozavă, iar ea ar fi preferat ca lucrurile să stea invers. Se aşeză lângă el pe pat, împingându-l cu blândețe; netezind cearşaful, puse între ei cutia cu bomboane, rugându-l ca dacă exagerează s-o ia de acolo. Stere o lăsă să mănânce, folosind prilejul pentru a-i mângâia trupul. Îşi reproşa că fusese atât de expeditiv, pripindu-se ca un începător. Gândi cu voce tare:

– Trupul femeii este o violă, nu doar un pachet, oricât de perfect, de carne şi nervi.

– Ca formă? întrebă ea.

– Nu, mă refeream la conținut. Să mă laşi să-ți găsesc secretul sonor.

– Dar să nu mă doară, glumi ea.

– Poate să doară sufletul. Ori de câte ori simțim ceva magnific, jumătate din asta e durere sufletească.

– Prea complicat pentru un medic, se autoironiză. Medicul ştie una şi bună. Se opri singură din mâncatul ciocolatei. Puse capacul şi duse cutia, după care se întinse iar lângă Stere. Îl mângâie şi ea şi-l întrebă insinuant: Simți că înviem? Eu da.

Stere îşi amintea că Vichi e credincioasă. Găsea reconfortant să facă amor cu o femeie convinsă că acesta e un dar de la Dumnezeu, când tot felul de predicatori limitați nu încetează să confunde bucuriile trupului cu păcatul, şi să le atribuie satanei. Ea vorbea despre resurecție cu o voce destinsă, parcă rarefiată. Apoi adormi cu capul vârât sub bărbia lui şi cu palma odihnindu-i-se pe pântec.

Stere încercă și el să adoarmă, dar ideea resurecției invocate de Vichi îl obseda. E oare posibilă, se întreba, o renaștere sentimentală și senzorială la șaptezeci de ani? Și în ce ar consta? Ei doi nu pot pretinde că au fost păliți de marea iubire, că sunt victimele unei „lovituri de trăsnet“. Se cunosc de o viață, ignorându-se. Apropierea spontană și ardentă are la origine o gândire lucidă, o deliberare. O numiseră (ea întâi) experiență. Era în esență o unire a forțelor pentru ieșirea din marasmul bătrâneții. Doi văduvi, absolut singuri, în timp ce se scufundă în scleroză sufletească și apatie biologică, își întind mâna pentru a se smulge unul pe altul din balta ajunsă la gură. Prin urmare, act rațional, necesar. Interesantă era aviditatea cu care, odată hotărâți, se avântaseră. Descopereau că trăiesc ceva similar iubirii, fără a fi, de bună seamă, iubire. Își vin în întâmpinare cu gingășie și tandrețe, și cu o enormă dorință de a surprinde un strop de fericire în ochii celuilalt. Fraternizează în reproducerea ritualului iubirii. Prin urmare, iubire sintetizată în laborator – ca o serie de substanțe tămăduitoare menite să salveze oameni aflați în suferință. Iubire, ca panaceu al bolilor de decrepitudine, al singurătății de senectute, al slăbirii imunității morale. De unde găsiseră ei, dintr-odată, aceste resurse, fără de care nu te poți arunca într-o simbioză, mai ales când nu preexistă sentimentul catalizator veritabil? Combustia sufletească și trupească se producea la presiunea disperării? Își pune fiecare în joc intuițiile, reflexele, virtuțile neconsumate, păstrate ca prin minune într-o peșteră a ființei? Au țâșnit de acolo, prin simpla declanșare a ardoarei și voinței, sensibilitate, afecțiune, calinitate, dorință, putere de dăruire și de absorbție a esențelor vitale? Dacă ar veni, în această suită, și iubirea originară, pasiunea, dependența psihică și biologică, dacă toate aceste valori pe care și le-au resuscitat s-ar aglutina și ar căpăta har cosmic? După cum, tot atât de plauzibil ar

putea fi reversul: căderea tensiunii, diseminarea nevoii arzătoare de simbioză.

Asculta răsuflarea liniștită a lui Vichi, căzută într-un somn armonios, cerut și venit, probabil, ca să-i reașeze emoțiile într-o ordine atât de mult dorită de femeie – care nu poate trăi cu haosul în ea. Părul ei îi mângâia obrazul, mâna i se odihnea protectoare pe trup și realiză că o asemenea scenă nu avea în memoria sa corespondent. Eufrosina fusese de la început timidă și sumară în contactele trupești, apoi trăiseră ca doi străini, în timp ce cu pipițele acelea își consuma orele de amor frugal în plină zi, chiar în timpul programului sau seara, cu ochii la ceas, îngrijorat că pierde tramvaiul spre casă sau că nu mai găsește un taxi. Era imaginea acelei emoționante sfinte înfrățiri a bărbatului și a femeii. Simțea fluidul energetic ce se plimba între ei. Recepta din plin mesajul biologic, precum și undele visului ce o înconjurau pe femeie ca un nimb, și care-i dădeau câte un acces de înfrigurare. Înțelese că e prea deschis ființei ei imateriale, prea tulburat ca să poată închide ochii. Nu reușea să doarmă lângă această uzină de radiații cerebrale, senzații și mistere. Se desprinse ușor, se dădu jos din pat și se refugie într-unul din dormitoare, adormind mântuit.

Se trezi cu o lumină puternică în odaie și alături, rezemată de lada recamierului, într-un halat roșu, cu Vichi tăcută, absorbită de gânduri.

– Ce faci Vichi? La ce meditezi? o întrebă.

Ea îi vârî degetele în păr, punându-i-l, distrată, în oarecare ordine.

– De ce ai fugit azi-noapte și te-ai culcat aici?

– Receptam îngrozitor de acut viața din ființa ta, încercă să explice, și se uită să vadă dacă înțelege la ce se referă. Vichi mai aștepta lămuriri. N-am mai fost de mult pus în situația să dorm alături de o femeie, adăugă. Ea îl privea cu o curiozitate nesatisfăcută, dar răbdătoare.

Femeia în somn, continuă Stere, este pentru mine o enigmă mai mare decât femeia cu care fac amor. Surprind cum funcționează mecanismul ei în stare primară, încerc să descifrez mișcătoarea dramă a ființei atașată mie. Cum aș putea dormi când sunt năpădit de radiații și vibrații atât de penetrante, care-mi pun un noian de probleme?

– Dar eu cum am adormit? se miră ea sincer. Sunt mai insensibilă? Receptorii mei au devenit mai leneși ori chiar s-au atrofiat?

– Nu știu Vichi, poate ai fost obosită, poate te-au răpus emoțiile. De altfel, nici nu cred că trebuie să-ți dorești această receptivitate, cumva anormală. Eu însumi aș prefera să fac pace cu ființa ta căzută în somn, sau să-mi continui comunicarea normală cu ea și în stare de inhibiție. Sper că e o chestiune temporară. Aseară ai fost adorabilă. Mi-ai umplut sufletul.

Își vârî mâna sub halatul ei și găsi pielea lucioasă, dar parcă mai retractilă și lipsită de electricitate. O retrase, se dădu jos din pat și se duse la baie. Nu rămase la micul dejun, pretextând că are oră la fizioterapie. De altfel, chiar urma un tratament și uitase propriu-zis când fusese programată ședința. Notase undeva, trebuia să caute. O îmbrățișă, dar cu o fervoare nu știa de ce scăzută, și o amenință că va conversa cu ea pe internet.

10

Stere nu-i transmise lui Vichi mesaj pe calculator, cum promisese. S-a gândit că e mai bine să-i acorde un respiro. Când vrei să verifici persistența unei idei, lasă să treacă cel puțin o noapte. În liniștea întunericului, în scorbura patului, cu ochii închiși, convenționalul se năruie, lăsând să se vadă dimensiunile reale ale lucrurilor. Erorile și iluziile se destramă (din păcate repede înlocuite cu altele), iar presupuse megarealități se fac miniaturi. În cazul respectiv, Stere avea în vedere verificarea de către Vichi a relației cu el. Nu știa dacă își dorea să o facă, spera ca măcar involuntar să se confrunte în intimitate cu tema. Să reia întâmplarea, s-o recalculeze, să-i facă de mai multe ori proba, ca în matematică, pentru a-și întări sau reconsidera convingerile. Nu uita, desigur, că fusese ideea ei, inițiativa ei, dar le știa pe femei schimbătoare, și prefera ca Vichi să fie pe deplin sigură că asta își dorește cu adevărat.

Trecu în revistă propriile impresii. Luase contact cu atmosfera singurătății ei. Doamne, singurătatea, ce amprente pune, ce urme lasă! Ca o igrasie. Face ca totul să pară vechi, ruinat – așa cum i se păruseră, de pildă, mobilele din apartamentul lui Vichi. Fusese inspirată să arunce din ele, reducând presiunea elementului material al timpului îmbătrânit, trăit în tăcere și izolare, în afara fierberii înnoitoare. Și fotografiile de familie agățate

ici-colo, îngrămădite pe etajere, accentuau senzația de trecut mort, în care omul supraviețuiește ca o mumie. Aceste imagini de ochean întors sugerau morbida chemare spre cei plecați, chiar dacă nu regretați. Și impresia de prea mare, de inutil, care adâncește golul singurătății și reduce pregnanța insului în cadrul dat, diminuându-i consistența ca unei umbre. În apartamentul de patru camere se pierdea prin spațiul în care au respirat alții și s-au transformat în praful de pe lucruri, în pânzele de păianjen din colțul tavanului, în petele de pe podea, de pe covor și mochetă. S-a obișnuit până la urmă (sau nu s-a obișnuit – nici nu-și dă seama), resimțind doar obsesia difuză, nemulțumirea, plictiseala, greutatea împovărătoare a mediului ambiant. Înghesuim în noi exasperările singurătății ca într-un sac de voiaj cu care nu plecăm nicăieri. Singurătatea aceasta, își spuse, începe să miroasă ca un mucegai, și aprecie forța morală (în ultimă instanță nimic altceva decât energie feminină) cu care Vichi se elibera de trenă și se împrospăta. Califică această cochetărie sevă secretată de un strat superior al ființei. E ceva să repurtezi un succes cu valurile de cenușă, să ieși din ele fără aerul de vechitură recondiționată, mirosind a viu.

A doua zi se lăsă acaparat de computer, propunându-și să-i transmită lui Vichi mesajul la venirea serii. Pe la apus, auzi soneria și se duse să deschidă. Se iveau ciudați reprezentanți de asociații, fundații, centre de cercetare, anchetă și statistică (nu aveai cum să le cunoști) foarte insistenți, încercând să te convingă ce avantajat ai ieși dintr-o echivocă relație cu ei. Îi detesta pentru că păreau să n-aibă nici o treabă, deranjând cu tupeul și perseverența lor iritantă. De data aceasta nu erau clienții aceia dezagreabili, asemănători cu gândacii reapăruți din când în când prin bucătărie sau baie. Era... Vichi.

– Vichi, se miră bucuros, ce surpriză! Ai mai ținut minte unde stau? N-ai mai fost de ani de zile. De când

s-a prăpădit Sina, nu? Femeia nu răspundea. Era îmbrăcată simplu, ca pentru piață sau ca atunci când ieși să cumperi pâine de jos. Întrebă laconic dacă poate să intre, căci Stere uita s-o invite.

Mergea agale, cu mâinile vârâte în buzunarele jachetei, sau ce purta, și cu o anumită detașare, ca și când și-ar fi dat uitării propria alcătuire, transformându-se în ceva unidimensional, un poster mobil. Intră în camera de zi fără să se așeze.

– Ce făceai? se interesă, absentă la ce se afla în jur, parcă nici pe el nevăzându-l în ținuta aceea de interior, constând dintr-o salopetă decolorată, fără maiou.

– Ce să fac, păru să se scuze, eram la computer.

– La computer? repetă, fără să se mire. Păi dacă erai acolo, de ce nu mi-ai trimis mesajul?

– Tocmai mă pregăteam, o asigură, începând să sesizeze că ceva nu e în regulă.

– Te pregăteai? icni ușor, cu ironie. E o lucrare atât de complicată? Îți ia timp elaborarea?

– Vichi, exclamă el cu veselie, dar și cu reproș. Mă iei în balon. Așa mi-am programat: să-ți scriu în seara asta.

– Dar ieri ce-ai făcut? îl întrebă, și Stere avu impresia că Vichi începe un interogatoriu. Ziceai că te duci la tratament.

– Ei, asta e. De unde știi, începu să ia lucrurile în serios. Mi se pare că eu ți-am spus. Ia stai, nu cumva ai sunat acolo?

Vichi nu răspunse, se întoarse cu spatele și începu să se plimbe prin încăpere cu același pas de vagabond nocturn cu care intrase. Apoi se răsuci spre el și-l fixă atent, moment în care Stere observă că nu și-a mai dat cu ruj pe buze, gura ei având acum o expresie puțin crudă.

– Spune-mi Stere, ai și început să mă minți?

El păru năucit.

– Cum să te mint! Efectiv am crezut că am tratament. Am încurcat zilele. Când am ajuns acasă am găsit foaia unde-mi notasem. Ce proporții dai flecuștețului ăsta!

– Ce proporții? Te-am căutat acolo să-ți spun ceva și spre surprinderea mea... Apoi am așteptat minime lămuriri. A trecut ziua... A venit altă zi. Ce să cred? Că te-ai întâlnit din nou cu fata aia? Spuneai că locuiește în zonă. Puteți da oricând nas în nas.

Stere se luă cu mâinile de cap:

– Vichi, nu pot să cred! Ce se întâmplă? și se apropie, punându-i cu blândețe palmele pe umeri.

Ea nu se mișcă, nu-și schimbă atitudinea, nu-l respinse.

– Chiar ai crezut toate astea? O privi cu înțelegere și căldură și își lipi obrazul de al ei.

Îi spuse cum sperase că noaptea, petrecută în singurătate, îi va confirma convingerile, făcând ca noua ei condiție să se așeze adânc în normal. O conduse la canapea și-și petrecu brațul după umerii ei. În cele din urmă râse:

– Te-ai purtat ca o fetișcană!

– Nu, replică ea, ca o femeie adânc rănită în viață, mințită și înșelată. Se descleiase, avea o lehamite grea, de plumb. Crezi că mă mândresc cu asta? Mi s-au inflamat, probabil, anumiți neuroni.

Îi găsea lui Stere o vină – poate involuntară, inconștientă. Îl rugă să nu mai creeze asemenea echivocuri. Pentru el or fi flecuștețe, pentru ea nepotriviri flagrante în care se pot ascunde intenții rele, fapte urâte. În timpul conviețuirii cu Fane nu știuse ce e gelozia, la început din naivitate și ignoranță, apoi din nepăsare. Doar țipase la el și voise să divorțeze. După ce a acceptat acel mizerabil status quo, s-a liniștit. Acum a simțit altceva – invidie, ură, dorință de răzbunare. Și naiba mai știe ce. Să fie atent.

Stere admise că poate a greșit. Personal, nu cunoștea ce înseamnă gelozia, nu-și dădea seama cum se declanșează. Nu-i va fi probabil ușor să evite producerea ei. Se va strădui. Aici se punea însă problema încrederii – de principiu și de fapt. Trebuia forat în neîncredere pentru a

vedea de ce natură e: rațională sau irațională. Cu cea irațională – dacă despre așa ceva e vorba – n-ar ști ce trebuie făcut. Cealaltă e mai ușor de împrăștiat. Rațional ar putea fi, de pildă, ca ea să fi rămas, într-un fel, sub influența reputației lui de „fustangiu“ (cum fusese botezat de Sina). Dar în lumina noii vârste și a noii relații (ce are Vichi în comun cu Eufrosina?) logica trebuie să se schimbe. În al doilea rând, rațională e încercarea de interpretare a micului episod cu fosta colaboratoare (pe care nici nu știe cum o cheamă și nici n-a recunoscut-o). Numai că aici semnificativă este nu „audiența“ pe care ar mai putea-o avea el la asemenea specimene feminine, ci ieșirea sa totală din joc, din jocul minor, necesar altădată. Ea, Vichi, i-a redat curajul – curajul inconștienței, poate, se autoșfichiui sarcastic – și acest „amănunt“ are valoare capitală. Femeia izbucni în râs, ca un copil bosumflat căruia i-a trecut supărarea, dar nu vrea să arate, în interior seninătatea lucrând însă și făcându-l apt de ilaritate.

– Nu râde, Vichi, interveni serios, e o raționalitate penibilă, umilitoare. Mi-e greu să aprofundez acest subiect, străduiește-te s-o faci singură, căci de aici îți va veni logica de care ai nevoie.

Îi părea rău, mărturisi, că se vede nevoit să-și cenzureze pe viitor, față de Vichi, vocația – izvorâtă dintr-o autentică sinceritate – de narator a tot felul de întâmplări, unele chiar cu substrat erotic, în care a avut rol de erou, și al căror sens, cum se vede, ea îl poate denatura, întoarce împotriva lui. O prudență indispensabilă, dar care, ca toate cenzurile, sărăcește conținutul vieții. Vichi nu ripostă la ce spuse el, ascultă și tăcu. Se vedea că cele auzite făcuseră impresie asupra ei, detensionând-o. Zâmbind, începu să-l urecheze, cu aerul că-l pedepsește, dar în fond semnalizând că se consideră vinovată. Stere înțelese că nu știe ce e autocritica sentimentală expresă, și se mulțumi cu maniera ei incifrată de a se culpabiliza.

O rugă să-i dea voie să prepare cina. O sfătui să se ducă să exerseze pe calculator, eventual trimițând un mesaj la ea acasă, în care să explice cele întâmplate. Stere avea în frigider mâncare gătită, dar preferă să compună altfel cina. Scoase din congelator o bucățică de slănină ardelenească frecată cu usturoi, o frântură de cârnat de casă afumat, gros, picant, brânză de burduf. Zdrobi câteva cepe roșii cu pumnul, stropindu-le cu ulei și lămâie și scoase o sticlă de vin roșu pe care o ținea în frigider. Puse farfurii și tacâmuri, platoul cu gustări și covrigii cumpărați dimineața de la simigerie. Vichi se sperie de agresivitatea bucatelor, un timp stătu în cumpănă dacă să mănânce și luă o atitudine de musafir simandicos care a venit pentru altceva și nu face priză cu situația neprevăzută. La îndemnul lui Stere, ciuguli totuși, apoi se antrenă cu râvnă. Obrazul i se umplu de încântare. Pe chipul ei apăru expresia poftei, a plăcerii, pe care Stere le consemnă cu bucurie. „Uite cum i se deschid simțurile“, gândi. Vichi e totuși pofticioasă. Ceea ce părea mai greu de înțeles era concordanța dintre presupusul hedonism și silueta ei de silfidă, cu musculatură fină, tare. „Are frână bună la motor, se gândi, sau evită cu obstinație anumite piste.“

De data aceasta Stere fu laborios în partida de amor. Îi cercetă și îi chemă la viață fiecare părticică a trupului, scoțând la iveală, din adâncul celulelor, puterea de vibrație nemaiîncercată la turație înaltă (ea susținea că Fane făcea dragoste de mântuială, iar înainte nu cunoscuse decât amorurile frugale ale primei tinereți, când partenerii sunt neexperimentați, stângaci și obtuzi). Primi dedicarea bărbatului cu recunoștință, dar replica ei era de neinițiată. Instinctul părea puternic, dar se concretiza în inspirații de moment, pe care uneori le abandona, neștiind să le ducă la capăt. Amorul lor era, neîndoios, departe de performanțele descoperite de Stere pe internet, de ipotezele privitoare la gradualitatea extazului. Știa că mulți

oameni – în special bărbați – se plâng de inconsistența și efemeritatea senzațiilor, care se destramă și se topesc nemaiapucând nici să fie asimilate de memorie. În aceasta credea Stere că sălășluiește sursa unor nemulțumiri de fond ale ființei umane, o cauză de decepție și frustrare. De aici, presupunea, și instabilitatea partenerilor, căutarea obsesivă, cel mai adesea dezorientată, a altor experimente, adesea și ele eșuate, soldate cu deziluzii, adâncind conștiința neîmplinirii. Ceea ce făcea acum putea fi considerat un debut ghidat de teorie. Dar capabil să furnizeze acea satisfacție comparabilă cu sfârșitul unui festin copios? De altfel, el taxa amorul reușit deasupra chiar a celei mai rafinate și sațiabile îngurgitări. Personal ar fi dat orice banchet pe o noapte de forare reciprocă pasională, în adâncurile ființei, cu o femeie plină de temperament. Așa cum se prezenta acum, Vichi își demonstra o vocație lipsită de experiență. Încăpută pe mâini bune, ar fi arătat cu totul altfel. O femeie ca ea i-ar fi fost, poate, îndestulătoare. Fu străbătut de mânie că nu-i aparținuse la timpul potrivit. Îi și spuse:

– Sunt mâhnit că ai aparținut altora când erai tânără. Ce-a fost mai clocotitor și savuros în ființa ta, ai dat acelora sau ai pierdut.

– Ție ți-am rezervat bătrânețea, vrei să spui? defini ea sensul lamentației. Când nu mai am nimic agreabil, incitant, când dragostea cu mine nu mai are gust?

Stere regretă ce spusese, convingându-se că, într-adevăr, trebuie să fie atent cu Vichi. Introducea în orice sensul ei, făcându-i procese de intenție. Reamintindu-și de accesul de gelozie, își exprimă părerea că și acela tot proces de intenție fusese. Îi făcu apoi cunoscută opinia lui că la această vârstă, și în condiția specifică a relației lor, gelozia nu este decât mimetism. (Nu-i mai spuse că iubirea, în pandant, este și ea acum mimarea sentimentului sublim.) Dacă înțeleg să-și mobilizeze resursele pozitive

pentru a se iubi, de ce să facă apel și la cele opuse, ca să se hărțuiască? Vichi nu știa de unde îi vine această propulsie, și Stere presupuse că dintr-un fond agresiv, pe care ar fi bine să și-l controleze și înăbușe, exploatând în schimb fondul blândeții și gingășiei.

Au adormit târziu. Reușise să adoarmă lângă ea, fiindcă fusese împăcat. Iar împăcarea i se datora ei.

11

Stere fu abordat de Vichi în dimineața aceea dintr-un unghi inedit: să ia parte la lectura unui eseu „încă netipărit“ aparținând unuia dintre membrii marcanți ai cercului de pe vremuri, profesorul de filozofie și scriitorul Teodor Vătafu (coleg de facultate cu Fane). Vătafu se bucurase de simpatia admirativă a lui Stere (Fane îi purta chiar o adevărată venerație, unii membri ai cercului găsindu-l însă prea sentențios, descurajând adesea apropierea profanilor de subiectele sale specioase). Îl regretase când, la un moment dat, ieșise din orizontul lor. Primise o bursă în străinătate, după care predase la o universitate vest-europeană. Singura nelămurire pe care o exprimă acum fu de ordin practic: în ce mod îi parvenise lui Vichi manuscrisul, înainte de intrarea în circuitul editorial? Explicație simplă: ea mijlocea culegerea manuscriselor când acestea nu sufereau amânare. Avea să i-l înmâneze autorului a doua zi și i se părea că n-ar trebui pierdută ocazia unei lecturi în doi. Lucrarea nu era „specioasă“, nici „sentențioasă“ și prezenta cel mai viu interes pentru lumea lor de septuagenari. Când se întâlniră, Vichi propuse să citească ea, fiindcă parcursese textul și se familiarizase cu el, ceea ce Stere acceptă bucuros, neavând veleități de recitator sau interpret, nici măcar de simplu lector cu voce tare al ziarului. Ea îl luase în primire, la intrarea în apartament, cu oarecare solemnitate, îmbrățișarea

dăruită constituindu-se într-un salut alb, într-o gestică protocolară, ca a membrilor unui ordin. Stere o strânse la piept, dar avu impresia că nu provoacă nici o vibrație, fluidul lui magnetic pierzându-se în gol.

Conduita ei aferată îl convinse că misiunea pe care și-o luase îi dădea un frison metafizic ce depășea masca de femeie emancipată pe care și-o compusese (gene rimelate, cearcăne albastre sub ochii de un negru carbonifer, părul încadrând obrazul ca o draperie despicată în două, aglomerația de podoabe metalice de la gât). Deduse că Vichi ține să se recomande și în altă postură, aceea de degustătoare a esențelor de spirit, capabilă să patroneze o liturghie a ideii. Evident, nu voia să fie pentru Stere doar femeie – adică acea categorie a misterului saturată de arome și substanțe amețitoare – una alunecând spre vârsta fatală, când nu pe biologic avea să pună accentul. Ținea să rămână în centrul misterului, dar cumulând și rolul de antenă subtilă (rol mai durabil în perspectiva periculoaselor metamorfoze).

– *Retrăirea,* enunță, așezată în capul mesei cu obrajii îngropați în palme ca într-o cască de recepție a emisiunilor paranormale, sau *Developarea filmului,* sau *Artefactul propriei vieți,* și menționă că aceasta e gama titlurilor eseului, din care lectorul își alege sensul dorit.

– Nu par să aibă contingență, se miră Stere, dar poate așa și-a propus. Straturi suprapuse, etaje ale subiectului.

> După ce filmul vieții – *citi ea ignorând comentariul* – este scos din baia de revelator și uscat pe stativ, în suita scenelor imprimate pe „celuloid“, descoperi deodată că acesta a fost *lucrat* fără știrea ta. Cineva a stat cu benzile în camera obscură a memoriei, retușând, corectând, schimbând ordinea de valoare, eliminând imagini sau contopindu-le, miniaturizând sau amplificând excesiv, creând o nouă viziune a conținutului vieții cu care te obișnuiseși. Scenele „tari“ de acum sunt captivante, intri

în ele ca în încăperile unui muzeu (unde istoria trecută e vie, se consumă și în prezent). Dar unele momente de bază ale cronicii personale au dispărut.

Cum vine asta? te întrebi. Unde sunt, de pildă, meritele mele profesionale, cele pentru care mi s-au decernat ordine și medalii, titluri științifice, pentru care primeam elogiile confraților? Unde e victoria cutare (o lucrare, un discurs, o invenție, o decizie politică etc.) datorită căreia drumul meu social a făcut o cotitură, deschizându-mi perspective noi, și pe care la timpul respectiv am considerat-o piatră de hotar, răscruce? Unde e acea abilă manevră diplomatică – ce m-a uluit și pe mine și m-a încântat – după care am fost perceput ca o piesă grea a eșichierului (științific, politic etc.), și consultat, solicitat, respectat? Treci în revistă zilele înscrise cu roșu într-un calendar evenimențial, pe care știai că le-ai expus la loc central în sala plusurilor, a plinurilor. Ele nu mai figurează în suita secvențelor de prim rang. Poate subzistă șterse, decolorate, împuținate, clișee rebut prinzând numai un colț din imagine, și acela strâmb. În schimb, ce găsești la loc central? Un chei dintr-un oraș situat la vărsarea unui mare estuar – unde ai lenevit o după-amiază, nu mai mult, aspirând aromele acelui continent! Ori un colț de pădure, un altar verde din care se înălța fumul rășinilor septentrionale, și la care ai privit narcotizat ore întregi, uitând de lume, de timp, de tine însuți. Ori instantaneul cu o fată blondă, la ceasul după-amiezii, când rondurile și aleile parcului occidental se aliniau în singurătate sfioasă. Sau, tăinuit până atunci, un cer nocturn învolburat, pe coala căruia o femeie tipărea un fel de jurământ, uitat de amândoi. Și tot așa, clipe fugace, instantanee prinse de un bliț treaz în somnolența generală, muguri de imagini. Trecutul se impune altfel atenției, ne spune altceva, asupra vieții se proiectează o lumină diferită de cea în care am trăit.

– Așa să fie, Vichi? Tu ai conștientizat fenomenul invocat de Vătafu? Inversarea planurilor, reașezarea ierarhiei celor trăite? Ai senzația că cineva ți-a modificat filmul

punând altfel accentele, schimbând plusurile și minusurile între ele, după criterii ignorate la timpul său?

Vichi îl ascultă puțin plictisită.

– Hai să citim până la capăt, propuse. Se dau explicații, ideea se dezvoltă. Uite, chiar așa continuă.

Ce a operat în camera obscură a conștiinței noastre, schimbând semnificativ componentele vieții consumate? Prima explicație a revalorificării suntem tentați s-o căutăm în experiența căpătată ulterior. Aceasta își spune cuvântul, într-adevăr, cel puțin sub forma posibilității de a compara evenimentele. Dar în ce raport le comparăm? Căci nu sunt de aceeași factură, nu exercită asupra destinului același gen de influență. E drept, orice întâmplare – indiferent de caracterul ei – poate avea efecte bune sau rele, iar criteriul „bine–rău“ are, după câte știm, o valoare standardizată, în lumina căreia conștiința selectează și clasifică. Dar se întâmplă ca unele fapte să nu aibă absolut nici o repercusiune și totuși, la retrospectivă, la momentul retrăirii, se impun cu o forță uimitoare, relevând dimensiuni morale sau sentimentale nebănuite, o pregnanță a peceții pe sensibilitatea noastră, pe complexul nostru senzorial, uluitoare, și de care nu mai putem scăpa (pentru că, bănuiesc, nici nu voim). Am în vedere, să zicem, panoramele din avion ale Himalayei, care ne-au impresionat, dar nu s-au răsfrânt asupra vieții noastre nici în bine, nici în rău (chiar le-am uitat repede și aparent definitiv). Nici când ne întreba cineva ce-am văzut frumos prin lume nu ne veneau în minte, fiindcă fuseseră accidentale, fragmentate, frugale, de scurtă durată; reveneam la bătătoritele (în sens imaginativ) mari capitale care ne-au îmbogățit cultura și reprezentarea asupra umanității. Așa cum a ieșit cu totul de sub auspiciile binelui și răului împrejurarea că odată, într-o noapte, la o petrecere, sau pur și simplu în barul unui hotel de lux – nu mai ții minte exact – ai dansat de mai multe ori cu o doamnă pe care n-o mai văzuseși și nici n-ai mai văzut-o vreodată după aceea (știind atunci, bineînțeles, cine e). Timp de câteva decenii nu ne-am mai amintit de

acest banal episod monden, pentru ca la developare să descoperim nu doar că el nu și-a pierdut niciodată locul, că nu s-a estompat, dar că a devenit, în galeria compozițiilor noastre picturale, o piesă orbitoare, ca o recent descoperită capodoperă a lui Da Vinci printre lucrări de mâna a doua.

E greu să pui magia traiectoriei unei asemenea întâmplări pe seama experienței sau a aplicării criteriului bine–rău. Nu cumva este vorba despre intensitatea trăirii momentului, pe care o percepeam cumva și atunci, dar nu cu o conștiință clară, mai degrabă cu o stare difuză, pe care nu o puteam defini, și de aceea am lăsat-o baltă? (Dar sensibilitatea noastră, uite, nu o lăsa; cunoscând prețiozitatea trăirilor pe care ni le-a furnizat a așezat-o la loc de cinste în panoplia trofeelor vieții.) Prin urmare, ar fi vorba de forța de șoc a faptului asupra senzitivității noastre, și pe care nu suntem în măsură să o cuantificăm la momentul dat, dar care intră automat în laboratorul de expertiză al conștiinței, de unde iese „măsurat, numărat, cântărit“, pentru a ne oferi posibilitatea retrăirii, cu tot cortegiul uimitor de efecte. De data aceasta, lucid. Astfel se verifică rezonanța și rezistența în memorie a șocului emoțional, pe care trăirea l-a aruncat în ființa noastră ca o ancoră. La care, nu mă îndoiesc, se adaugă adjuvanții constituiți în timp, cu propria lor forță de mobilizare a psihicului, cum ar fi nostalgia irepetabilității (doamna poate nici nu mai există, precum nu mai avem șansa de a zbura încă o dată peste Himalaya), melancolia unui atu pierdut, o irepresibilă gratitudine pentru eroii împrejurărilor, cărora nici măcar nu le-am putut mulțumi etc.

Se poate spune: „Da, înțelegem chestiunea trăirii difuze, dar puternice, a unui moment, inclusiv implicarea ulterioară a conștiinței în expertizare pentru calificarea corectă a tensiunii emoționale inițiale, dar de unde găsim a doua oară, în ființa noastră, condiția propice pentru o reeditare la voltajul cuvenit?“ Aici descoperim un alt factor derutant. Firește, n-am putea retrăi un moment (ratat în parte la timpul său) cu toată ființa și luciditatea, dacă n-am dispune de înzestrarea corespunzătoare. Dispuneam

și înainte de ea, dar neînscrierea atunci în parametrii ei deriva din discordanța între orientarea de moment și natura noastră perenă. Pe noi ne domina de totdeauna un sălbatic vitalism biologic, să zicem, și totuși țineam să ne imprimăm o orientare platonică. Ne luptam cu firea noastră, mai exact ne chinuiam cu ea pentru a o supune, reduce la tăcere, dar de anulat n-o puteam anula. Mai devreme sau mai târziu ea recuperează, își recâștigă poziția dominantă, se răzbună.

Iubirea transcendentală prezintă inconveniente pentru naturile umane tonice. Este unilaterală – nu presupune bivalență, nu primește clasica replică „și eu te iubesc“ împreună cu dovezile materiale aferente –, este necondiționată, o ofrandă ce nu implică reciprocitate (foarte adesea e lipsită de răspuns, chiar până la sfârșitul vieții). Firește, e greu de presupus și că are un caracter total dezinteresat, mulți iubesc „Pronia“ în speranța obținerii unui avantaj, a unei protecții, dacă nu pentru satisfacerea nevoilor pământești, pentru privilegii în Lumea de Apoi (la judecată, la repartizare, la obținerea unui „loc etern“ confortabil). Este iubirea celui mic față de cel mare, a protejatului față de protector, a vasalului pentru senior, prin urmare nu o iubire egală. În plus, această iubire trebuie să se dispenseze total de instinctul posesiv propriu sentimentului respectiv. Spre deosebire, iubirea dintre oameni de sexe diferite e fatalmente și radical marcată de imperativul reciprocității și de aspirația posesiunii celuilalt. Ce exprimă aceste tendințe, mai ales ultima, e greu de spus. Să fie o reminiscență a extazului canibalic? Dar includea antropofagia nevoia posesiunii? Și apoi, canibalismul se exercita nu asupra ființei iubite, ci asupra dușmanului răpus! Sau este expresia nevoii de însușire a unei părți din Univers, ca formă a contopirii cu „Întregul“? Instinctul apartenenței la globalitatea firii e cert, îl resimțim mai diluat sau mai concentrat cu toții, iar nevoia de contopire se distinge dacă nu într-o psihologie clară, în subconștient; neputința metafizică a realizării ei se convertește în suferințe abisale. De atâtea ori ne simțim fărâmă înstrăinată – ignorată, uitată, exclusă – din acest tot în care ne intuim

matricea, și singura modalitate de reatașare la el, de confundare în vizibilul și invizibilul misterios, e iubirea. Aici ajungem la iubirea ființei de sex opus ca formă de umanizare a Universului, de îmblânzire, docilizare și chiar asimilare a sa – evident, prin posesiune.

Dar sunt și firi opuse, care ajung la sentimentul contopirii cu „Totul“ pe cale exclusiv abstractă, prin intermediul ideii de divinitate, ce mijlocește revenirea la apartenență, de data aceasta spiritual-conștientă și veșnică. Iubirea mistică eliberează omul, măcar în parte, de complexul angoasant în care ne aruncă primejdia venită constant dinspre Univers – una ocultă, impenetrabilă, ermetică, absolută – prin contraponderea forței protectoare, și ea absolută. În acest caz, orientarea insului spre un materialism cupid și geometric (orientare tradițională, pe care o îmbrățișează majoritatea semenilor fascinați de acumularea materială, de putere socială) intră de asemenea într-un conflict ireductibil cu natura lui profundă.

Și astfel avem, la un pol, pedalarea pe resursele trupului pentru atingerea extazului, din partea unei naturi ascetice, eronat orientate spre hedonism, iar la celălalt pol, mortificarea trupului în numele credinței lipsite de organicitate, care nu izvorăște necesar din structura psihică. Și într-un caz, și în celălalt, discrepanța dintre natura umană și cultura indusă prin tradiție și educație, apare ca generator de confuzie, cu reverberații profunde, cum spuneam, asupra peliculei vieții.

Stere o întrerupse din nou pe Vichi.

– De ce reduce autorul orientările de bază în viață la acestea două? Cea în care prevalează satisfacțiile materiale și plăcerile trupului, și cea în care domină o asceză având în centrul ei sufletul îmbibat de credință și aspirații divine?

– Păi mai sunt și altele? întrebă ea.

– Sigur! decretă Stere ferm.

– Ca de pildă? insistă Vichi.

– Ca de pildă, orientarea intelectuală. Pasiunea cercetării științifice, vocația artei, consacrarea activității didactice…

– Păi astea sunt profesii, Stere, nu țin de natura umană. Poți fi savant ahtiat după bani sau glorie, poți fi un mare pictor înfeudat vițelului de aur, cum se spune despre Dali – ai citit *Memoriile unui geniu*. Și așa mai departe…

– Oare? întrebă Stere, dar ea continuă lectura:

> Când omul va ajunge la o convergență echilibrată între trup și suflet – *uite, Stere, aici îți răspunde* – atunci eșecurile grave ale naturii umane provocate de opțiuni eronate se vor atenua, iar pelicula vieții nu va mai risca să fie atât de grav rafistolată. Dar cercetarea filmului, cu atâtea surprize, spre finalul spectacolului terestru, respectiv la bătrânețe, ne mai pune în față o altă problemă opțională. Ce este preferabil în viață? Să obții o mare densitate factologică, din care să poți selecta, la bilanț, cât mai multe pepite aurifere (respectiv să trăiești, la grămadă, tot ce ți se pune dinainte, să nu stai să alegi, să fii la cheremul întâmplării cu miile ei de surprize plăcute și neplăcute) sau să preferi o factologie rarefiată, selectivă, respingând tentațiile în care nu vezi garanția experienței utile și frumoase? Să urmărești acumulări cantitative sau exclusiv calitatea trăirilor? Poate ar fi și acesta un criteriu conceptual al filmului – să mizezi numai pe piese grele, imposibil de volatilizat la mixaj. Cu condiția să alegi în cunoștință de cauză, să nu respingi sub pretexte infantile mugurii unor „capodopere“, implicându-te în banalități onorabile. S-ar mai pune o problemă, dar și aceasta cu riscul de a nimeri în gol, și anume: nu este mai important modul de a trăi faptele? Prima dilemă care apare în această ordine de idei ar fi: să te implici profund în tot ce ți se întâmplă, sau să privești evenimentele cu detașare. Dar știi cu ce te alegi dintr-o atitudine sau alta? Cu mai multe sau cu mai puține momente elevate? Regretul nu va fi mai mare dându-ți seama că te-ai sărăcit cu propria mână? În ultimă instanță, e vorba de

alegerea uneia din cele două filozofii: să-ți trăiești viața cu obiectivitate rece, sau prin vibrație totală să dilați trăirea.

În legătură cu aceasta mai există o ipoteză: că unele evenimente și-au pierdut importanța în timp, dispărând de pe filmul revăzut în final, pentru că n-au avut-o din capul locului. Și asta, ca urmare a faptului că tindem să exagerăm fiecare eveniment, lipsindu-ne uneori discernământul. Cred că am putea cădea de acord cu opinia că de regulă supradimensionăm semnificația a ceea ce ni se întâmplă. Mai frecvent decât bagatelizăm, oricum. Mai mult tremurăm și ne temem, decât ne amuzăm și râdem. Spunem că scena existenței umane aparține mai mult comediei. Marii scriitori chiar își intitulează ciclurile romanești „comedie umană“. Atunci de ce ne percepem existența ca dramă funciară, și nu reușim să râdem de ghinioanele sau prostiile noastre? Cu toate că din asemenea gafe și încurcături își extrag comediografii suculența scenelor de succes. Numai că în teatru, dacă râdem, râdem de alții. Tendința de a da calificative superlative anumitor întâmplări minore dovedește că cel mai mult ne frapează valorile de suprafață, nu acumulările trainice, de durată.

– Aici sunt de acord, ținu Stere să puncteze. Și cel mai mult mă miră că atunci când traversăm un asemenea moment artificial, nici un resort intim nu ne avertizează, nici o intuiție sau premoniție nu ne bântuie. Acolo, un semnal cât de mic, emis dintr-un colț ascuns al ființei, să ne dea de bănuit! Un fel de: „Vezi bă, prostule, că asta care te înfioară pe tine acum de bucurie sau mândrie sau siguranță, și mai știu eu ce, e apă de ploaie. Nu e nici un eveniment, nu te mai înfoia atâta. Peste un timp va fi uitat sau transformat în contrariu!“ De ce nu suntem prevăzuți cu antene mai sensibile pentru detectarea deșertăciunilor?

– Probabil că ni s-au atrofiat, replică Vichi, tot lăsându-ne seduși de valorile de suprafață pe care le incriminează Teodor. Dar să vedem ce spune mai departe.

Pervertirea noastră pe acest plan atinge cota de sus când tratăm cu indiferență (pe moment, desigur) fapte adresate fondului nostru intim, eului profund, care răspund aspirațiilor organice. Nu ne apar familiare, cum ar trebui, nu ne descoperim afinitatea cu miezul lor, nu ne regăsim în ele premisa fericirii – acea stare ce nu poate rezulta decât din eliberarea și manifestarea abisalului. Ceea ce viza eul, și noi ignoram din miopie și obtuzitate, se revalorifică apoi în timp.

Dar să revenim la filmul nostru. Prin urmare, așa se face că pe peliculă apar, la developare, momente pline de splendoare pe care memoria le pierduse, dar eul le cultiva în ascuns. Sunt cupele noastre de ambrozie din care ne nutrim chiar când se pare că nu mai posedăm nimic. Este rezerva de nectar ce ne mai ține sufletul viu, la bătrânețe, până în momentul extincției. Este coroana de lauri cu care ne proiectăm în neant, atestând că n-am trăit degeaba, oricât de searbădă ne-a fost viața. A trăi este a excava în lumea în care am fost catapultați, cât ne țin puterile, în funcție de forța introspecției, de atracția pe care o exercită acest abisal asupra noastră. Suntem utopici decepționați, dar mereu îmboldiți de speranță. Căutăm aur prin văile și grohotișurile vieții, prin subterane mucegăite, pline de soboli, despre care circulă legende aiuritoare. Lângă fiecare se adună un munte de steril extras prin săpături îndârjite, uneori făcute pe brânci, în genunchi, și în buzunarul ascuns al tuturor, puse bine, există câteva mici fărâme de aur. Bobițele acelea strălucitoare sunt agoniseala omului, și pe măsură ce trece timpul, ele capătă volum, în vreme de haldele de steril își pierd tot mai mult corporalitatea, transformându-se în pete cenușii. Masivul rod al strădaniilor e golul căscat în urmă prin ținutul întortocheat de unde venim, iar aproape nimicul de pe fundul tipsiei, plinul. În timp ce ansamblul inconsistent ne copleșește și ne împuținează eul, fragmentele devin ansamblu și ne dau statură. Astfel ne trezim cu un film inedit al vieții.

Dar proba ultimă, supremă, a consistenței clipelor trăite, constă în forța de regenerare, în posibilitatea lor miraculoasă de a se oferi spre retrăire – o dată, de zece ori.

În conul de umbră al senectuții, în aerul ei rarefiat, când hrana existențială se degradează pierzându-și aromele și gustul, evităm inaniția deschizând cutia cu fructele de aur sau mirajele de aur (ființând cândva aievea) și ne umplem inima. Este ca la erbivore, rumegarea esențelor între lemnele tari ale ieslei, pentru încântare nu numai prin nutriția propriu-zisă, ci și prin reasimilarea miresmelor aspirate în timp ce pășteau la lumina zilei.

– Îmi place asta! exclamă Stere, deși se hotărâse să n-o mai întrerupă. Mă regăsesc în imagine! Tu nu?

Vichi zâmbi și schiță un gest echivoc, plutitor, sugerând o pânză de păianjen dusă de vânt într-o zi autumnală. Apoi continuă:

A fost o șansă a destinului să agonisim totuși frumusețea ascunsă în grămezile de trăiri anoste. Trecutul devine, iată, un substitut al frumuseții pe care, după un timp, viața ne-o refuză. A existat cândva și o frumusețe ce ne-a luat ochii, dar cu timpul s-a jupuit, s-a tocit, s-a șters. Câți n-am iubit ceva ce era poleială sau al cărui aliaj n-a rezistat eroziunii acizilor corosivi! Ei bine, amurgul, făcându-ne mai toleranți, mai conștienți de propria imperfecțiune, ne permite să recuperăm și această frumusețe perisabilă. Suntem geloși pe orice fărâmă de frumos ce ne-a aparținut, și nu permitem să ne fie înstrăinată. Iubirea nu e decât admirația frumosului lăuntric și exterior. Ne împărtășim din frumusețea reală, chiar trecătoare, a altei ființe. Recuperăm acest frumos, fiindcă și în perisabilitatea lui rămâne inestimabil.

Descoperim încântați că suntem înzestrați cu o putere miraculoasă, de care nu am fost întotdeauna conștienți – aceea de a face ce vrem cu propriul trecut. Acesta e marele laborator – din care ne preluăm filmul vieții compus nu într-o viziune artificială, ci după liniile de forță ale adevăratelor valori și adevăratului frumos ce corespund naturii noastre.

Ni se poate întâmpla să alunecăm în halucinație. Avizi de frumos, transfigurăm prea mult și, cu lăcomia proprie

omului, o ținem tot într-un festin. Nesăbuit, firește, fiindcă și acest consum abstract (al retrăirii) dacă e exagerat împuținează depozitul de frumos, devitalizându-l, demonetizându-l. Întrucât prezentul arid, deshidratat, nu poate realimenta depozitul, un disperat de anemierea trecutului prin abuz încearcă să facă apel la suprafantoma viitorului pentru a-și extrage fanteziile de care are nevoie. Dar nici o suprafantomă n-are putere germinativă, din ea nu se poate naște nimic. Imprudentul se reîntoarce la vechea jucărie uzată și, ca un copil întristat, plânge potolit cu ea în brațe până adoarme.

Vichi strânse foile, le bătu de lemnul mesei aliniindu-le, le vârî în mapă și le puse deoparte, la o distanță respectuoasă, dar parcă și suspicioasă, atât pentru a le privi, cât și judeca. Apoi își adună pe față toate expresiile reprezentative ale clipei (admirație, nedumerire, incitație, decepție etc.) îndreptându-le spre Stere într-o expectativă a interogației. Stere i-o luă înainte decis și univoc și puse ferm întrebarea:

– Ce zici, Vichi? Mi-a plăcut eseul, dar pe mine mă interesează altceva: corespunde stării tale?

– În ce privință? ceru ea timp de gândire, deși se vedea că are ce spune, nu e luată pe nepregătite și nici nu plutește în vreo nebulozitate.

– A retrăirii și a surprizelor la developarea filmului...

– Sunt două lucruri diferite, mai opuse Vichi formal clauza clasificării. Dar nu mai așteptă răspuns, evident unul tot formal și inutil. Până la moartea lui Fane, vorbi, trecutul nu mi-a solicitat atenția în nici un fel. Adică nici programatic, nici involuntar, accidental sau cum vrei să-i spui. Absolut deloc. Eram nemulțumită că nu-mi trăiesc viața intimă și, deși nu căutam o ieșire, speram. Așteptam. Când am rămas singură, da, atunci am început să mă uit în urmă. Fără revelații. Fiindcă n-am avut pasiuni, aventuri. Nici măcar scintilații, pe care să vreau să le retrăiesc. Cu mici excepții. Printre care una care te privește.

Mi-am adus aminte la un moment dat de tine. Nu, inexact, nu de tine propriu-zis... Altfel a fost. La una dintre mesele acelea ale „cercului“, nu la mult timp după ce se consumase flagrantul lui Fane, privind comesenii cu scârba aia de viață, abia ascunsă sub masca rutinei, mi-am pus întrebarea: „Vreunul dintre ăștia ar fi fost mai bun pentru mine decât licheaua de Fane? Mi-ar fi putut da vreunul satisfacții mai mari?“ Voiam să spun satisfacții reale. Și, deodată, ochii mi-au căzut pe tine. Cât să fi avut tu atunci? Cincizeci și cinci de ani, cred. Nu mint, în clipa aceea mi-ai apărut într-o lumină nouă. Chipul tău smead, osos, de adolescent studios, sau de om pe care ideile abstracte l-au uscat puțin, dar l-au și ferit de lichelism, mi-a plăcut. M-a atras pentru un moment, abia abținându-mă să nu vin la tine. Uite, domnule, pe Stere l-aș vrea, îmi ziceam, și mă uitam cu invidie la Eufrosina nepăsătoare, mulțumită de sine. Ce să facă ea cu bărbatul ăsta? mă gândeam. Știam că o înșeli, cum știa și ea, dar nu mă scandalizam, fiind convinsă că dreptatea e de partea ta. Ce era să faci? Dacă ai fi avut o femeie cum trebuie, nutream convingerea că n-ai mai fi umblat după fuste. Nu erai de factura lui Fane. O femeie potrivită ți-ar fi lăsat mai mult timp și pentru studiile tale. Și, doi, ar fi făcut inutilă dorința de a străluci prin sarcasm – cazna ta cam penibilă, de atâtea ori eșuată, fiindcă nu ești înzestrat pentru asta. Eram categoric de partea ta în această dispută, dacă s-ar fi ivit una. Cred că devenisem rea, repetând în sinea mea celebrul dicton al femeilor decepționate: „Uite cui îi dă Dumnezeu bărbat bun! Cui nu merită!“ M-aș fi culcat cu tine acolo, pe loc, într-o odaie goală – nu mai știu la cine eram atunci, poate chiar la mine. Apoi, bineînțeles, fantezia s-a destrămat. Am avut noroc – sau ghinion, cine știe? – că ideea nu s-a transformat în obsesie. A fost o scurtă eliberare a câinilor din lesă, după care totul a reintrat în normal. Normalul ăla dezgustător. Și astfel mi-am terfelit

demnitatea de om și drepturile de femeie. Spun ghinion, fiindcă dacă aș fi perseverat, poate aș fi avut succes, obținând un adulter savuros. Apoi, cu un zâmbet provocator și în același timp imputativ: Ai fi marșat, Stere? Aveam vreo șansă?

Stere nu spuse nimic, dar mina lui uluită, plăcut contrariată, îi plăcu femeii.

– Știi când mi-am adus aminte abia de episodul ăsta? Când ne-am revăzut la cimitir. Iar atunci am avut certitudinea că așa-zisa fantezie a fost o intuiție exactă. Pe care n-am fost capabilă să o iau în serios. Am fost foarte supărată pe mine după plecarea de la cimitir. Nu te invit să te superi și tu pe mine. Poate ai destule motive să te învinovățești pe tine. Uitându-mă acum înapoi, descopăr că am fost o idioată. Am îngrămădit în jurul meu mormane de prejudecăți – tot sterilul din lume, cum bine spune Teodor Vătafu – și m-am asfixiat. Mi-am înăbușit mintea, mi-am pus surdină. E ca în eseu. Minus clipele care s-ar fi adresat naturii mele intime, deci minus acel element pe care soarta nu mi l-a rezervat. Exceptând asta, eseul mi se potrivește. Cu amendamentul că sper să nu am nevoie de recurs la clipe frumoase din trecut, fiindcă tu mi le vei oferi în prezent.

– Mi-ai făcut o mărturisire emoționantă, se grăbi Stere să spună ce-i stătea pe limbă. Putea să fie doar măgulitoare. Sau și mai puțin, nostimă, fiindcă „iluminarea" ta cum că eu aș fi „corespuns" n-a avut consistență. S-a stins de la sine, repede și total. Dar mi-ai schițat cu acest prilej un mic portret și, mai ales, ți-ai declinat partizanatul față de cazul meu controversat, într-un eventual proces moral. Ai găsit accente convingătoare, și ele valorează mult venind de la o femeie ca tine, cu atâta abstinență în spate. Dar, Vichi, în ordinea de idei a eseului, când ți-ai evocat momentul „iluminării" (la cimitir), fantezia ta n-a avansat și spre ceea ce ai fi vrut să faci cu mine?

Râzând cu poftă, ea declară deschis:

– Ce să-mi mai imaginez! Pur și simplu am trecut la fapte. Imaginația a fost depășită de realitate, în dimensiuni și forme pe care mentalul meu nu le putea fabrica. Dar Stere, printre pipițele alea ale tale mai de demult, nu se aflau și pepitele de aur pomenite de Vătafu?

– Vichi, asta e gelozie – pe de o parte neproductivă (nu e nimic mai absurd decât gelozia pe trecut), pe de alta nejustificată fiindcă, așa cum știi, au fost amoruri de serviciu. Nu neg, am pepite, dar de altă factură.

– N-a fost nici una dintre fetele alea mai nostimă, mai originală?

– Nostime erau, dar grăbite. Ca și mine, de altfel.

– Atunci la ce te gândești tu cu plăcere, în ce reverii te scalzi?

– E curios, la clipe ale adolescenței și primei tinereți. Erau atunci evenimente care marcau un început, o noutate, materializarea unei aspirații. Ca de exemplu, participarea la primul bal, cel dintâi dans cu o fată, cel dintâi sărut, primul bilet pe care l-am primit sau l-am scris.

– Astea nu sunt periculoase pentru mine, sunt irepetabile și aparțin altui personaj. Mai degrabă poate să-ți fure mintea întâlnirea cu „subalterna“. Într-un moment de derută ai respins-o, poți reveni. O ispită, chiar mai slabă la început, în incubație crește. Ca microbul.

– Vichi, ai ieșit din cadrul eseului. În eseu nu e vorba de virușí incubați la bătrânețe.

– N-o fi, dar eu ridic problema. Iau cazul meu. Peste 10 ani – nu știm ce se va întâmpla până atunci – mă voi gândi cu jind la clipele de acum. Îmi vor lipsi, și voi dori să le retrăiesc. Iată, îmi fabric astăzi pepitele de aur.

– Cei mai norocoși dintre noi acumulează și la vârste înaintate momente demne de retrăit. Iar acum suntem ceva mai lucizi. Identificăm, poate, mai ușor achizițiile de excepție.

Vichi se ridicase de pe scaun și venise lângă Stere. Îi greblă cu degetele părul aproape alb și îi lipi capul de pântec.

– Să încheiem, deocamdată. E ora prânzului, hai să pregătim masa. Ți-ar plăcea să fac macaroane cu brânză?

Stere se simți stânjenit. Nu luase în calcul rămânerea la masă, își dădu seama că ar fi trebuit să se retragă mai devreme.

– Poate altă dată, Vichi, bătu în retragere. Am uitat, trebuia să trec pe la cineva; mi-am pregătit acasă ceva frugal pentru când am să ajung.

Vichi se așeză pe genunchii lui.

– Ce e toată mormăiala asta? se întunecă, înțelegând substratul vorbelor bărbatului. De altfel, renunță la echivoc. Cum concepi tu lucrurile, Stere? Că ne întâlnim din an în Paști – la început mai des, sigur, apoi la intervale tot mai lungi – ca să facem un pic de amor și gata? Și dacă amorul ar fi unul foarte precar, n-ar mai exista nimic între noi? Decât saluturi formale pe internet, ori scurte telefoane de conveniență? Încerca să fie blândă, să elimine rugozitatea din voce și tăișul ascuțit din priviri, dar era clar că n-avea o stare duioasă sau melancolică, așa cum ar fi vrut să pară.

– Cam dur ai pus problema, Vichi, se dădu el bătut, dar trebuie să recunosc, ai dreptate.

– Păi dacă am dreptate, du tu ideea mai departe.

– Nu numai pentru amor, categoric, dar te rog totuși să nu vorbești despre el din vârful buzelor, punându-l în paranteză. E șansa noastră supremă. Și la o adică, dacă nu-ți schimbi atitudinea, am să te întreb și eu: crezi că pe primul plan al întâlnirilor noastre se află macaroanele cu brânză?

– Ești afurisit, se îmbună ea, dar eu n-am pus amorul pe palierul unde situezi tu macaroanele. Eu vreau să dăm tuturor componentelor vieții în doi aceeași șansă – și

amorului, și conversației, și mesei, și dormitului, și plimbării... Mai e ceva ce am uitat?

– Ar mai fi, să repeți încă o dată, în final, amorul. Te rog să reții chestia asta cu toată grija cuvenită.

– Ți-a făcut impresia că desconsider capitolul? îl cercetă femeia. Și eu îl pun, atât în capul listei, cât și la sfârșitul ei. Dar lista e lungă... Și acum hai la bucătărie! Sau mai bine du-te jos, la magazin, și ia apă minerală. Poate și o bere. Între timp, pornesc motoarele.

Stere a adus ce i s-a cerut și în plus o cutiuță cu icre de Manciuria și tobă proaspătă, țărănească, feliată. Ea aprecie că va fi banchet mare și băgă la cuptor tava de Jena cu macaroanele bine asezonate. Îl puse să taie câteva cepe roșii în rondele, peste care stoarse lămâie și turnă untdelemn. Scosese pahare și în timp ce preparau, beau bere în bucătărie, ca americanii la amărâtele lor cine de celibatari înrăiți care resping ideea de căsătorie de plano. Prânzul fu gustos și vesel. Ceapa roșie, îmbibată cu zeamă de lămâie și ulei, făcu minuni pe lângă tartinele cu icre, iar macaroanele, cu o crustă aurie deasupra, aproape excluseră toba, gustată totuși.

– De ce nu te muți aici, Stere? lansă deodată Vichi un fel de idee-sondă.

Chiar această mină avea, în timp ce-l privea fără nici o gravitate specială, de parcă ar fi cercetat cerul să vadă dacă e cazul să plece într-o excursie neproiectată, sugerată ad-hoc de cineva.

– Unde? și se văzu că Stere e luat complet prin surprindere. Aici la tine? De ce?

Vichi nu insistă.

– Ziceam și eu, murmură cu oarecare indiferență, ca și când fusese o idee trecătoare, surprinsă prin aer, și ea o semnalase.

– Ai vorbit serios? se interesă el, totuși. Nu zic, ție îți aparțin toate marile inițiative, și apreciez asta, dar Vichi,

să mă mut aici? Cu tabieturile noastre (pe care nici măcar nu ni le cunoaștem ca lumea)...

– Pur și simplu îmi place intimitatea cu tine... În formele ei variate... simți ea nevoia să se justifice. Nu e nici o grabă. Îmi dau seama că e o idee neobișnuită. Poate ar merita luată în considerație.

Stere reiteră versiunea despre persoana pe care avea obligația s-o viziteze, cu toate că ar fi dorit să-și petreacă după-amiaza cu Vichi. Ea nu insistă să rămână, dându-și seama că n-ar putea sări peste subiectul rămas în gâtul amândurora.

12

Vichi îl rugase pe Stere să vină ca să i-l prezinte pe vărul ei, recăsătorit de curând cu o grecoaică, și abia întors din excursia făcută în Elada, la rude. Un om neobișnuit de volubil și deschis. Stere se mira cum poate cineva să nu-și păstreze un plan al trăirii mai tainic, o „intimitate inabordabilă", aceea care face individul, cel puțin aparent, complex. Tot ce gândea și simțea dădea la iveală spontan, nelăsând nimic în penumbră. Parcă și chipul i se golea până la aprinderea unui nou gând. Să fi avut doi-trei ani mai puțin decât Stere, dar îl întinereau această vioiciune și această sinceritate a comunicării. Adusese Uzo și Vichi îl dilua cu apă, obținând un fel de lapte parfumat și răcoritor. Omul rămăsese încântat de ceea ce el numea caracterul primăvăratic al Greciei (cu toate că suportase călduri toride). Stere îl rugă să-și expliciteze impresia, și vărul invocă luminozitatea atmosferei din spațiul pietros, veselia peisajului (la țărmuri și în insule) și verbalitatea gălăgioasă a oamenilor. Vichi îl chestionă asupra elementului uman; o interesa atmosfera din familia soției, soția însăși, cunoscută de ea în fugă. Vărul se bucurase de o primire prietenoasă, chiar afectuoasă, dar se avântă într-o lungă pledoarie privitor la calitățile lui Caliopi, doar cu trei ani mai tânără ca el. Chiar despre viața sexuală vorbi, fără nici o reticență, mărturisind că această căsătorie a marcat un reviriment

în existența ambilor. Ca și o recrudescență a tinereții spirituale. Caliopi traversase o văduvie de zece ani, el avusese două mariaje eșuate, complăcându-se apoi, de câteva decenii, în condiția de holtei. La 70 de ani celibatul începuse să-l împovăreze. Mulțumea lui Dumnezeu că a ascultat argumentele lui Caliopi, fiindcă, recunoștea, s-a decis greu să facă „pasul".

De ce nu se putea decide? se interesă Stere, cu aerul că știe răspunsurile (se gândea la rutină, la nevoia izolării, la tabieturi – reflexe acumulate o viață –, la dificultățile de senectute). Auzi explicații care îl puseră pe gânduri, dovedind că omul se frământase ceva înaintea marii aventuri. Spunea că pentru el intrarea în viață s-a făcut în două trepte, mai exact prin două porți. Prima, cea din tinerețe, când avea de partea lui elanul și-și învingea ușor temerile. Astfel și-a ales profesia și și-a făcut studiile inginerești, astfel și-a clădit familia. La cele două mariaje n-a stat în cumpănă, s-a avântat fără cine știe ce cugetări, lăsându-se aspirat de o promisiune, de o ispită. Actele de voință aveau motivații impresioniste – o strălucire a zâmbetului, o febrilitate a strângerii mâinii, o disponibilitate măgulitoare etc. Solicitat să intre din nou în viața conjugală, pe poarta a doua (decepționat de rateurile tinereții se convinsese că nu știe să aleagă), s-a trezit în altă ipostază. Misiunea socială i se încheiase. Tot ce învățase o viață să facă, nu-i mai cerea nimeni. Cercul colegilor și prietenilor s-a îngustat, pecetluindu-i singurătatea. Ce resurse să mai găsească pentru a clădi din nou un cămin? Se instalase în el teama. În tinerețe, când pășea în necunoscut, era plin de curiozitate și speranță. De unde acum voința de a intra într-un nou angrenaj? Să se unească iar cu cineva? O cuplare a două singurătăți, a două degringolade? Nu a venit timpul discreției? Al resemnării? Al pustniciei mântuite? Iată cu ce a trebuit să lupte Caliopi,

câștigând teren milimetru cu milimetru. „Biata de ea, a trebuit să-mi administreze binele cu sila!“ Calitățile ei? Pe primul plan plăcerea de a se dedica bărbatului – fără să lase impresia că-i face un hatâr, că îndeplinește o obligație (și că cere ceva în schimb).

Bărbații plecară împreună. Vichi nu încercă să-l rețină pe Stere, îi conduse, bucuroasă că s-au împrietenit. Pe drum, până la stația unde se despărțeau, Stere deduse că dinadins l-a invitat Vichi pe pensionarul recăsătorit. Să facă o expunere de motive a reintrării în viață pe poarta a doua și, bineînțeles, elogiul fericirii târzii, cât pe ce să fie pierdută din cauza filozofiei greșite. Înțelese că Vichi n-a renunțat la „idee“ decât tactic. În înghesuiala din metrou încercă să verifice dacă există vreo similitudine între „psihoza defetistă“ trăită de bărbatul pe care abia îl cunoscuse și propriul lui conservatism. Nu, nu se înscriau în aceeași sferă a crepusculului. Singura lui teamă fusese aceea că nu va putea face cu Vichi un cuplu complet și activ. Depășise acest complex – dar numai din unghiul care la început i se păruse capital. Făcea în sfârșit cu ea cuplu activ. Dar și solid? Pe toate planurile? În stare să reziste testelor vieții? Nu o vedea pe Vichi stăpânită de acea „dedicare“ de care vorbise vărul. Stere nu știa nici dacă un asemenea dar providențial l-ar fi satisfăcut, fiindcă așa ceva presupune posesivitate, extremism dominator. Temperamentul reținut al lui Vichi i se părea mai suportabil, chiar de bun-gust. Cum te-ai vedea luat în stăpânire, la reticențele pe care ți le dă acum vârsta? se întrebă. Vărul părea avid de un regim matern, dacă nu matriarhal – în care, firește, pe lângă tandrețe există și tutelă, respectiv subordonare.

Vichi trecu fără întârziere la exploatarea „cazului“, extrăgând sensurile pedagogice ale lecției predate de vărul cutezător. De o manieră care-l cuceri pe Stere.

Ieşiseră să se plimbe în aerul proaspăt al dimineţii de august, în Cişmigiul abia scăpat din ghearele caniculei. Se aşezaseră pe o bancă. După ce au comentat metamorfozele sociale ale parcului bucureştean, celebru odată, pe vremea studenţiei lor, Vichi atacă frontal.

– Cred că ţi-ai dat seama de ce am ţinut să-l cunoşti pe vărul meu. Ne-a oferit pe gratis, bine pritocită şi ambalată, o experienţă. A mai dezvoltat subiectul pe drum? Mă gândeam că între patru ochi îţi poate dezvălui şi alte aspecte.

Aşa da, aşa mergea: totul pe faţă. Stere se gândise cu jenă la momentul când avea să se devoaleze tendenţiozitatea punerii în pagină a dosarului vărului şi grecoaicei, pentru că de aici putea rezulta o oarecare înclinaţie a lui Vichi spre regie, manipulare, tragerea sforilor. Vichi câştigă în ochii lui. Lucra cinstit: dacă era cazul să se amuze, o făceau împreună, în perfectă cunoştinţă de cauză, dacă era ceva de reflectat, aşijderea. Ca de obicei, Vichi îşi spuse prima părerea. După ea, vărul trecea printr-o stare de exaltare, ceea ce nu i se părea de bun augur. Trăia un fel de „an de miere“. Se declara pe sine „gata fericit“, iar din Caliopi făcea o eroină mai ceva decât Penelopa (în sensul virtuţii de „liman al fericirii“). Probabil că se înşală şi într-o privinţă, şi în alta, dar asta e treaba lui. Dacă ar fi fost mai moderat, ar fi convins-o mai mult. Ceea ce reţinuse ca interesant şi probabil general valabil era bariera aceea pe care o descoperise în faţa „porţii a doua“. Ea credea că e logic să nu mai ai avântul de altădată. Mai ales dacă ai eşuat de câteva ori. Dar şi fără asta, vărul a descris bine „zestrea“ cu care suntem nevoiţi să păşim peste acest ultim prag – dacă ne luăm până la urmă inima în dinţi să o facem. Se vedea că aici omul a gândit cu mai multă temeinicie. Vichi sperase că vărul va fi mai rezonabil, şi prin aceasta mai util pentru ei doi – ca

model sau, mă rog, antimodel. Poate era mult spus, fiindcă fiecare are calapodul său. Fericirea unuia, altuia nu i se potrivește. Ei, de pildă, nu i-ar plăcea un infantil ca văru-său, în schimb poate lui Stere i-ar plăcea o Caliopi dornică să-și facă monument în sufletul lui.

Prin urmare, Vichi nu numai că nu-i dădea să înghită magiunul vărului, ea nu trăgea spuza pe propria turtă, obligându-l să adopte concluzia că asta ar fi calea lor, întâmplarea scoțându-le în față prototipul soluției. Găsea defecte, rămânea neconvinsă, ezitând să vadă în cei doi un exemplu de urmat. Ce-ar mai fi trebuit? Ca Stere să se constituie în pledant al vărului? Să găsească el circumstanțe atenuante exaltării acestuia, justificată de tristele experiențe anterioare și de cadrul solar al „primăvăraticei Elade“? Nu adoptă o atare atitudine, iar Vichi pledă pe date valabile lor înșile. Considerentele principale fură următoarele: la vârsta respectivă fuziunea în cuplu nu poate fi – și în momentele mari, și în cele mici – decât liber consimțită, întinzându-se până unde merg voința și dorința ambilor. Dacă se pleacă de la premisa că individualitatea – constituită într-o viață întreagă și devenită imuabilă – trebuie să se dizolve în cuplu, nu poate să iasă nimic bun. O uniune presupune nu numai respectarea individualităților (opinii, reprezentări, obiceiuri etc.), dar și manifestarea neîngrădită în cuplu. Prin urmare, drept la viață interioară, la intimitate, libertate de relații cu lumea. Stere o întrerupse:

– Să deduc de aici că „subordonata“ va ieși total și definitiv din câmpul tău vizual?

Vichi parcă se trezi din somn și, realizând că a intrat în derapaj, se rugă:

– Poate nu m-am exprimat corect, aveam în vedere relația abstractă cu lumea, așa cum s-a constituit ea pe baza experienței anterioare.

Din momentul acela își supraveghe mai strict verbul și făcu translația spre alt câmp de interes. Vorbi despre încrederea care nu se poate construi decât pe sinceritate deplină și fidelitate – atât afectivă, cât și de angajament – și pe nevoia părților una de alta. Părerea ei era că trei sunt țelurile uniunii: culegerea plăcerilor – târzii, incomplete, dar făcând parte din viață, dând gust vieții – oferite de cuplu (Stere înțelese că Vichi îi face o concesie punând acest țel pe primul loc, și aprecie flexibilitatea ei), apărarea redutelor condiției fizice și psihice a ambilor, considerată cauză comună, și solidaritatea necondiționată în fața adversităților. După ea, dacă acest mecanism complex funcționează, rațiunea de a fi a cuplului la senectute se confirmă în modul cel mai benefic. Îl privi interogativ, cu insistență, și Stere, percepând latura comică a situației, izbucni în râs. O aprobă însă cu convingere:

– Subscriu la concluzia ta finală. Poate aș mai pune niște accente în plus la primul țel, făcându-l mai plastic.

Fu rândul ei să râdă și se strânse lângă el, îmbrățișându-i brațul.

– În rest, știi și tu, Vichi. Viața e mai complexă, mai nuanțată decât orice concept și orice program. Sunt bune și proiectele, nu zic, dar cu condiția să rămâi deschis impulsurilor. Nu?

Cădeau de acord teoretic ușor, și lui Stere i se părea firesc, doar aparțineau aceleiași generații, aveau aceeași educație, o cultură asemănătoare. Se opriră, nesimțindu-se pregătiți să facă pasul următor, să se înscrie direct și nominal în conceptele enunțate. Vichi părea satisfăcută, având aerul că a parcurs o primă etapă.

13

Așteptau în camera de zi musafirii. Trebuiau să sosească și, într-un consens tacit, se fereau să atace subiecte pasibile de ramificare și extindere, pe care sosirea oaspeților le putea întrerupe. Ciuguleau frânturi de propoziții pentru a întreține o aparență de conversație, evitând să-și pună întrebări ce necesită explicații și stârnesc controverse. Stere întrebă totuși:

– Ei știu că sunt aici?

– Bineînțeles!

– Le-ai spus că...

– De bună seamă, Stere. Le-am spus că suntem împreună. Te deranjează?

– Ei, asta e! Și abia în clipa aceea își dădu seama că inițiativa ei era un fel de „lansare la apă“. Respectiv botezul public, contactul cu lumea, o încercare nemărturisită de a reconstitui vechiul „cerc“ sau de a crea altul. Îi impunea diplomația lui Vichi, realizând încă o dată că are anvergură strategică.

– Mă miră că Vătafu a marșat la invitația ta. Ce interes mai prezentăm noi pentru el? Se învârte în altă lume. Probabil predă, publică, ia parte la manifestări de for etc. Voi ați avut relații de prietenie mai strânse, noi nu ne-am mai văzut de o grămadă de ani...

Vichi tăcu un timp cu scopul de a evita adâncirea temei, până la urmă creionă o ipoteză.

– Probabil că nu ne subapreciază în măsura în care-ți închipui tu. De altfel, nu e căzut în admirație față de lumea de azi, și nici atât de angajat, cum presupui. Principial e un om de stânga și nu dă tribut prejudecății că pensionarii, indiferent de calitatea intelectuală, sunt deșeuri umane. Nici nu crede că cine și-a exercitat profesia în regimul trecut și și-a afirmat calitățile... e compromis.

Dar soneria sparse intempestiv echilibrul sonor și rupse, cum face ea de obicei, câte un nerv din ghemul armoniei intime a fiecăruia. Vichi se duse să deschidă.

Bărbații se îmbrățișară, arătându-și pe mutește unul altuia părul albit. Se amuzau. Vătafu îl felicită:

– Uite ce siluetă ți-ai păstrat! Cum faci, domnule? Te duci la tenis cu Vichi? Uită-te aici ce mi s-a depus mie pe burtă, și ce fălci am făcut!

Exagera, și trebui să tragă serios de pielea de pe abdomen pentru a aduna dovezile de care ar fi avut nevoie. Cât privește obrajii, se mulțumi să și-i plescăie cu palmele, fără a reuși să fie nici în această privință convingător. Cecilia, doamna Vătafu, restabili oarecum dimensiunea reală a situației.

– Nu s-a îngrășat. El pedalează pe asta ca să-l contraziceți, nu vedeți? E cochet. Între ei doi, i se adresă lui Vichi, e o deosebire de stil. Stere e desenat din linii drepte, Teodor din linii curbe. Asta e tot.

– Are și el nevoie de imagine în fața studentelor, râse Vichi.

– Mai predai? se interesă Stere, iar acesta îi întoarse întrebarea.

Începură să se încrucișeze curiozități cronicizate, uitate, resuscitate, dând naștere unor versiuni rezumative ale vieții trăite în ultimele aproape două decenii de când nu mai avuseseră relații active, mulțumindu-se să capete unul despre altul informații de la prieteni comuni sau din

zvon public. Rămăseseră cu impresii reciproce favorabile și se bucurau că se revăd.

Vichi porționă înghețata și citronada, iar musafirii se serviră cu promptitudine, chiar cu oarecare grabă, ca și când asta ar fi așteptat, nerăbdători, de ore întregi. Stere încercă să sondeze „starea“ cuplului. Fuseseră amândoi divorțați când se luaseră; nu aveau copii și parcă aceasta, lipsa travaliului comun pentru aducerea pe lume și creșterea plozilor, îi ferise de o anumită uzură morală (dar și fizică), specifică perechilor consumate în „laboratorul germinativ“. Se învăluiau într-o lumină de singurătate, poate puțin tristă, dar mai virilă decât a celor transmutați cu toată energia biologică în copii. Multe cupluri se exclud din viața intimă în mod conștient și deliberat, ca să facă loc progeniturilor. Cei doi păreau că se bucură încă unul de altul, ca bărbat și femeie, și asta le conferea un anumit farmec tineresc, iar pe de altă parte, îi făcea să pară mai misterioși. Chipul filozofului părea prea puțin schimbat, deși trecuseră ani; abia la o privire de aproape păienjenișul încrețiturilor altera oarecum liniile de expresie. Atrăgea, de asemenea, atenția trupul nedeformat al Ceciliei, poate cu un centimetru în plus în contur, dar fără să o îngreuneze, accentuându-i voluptatea. Aceasta atenua impresia produsă de chipul ei, încă expresiv, dar parcă puțin dezordonat, ca la copiii somnoroși, pe obraji cu semnele pernei. Una peste alta, cuplul afișa o vitalitate subtilă, sugerând continuitatea umanului, moderat dar viu, trezindu-ți ambiția de a nu rămâne mai prejos. Datorau aceasta genei, unei fericite biologii sau performanței spiritului de a stabili armonioase convergențe cu trupul (de care Stere își amintea că Vătafu scrisese la un moment dat în eseul său). Îl întrebă pe Teodor de ce nu dezvoltase în lucrare, mai mult, efectul benefic al pomenitelor puncte de convergență. Sau măcar să fi arătat cum se repercutează aceasta asupra cuplului în

perspectiva senectuții, și dacă autorul are o experiență proprie în această privință.

– Ce experiență? se miră filozoful. Omul nu a ajuns în faza conștientizării fenomenului. Firește, există convergență naturală între trup și suflet, cea care menține viața, dar suntem departe de a concepe o strategie. Nici nu ne punem problema – tocmai fiindcă nu o conștientizăm. Chiar dacă nu e vorba de vreo opoziție marcată între material și spiritual, ne izbim de divergențe. Mintea nu participă ordonat și consecvent la realizarea armoniei. Dacă între rațiune și fiziologie nu există dihotomie expresă, cele două categorii se privesc totuși cu neîncredere apriorică, ba și cu răceală. Omul, în poziție de arbitru, e intimidat și de una, și de alta, preferând să se mențină în neutralitate, asistând pur și simplu cum e dominat de ele pe rând.

Arătă spre dulapul de sufragerie unde-și pusese la venire mapa, pomenind în treacăt, fără să se uite într-acolo, că tocmai a luat de la dactilografă un nou eseu, în care atinge chestiunea dintr-un unghi mai general. Stere se interesă dacă n-ar putea să-l citească și ei, cum făcuseră și cu celălalt, fiindcă înțelegea că autorul nu poate să-l înstrăineze. Vătafu nu se opunea, dacă le făcea plăcere... Doar pentru asta le scrie, să fie citite. Pregătea o carte, spera ca în iarnă să apară. Vichi aduse mapa și se grăbi să se ofere pentru lectură. Era sigură pe timbrul ei clar, pe capacitatea de a-și struni fluxul vocii și pe calmul frazării, deși acum întâmpina dezavantajul primei lecturi. Până să se dezmeticească ceilalți, trecu la acțiune.

– *Empirismul trăirii* – citi, instalată în capul mesei, în poza de gânditor în transă, cu fața îngropată în căușul palmelor și cu privirile lipite de textul dactilografiat.

Nu cumva cea mai relativă percepție o avem despre adevărul cel mai acut, mai dramatic al vieții, și anume scurtimea ei? În acest termen intră firește și finitudinea –

ca atare ea nu are nevoie de un capitol sau paragraf special. De altfel, de finitudine uităm în dinamismul trăirii (când ne-o amintim – în vreun cimitir sau spital – ideea nu ne lasă rece, bineînțeles, ne cutremură, ne înmoaie, ne dă peste cap reprezentările îndelung sedimentate, ne readuce la vârsta copilăriei oropsite, neprotejate). Ideea de scurtime, la rândul ei, ne este aproape inaccesibilă. Poți asculta o sută de conferințe cu acest subiect, tu îți faci calculul tău secret în liniște și siguranță, și evocarea simplei cifre a restului de viață te apără de orice angoasă. Spune-i unui tânăr că viața lui e scurtă, și ca atare să fie atent cum și-o trăiește. Dacă nu e destul de bine crescut o să-ți râdă în nas. Într-adevăr, pari stupid. Păi dacă toate vor merge normal – și n-ar vedea de ce nu, doar doi bunici de-ai lui au depășit binișor 80 de ani – ar mai avea de trăit încă 60. Șaizeciul ăsta, proiectat la scara existenței umane, e ceva astronomic. Tânărului și un an i se pare mult. „Oho, la anu', exclamă el, păi până atunci mi se lungesc urechile." Nu! Rezerva lui de viață apare incomensurabilă, iar ideea de scurtime un precept pedagogic ieftin, răsuflat. Dar și pe la jumătatea vieții – jumătatea prezumtivă ar fi 40 de ani – ce mai rămâne de trăit apare tot ca veșnicie. Cine își face griji? La punctul acesta de ipotetică egalitate între ce a fost și ce va fi, partea rezervată viitorului e întotdeauna mai amplă și mai grea. Practic o porțiune incalculabilă, aproape infinită, căreia noi nu reușim niciodată să-i vedem marginea. Viitorul, timpul pe care-l avem în față, este impenetrabil, nu poate fi străbătut metodic, analitic, nici cu privirea, nici cu mintea. În primul rând pentru că intuiția îl dilată la extrem (ca să încapă în el toată setea noastră de ființare) și în al doilea rând, fiindcă el mustește de surprize ca un teren submontan de freamătul inepuizabil al izvoarelor. Putem proba această miraculoasă capacitate de dilatare a viitorului și la un om care și-a consumat vârsta marilor energii – un om de 60 de ani, să spunem, al cărui pronostic de longevitate optimist poate fi tot de 80. Își calculează înainte încă două decenii – în care intră sfârșitul de secol, sfârșitul mileniului. Două decenii? „Ohooo, sănătos să fiu, că timp e berechet!" Două decenii

pot părea o viață întreagă – firește, ca miez, după ce ai curățat coaja groasă a copilăriei și adolescenței (când propriu-zis te pregătești doar să trăiești) și, cea subțire, a senectuții, văzută îndeobște ca punte spre eternitate. Experiența se aplică perfect și la 70 de ani *(aici Vichi făcu o scurtă pauză și, cu vocea schimbată, declară sentențios: „Aviz amatorilor“).* Septuagenarul mai are o marjă de un deceniu, și ce lungă i se pare!

Iluzionismul sălășluiește în acest mecanism al percepției. Avem de-a face cu iluzia veșniciei în efemeritate. Aproape la orice vârstă, omul își vede viața ce-i mai rămâne de trăit nu ca rest neconsumat (noțiunea de rest e valabilă pentru vârstnici, de bună seamă), ci ca întreg. În tinerețe, la mijloc, dar și la trei sferturi de drum, omul mai are în față o viață, nu un fragment. În funcție de vârstă, se schimbă doar etajul de la care privim viitorul, nu viitorul însuși. Cel mai straniu este că acest iluzionism nu poate fi zdruncinat de optica în care ne vedem trecutul. Căci timpul din urmă se comprimă. În tinerețe ne apare ca un căpețel, un crâmpei, mai apoi ca un corp poros, cu goluri și neîmpliniri (toate acestea împuținându-i volumul). Bordura copilăriei obturează începutul, și așa lipsit de valoare sub prisma existenței conștiente. Tunelul pe care fantezia și simțurile noastre îl sapă în viitor, special pentru a ascunde capătul vieții, e o magie prin care cruda efemeritate se împinge la graniță cu nemărginirea.

Dar dacă ne înșală simțul proporțiilor, de ce nu o face și estetica existenței? De ce atât de puțini (inventăm această minoritate pentru a nu fi acuzați de generalizare) spun despre viața lor că este sau a fost „o încântare“, ori măcar „ceva atât de frumos“ încât merita cu prisosință trăit? De ce atâția afirmă – cu sau fără amărăciune – că și-au ratat idealurile, că nu s-au realizat, ba și că n-au înțeles nimic din viață? Doar despre cei morți în plină tinerețe se declară că fatalitatea le-a întrerupt o splendidă ascensiune către împlinire. Nu toți se plâng în final, dar unii au o mină din care poți deduce că au băut oțet și fiere. Destui își iau adio de la viață cu formula sacrosanctă că și-au făcut datoria pe pământ – și laitmotivul este preluat de omagiatori la catafalc. De parcă ne-am născut

cu toții într-o cazarmă, sub auspiciile unui regulament riguros, iar „datoria“ este ștafeta pe care o purtăm cu instrucțiuni precise din partea superiorilor. Din fericire, nu există regulamente, nici instrucțiuni, nici ștafetă. Trăiește fiecare pe cont propriu, întreprinzând ce i se pare lui că e de importanță capitală (de cele mai multe ori, păcălindu-se) sau ce i se oferă să facă, ori pur și simplu ce-i permit puterile. Și totuși, în fața fiecăruia se pune acut chestiunea: „Ce-ai făcut cu viața ta?“. Cel vizat de întrebare dă din colț în colț, justificându-se. Nu există, e drept, regulamente și instrucțiuni privitoare la viață – atât i-ar mai trebui bietului om, ca să-și ia lumea în cap –, dar nici un ghid inteligent și realist, cât de cât folositor în păienjenișul halucinant al drumurilor, un indiciu orientativ în fața nenumăratelor răspântii și hățișuri.

Aș distinge, cu totul convențional, câteva moduri diferite de a trăi. Mulți se înscriu în trăirea instinctuală. În copilărie, în tinerețe, știe careva ce e viața? Tot ce facem atunci răspunde nevoii de cunoaștere, de autoidentificare și de adaptare la mediul ambiant. E totuși o trăire supravegheată, și educatorii își asumă răspunderea (deși cei mai mulți tot pe „neștiutori“ dau vina). În intenția societății, copilăria și tinerețea ar fi etapa inițiatică, numai că pregătirea se reduce la profesie, cultură generală și norme de principiu.

Un mod instinctual de a trăi adoptă, de asemenea, indiferent de vârstă, persoanele primitive (cu un temperament impulsiv și rebel), inadaptabilii la civilizație, ostilii, furioșii, agresivii. Sfidează orice risc pentru a-și face „cheful“, îngroașă rândurile „certaților cu legea“ asupra cărora se exercită coercițiunea publică, tulbură apele, poluează moralitatea, alimentează stresul. N-au o viață ușoară, de cele mai multe ori eșuează grotesc, dar se cred liberi și, în general, eroarea lor fundamentală e tocmai reprezentarea anarhică a libertății. Societatea îi pedepsește, dar nu-i corectează, și asupra lor rar are ceva influență amelioratoare. O parte nu ajunge în lanțuri, băltește la periferia comunitară, dar pentru toți viața se constituie într-o vulgară dezordine contestatară.

Un alt stil de a trăi este cel în virtutea căruia tot ce face omul se concepe și se execută din unghiul strict al interesului personal. Identificăm aici acumulatorii de substanță materială, intriganții, sforarii, manipulatorii semenilor, demagogii, instrumentele răului impulsionate de câștig.

Există și persoane cu un mod de viață convențional moral, dar care în afara moralității formale – ce le dă onorabilitate – nu pot oferi model. De altfel, moralitatea are în lume tendințe diferite, diametral opuse uneori. Legitimează categorii rivale, nu garantează o valoare umană indiscutabilă. Orientarea divergentă a persoanelor „morale“ este determinată și de ideologizarea societății contemporane, în lumina căreia omul devine purtător al intereselor de grup, îndepărtându-se tot mai mult de valoarea în sine.

Nu e ținta acestor rânduri să demonstreze, dar la originea erorilor vieții stă tot dizarmonia dintre trup și suflet, manifestată nu numai individual, ci și la scara tradițiilor, a curentelor filozofice, a mentalităților consacrate prin practica socială. Când își ignoră matricea biologică, spiritul devine glacial, intolerant, chiar criminal (vezi fanatismele ideologice repetate prin secole, doar cu etichetă schimbată), iar când biologia, orbită de propria voracitate, disprețuiește și ridiculizează spiritul, umanul recade brusc în condiție animalică.

Veți întreba: în trei milioane de ani, de când e atestată prezența hominizilor pe pământ, chiar de 40 000 de ani, de când avem dovezi de cultură materială evoluată pe Terra, nu s-a putut contura un concept armonios al binomului ce ne deosebește de animale? La ce au folosit gândirea (autoproiecție a lucidității cosmice), capacitatea de a însuma experiența istorică, cercetarea psihologică, artele – sonde trimise în etericul și abisalul ființei umane?

Nu avem scrise nici măcar câteva capitole ale tratatului despre viață. Nu există un model pentru arta de a trăi, o metodologie a abordării vieții, o experiență selectată, sistematizată pentru uzul omului ajuns în criză, eșuat, înfrânt, abrutizat.

Dar, în fond, e posibilă o știință despre viață? Cine ar putea-o preda? Pedagogii? Nu s-ar cere ca mai întâi ei înșiși să frecventeze o școală? Să recurgem la conferențiari amatori? Nu am avea nimic împotrivă, dar aceștia pot depune mărturie doar despre experiența proprie, strict limitată, în timp ce existența oamenilor prezintă milioane de întruchipări. Cine să înjghebeze o știință pentru atâtea tipologii? O pedagogie colectivă a teoriei și practicii vieții pare realmente imposibilă. Fiecare caz reclamă știința sa particulară. Nici la începutul vieții, nici mai târziu, ființa umană nu dispune de un îndreptar valabil pentru specificitatea sa infinită. Omul intră în viață complet nepregătit și abia pe parcurs dobândește oarecare experiență, dar aceasta se dovedește caducă în fața noilor obstacole. În ultimă instanță, viața este produsul inspirației (de foarte multe ori falsă), rodul unui liber arbitru aproximativ, o experiență de proporții fantastice dacă ne dăm seama că trebuie să alegi de fiecare dată o soluție dintr-o mulțime ce ar părea că-ți stă la dispoziție.

De atâtea ori auzi justificarea: „N-am avut de ales". Este o simplificare; în realitate ne domină multitudinea posibilităților, nu geometrismul rectiliniu al opțiunii singulare. Dar omul e comod și rutinat și își împuținează singur ipotezele. Suntem experimentatori care se experimentează pe ei înșiși. Ne înșelăm, greșim, pierdem, o luăm de la capăt, mai și câștigăm, dar până la urmă toată experiența nu se constituie într-un concept coerent, ci într-un amalgam de fapte aparent întâmplătoare. În viață mizăm ca la ruletă, îmboldiți de o falsă inspirație, de reflexul automat, de o eternă speranță intrată în automatism. Când îi pui unui om întrebarea: „Ce ai făcut cu viața ta?", el chiar crede că a trăit în deplină cunoștință de cauză, și în realitate n-a făcut decât să bâjbâie, luând-o pur și simplu la întâmplare pe una dintre infinitele artere ce i se deschid (și în același timp închid) în față. Viața nu este altceva, de la un capăt la altul, decât un chinuitor empirism.

Dar calitatea existenței nu depinde și de zestrea cu care ne naștem? Despre ierarhia valorilor umane avem un tabel ca al lui Mendeleev. Calitățile în stare naturală

nu se găsesc însă concentrate într-un exemplar, ele sunt dispersate în masa indivizilor în proporții inegale, accidentale, mai mult sau mai puțin semnificative. Nici eroii, așa-zisele vârfuri ale istoriei, nici geniile nu sunt exponențiale pentru ansamblul virtuților omenești. O valență autentică – talent, inteligență, sensibilitate aperceptivă, memorie, dotare fiziologică etc. – fie singură, fie combinată cu altele, dă dimensiunea unei creaturi reușite. Majoritatea indivizilor dispun de calități în jurul mediei, asezonate cu defecte și carențe – uneori acestea într-o proporție superioară – asigurând conturul mediocrității pozitive, favorabile echilibrului umanității, progresului lent. Experiența dovedește că pendularea în jurul mediei este bine suportată de om, atât la sine, cât și la alții. Nici chiar coborârea pe scara valorilor intrinseci la trepte mai joase nu provoacă drame notabile. În bâlciul umanității își găsesc locul și proștii, săracii cu duhul. Instinctiv, oamenii slab dotați tind să se asocieze cu cei de deasupra și, prin cuplare, prietenie, solidaritate, obțin rezultate mulțumitoare. Cei dotați ocupă un loc privilegiat, devenind obiectul admirației.

Dar cum ar arăta deținătorul unei sinteze a marilor calități omenești? Poate doar ideea de dumnezeire ar ilustra acest concept și acest prototip, dar în condițiile existenței terestre limitate, puțin evoluate, întruchiparea sintezei este o utopie. Idealul moral al marii literaturi realiste se concentra în lozinca „Să facem omul mai bun". De la sine înțeles, acest deziderat are în vedere calitățile dobândite, virtuțile obținute prin educație și cultură, nu excepționalele proprietăți native transmise omului prin misterioasa și fascinanta comunicare cu Universul, cu plasma perpetuată din strămoșii necunoscuți. Firește, calitățile formate ameliorează viața individului (atât pentru sine, cât și pentru colectivitate), dar oare asta face societatea acum, când la ordinea zilei se pune mai mult dreptul ființei umane de a-și manifesta viciile decât virtuțile? (Nici nu se mai numesc vicii, ci libertăți, dar au în vedere partea inferioară, primitivă, animalică a omului, de care unii moraliști susțin că ne-am desprins.) Pentru a-și atinge țelurile materiale

vulgare, omul nu are nevoie de nici o moralitate, doar de magma tulbure de care idealiștii se rușinează.

Ce se vehiculează în vastul sistem de propagandă al lumii postmoderne, postindustriale? Nu mai e vorba nici măcar de „abisalul“ (până la urmă sondabil și el) marelui slav care deslușea în om propriul resort punitiv împotriva răului (evident după săvârșirea lui), producând din viciatul moral un mântuit. Instinctele primare, reflexele bazice etalate public nu mai țin de abisal, ci de *un nou mod de a trăi* la lumina zilei. Crima (reală sau fictivă, colportată de mass-media sau de literatură și cinematografie) extinsă la scară planetară, traficul de carne vie, la proporții superioare celui practicat de negustorii de sclavi, comerțul cu droguri care face dintr-o parte a populației dependenți condamnați la autonimicire, sexul de galantar (o lepră ce contaminează toată sensibilitatea sentimentală) – iată panorama sub care debutează noul mileniu (despre care optimiști incurabili preziceau că va fi al religiilor, adică al castității morale, sau nu va mai fi deloc). O panoramă nu a excepțiilor, ci a noului mod de existență din care mafiile (și alături de ele poliția, justiția, politicienii) își trag fabuloase bogății de care nu s-a bucurat în istorie nici o clasă nobiliară.

Propaganda cărui tip uman ar fi mai benefică pentru cauza moralității, într-o lume subordonată despoticului Vițel de Aur, infinit mai puternic și mai crud acum decât în vremurile biblice, când Iehova extermina pur și simplu popoarele care-l idolatrizau? Se pare că „tipul pozitiv“ a ieșit înfrânt pentru o vreme din competiția cu opusul lui, existent sub forma ființei tarate, sau de-a dreptul satanice. „Pozitivul“ a devenit indezirabil și fiindcă s-a acreditat ideea că nu este charismatic, nu conține senzație, nu e convingător (semenii nerecunoscându-se în el, considerându-l artificial, inventat, „imposibil“). Pozitivul nici nu prea se întrupează în atelierul producătorilor de ficțiune, atât fiindcă nu este studiat sau nu are destul corespondent în realitate, cât și fiindcă în recentele experiențe sociale a clacat în calitate de concept și prototip viu. Supraomul nietzschean a devenit în statul nazist o bestie

avidă de putere planetară, insensibilă la suferința umană, un orgolios și lucid criminal în serie. Supermanul yankeu, născut dintr-o fantezie mai limitată și simplistă, deși orientat spre fapte bune, nu dispune decât de virtuțile infantile ale unui „deus ex machina“ în întregime tehnic. Copia de uz curent a acestuia este polițistul „din cauciuc“, rezistent la toate șocurile fizice, dar la fel de violent ca și „geniul răului“. La rândul ei, experiența comunistă a mizat pe un model – și acela bine intenționat –, dar subordonat exclusiv datoriei sociale abstracte, cu o complexitate sufletească îmbibată de precepte morale unele nobile, altele confecționate, și întru totul previzibil.

E timpul reabilitării modelului ce întrunește calități umane veritabile, reprezentând trepte superioare ale ascensiunii psihologice și morale. Ideea că virtuțile n-au nimic senzațional ține de mentalitatea comercială hollywoodiană, care culege ce a semănat: standardizarea și schematizarea personajelor și a vieții în ansamblu. În lipsa tratatelor de metodologia și tehnica abordării vieții, modelul uman superior – în variante oricât de modeste – acreditat cu persuasiunea artei, ar avea menirea să îndeplinească pentru o perioadă rolul materialului intuitiv (cu care debutează în școală disciplinele complicate).

Vichi strânse foile, vizibil preocupată să spună ceva ivit în mintea ei în timpul lecturii:

– Dar îmi închipui că n-ai în vedere, Teodor, o vânătoare a personajelor tarate, cum le numești tu. Nici realismul socialist nu-și propunea asta. El cerea ca respectivele să fie învinse politic (ceea ce ducea, desigur, la artificialitate).

– Așa ceva n-ar fi posibil, se explică amabil autorul, atâta timp cât viața le conține pe toate. Pe mine mă preocupă fuga artistului de omul înzestrat, aflat pe o treaptă mai înaltă a evoluției. Aș vrea să citesc literatură despre inteligența pozitivă, producătoare de revelații – chiar mai modeste – referitoare la viață. M-ar încânta filme despre puterea talentului de a răscoli sufletele, piese despre modul de funcționare a geniului. Vreau să se

pună sub lupă și marile virtuți, nu doar marile defecte, să se renunțe la prejudecata că numai viciul este abisal, adică luminează adâncurile ființei, iar calitățile se află la suprafață. Bunătatea, de pildă, nu sălășluiește în stratul nostru psihic cel mai ascuns? Mai repede iese la iveală impulsul criminal – unii au nevoie numai de un pahar de alcool ca să scoată cuțitul – decât cel samaritean, până la care multe resorturi trebuie puse în mișcare. În clipa de față mă interesează mai mult mecanismul binelui din om, decât cel al răului. Răul ne-a invadat, iar binele se retrage timid, ba se și convertește în opusul lui. Nu trebuie să-l încurajăm, să-l sprijinim, dându-i acces măcar în sistemul reprezentărilor transfigurate, metaforice, dacă în realitatea socială asaltul se dezlănțuie din sens invers?

Vichi puse mapa pe bufetul de sufragerie.

– Ai dreptate, ținu Stere să sprijine punctul de vedere al filozofului. Întotdeauna s-a spus că personajul pozitiv fatalmente iese schematic. Fiindcă nu se găsea corespondent în realitate și se sugea din degete. Poate din punct de vedere politic așa o fi fost. Dacă voiai să conturezi un mare devotat al proprietății colective, spre exemplu, îți lipsea modelul real și trebuia să te lași în voia fanteziei. Dar tu ai în vedere omul valoros nu prin prisma ideologiei, ci ca entitate spirituală, ca purtător de virtuți intrinseci. Deși există destule precedente ale prototipului în artă, se menține și aprehensiunea. Am reținut din eseul tău două teze care ba se suprapun, ba se diferențiază. Tu formulezi – în sfera mea de cunoștințe pentru prima dată, dar nimic nu e nou sub soare – necesitatea unei științe despre viață, mai exact despre modul de a o trăi. Pe de altă parte, apare comandamentul, aș spune bătătorit, al „omului bun". Marea literatură rusă din secolul al XIX-lea este obsedată de întrebarea: „Cum să devenim mai buni?" După mine, problema se pune astfel: îmi trebuie o știință

a vieții ca să evit bâjbâiala, erorile, eșecurile, ca să-mi fac o viață substanțială și frumoasă, ca să gust existența intens, și eventual s-o încoronez cu ceva? „Să fiu mai bun" îmi trebuie în acest scop? Sau ca să-mi fac o imagine onorabilă? Firește, nu mă doresc doar pe mine bun, lozinca are caracter general. Dar în ce sens? Proprietățile superioare native, dacă ne lipsesc, avem cu ce să le înlocuim? Ne inoculăm unele prin educație, instrucție, comportament. Avem prin urmare în vedere o nouă inginerie socială și morală. Deși am repudiat-o pe cea a comunismului. Omul să fie bun ca o marfă de lux? Sau ca un utilaj performant? Nu ne interesează valoarea existenței unice, irepetabile a insului? Nu e mai prețioasă armonia trăirii, cu alte cuvinte, fericirea?

Vătafu îl asculta atent.

– Bineînțeles, aprobă, dar cele două linii se împletesc. Una are în vedere materialul cu care omul participă la combustia numită viață, cealaltă priceperea de a trece prin aceasta. Ce ne lipsește de la natură ne lipsește, dar ce putem dobândi în natură și în societate ne îmbogățește. Unui prost, știința despre viață îi va folosi mai puțin decât opusului său. Dar ai dreptate, superioritatea ne trebuie în primul rând pentru ameliorarea propriilor vieți, în virtutea conceptului de fericire, nu pentru a ajunge o marfă competitivă sau un utilaj performant. Aici mă despart total de curentul mercantil al concurenței capitaliste.

– Să dezvolți asta în eseu, sugeră Stere.

Vichi întrebă de ce nu s-ar întâlni ei doi la câte o plimbare, ca să taie firul în patru. Apoi îi spuse lui Vătafu ce o întrebase Stere după lectura primului eseu: „Ce-ai ascultat acum corespunde stării tale?"

– Așa ai pus problema, Stere, nu?

– Așa, așa! aprobă acesta, mirat ce carieră făcuse o formulare spontană.

– Stării mele personale mai puțin, mărturisi Cecilia. Eu n-am regretul că viața mi-a fost scurtă și goală. De altfel, cum știe și Teodor, oricât ar părea de ciudat, nu m-am maturizat încă pe deplin. Nici nu mă grăbesc. Cât privește știința de a trăi, mă descurc și fără ea. A doua oară mi-am ales bine bărbatul și asta a rezolvat totul. La unii, viața depinde de o răscruce. Nu orice pas e un moment capital, necesitând consultarea „manualului". Nu spun că eseul n-ar răspunde nevoii umane, doar că eu reprezint o excepție. Într-o zi, Teodor o să scrie și un eseu despre excepții – e la modă grija pentru minorități.

Teodor se înveseli și dădu un mic spectacol de tandrețe, strângându-i nevestei capul la piept.

– Cecilia e cehoviană, v-ați dat seama? li se adresă celorlalți. Când era secretară literară la teatru și-a făcut teza de doctorat cu tema: „Personajul feminin de tip cehovian". Ei bine, specificul eroinei e atitudinea singulară, nonconformistă, de o originalitate modestă, neostentativă. Un singur lucru nu concordă la Cecilia cu prototipul: optimismul ei funciar, psihologia femeii împlinite, care pentru bărbat reprezintă o adevărată comoară.

– Eu, simți și Vichi de datoria ei să se pronunțe, am trăit cu capul în sac, devenind târziu conștientă de condiția mea. Nu sunt cine știe ce angoasată de scurtimea vieții, dar regret că n-am știut să trăiesc. Aș fi stat numai cu nasul în manualul ăla. Râseră de ideea unui manual care să asigure o viață bine călăuzită, imună la eroare. Aș vrea să recuperez, mai adaugă, ceea ce poate părea scandalos la vârsta mea. Subscriu la calificativul găsit de Teodor modului nostru de a trăi. Empirism, într-adevăr, dar poate pe undeva și tembelism, ceea ce e mai grav, asta spunând ceva și despre iresponsabilitatea ființării. Sunt de acord, prima urgență e să învățăm să trăim. Nu știu ce înseamnă să fim mai buni. Buni și tot proști?

Mă lipsesc de asemenea bunătate. Dacă o să învăț să trăiesc, înseamnă că o să fiu și bună. Stere încearcă să mă învețe că principalul lucru la mine e să fiu femeie. Nu întotdeauna mă ridic, probabil, la înălțimea cuvenită. Și nu știu dacă din cauza vârstei. Mă întreb dacă n-oi fi fost așa și în tinerețe.

Stere o privi lung. Vedea că Vichi oscilează între impulsuri și frâne. Prin urmare, era conștientă că s-ar cuveni să fie mai mult (ca femeie), dar nu știa cum, ceea ce-i dramatiza starea.

– E rândul tău Stere, îl îndemnă Vichi, și nu se știa dacă îi cerea să se pronunțe asupra a ceea ce tocmai dezvăluise, sau să raporteze eseul la „starea“ proprie.

– M-am pronunțat deja. Evident, se răzgândi, de multe ori uit de „scurtime“. Scurtimea roade însă nemilos. Lunga neputință de a o percepe se răzbună. Cât privește arta (sau știința, sau tehnica) de a trăi, probabil că, așa cum spune și Teodor, nu e nimic de făcut. Empirismul pare fatal. Ori de câte ori se vorbește despre proasta orientare în viață, se folosește eufemismul eroare. Nu, termenul propriu e cel folosit de Vichi: tembelism. Când te uiți în urmă, la anumite momente, nu poți crede că ai putut fi atât de neghiob. Îți atribui o inteligență peste medie și, când colo, proprietățile tale intelectuale nu erau suficiente nici pentru simpla securitate a vieții. Semnalul de alarmă e bine tras, Teo, dar în gol. Eseul corespunde stării mele, dar dacă îl citeam acum patruzeci de ani îmi folosea la ceva? Poate să mă ajute, de exemplu, în relația cu Vichi? Sau pe Vichi să depășească dificultățile ei? Și simțind nevoia să apese mai departe pe accelerator: Ce zici, Vichi?

– Sunt de acord, confirmă radioasă, în văzul tuturor, ca o mireasă care pronunță „da“-ul decisiv în fața oficianților și a martorilor.

Pe nimeni nu interesă cu ce era ea de acord. Se și uitase întrebarea. Conta acordul și atât! Unul convins, categoric, un fel de profesiune de credință.

Vătafu nu recoltase niciodată asemenea impresii la scrierile lui; avea senzația că a participat la o „lansare". La plecare îi mulțumi lui Vichi pentru invitație și tuturor (ca și când ar fi fost o asistență) pentru atenția acordată. Vichi, ținându-l strâns pe Stere de după mijloc, conduse cuplul până la lift cu un zâmbet de femeie stăpână pe profunda și misterioasa ei viață.

14

Vichi dormea cu un picior petrecut peste șoldul lui Stere și cu capul vârât la subsuoara lui. Nu se auzea că respiră, transmitea o ușoară vibrație, mai degrabă electrică decât mecanică, prin pielea de o căldură uscată. Stere se gândea la misterul somnului, atât de tenebros și în același timp devoalant, ce stabilește o comunicare nu mai puțin profundă și mișcătoare decât trezia. Vichi nu înțelegea cum nu poate el dormi fiindcă o ascultă pe ea. Sistemul nervos central al lui Vichi punea capăt, noaptea, oricăror activități conștiente, în timp ce al lui Stere abia în lascivitatea patului nocturn își deschidea antenele, înregistrând totul cu o acuitate neobișnuită. Îl pasiona să descifreze mesajele involuntare ale femeii, complexa funcție a stației ce transforma teribilele unde cosmice în senzații, sentimente, gânduri (amalgamate, sub cupola ermetică a somnului, în vise). Ce spectacol, se gândea, ar oferi această palpitație transformată în semne, captată pe un ecran și convertită în imagini și sunete convenționale! Îl pasionau trăirile nude ale lui Vichi, impulsurile ei neselectate și necenzurate, în care ființa bărbatului este și ea inclusă. Prezența sa în laboratorul senzorial și psihic al femeii care dormea alături i-o făcea familiară. Vichi era acum un fel de cuib în care o parte din personalitatea lui, diseminată, trăia altă viață, amestecată cu conținutul viu

al femeii. Îl captiva aliajul la care participa fără voie, și care-i prelungea existența într-o ființă atașată.

În seara aceea, Vichi se întrebase cum ar putea fi mai profund și total femeie, destăinuindu-i intenția de a consulta un sexolog pentru a-și umple lacunele de care credea că suferă ca parteneră. Fane n-o inițiase, iar pe atunci nici nu credea că are ceva de învățat. Avea un amic în branșă căruia nu s-ar fi sfiit să-i ceară sfaturi. Cu el, cu Stere, se jena să poarte o conversație mai amănunțită, ceea ce-și dorea era să apară în fața lui gata instruită, surprinzându-l cu bogate și subtile cunoștințe. I-a vorbit despre autocenzura la care se supusese toată viața, într-o inhibiție pusă pe seama educației. I se păruse impudic să-și afișeze slăbiciunile, nevoia de bărbat, atașamentul sau dependența de acesta. Nu e adevărat că a fost oarbă și insensibilă – i-au plăcut și ei câțiva bărbați de-a lungul vieții, și-a reprimat însă preferințele, germenii unor posibile pasiuni. Chiar și în cazul scurtei revelații că și l-ar fi dorit pe Stere, până la urmă acționase autocenzura. Nu găsise curajul unei decizii. Nu se temuse că va fi respinsă, se speriase de ea însăși, de violența cu care credea că e gata să izbucnească (avea pe atunci încă un suflet de fetișcană). Chiar și acum, târziu, când și-a luat inima în dinți și s-a năpustit asupra lui cu o disperare ultimativă, în forul intim suferea de inhibiția fecioarei (cincisprezece ani de asceză nu-i redau oare femeii virginitatea – de altfel pierdută mai mult formal, fără totala corupere a simțurilor și sufletului?). Probabil că la vârsta ei nu e momentul propice pentru recuperarea lejerității de manifestare a feminității, a complexului senzorial-sentimental. Dar e sau nu, dacă nu depășește handicapul nu se poate considera realizată.

Stere întreba dacă nu cere prea mult de la ea, ținând seama nu numai de vârstă, ci și de firea (poate cea

autentică, poate una educată) mai puțin înclinată spre aprofundarea resorturilor senzoriale, mai geometrică, unghiulară (se tot străduia să evite cuvintele brutale)...

– Mai masculină? pusese ea degetul pe rană. Sunt conștientă. Tocmai de aceea e necesar să-mi cer mai mult, deși sunt la „spartul târgului“.

Stere realiza că ceea ce-și dorea Vichi nu era capriciu, joc monden, minoră seducție (tocmai când resursele se împuținau), ci încordarea voinței de autoregăsire globală, de redobândire a pierdutelor calități feminine într-o lungă și tragică hemoragie. I-a mărturisit lui Stere că se simte imobilizată de cătușele pe care singură și le-a pus.

În al doilea rând, își propunea să se împotrivească vârstei. Avea nevoie să-și înfrângă un tenace și paralizant conservatorism. Bănuia că acesta e un fenomen general la vârstnici, probabil și Stere resimte tirania teribilei frâne, dar un bărbat se adaptează mai ușor, își impune mai ferm natura, e mai cinic, mai egoist, ca atare mai puternic (folosea acești termeni nu în sens peiorativ, ci în accepțiunea lor de proprietăți native). Stere văzuse, nu?, cum și-a înfrânt ea reținerile. Dar ceea ce oferă este impozitat și de numitul conservatorism al vârstei. Percepea perversul complex sub forma unei rușini apriorice.

– Ca și când ceea ce simți nevoia să faci, să fii, nu s-ar cuveni. Încerc să descifrez sensul acestei interdicții – se plânsese – și mă întreb: De ce nu se cuvine? De ce mă rușinez? Fiindcă știu că nu mai am abundența de sevă vitală necesară? Parcă deficitul nu ar fi atât de mare. Ce mă împiedică atunci? Faptul, să zicem, că „nu-mi va sta bine“? Apare ceva urât în modul de a mă exprima în momente esențiale? Chiar crezi, Stere, că pot părea deplasată iubind un bărbat la vârsta mea? Unui tânăr așa i-aș apărea, cu siguranță. Sau unei tinere. Dar celor de

vârsta mea? Ce nu concordă la mine, ca imagine, în clipele când ne iubim? De ce mă persecută această frică?

Stere râsese, înțelegând că spaima trasă de el când fosta colaboratoare îi făcuse curte în plină stradă, ca și timiditatea cu care se apropiase de Vichi, atât de exclusivă și neatentă în solicitarea ei, nu se datora în întregime cauzelor luate în calcul, ci și acestui „virus“ psihic. Prin urmare și femeile se contaminau.

Se vedea că Vichi reflectase lucid asupra handicapului psihic de senectute – și asta fiindcă își propunea și își dorea mai mult, simțea o acută nevoie de eliberare a eului încorsetat. Toată viața se limitase, iar acum când se voia neîngrădită, o anula imbecila și falsa, total falsa credea ea, inhibiție „calendaristică“.

– Această rușine difuză e de ordin „birocratic“, întrebase, ține de starea civilă? Sau de ordin estetic, inducându-ne ideea că nu mai suntem frumoși? O fi de natură morală? În sensul că ar fi vremea să ne privăm de unele drepturi ca să se bucure de ele mai abitir tinerii? Ca și când ei n-ar avea loc de noi? Sau cuantumul trăirilor extatice ar fi strict limitat, și dacă noi am continua să ne înfruptăm din ele, le-ar scădea lor porția, ceea ce n-ar fi echitabil?

Stere era încântat de sagacitatea lui Vichi în examinarea acestui întortocheat fenomen psihologic, dar și de curajul propriu-zis cu care se aventura în expunerea delicatelor considerații. Și el își mărturisise reticența cu care a intrat în amorul târziu (mai mult aluziv și umoristic), dar cele mai rele presupuneri nu se adeveriseră. Ea lua taurul de coarne, ataca problema frontal, cu o franchețe cuceritoare. Îi împărtășise lui Vichi părerea că o sursă a complexului de care se plângea, și care în multe cazuri se declanșează destul de devreme, este promiscuitatea familială.

La țară trăiau la un loc bunicii, părinții și copiii, și cei mai năpăstuiți erau primii, căci ei trebuiau să se ferească de timpuriu de propriile progenituri, apoi și de urmașii acestora. Ochii copiilor sunt pentru părinți, credea el, de când aceștia încep să înțeleagă ce văd, cea mai severă cenzură aplicată vieții intime. Mulți tineri se plâng de pudibonderia adulților, acuzându-i de obtuzitate, dar presupusa pudibonderie a copiilor (este mai mult dedusă decât constatată expres) întrece orice pe lume în putere inhibitorie. Părinții „văzuți“ de copii în intimitatea lor erotică, socotea Stere, se consideră nu numai compromiși iremediabil, dar și anatemizați. Unii nici nu mai îndrăznesc să se uite în ochii micilor indiscreți, știind că acolo s-au maculat pentru totdeauna, anulându-și ascendentul și autoritatea, decăzând din condiția de educatori. Abia mama, cu legendara ei capacitate de a dezlega complexele, mai reușește să dreagă ceva, fie dând fiicei (de regulă ei) explicații minimalizatoare, fie adoptând un aer natural, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

– Gândește-te, îi spusese lui Vichi, la acești oameni complexul începe să se insinueze pe la jumătatea vieții, și până la vârsta noastră le face praf și psihologia și fiziologia.

Ei înșiși trecuseră prin acest filtru „purificator“ (spălător de creier) și dacă viața erotică le-a mers prost, cauza trebuia căutată și aici. Acum devin conștienți de efectele „la distanță“. El, personal, se înfioară la gândul că nepoții ar putea să-l surprindă nu numai făcând amor, dar exercitând funcții fiziologice deplin avuabile.

Vichi nu nega respectiva componentă a mizerabilei lașități și umilințe la care se supune ființa umană după o anumită vârstă (când e cuprinsă de elanuri sentimentale sau răspunde îndemnurilor trupului). Credea însă că și lumea, macrosocietatea, secretă la rându-i, prin nevăzute orificii, substanța menită să paralizeze aviditatea oamenilor

ce, după uzanțe necruțătoare se cheamă că au îmbătrânit. Nu se dau cazuri, dar mediul ambiant acționează împotriva trăirilor lor autentice.

Vichi a declarat că nu se va supune sclavagismului rezervat septuagenarilor, că nu se va așeza ca o proastă la stâlpul infamiei și nu-și va stinge simțirea în sângele apos prescris vârstei batjocorite de o tinerețe inconștientă în ferocitatea ei egocentrică. Își va sorbi cu demnitate, până la ultima picătură, harul de care personajele biblice se bucurau la vârste matusalemice, apărându-și dreptul la viața integrală, neamputată. Pornise război cu statutul fals al septuagenarului și cu propria psihologie morbidă. A făcut amor cu Stere cu o fervoare dezordonată, incompetentă, orbecăitoare.

– Îmi place cum îți demonstrezi nesupunerea, dar pe mine mă convingi ușor, eu sunt în întregime de partea ta, o felicitase Stere.

Știa că, de fapt, ei înseși voia să-și dovedească ceva, fiindcă nu era pe deplin sigură că organic e angajată în acestă competiție.

Își scoase cu băgare de seamă brațul de sub trupul femeii adormite și zâmbi, amintindu-și că ea voia să ia lecții pentru practicarea unui erotism calificat. Normal, se gândi, de vreme ce ni se cere să redactăm și noi măcar un paragraf din „Știința vieții“.

15

Abia după ce ieșiră din metrou, urcară la suprafață și intrară pe una dintre străduțele de lângă șosea, Vichi îi mărturisi lui Stere cât se codise înainte de a-l lua să li-l prezinte sorei și cumnatului ei. Bărbatul nu dori să afle motivul șovăielii, dar ea se simți obligată să se explice. Pe de o parte, de la moartea lui Fane, care îl cultiva asiduu pe Jean, aproape nu mai avusese contact cu familia Mailat. Nu fuseseră niciodată prea apropiate, ea și Anabela, soră-sa, aflate la antipod ca mentalitate, gusturi și mod de viață. În ce-l privește pe Jean, o călca pe nervi manierismul lui și un mod pedant de a-și exhiba profesia. Peste aceste considerente ar fi trecut mai ușor, ceea ce o reținuse era condiția în care aveau să se prezinte ei doi. Spuse ceva despre demagogia conformistă a familiei Mailat, tratată cu indiferență până acum, dar care, în noua situație, o afecta.

– Te referi la complexul septuagenar, se interesă el, sau la ce?

Ea folosi intrarea în intersecție (unde nu exista trecere de pietoni, trebuind prin urmare să-și sporească atenția și să iuțească pasul) pentru a amâna răspunsul, iar după ce trecură glisă. Vorbi despre cartierul liniștit unde se îndesiseră plombele (sub forma unor vile cam deșucheate) și unde cândva ea însăși și Fane fuseseră cât pe-aci să se

mute (în același imobil cu Anabela și Jean). Stere se gândi că Vichi avea în vedere rușinea ei de amoreză apropiată de șaptezeci de ani. În ciuda răzvrătirii împotriva cutumelor, se vedea că rămâne conformistă.

Urcară la etajul doi – imobilul nu avea lift – și fură întâmpinați în ușa apartamentului de un domn masiv, strident elegant, și de o doamnă vaporoasă, mignonă, cu o coafură înaltă, colorată violet. Încăperea în care intrară era o combinație de salon și sufragerie, și atât de lungă încât celălalt capăt se pierdea în penumbră. Pe pereți erau icoane și pictură naivă, selecționate probabil, se gândi Stere, la concursurile de amatori de altădată. Una peste alta creau o atmosferă originală, completată de mobilierul de inspirație folclorică. Sora lui Vichi își exprimă regretul că nepoțica nu putuse rămâne, pentru că le-ar fi oferit o demonstrație de drăgălășenie și inteligență precoce, dar nu intră în amănuntele acelei precocități, căci soțul preluă conducerea, dovedind o forță a cuprinderii în fața căreia nimeni nu putea sta. Voi să știe dacă „noul cumnat“ (chiar așa se exprimă, spre stupoarea lui Stere și parcă încântarea celor două doamne) dispune de informații (de for public) privitoare la persoana sa. Poate că ștabii de prin județe (nu se îndoia că Stere bătuse țara, ca toate autoritățile centrale) îi vorbiseră despre Jean Mailat, părintele vinului românesc modern, promotorul afirmării acestuia în marile instanțe europene de specialitate. Stere încercă să-și camufleze ignoranța și să estompeze lacunele informative. Jean vădi generozitate și nu exploată minusurile „cumnatului“.

Masivitatea gazdei nu provenea din obezitate, ci dintr-o carură neobișnuită, nici măcar musculoasă, doar de mari proporții. Ca de urs bătrân. Purta un costum bleumarin fastuos, ostentativ prin proporții, croială și dungile groase

ce-l închideau ca într-o grilă. Cămașa îi era albă ca zăpada, nodul cravatei de un roșu întunecat, iar de sub mânecile largi ale hainei ieșeau la iveală butoni de aur ca niște scuturi de luptător. Fuma tot timpul țigări lungi, cu filtru, pe care din când în când le uita pe colțul mesei, pe o consolă, chiar pe o carte, după care le strivea într-o scrumieră de mărimea unui castron. Îi venea greu să stea locului, vorbitul îi impunea o poziție verticală și deplasarea în spațiu (executarea câtorva pași laterali sau înapoi), ca și manipularea obiectelor pe care credeai că vrea să le folosească drept material didactic, dar cărora le schimba doar locul în aliniamentul încăperii. Discursul nu urma un fir conducător, avea meandre, zigzaguri, ample salturi în timp și spațiu, dar păstra aparența de coerență.

Pomeni câteva concursuri internaționale la care prezentase soiuri originale, cucerind admirația juriilor, cită fragmente din expunerile proprii făcute la reuniuni de specialitate, reproduse elogii adresate persoanei sale de colegi reputați, ei înșiși mari creatori, și promise să prezinte mai târziu diplome cu valoare de unicat.

– Ce zici AB, se opri el, deodată, ca un actor în plină declamație pentru a verifica un anume aspect tehnic împreună cu regizorul de culise, ce zici, l-am fezandat destul, e gata de pus pe grătar?

Stere nu auzi ce verdict dădu consoarta, al cărei nume înțelese că e rezumat în stil american, dar se simți înșelat în buna sa credință. Începuse să se legene în iluzia că e acolo singurul lucid, conferențiarul bălăcindu-se în delir, iar ceilalți lăsându-se hipnotizați, pentru ca deodată să apară ca un nătăfleț pe seama căruia lumea se distrează. Fu dezamăgit de inversarea rolurilor, sperase că se va amuza

pe gratis (simplificase lucrurile în asemenea hal încât dintr-un bătrân vulpoi făcuse un clovn).

– Sunt fezandat, vă asigur, sunt un fazan perfect preparat, încercă el să mai salveze ceva din prestigiul jerpelit, și domnul Jean îl bătu pe umăr cu indulgență, dovadă că trecuse cu bine prima probă a inițierii.

Venise timpul faptelor și marele enolog îi rugă să se așeze în jurul mesei cu lemn vechi săpat minuțios de briceagul meșterului popular. Anabela, întocmai ca un ajutor de iluzionist, se pregătea să-l asiste îndeaproape la partea practică, dar maestrul se dispensă. Aduse din bucătărie două vase de tablă inoxidabilă – una cu pătrate mari de pâine veche albă, alta conținând cuburi mici de cașcaval. Ustensilele de prestidigitație! aprecie Stere, căci oficiantul își scoase batista albă din buzunarul de sus al hainei și, despăturind-o cu un gest brusc, o așternu peste cașcaval, ca și când s-ar fi pregătit să-l facă să dispară. Aduse apoi, în paneraș, un maldăr de pahare de mărimi și forme identice. În sfârșit, și recuzita de bază: un coșuleț cu patru sticle având etichetele minuscule scrise la mașină.

– Acum, doamnelor și domnilor, se prefăcu a intra în rolul circarului, cineva dintre dumneavoastră se va oferi să amestece bine, într-un recipient, conținutul acestor flacoane...

După care părăsi scenariul iluzionismului și glisă către acela al experienței științifice. Folosind un tirbușon delicat ca o bijuterie, domnul Jean destupă cu gesturi elegante, precise și eficace, prima sticlă. Stere nu observase, dar între timp enologul își pusese ochelarii de citit, de parcă și pentru el inscripția de pe micuța etichetă constituia un mister.

– Acest vin se numește, anunță cu aerul că abia a descifrat hieroglifa, Steiningher, și strugurele se cultivă în nordul țării, la Bistrița-Năsăud. Într-un ținut cu soare strălucitor, dar zgârcit, zăbovind puțin pe cer, între dealuri, cu primăveri violente, dar scurte, cu veri în care lumina și umbra își ciocnesc prin văi săbiile. Turnă cu parcimonie câte două degete în cele patru pahare, psalmodiind: Steiningher! Vin românesc necunoscut în afara cercului de specialiști, pe care președintele fostei Rusii sovietice îl prefera dintre toate.

Îi îndemnă cu un gest politicos, de rege care-și roagă supușii. Gustară. Cele două femei puseră paharele jos, în timp ce Stere ridică cupa spre fereastră, de unde apropiatul amurg își trimitea lumina obosită.

– Ascult! îi somă enologul. Onorați-l cu un cuvânt.

– Tare, se pronunță Vichi, merge mai bine cu sifon.

– Ooo, Vichi, se văită domnul Jean, ăsta nu e șprițul grădinilor de vară cu mititei și fleici. Ăsta... dar observă că Stere se pregătește să spună ceva. Ascult, ascult! își stimulă oaspetele.

– Ce să spun, încercă acesta. Esență de piatră... Am văzut chihlimbar de Siberia, la ăla mă duce gândul. Strugurele s-a combinat cu piatra și cu soarele zgârcit, cu umbrele reci, cum ai spus. L-aș bea iarna cu o femeie puternică și lucidă. Ca Vichi! Ce mai, chiar cu Vichi! Aș vedea viața prin ochii cavalerului teuton întors din cruciadă.

– Domnule... izbucni enologul. Păi ce faci dumneata aici, îmi iei pâinea? Asta e partitura mea, vouă vă revine doar menirea de a vă minuna, de a admira fără să știți de ce. Ai prins ideea. Ridică paharul și clătină lichidul gălbui, parcă mai așteptând inspirație de la faldurile ce aruncau sclipiri scurte. E sobru. Chiar ca un nobil medieval, gata

să se sacrifice pentru o idee – religioasă, sentimentală, de onoare.

Anabela puse palma încărcată de inele pe brațul lui Stere.

– Ai mai băut undeva Steinigher? îl întrebă.

Stere nu credea. Doar dacă cei care i-l oferiseră nu știuseră nici ei și îl puseseră pe masă cu slană și sarmale. Ipoteza fu acceptată de enolog.

– Să nu te miri, să nu vă mirați! Chiar se poate bea iarna, într-un sat maramureșean, cu slană și ceapă roșie. Le îmblânzește. La nuntă, în miezul nopții, poate face pereche și cu sarmalele țărănești. Doar e esență de piatră, dizolvă orice grăsimi – ca un coniac. Mai luați câte o perlă, o să vi se impregneze în papilele gustative.

Enologul împinse cele două castroane de inox spre comeseni, socotind de prisos să explice rolul de tampon al alimentului între soiurile de vin. Vichi luă din fiecare, dar uitând ce rost au, începu să ciugulească insistent. I se făcuse foame. Anabela se abținu, iar Stere mâncă numai pâine.

Domnul Jean destupă sticla a doua și turnă în pahare un vin fluid, cu scânteieri de rubin diluat. Femeile manifestară de data aceasta prudență, iar la apelul enologului nu răspunse nici una. Până la urmă, Vichi se pronunță în sens pozitiv.

– Știi că merge cu cașcaval și pâine? Din ăsta aș bea câteva pahare, dar mi-e teamă că vă termin provizia.

Vichi luase achiu, devenise nostimă, și Stere își zise că acesta ar fi antidotul împotriva complexului ei septuagenar. Enologul se amuză.

– Ce zici, domnule? îl execută și pe Stere.

Acesta sorbise la început câteva perle, dar tot sondând, probând, terminase ce avea în pahar.

– Ce să zic? E ușor. Chiar de cursă lungă, numai că fără sifon. Merge cu cașcavalul, vorba lui Vichi, ba și doar cu anafura asta. Nu e cumva de cuminecătură? Vin de Vatican?

– Mă uluiești, domnule, ce intuiție ai. Vin de Vatican? Păi sigur, e strugure spaniol. Aclimatizat cu greu la Jidvei pe o parcelă restrânsă. Explică de ce-l inserase în degustare, și încă pe locul doi, după cavalerescul Steiningher, și înaintea altora, imperiale. Pentru a întrerupe cursul prețiozităților. Între brocarturi, a vârât o mătase răcoroasă, bună de pus pe piele. În al doilea rând, a vrut să le arate cum poate lucra rafinamentul pe un material lejer, cum se poate ajunge la subtilitate în largul consum. Adevărat, a fost experimentat de prelați sute de ani. E vinul Vaticanului spaniol – Oporto. Cu atât mai interesant, cu cât face trecerea între gustul granzilor de Spania și cel al vulgului însetat. Sau invers, mă rog, e același lucru. Vin băut prin abații, de un cler provenit din popor. Nu ca în Franța, unde cardinalii se trăgeau din marea aristocrație. Întovărășit, într-adevăr, de brânza iberică, mai simplă, consumată ca fel principal, nu ca digestiv ca la curțile franceze. Și chiar băut doar cu pâine – popii spanioli, ca și popii români, de altfel, se mulțumeau adesea cu acest meniu monahal, ce satisfăcea și exigențele ascetice ale creștinismului primar, și lipsa țărănească de pretenții. Cele două reprezintă trupul și sângele lui Hristos (euharistia), dar în același timp sunt reducția la esență a unei alimentații fundamentaliste.

– Frumos, frumos, îl lăudă Stere, iată o lecție de istorie, geografie și sociologie. De ce enologia cultă se menține în umbra discretă a cramelor, în loc să iasă în public și să facă o doctă concurență cârciumii?

Domnul Jean ridică brațele, excedat. Persoana lui exista, putea fi folosită de societate, bine sau rău, cum se

întâmplă cu atâtea valori. Nu se lăsă antrenat spre tristețe și văicăreală. Mai avea de oficiat.

– Acum vă întâlniți cu Furmintul, unul vechi de douăzeci de ani, ceva între Fetească și Riesling, cu particularități proprii. Provine dintr-o parcelă aclimatizată la podgoria Târnavelor.

Vichi bău curioasă.

– Vai, dar ăsta e divin! exclamă, și mai luă câteva înghițituri infinitezimale. Unde există vinurile astea? De ce muritorii de rând nu au acces la ele?

Anabela mărturisi că Furmintul e vinul ei preferat, nu mai băuse de mult, sticla apăruse recent în vinotecă. Îl savură încet și Stere, și după ce înghiți îi ascultă rezonanța.

– După părerea mea, ca să te edifici trebuie să bei câteva pahare. Și să fie rece, nu ca ăsta.

Domnul Jean îl contrazise. Nimic nu se degustă de la gheață. Feteasca și Rieslingul la masă se servesc reci, dar atunci nu calitățile în sine contează, cât adaptarea la felurile de mâncare. Totuși, într-un fel îi dădu dreptate. Furmintul se pretează cel mai bine la un conclav unde nu se mănâncă, doar se vorbește și se bea. Atunci e o încântare, într-adevăr. Mai bărbătesc decât cele franțuzești, mai rafinat decât cele italiene, ridică la pătrat atractivitatea celor de Rin. Culoarea lămâii pârguite îl face apetisant, iar o femeie pretențioasă ca Vichi poate să-l numească divin.

– Numai că nu știu cum se va descurca în materie de adjective când va degusta următorul – Traminerul roz.

Nimeni nu mai mâncă pâine și cașcaval, dându-i toți la mână domnului Jean paharele goale. Acesta turnă o licoare de culoarea trandafirului palid. Reacțiile se diferențiară net. Vichi îi închină un imn mut: dădu ochii

peste cap, lăsă să-i curgă pe față un val diafan de extaz, deschise gura într-un surâs îndurerat de fericire, iar cu mâna liberă construi o spirală nesfârșită spre cer, ca un fum de tămâie.

– Ei, Vichi, râse domnul Jean, așa că te-ai grăbit cu superlativul „divin“? Cu ce-l depășești acum?

Vichi pretinse că trebuie să se întoarcă înainte de monoteism, pe când exista Olimpul, și în centrul lui Zeus, pe masa căruia se punea ce e mai bun.

– Ăsta trebuie să fi fost vinul lui Zeus.

Stere se miră cum se pot strica în enologie marile virtuți ale naturii, risipindu-le pe chestii de-astea nefolositoare, inutile.

– Cine să bea alchimia asta de gusturi și arome? întrebă. Vichi o să mai ia o înghițitură și o să vadă imediat cum i se contractă gâtul, refuzând „licoarea lui Zeus“. Pariez că dacă bea un pahar întreg vomită.

Domnul Jean informă că soiul a cucerit zeci de premii din partea celor mai reputați examinatori. Profesional, vinul e considerat o capodoperă, tocmai pentru că a reușit să armonizeze arome unice. Din păcate, acestea nu pot dăinui decât la 200 de grame de zahăr pe litru, ceea ce face într-adevăr vinul greu de băut. Un cadou pentru „masa prezidiului“ de la concursuri. Merită să păstrezi în vinotecă o sticlă, amenințându-ți din când în când cu ea musafirii. Nici femeile, care mai încercară să soarbă, nu-l contraziseră pe Stere, astfel că apogeul degustării rămase închis într-o capsulă teoretică, dovedind că dacă vrea să atingă perfecțiunea, știința devine abstractă, rodul ei păstrând doar valori simbolice.

Cum se obișnuiește, domnul Jean întrebă pe fiecare din ce soi vrea să bea un pahar. Femeile optară pentru Furmint și bărbații se fixară la Oporto. Anabela se ridică

și aduse un platou cu felii de cașcaval tăiate reglementar și, ceea ce smulse ovații, covrigi de simigerie. Soții Mailat rămaseră la cuburile de pâine veche și cașcaval, din care luau din când în când, transportați, fără să se uite ce bagă în gură.

Domnul Jean fuma cu zel, grăbindu-se să-și umple castronul cu jumătăți de țigară spartă printr-o apăsare furioasă. I-ar fi plăcut să se mai miște prin casă, să mute lucruri, să-și uite țigările fumegânde pe colțuri de etajeră, dar îi lipsea mobilul. Continuă să mai comenteze acel Oporto de mănăstire hispanică și Furmintul, pe care pretindea că un enolog german îl inventase cândva pentru principesa lui burgundă, de care se îndrăgostise în taină. Se cantonă apoi într-un subiect la care nu se așteptase nimeni, și anume iubirea târzie a cumnatei lui. Fusese prieten cu primul soț, știa că Vichi nu avusese un mariaj fericit. Numi tandemul Vichi–Fane „cuplul tristeții" – un fel de măr frumos, putred pe dinăuntru. Se bucura că Vichi și-a găsit perechea potrivită, chiar așa târziu, și că poate gusta din deliciile iubirii. De aici trecu la experiența de viață a lui AB și a lui, declarând cu emfază că au avut șansa marii iubiri. Cocoțat pe acest piedestal, dădu celor doi sfaturi ca unor tineri logodnici. Le recomandă, mai presus de orice, bună-credință. După el, marea greșeală a partenerilor este încercarea de a obține, unul în dauna celuilalt, câștig propriu de cauză. Dacă înțeleg asta, pot dezamorsa înainte de explozie orice focos. Le trebuie conștiința că nu se pot baza în momentele grele decât unul pe celălalt. Și să nu pregete în a-și cere și oferi ajutor, făcând din căsnicie o citadelă.

Se duse să verse conținutul scrumierei în coșul de gunoi de la bucătărie, vorbind și de acolo, temându-se parcă să nu se schimbe ordinea de zi sau altcineva să-i ia

locul la microfonul prezidiului. Rămase un timp în picioare și peroră, expunând decalogul căsniciei reușite. O invită și pe AB să depună mărturie – era în discuție respectul reciproc al soților. Anabela își dădu obolul cu entuziasm artificial. Enologul puse accentul pe importanța limbajului dulce, viața dovedind că deteriorarea relațiilor pornește de la cuvintele tari pe care partenerii țin să și le adreseze reciproc. Declară greșită ideea că vorbele n-au valoare; dimpotrivă, faptele, oricât de elocvente, se uită, vorbele grele, nu, ele se imprimă pe scoarță și stârnesc resentimente nevindecabile. Vichi își exprimă surprinderea că cei doi deveniseră atât de înțelepți în plan sentimental-pragmatic. Nu-și motivă mirarea, dar susținu că în tot ce ține de viața oamenilor nu pot exista rețete, oamenii fiind diferiți, în fiecare caz punându-se altfel problema. Anabela fu de acord, susținând că sfaturile date propriei fiice s-au dovedit inoperante în conflictele conjugale, de care aceasta nu duce lipsă. Domnul Jean schimbă subiectul, începând să povestească aventurile unei călătorii făcute în Rusia în timpul conflictului gruzin. Stere se plictisise și o întrebă în șoaptă pe Vichi dacă nu e cazul să se retragă. Se înserase. Vichi mai așteptă câteva minute, după care dădu semnalul, neîntâmpinând nici o opoziție.

Pe drum, îi furniză lui Stere date inedite despre cei doi. Sora și cumnatul ei erau niște demagogi incurabili. Le plăcea să pozeze în mari amorezi, un fel de Romeo și Julieta mereu înviați din propria cenușă și mereu sacrificați. Dacă și-ar exagera, doar, sentimentele, dar și le inventează în întregime! Lui Vichi nu-i făcea plăcere să-și bârfească sora, dar adevărul e că a avut o mie de amanți, iar Jean, bine informat, n-a reacționat niciodată, complăcându-se. Anabela e pianistă, a lucrat în formații

de muzică ușoară, a fost mai mult pe drumuri – în țară și în străinătate; în fiecare turneu a făcut o pasiune. Vichi n-a putut-o înțelege niciodată. L-a compătimit pe Jean, până și-a dat seama că realmente nu-l afectează modul de viață al soției. I-a plăcut de ea, îi place și acum (bineînțeles, infidelitățile ei sunt de domeniul trecutului) și probabil i-a convenit să-și facă, la rândul lui, de cap fără nici un risc. Personal, ea nu i-a putut înțelege. Dintotdeauna au mimat o mare iubire – Dumnezeu știe la ce le-o fi folosit – și pe mulți i-au dus în eroare, făcându-i să-i considere pereche ideală și să-i invidieze. Acum au depășit orice limite. Nu mai fac gesturile ridicole ale marilor amorezi, au dat în altă manie – fac filozofia iubirii, predau înțelepciunea conservării ei neștirbite, și asta chipurile pe baza experienței proprii. Dezgustător! Uitaseră că era de față și ea, și că le știe și măselele din gură. Îngroșaseră obrazul, fiindcă au tupeu.

– Vichi, poate nu e rău că șterg cu buretele partea urâtă a trecutului. Or fi luat-o de la capăt, acum or trăi adevărata dragoste. Vichi se opri.

– Mă uimești cu naivitatea ta. Sau te prefaci?

– Ce mă costă, Vichi, să fiu tolerant cu niște oameni față de care nu am nici un drept să fiu exigent. Dacă în situații de-astea, de neutralitate maximă, nu-mi pot manifesta „înțelegerea“, atunci umanitatea mea chiar rămâne vorbă goală.

– Dar eu nu pot! replică ea.

– Fiindcă ți-e soră? Doar nu porți răspunderea ei. Și nu face rău nimănui. Cum spuneai, în felul lor s-au înțeles, s-au completat, poate au găsit și un mod de a se sprijini reciproc în viață. „Filozofia“ parcă are ceva miez. Au tras concluzii inverse din experiența proprie, dar oricum, pe ea își clădesc judecățile.

– Mă uimești, mă uimești, repetă ea, în timp ce se îndreptau spre metrou.

– Dar ești de acord, conchise Stere coborând scările, că a fost frumos din partea lui să facă degustarea? Ce nu mi-a plăcut e că s-a împopoțonat în costumul ăla de boss, ca la concursurile mondiale. Și că n-a lăsat-o și pe AB să vorbească.

– O s-o asculți când o să te mai învechești, râse Vichi. N-o să știi cum să scapi.

16

Stere o sună pe Vichi să-i spună că nu poate veni. Se prăpădise o cunoștință, doctoriță de copii. Îi îngrijise fetele când erau mici și rămăseseră prieteni. Eufrosina recurgea la sfaturile ei medicale și după ce fetele ieșiseră din vârsta pediatriei. Manuela le știa de când se născuseră.

– Manuela? a întrebat Vichi. Și mai cum?

– Manuela Meltei.

– O știu! A fost și doctorița băiatului meu. Lucra la policlinica de pe Batiștei. Când e înmormântarea?

Stere îi spuse că nu va fi înmormântată aici. Nu mai avea pe nimeni în București. O prietenă comună, Sidonia, aranjase cu o nepoată de la Târgoviște să fie dusă acolo, în orașul ei natal. După-amiază aveau s-o ia pompele funebre. La Târgoviște își are îngropați părinții, soțul, băiatul mort de tânăr. Își reîntregește familia sub pământ. Dacă vrea, o poate vedea până la ora 16 în apartamentul ei. Vichi luă adresa și propuse să se întâlnească în fața blocului, la ora 15.

Apartamentul Manuelei era la etajul întâi, și cei doi urcară pe jos. Lângă ușă rezemaseră capacul coșciugului și crucea de lemn. În antreu se aflau Sidonia și două colocatare care o îngrijiseră în ultimele luni, după ce căzuse la pat. Aprinseră lumânări și se duseră în sufragerie, unde moarta dormea în pânzuiala imaculată. Se mirară în sinea lor că o îmbrăcaseră în acel costum demodat, de

culoare mohorâtă, și pe deasupra mult prea larg. Stere o examina, contrariat de ceva ce nu reușea să înțeleagă. Capul părea extrem de mare în raport cu trupul, dar nu numai această disproporție sărea în ochi. Fusese o femeie frumoasă, mai bine zis drăgălașă, păstrându-și și în a doua jumătate a vieții voioșia de domnișoară îngrijit educată și un pic poznașă. Întotdeauna binedispusă, cu vocea ca un clopoțel de recreație, însenina, aducea speranță, făcându-i pe părinți și pe copii să-și uite îngrijorarea și suferința. Acum era ursuză, întunecată. Pielea feței părea carbonizată, dar de o văpaie ce nu-i afecta integritatea. Dădea impresia că a fost supusă căldurii și presiunii din interiorul pământului, ca un craniu vechi al cărui os s-a înnegrit. Asta sugera: osemintele dezgropate ale unei femei preistorice, cioplite grosolan, ca pentru totem. Părea străină de orice sentiment uman, străină și de umanitatea în care trăise. Stere oscila între simpatia veche pentru o ființă idealizată, și repulsia față de masca respingătoare.

Între timp veni Sidonia și, după un moment de tăcere acordat reculegerii, dădu lămuriri. Le explică diminuarea consternantă a trupului femeii în ultima etapă a bolii. Cântărea acum în jur de 30 de kilograme, cât o fetiță de școală primară. Costumul acela vechi fusese singurul veșmânt în măsură să stea cât de cât pe corpul descărnat. În ultimele luni nu mâncase decât supă și iaurt. Avusese Alzheimer, și în etapa finală boala îi prinsese – ciudat!, nimeni nu păruse că știe de așa ceva – tubul digestiv, iar de curând și plămânii (ceea ce a dus la deces). Sidonia trase puțin de mânecă și le arătă subțirimea neverosimilă a brațelor, ridică pânzuiala de la picioare... Vichi urmărea demonstrația hipnotizată, dar pe Stere îl revolta curiozitatea lor morbidă, mai ales cinismul Sidoniei, femeie optimistă, săritoare, de bun-simț. De dincolo se auzeau voci.

Sidonia garantă că nu mai are cine să vină la priveghi, ceremonia se încheiase, erau oamenii de la pompe funebre. În câteva minute ceea ce era de făcut se făcu, și cortegiul (duba neagră) se puse în mișcare.

Sidonia nu concepea ca Stere să-l ocolească pe Axinte al ei. Locuiau în acel bloc, boala de oase nu-i permisese însă bărbatului să coboare la apartamentul Manuelei, cum nu-l mai lăsa să se deplaseze nicăieri. O invită și pe Vichi, și în lift începu să depene calvarul ultimilor ani trăiți de doctorița Manuela. Stere venise cu inima strânsă să-și ia adio de la un luminos vestigiu al tinereții și se despărțise de rămășițele pământești ale Manuelei cu un resentiment, dacă nu și cu ostilitate. Găsise un obiect arheologic diform, o grosolană mască de lut de pe care se șterseseră toate trăsăturile și expresiile purtate în timpul vieții.

Abia când intrară la Axinte, Stere observă că Sidonia târăște un picior și face pașii mici, de parcă ar fi fost împiedicată. Atenția îi fu însă monopolizată de bărbatul care se străduia să le iasă în întâmpinare. Se îmbrățișară chinuit, prietenul aproape se prăbuși peste el. Numai mâna dreaptă o putea folosi, fără s-o ridice nici pe aceea, iar pe picioare se ținea ca vai de lume. La ultima întâlnire venise la ușă și deschisese singur; boala progresa. Îl luă pe după umeri și-l ajută să se așeze pe marginea patului.

– Uite, Axinte, ea e Vichi despre care ți-am vorbit. Înțelegi la ce mă refer.

– Înțeleg, domnule, că n-oi fi vreun prost.

– Înțelegi, admise Stere, fiindcă ai nimerit femeie bună. Ai avut proptele pe sus. Ești conștient de norocul tău?

– Sunt, domnule, știi bine că sunt.

Stere o execută și pe Sidonia:

– E, dragă, omul ăsta e conștient, sau răspunde așa ca Marius Chicoș Rostogan?

– Loaza asta? glumi femeia. Eu știu, Stere?

La telefon i se plânsese că bărbatu-său s-a făcut nervos, dar înțelegea de ce. Fusese un om activ. Ca director în minister îi plăcuse să umble, și acuma nu se mai ducea decât pe balcon. Instalat pe scaun, trecea în revistă forfota bulevardului. Sidonia se așeză și ea, dar papagalul din colivie începu să se neliniștească, alergând din colț în colț, izbindu-se de ușiță.

– S-a supărat, constată, că avem musafiri și pe el nu-l băgăm în seamă. Copil răsfățat! Bine, domnu' Goe, ia și tu parte la sindrofie.

Papagalul zbură, dar se retrase pe dulapul din sufragerie și rămase în expectativă.

– Vă studiază, informă Sidonia, și pe Stere l-a văzut rar, nu are chiar atâta memorie.

Stere îi informă că Vichi e doctoriță, că se cunosc de zeci de ani, fiind prieteni de familie, și acum, rămași amândoi singuri, s-au apropiat. Axinte le ură fericire. Ca să nu se observe că fălcile i se descleștează anevoie, lua o notă înaltă. Scotea sunetele unui robot a cărui vorbire n-a fost bine pusă la punct. Fața îi era rotundă și întinsă, și avea o ușoară roșeață în obraji, încât dacă i-ai fi separat capul ai fi zis că e al unui om sănătos tun. Trupul i se împuținase însă și se prăvălise, iar brațele îi atârnau moi. Stere se simțea fixat cu ochi lacomi, exprimând o dorință de comunicare mai mare decât permiteau resursele. Sidonia îi felicită pentru ideea minunată pe care o avuseseră. Le ură să se bucure cât mai mult unul de altul. Avea o sinceritate spontană și mereu părea să-și aroge ascendente (morale, de vârstă, ale experienței de viață), sugerând că poate să-ți dea sfatul potrivit și încurajarea necesară.

– Uită-te la ea, o făcu Stere atentă pe Vichi, își dă aere de soră mai mare, de mămică. Și nu e o închipuită. Chiar așa stau lucrurile.

– În situația dată vârsta nu mai are importanță, le garantă Sidonia.

Nu era clar ce vrea să spună, dar evident, femeia deborda încă de viață. Stere afirmă că nu mai cunoscuse pe cineva cu atâta dinamism sufletesc, optimism, putere de a insufla încredere, lejeritate în a trece peste necazurile proprii, bagatelizându-le. În această privință se asemăna cu Manuela, răposata.

– Dar ce ai tu la picior? Calci cu ezitare, parcă ți-ar fi frică să nu izbești cu piciorul în țepușă. Biblia conține această expresie de o plasticitate fără egal.

Sidonia râse, amuzată.

– Sunt mai obosită, am alergat cu moartea Manuelei.

– Asta e tot? se miră Stere.

– Nu spune adevărul! deschise larg gura Axinte ca să se facă înțeles. Are o boală a mușchilor. Îi slăbesc mușchii, și își strânse degetele de la mâna dreaptă, mai mobilă, sugerând prin mișcare ideea de împuținare, de micșorare.

Sidonia râse din nou, producând luminozitatea aceea de dinam omenesc.

Lui Stere i se păru că femeia își exagerează voia bună. La insistența lui, recunoscu nepăsătoare că are un început de scleroză. Stere îi ceru diagnosticul, mai mult spre edificarea lui Vichi. Nu primi răspuns, fiindcă papagalul se avântă în picaj, ca un avion de vânătoare, direct pe capul lui Axinte.

– Vai, Stere, se topi Vichi, uite câtă gingășie! Cum își ține gheruțele! Abia, abia atinge pielea capului. Să nu-l zgârie. Stă pe fruntea domnului ca pe o streașină, privește în jos când cu un ochi, când cu altul. Puteți să-l luați în mână? Sau zboară?

– Face ce vrea el, explică Sidonia. Acolo e locul lui preferat, pe capul lui Axinte. Când pe creștet, pe chelie, când unde începe fruntea, ca să privească în jos.

Vichi voia să știe dacă l-au cumpărat dresat, și se miră nespus aflând că a venit singur. Se treziseră într-o dimineață cu el intrând pe fereastră. Îi dăduseră boabe de mei și nu mai plecase. Urmă un întreg schimb de ipoteze cu privire la proveniența papagalului. Una presupunea că a fugit dintr-o casă unde fusese rău tratat, alta că evadase de la un magazin de păsări, scăpând din mâna negustorului ori a clientului. Până la urmă căzură de acord că mai degrabă venise din cer.

– Și e galben, galben! Ca o lămâie vie, se minună Vichi. Se interesă dacă și la ea, la Sidonia, se așază așa.

– Uite, nu! Intuiția lui îi spune că-mi încurcă părul. Vine și la mine, dar pe umăr, unde îi pun fărâme de pâine sau prăjitură de casă. De plimbat se plimbă pe bufet și pe televizor. Nu iese niciodată, deși ușa sufrageriei e aproape mereu deschisă.

– Ce ciudat! Lui Vichi i se deschisese pofta să-și cumpere și ea papagal. Îl găsea mai gingaș, mai decorativ și mai nostim decât animalul de apartament, câine sau pisică. L-ar obișnui să stea în palmă, să se lase ținut în mână.

Axinte făcu un gest cu mâna lui bună, pe care o rezemă în poală, și papagalul se așeză pe muchia palmei.

– Ia uită-te, ia uită-te, se minună Vichi, ce curajos e!

Tot întindea și ea palmele, chemându-l, parcă ar fi fost un copilaș care merge de-a bușilea. Papagalul zbură din nou pe dulap și rămase acolo, ca un alpinist deasupra peisajului.

– Tu ce părere ai, Vichi, de bolile oamenilor ăstora?

Vichi întrebă de diagnostic. La Axinte era vorba de degenerarea articulațiilor.

– Nu se poate stopa? insistă Stere.

– Mai greu, relativiză doctorița, și întrebă ce cure făcuse Axinte în stațiuni balneare.

Asta era, că nu făcuse, iar acum nu se mai putea deplasa. Sidonia pretinse că diagnosticul ei nu a fost pronunțat, mai având de făcut investigații, dar Axinte se strâmbă, semnalizând că minte. Nu mai zise însă nimic. Vichi aprecie că Axinte nu se prea luase în serios. Nici măcar nu se edificase dacă are sau nu infecție la articulații.

– Vă bazați pe optimismul vostru proverbial, se enervă Stere. Ăsta e bun când ești sănătos, în caz de boală se transformă în inconștiență. Îmbătrânim, Axinte! îi spuneam. Aiurea! făcea, scandalos de sigur pe sine. Proștii îmbătrânesc. Omule, se apropie sorocul, tu pe ce lume trăiești? Al meu nu, răspundea. Păi cât crezi tu că o să trăiești? O sută de ani, mă asigura cu o sfidătoare condescendență. Scrie în horoscopul tău asta? Nu mă uit eu în horoscop. Mă încred în ce simt. Uite, așa vorbea!

Sidonia clătină din cap:

– Nu mai e bățos, a terminat cu refrenul ăla. Acum așteaptă să-i insuflăm noi încredere, eu și Săftica. De la Săftica nu-i prea plac încurajările. O consideră copilă. Ce știe ea? zice. În mine se sprijină, cum s-a sprijinit toată viața fără să recunoască.

– Dânsul se supăra la telefon când îi vorbeai de „final“? se interesă Vichi.

– Nu, ăla e altul, Pandele, profesorul, fostul președinte de Consiliu Cultural la Ilfov.

Axinte fu cuprins de un râs mut.

– Ăla e fricos, confirmă. Când aude de moarte i se face pielea găinii. Își închipuie că dacă n-o pomenește, nu vine.

Sidonia desluși zgomotul soneriei și se grăbi, cu picioarele ei împiedicate, spre ușă. „Doamna Mavrodin! Poftim!“ o auziră, și în încăpere intră un balot prăvălit înainte, gata să se rostogolească pe dușumea. Salută cu o voce îngălată, care parcă nu mai reușea să depășească bariera buzelor, fierbând puțin în cavitatea bucală și atât.

Pe Stere îl întrebă unde fusese că nu-l mai văzuse de mult, și acesta abia înțelese ce spune. Într-adevăr, nu se mai văzuseră o vreme, dar cu ea se produsese o schimbare catastrofală. O știuse, e drept, femeie voinică, pătrățoasă, un fel de țărancă ardeleancă bine hrănită, sau atletă, aruncătoare de ciocan. Acum vedea o masă de carne diformă. Pierduse în înălțime, cărnurile sporite haotic se lăsaseră în jos, trăgând-o spre pământ, burta mai avea puțin și atingea podeaua. Brațele, scurtate, lăsau impresia că plutesc pe lângă trup, iar sânii se făcuseră ceva de speriat. Stere, excedat de terifianta imagine, își mută privirile spre colțul încăperii unde se afla papagalul. Discret, tăcut, acesta părea o păsărică împăiată.

Venise să-i roage pe soții Mitroi, vechi și buni vecini, ca dacă apare poștașul cu pensia să o sune și pe ea la numărul cutare, pe aici prin apropiere, de unde în cinci minute e acasă. Plecă, târându-se ca o sanie pe uscat. Din spate mai arăta totuși a om, ceea ce îl făcu pe Stere să comenteze cazul cu indulgență și compasiune.

– Ce s-a întâmplat cu doamna Mavrodin, e bolnavă? Are o înfățișare de suferind.

– Necazuri, strâmbă din nas Axinte, ca atunci când alungi o viziune urâtă.

Stere o fixă insistent pe Sidonia, sperând să audă de la ea ceva mai lămuritor.

– Cu copiii, rezumă aceasta, afișând o expresie ce oprea orice aprofundare, dar nu fiindcă ar fi fost periculoasă, cum sugera bărbatu-său, ci fiindcă nu se cuvenea.

– Oamenii se îngrașă și de supărare? se miră Stere, cu o privire întrebătoare spre Vichi.

– Pierdere a identității, probabil, își dădu aceasta cu părerea. Sidonia știa ce vârstă are doamna Mavrodin? Da, se apropia de șaptezeci.

– Vârsta fatidică! monologă Stere.

Sidonia nu considera că e o regulă. Vedea atâția care clacau mai devreme. Credea că e vorba de un dezechilibru moral.

– Unii spun că normalitatea e banală, plicticoasă, comentă ea. După părerea mea, e un punct de vedere greșit. Natura își cere drepturile ei, cam aceleași la toți. Originalitatea poate veni din diversitatea firilor și a caracterelor, nu din abaterea de la cursul normal.

– Ala bala portocala, o îngână Axinte. Asta a citit ea într-o carte despre... dar se vedea că efortul vorbirii îl obosește. Se opinti, totuși: De ce nu le-o dai și lor?

Sidonia nu părea mulțumită că fusese divulgată sursa filozofiei ei. Se scuză că o returnase posesoarei.

Defilarea vecinilor nu se terminase. Mai apăru o pereche de bătrâni, tot cu treburi mărunte, de vecinătate. Sidonia, reieși, era președintele comitetului de bloc, dar nu numai din această cauză o căutau, ci pentru serviabilitatea ei. Îi prezentă pe cei doi: bătrânul, gălbejit, cu haine largi, mergând pâș-pâș, fusese directorul unei uzine metalurgice și, cu o boală cardiacă grea, se mai ținea într-o ață. Nevasta, cu lucruri scumpe pe ea, armonizate într-o eleganță cam stridentă, avea o frângere din mijloc. Când vorbea te privea pe sub sprâncene, fiindcă ținea capul aplecat. Discursul ei era curat, coerent, cu vervă tinerească, și Stere bănui că fusese avocată, ceea ce se adeveri imediat când se ajunse la obiectul vizitei. Cocoșata făcuse un demers oficial în numele asociației locatarilor. Bătrânii, așa sfârșiți și șleampeți cum arătau, se învăluiau într-o lumină pașnică și cordială, ba emanau și un pic de umor. Lui Stere îi plăcură. Se întrebă cum reușiseră ei să-și păstreze, după 40 sau 50 de ani de viață conjugală, această destinsă armonie și seninătate. După ce plecară, îi spuse lui Vichi:

– Ce zici? Ai văzut ce frumos au îmbătrânit prăpădiții ăștia, deși ca să-i ții în picioare trebuie să le pui proptele? Apropo de „Știința vieții“ lui Vătafu. Ăștia s-ar cuveni luați în studiu de institutele de cercetări. Are dreptate Sidonia cu teoria cursului fundamental și „banalitatea normalității“.

Drept mulțumire, Sidonia îl mângâie pe părul aspru, albit, care îi întinerea obrazul smead.

În drum spre casă, Stere surprinse o ciudată vitalitate optimistă pe chipul lui Vichi, de obicei sever în ordinea trăsăturilor liniare. Își dădu seama că el însuși e străbătut de o rază a speranței și încrederii.

– Cum îți explici, o întrebă, că efectul morbid al cadavrului Manuelei s-a împrăștiat atât de repede? Parcă nu venim de la înmormântare, ci de la petrecere. Am devenit atât de nesimțitori?

– Vizita la prietenul tău a eclipsat tema morții, pe care altfel am fi brodat mult și bine, își dădu Vichi cu părerea.

Stere obiectă că nici tema vieții, care-i absorbise în timpul vizitei, nu fusese senină. Pe cei doi Mitroi îi găsiseră ca vai de ei, iar vecinii...

– Da, obiectă ea, dar sufletul, cu excepția obezei și într-o măsură a lui Axinte, le e sănătos. Cei integrali fizic, dar prăbușiți moral, destabilizați, te deprimă mai mult decât invalizii optimiști.

Sidonia i se păruse revigorantă. Considera un noroc să lupți cu boala sau cu decrepitudinea într-o asemenea companie. Și chiar metalurgistul și consoarta tonifiau prin calm și candoarea aceea ironică. Întâmplător, cunoscuseră în finalul expediției oameni superiori, cu o forță de caracter și o subtilitate a trăirii ieșite din comun. Ajunseră la concluzia că bătrânețea este în principal o stare de spirit; dominată de energie pozitivă, e nu numai

suportabilă, dar și realmente frumoasă. Te poți îndrăgosti de spiritul luminos al unui bătrân inteligent, ridicat deasupra contingentului. Stere îi strânse brațul, fericit de convergența judecăților și a convingerilor lor.

– Doar că nu știu dacă o asemenea condiție se poate obține la comandă, vreau să spun impunându-ți-o prin voință și bunăvoință. Sau e un dat natural? Venind din adânc, ori nevenind deloc, oricâte eforturi conștiente ai depune.

Vichi părea că se gândește la un răspuns, dar nu zise nimic.

17

Stere supraveghea ibricul să nu dea în foc și să nu se răstoarne. O pățise de câteva ori – catastrofa se producea într-un singur minut de neatenție. Se înarmase și cu un șervet de bucătărie, fiindcă uneori coada ibricului frigea și i se întâmpla să-i dea drumul. N-ar fi fost așa de grijuliu dacă s-ar fi aflat la el acasă, dar la Vichi nu se cuvenea să spargă sau să răstoarne ceva. Văzuse că în chestii de-acestea nu manifesta prea mult umor. Se mutase cu arme și bagaje. Un fel de a spune, căci nu își luase decât strictul necesar; din când în când, la apariția nevoii, mai aducea câte ceva. Termenul exprima ideea că venise cu „trup și suflet“. Vichi îi pusese chestiunea tranșant:

– Ce te reține? Sigur, frumos ar fi să ne căsătorim, dar iau reticența ta ca jenă de ordin public – acel nenorocit „complex septuagenar“ pe care sper să-l depășim. Odată trecut însă Rubiconul, ce mai șovăi? Separarea în spațiu, cu tot ce presupune ea – întâlniri, vizite reciproce, despărțiri (când ți-e lumea mai dragă) – e nu numai incomodă, dar de ce să n-o spunem? și jignitoare. Ca și când n-am fi siguri de noi, presupunând că oricând poate interveni ceva... Ca atare, mai bine rămâne fiecare la locul lui.

Stere găsise pertinent raționamentul. Și lui îi venea peste mână. Într-adevăr, uneori ar fi avut mai mult chef să rămână decât să plece. În fond, dacă ar fi să fie, cu ce se schimbă situația? Subscrisese. În afara lucrurilor

personale, nu avusese ce să aducă, Vichi dispunea de tot tacâmul. Cedase și la capitolul „dormitor și pat comun“. Ea nu concepea să reediteze viața trăită cu Fane. Douăzeci de ani își petrecuse nopțile singură. Destul. Evident, în altă situație. De altfel, și Stere dormise singur, cam tot atâta, dacă nu și mai mult. Cu Vichi avusese la început sindromul de neadaptare. După câteva nopți de insomnie se vindecase. Fusese și teama de a n-o deranja, el se mai ducea noaptea la baie. Vichi însă dormea buștean, putea să joace tontoroiul pe ea. Prezența ei alături, în timpul nopții, umplea un gol. Era o desfătare să întindă mâna și să dea de trupul gol, niciodată încins sau transpirat.

Îl avantaja și regimul ei de sculare. Se trezea târziu, la două-trei ore după el, timp în care putea să-și facă toaleta, să-și bea cacaoa, să lucreze ceva la calculator. De data aceasta Vichi veni în bucătărie mai devreme și i se așeză, somnoroasă, pe genunchi. Își strânsese părul în coc. Avea dexteritatea de a-l construi într-un minut. Noaptea lăsa părul să se răsfire pe pernă, dar ziua, cu el așa lung și drept, credea că ar arăta ca o sălbăticiune. Își pusese direct pe piele un halat de baie pe care, adesea, uita să-l închidă, nejenându-se să-și lase trupul la vedere. După duș ieșea uneori din baie goală pușcă; se învârtea prin casă, de colo, colo, minute în șir, cu o anumită voluptate. Acest obicei părea să-i fi intrat în sânge, și Stere se întreba dacă nu tot astfel procedase și cu Fane. O fi făcut-o atunci din cinism – un mod de a-l umili pe bărbat, de a-l taxa drept mobilă.

Cu toată aparenta ei neglijență sau uituceală, își supraveghea fizicul atent. Acceptase, și-l făcuse și pe el să considere fapt împlinit, consemnat și tolerat ca atare, pierderile suferite în zona feței și gâtului. Într-adevăr, Stere se obișnuise. Cutele de pe frunte, de la rădăcina nasului, din jurul bârbiei, încrețiturile de la ochi, mai ales

subțierea pielii gâtului se constituiseră într-un desen familiar. Fizionomie de femeie – cu toate celelalte atribute neștirbite. Această „accepțiune" era un remarcabil progres, un succes al ambilor – și fără îndoială se datora afecțiunii pe care și-o purtau. Dar era și consecința compensației aduse în ecuația globală de trupul lui Vichi. Cu siguranță că atunci când din autosupravegherea făcută cu acribie va reieși că și trupul ridică probleme, Vichi nu se va mai expune. Va fi o înfrângere, pierderea ultimei redute a puterii de seducție.

Stere înțelesese și de ce pe Vichi n-o complexează, cum se întâmplă cu majoritatea femeilor, faptul că n-avea sâni grei, sferici, voluptuoși. Pieptul ei aproape plat (doar sfârcurile cu nimburi vinete erau incitante în plan erotic) se integra unui ansamblu de amazoană-efeb abia formată pentru amor. Probabil că oprirea (în fază adolescentină) a excesului carnal, transformat la unele femei cu vârstă înaintată într-o adevărată catastrofă, era marea ei mândrie. Știa că reprezintă o excepție originală, suplețea formelor rămânând atuul redutabil. Cele câteva dezavantaje ale chipului și gâtului cântăreau mai puțin decât carnația respirând încă vigoare. În schimb, femeii nu-i plăcea ca în timpul peregrinărilor prin casă, în costumul lui Adam sau cu halatul de baie deschis, Stere s-o oprească și să-și pună palmele pe ea. Se scutura, iar dacă el nu se lăsa convins și insista, în vocea și gesturile ei apărea o notă aspră, iritată. Odată spusese în treacăt că poate accepta rolul unui obiect de artă, lăsându-se privită, dar nu și pe acela de bibelou.

Stere învățase că dimineața Vichi nu are predispoziție pentru amor; devenea o femeie eminamente practică, cu mintea la treburi, la existența cotidiană. În materie de dragoste ea se considera romantică, și de aceea își rezerva manifestarea senzualității și a sentimentalității pentru

amurguri languroase, și pentru prima parte a nopții, cea de după cină, când credea că seve tenebroase intră în sângele ei și o dedică extazului. Nu renunțase la ciudata aspirație de a-și perfecționa feminitatea erotică și, într-o seară, întrebă dacă Stere sesizează rodul instrucției cu sexologul. El a asigurat-o că nu-l preocupă performanța tehnică, prețuind exclusiv impulsul sincer, inspirația de moment, gesturile care exprimă dăruire, entuziasm.

Vichi își prepară cafeaua și-l convocă la o ședință de lucru, al cărei scop era împărțirea atribuțiilor organizatorice, stabilirea răspunderilor prioritare ale fiecăruia.

– Cine are propuneri și sugestii? întrebă în glumă, după tipicul adunărilor de colectiv.

Stere n-avea nici una, nici alta. Voia să audă varianta convenabilă ei. Altfel, s-ar putea întâmpla, zise, ca din politețe Vichi să accepte o propunere ce nu o avantajează sută la sută, și în viitor aceasta să devină sursă de nemulțumire. Vichi se miră că acordă atâta importanță aspectelor formale. Ea voia de fapt să se statueze ceea ce, aproape spontan, cu acordul tacit al ambilor, se constituise în cutumă. Respectiv, el face piața și spală vasele (constatase cu surprindere că lui Stere chiar îi plac aceste oficii), iar ea gătește și se ocupă de curățenie (ajutată, firește, de o femeie). În legătură cu femeia în cauză, el se oferi s-o aducă pe Lucreția, dădaca fetelor, actuala sa menajeră, care se bucura de încredere pe toate planurile, dar după o scurtă reflecție Vichi fu de părere că, deși pierdeau la capitolul calitate și încredere, era preferabilă o femeie „nouă“. Care nu asistase sau participase la existența anterioară a unuia sau a altuia, în celălalt cuplu, când familiile erau complete și așa mai departe. Vrând-nevrând, cea veche compară, uneori cu voce tare, are preferințe subiective, poate dezavantajoase noului cuplu. Stere fu de acord: fără să vrea, o atare persoană poate

adânci și „complexul septuagenar“ de care ei voiau să scape. Ai putea citi din când în când în privirile ei: „Asta îți trebuia, omule, sau femeie, ce ești, la vârsta ta?“ Bine. Prin urmare, se înțeleseră.

Mai era ceva de adăugat? Da. Stere avea ceva. Fără să facă trimitere la cazul lor, evocă alt aspect al diviziunii muncii în cuplu. După el, există două școli: una care cultivă împărțirea riguroasă a sarcinilor și alta, adeptă a devălmășiei, care recomandă sărirea în sprijinul celuilalt ori de câte ori acela „nu dovedește“. Și într-o ipoteză, și în alta pot apărea reproșuri dacă cel mai cârcotaș se autoconvinge că el „face prea mult“. I se pare că e nedrept întrebuințat, chiar „exploatat“, deși în realitate e doar mai mocăit, n-are spirit întreprinzător, face totul cu neplăcere. Persoana respectivă poartă un resentiment presupusului „beneficar“ al osârdiei sale. Vichi obiectă că toate astea sunt apanajul oamenilor de proastă calitate. Nici Stere nu pretindea altceva, susținea doar că fenomenul există, și încă destul de răspândit. Firește, poate apărea și reversul, de obicei la partea bărbătească, chiulul de la obligațiile casnice. Cei care nu se mai duc la serviciu își găsesc preocupări „masculine“ și își reduc prestația administrativă. Știe Vichi, e vorba de fotbal (la stadion sau la televizor), de întâlnirea cu amicii în parc, de lectura presei, chiar de patima calculatorului (ca să nu se excludă nici pe sine). Vichi râse, dar nu avu nici o replică. În atari împrejurări, dar nu numai, consoarta e tot timpul cătrănită; și când nemulțumirea crește, flutură laitmotivul: „Ce sunt eu, servitoare?“. Aici Vichi interveni neconcesivă:

– Femeia care vorbește așa chiar are suflet de servitoare. Probabil vine din păturile de jos. O fi auzit expresia asta în familie, când era copilă, și duce ștafeta mai departe. Chestie de mentalitate. Când faci ceva în casa ta

și vezi cât se bucură ai tăi, ca și tu însuți, trebuie să ai moral de slugă proastă ca să nu fii mândră și fericită. În clipele acelea tu ești pivotul familiei, ori din câți membri s-ar compune, ești vrăjitorul care aduce, chiar numai pentru câteva ore, buna dispoziție, coeziunea și acea desfătare pe care doar „acasă“ o găsește omul.

– Da, Vichi, am vrut să comentăm chestiunea și tu te-ai înscris cu un monolog de zile mari.

– N-o să mă auzi vreodată, după ce fac un lucru bun și frumos în casa noastră, pentru plăcerea noastră, blamându-mă că am ajuns servitoare.

Stere se explică:

– Sincer vorbind, la altceva m-am gândit. La un anumit pragmatism adoptat de comun acord, pe care l-aș rezuma așa: fără exces de zel, cu o comensurare rezonabilă a nevoilor și posibilităților. Vreau să spun, să nu ne lăsăm cuprinși de entuziasm facil, să nu ne înhămăm la întreprinderi ce depășesc standardul nostru fizic și moral.

Vichi înțelegea și găsea că amendamentul e inteligent și la obiect. Ea se recunoștea în zelatorul travaliului casnic, și-l rugă să-i tempereze elanurile infantile. Stere folosi prilejul să-i reamintească de sport. De o bucată de vreme Vichi renunțase la tenis. Spera că n-a uitat și se oferea ca partener *en titre*. Cât timp fuseseră „pe drumuri“, ea se abținuse, acum își pot face programul cum vor. Mai sugeră și altă posibilitate, să se înscrie la un bazin de înot.

Ultima chestiune la ordinea zilei cuprindea două puncte: aducerea computerului său mai performant și stabilirea unei politici a telefoanelor. Pe Stere puteau să-l sune dincolo tot felul de cunoștințe cu care întreținea relații și, nerăspunzând, apărea riscul să se ducă vestea că a murit. Să-l aducă aici și să-i schimbe adresa la centrală? Să anunțe la informații că poate fi găsit la numărul

lui Vichi? Căzură de acord pentru ultima variantă. Apoi Vichi își începu programul la baie, iar el plecă să facă piața.

După ce aduse căruciorul cu legume proaspete și pepeni, Stere purcese și la rezolvarea chestiunii calculatorului. Mai trecuse pe acasă, dar acum, pentru prima dată, avu senzația că e o locuință părăsită – din care a plecat fără întoarcere și ultimul locatar. Aer închis, clarobscur pâclos, miros de vechi, de trecut descompus, de amintiri putrezite, irecuperabile. În vasul closetului apa stătută făcuse o dungă ruginie. În coșul de gunoi din bucătărie găsi un coltuc de pâine uscată, din care probabil noaptea se înfruptă gândacii; pe bufetul din sufragerie, unde-și rezemase mâna, se întipări în praf urma palmei. În apartamentul în care trăise patruzeci de ani nu mai era viață, lucrurile părăsite se degradau, acoperindu-se de cenușa unei combustii asfixiate. Ochii stăpânului îngrașă vitele, își aminti. În același timp întrețin și o secretă palpitație a lucrurilor neînsuflețite. În absența sa, materia devenită inutilă își accelerează intrarea în implacabila autonimicire.

Reveni la Vichi tăcut, și luă parte la prânz apatic. Îl atinsese aripa fantomatică a deșertăciunii, dar ea, neobservând, sau intuind cauza acestei perplexități, își văzu de ale ei. După masă Vichi se apucă să facă o prăjitură, înghesuindu-se peste el în bucătăria unde spăla vasele. Gătind, Vichi murdărea veselă multă, mutând preparatele dintr-un castron într-altul, apoi răzgândindu-se și luând-o de la capăt. Oricât de frugal ar fi fost prânzul, chiuveta se umplea de cratițe, platouri și tot felul de ustensile mânjite. Pe Stere nu-l deranja atât volumul muncii, cât lipsa de rațiune a umplerii chiuvetei. Îi explicase odată, în treacăt, dar ea uitase și, cu gesturi automate, arunca lucrurile acolo ca într-o pubelă. Și acum, în

timp ce el spăla, le depozita în chiuvetă fără să se uite. Stere înțelese că nu e nimic de făcut și se lăsă cucerit de concentrarea, grația și siguranța cu care femeia spărgea ouăle, tăia untul, amesteca făina în lighenușul de inox. Își zise că pe femei și treburile prozaice le înnobilează, punând în valoare resurse de gingășie tăinuite. Indiscutabil, decise, e greșit să se creadă că femeia își improvizează misterul. Doar îl conține, așa cum o floare conține parfumul ei, pe care îl exală până se scutură.

– Vichi, întrebă intempestiv, cum îți explici atracția dintre sexe?

Limpezea grijuliu un castron mare cu dungi aurite. Vichi nu se întrerupse din lucru, nu-și ridică privirile.

– Procreația! Nu e asta? Și rolul familiei, poate. Ca nucleu.

– Ca la carte, zâmbi el. Dar mă gândeam la atracție după 50 de ani. La 70, să zicem. Freca insistent cu buretele de sârmă o tavă de Jena pe marginile căreia grăsimea se arsese într-un strat aderent.

– Păi, ridică ea totuși capul ca să-l convingă prin priviri, e instinct transformat în reflex.

– Îmi place la tine tonul convingător, o lăudă, ușurat că învinsese rezistența pojghiței de pe vas și putea pune în acțiune buretele de plastic. Soliditatea argumentului. Nu vehiculezi ipoteze în care, dacă te-ai gândi mai bine, n-ai crede.

– Profesia mea cere exactitate verificabilă. Își vâra cu voioșie degetele lungi în coca prăjiturii.

– Mă gândeam, continuă Stere, că e mai mult. Necesitate. Când nu-l ai, celălalt îți lipsește acut. De ce? Doar e opusul tău.

– Cum opusul? se miră femeia, dând la o parte coca și începând să pregătească o cremă în care avea să amestece

fructe glasate. Ce-i diferențiază? O anumită funcție biologică (și organele respective)?

– Ei nu! clăti el tava de sticlă, devenită acum transparentă. De diferențiat îi diferențiază multe. Puse deoparte vasul de Jena și își ridică la rândul lui capul. Nu reușim să ne cunoaștem în esență. Nu facem schimb de impresii, nu ne informăm reciproc. Nu cumva nu știm, nici unii, nici alții, să ne definim propriul specific? În cuplu se vehiculează întrebarea: „Ce simți?“ sau „Îți place?“ Chestii de-astea minore. Iar răspunsurile sunt lapidare, mai ales nesincere. Nu ne dezvăluim practic esența specifică. De ce? Nesinceritate sau insuficientă conștientizare a specificului? Realizezi că există un handicap de cunoaștere? Ne ferim unii de alții. Nu ne place să ne dezvăluim secretele. Sunt compromițătoare? Sursă de animozitate? Ce zici? Dar deschis.

Ea zâmbi cu toată gura.

– Știi ce cred? Că ne concentrăm mai mult asupra trăirii propriu-zise. Asta ne acaparează. Poate ne și place să ne învăluim în enigmă. Mă gândesc la femei.

– Din nou, răspuns substanțial. Dar ne diferențiază și psihicul. Avem reacții diferite.

– Aici intrăm într-un întuneric adânc, declară ea.

– Ca să nu mai vorbim de sistemul intuitiv, continuă Stere. Prin urmare, sunt teritorii în care sexele se diferențiază. Nu neapărat în sens de opoziție ireductibilă. Invers, de complementaritate. Nu ne căutăm și nu ne dorim datorită complementarității? Unii fără alții nu suntem întregi. Doar prin lipirea de „opus“ te împlinești. Nu deosebirile determină atracția? Ca tendință!

Stere lăsă ideea în suspensie și se apucă să îndepărteze resturile de piure întărite pe o oală albastră înaltă. Vichi mai întrebă o dată:

– Dar e totuși așa de mare diferența dintre bărbat și femeie?

Stere râse.

– Știi cât de mare? Cât între ființe provenind din zone diferite ale Universului.

– Doamne! Asta n-am mai auzit-o!

– În schimb, ai auzit destui bărbați plângându-se că nu cunosc femeia. E drept, reversul nu e valabil. Femeile nu-și fac probleme în legătură cu vreun „etern masculin indescifrabil". Noi nici nu ne incifrăm, ba pe cât se poate ne devoalăm. E mai multă sinceritate în bărbat, orice-ai spune! Cu toate acestea, nici voi nu ne cunoașteți, decât la suprafață. Presupusa cunoaștere se concentrează în jurul câtorva așa-zise trăsături de bază. Că am fi slabi. Culmea! Că am fi prin excelență infideli. Păi stai și gândește-te, ce logică e aici? Și slab și infidel! Se poate?

Vichi bătea albușul cu o viteză uluitoare și râdea să se prăpădească.

– Asta se numește cunoaștere? întrebă Stere, răzbind spuma de roșii fierte, depusă pe o cratiță. Ridicând din nou capul exclamă: Tu, Vichi, cum te situezi în această ecuație?

– De acord. Avem o reprezentare simplistă despre bărbat. Că e ușuratic, periculos de instabil, egoist. Și mai există prezumția de mare rezistență la tăvăleală. Dar toate acestea le regăsim intacte și la femei. Sunt universal valabile. Particularități ale ființei umane generice – o dată pot părea dezagreabile, altă dată te cuceresc.

– Așa e, Vichi. În sfera principiilor generale ne înțelegem. Dar să ne reîntoarcem – și în timp ce se străduia să-și reamintească unde rămăsese, grupă farfuriile nespălate și strânse tacâmurile într-un colț al chiuvetei –, să ne întoarcem de unde am plecat. Concluzionăm: cunoașterea reciprocă e precară. Nu intrăm în cauze. Cel puțin părții masculine aceasta îi dă un frison de inferioritate,

inegalitate și neîmplinire. Chiar nesiguranță. Partea masculină e complexată că se simte atrasă de un mister (cu cât complexul e mai acut, cu atât crește atracția). Simțim o nevoie dureroasă de identificare a partenerului. Și nu numai de identificare, de apropiere (posesiune și dominare, cum mi se pare că a spus filozoful nostru). Stere lăsase farfuriile la urmă, cu ele îi plăcea să termine. Spune-mi, Vichi, tu crezi că este posibilă această contopire?

Vichi terminase de bătut albușul. Întindea coca în tavă, îndesând-o pe la colțuri ca să nu rămână loc gol, după care răsturnă fructele glasate amestecate cu cremă, netezindu-le într-un strat egal pe suprafața tartei.

– Da, sunt convinsă. Uite, noi nu mai suntem la vârsta marilor pasiuni. Cu toate astea, trăim o contopire. În consonanța de principii, cum spui tu. În felul cum rezonăm. Chiar în circuite sentimentale, deși tu ești o fire reținută, înclinată spre raționalitate abstractă.

– Sunt măgulit de ce spui. Am să-mi continui însă raționamentul. Ridică ultima farfurie în dreptul luminii pentru inspecția finală. (Mai avea totuși tacâmurile.) După umila mea părere, ca orice ideal pe lumea asta, nici cel al contopirii nu e în întregime realizabil. Se poticnește undeva. Pe la început, la jumătatea drumului, după această jumătate, nu știu. Iluzia ne-o dau modelele de perfecțiune a iubirii găsite în literatură. Romeo și Julieta oferă prototipul intensității maxime a exaltării. Dar ei sunt copii și dincolo de determinismul social, sunt înfrânți de propria lipsă de experiență. Alți romantici oferiți de ficțiunea artistică sunt copleșiți de o enormă nefericire. Othelo, Werther, Ana Karenina, Emma Bovary ajung victime ale deziluziei produse de marele sentiment. Iubirea durează puțin și nu se stinge concomitent în cele două piepturi, ceea ce și provoacă drama. Dar e întovărășită și de neîncredere, gelozie, neînțelegere, neputința

asimilării complete și a posedării celuilalt, de impresia că partenerul se refuză, se păstrează pentru altceva, pentru altcineva, trăiește în afară și-și protejează misterul. Întrebarea mea este următoarea: iubirea se stinge din cauza deziluziei partenerilor că nu se pot contopi cum aspiră, sau din cauza decepției că această contopire nu e ce credeau ei?

Vichi deschise gura să spună ceva, dar răsună strident soneria aflată la câțiva pași de bucătărie.

– Trebuie să fie de la electrică, își aminti. S-a afișat la avizier că citesc contorul, și se precipită spre ușă.

Stere puse tacâmurile spălate în suportul pentru scurgere, se șterse pe mâini și se retrase grăbit în camera calculatoarelor, având în cap un amestec de imagini și sunete difuze: vase sub jetul robinetului, telul, vocea lui Vichi, soneria. Și propriile fraze modelând idei ce acum i se păreau prea didactice.

18

De la schimbarea locuinței se scursese o toamnă. Una banală, fără acele incendii de melancolie, indecente le numea el, fiindcă tot ce e impresionant în tristețe pavoazează atunci străzile și parcurile, ca la bâlci. Intrase în sezonul hibernal, consemnat deocamdată calendaristic, spiritul iernii rămânând indecis, lipsit de nerv, trăind din rămășițele altor anotimpuri. Noul statut îi schimbase viața sensibil, pe de o parte umplându-i-o, ordonând-o într-un program variat, saturând-o de ceea ce considerase înainte lipsa cea mai dureroasă, pe de altă parte frustrându-l de ceva ce nu știuse a prețui, nici măcar a defini ca valoare distinctă – o suveranitate a spiritului și personalității care, retrospectiv, apărea încărcată de măreție. Singurătatea o resimțise adesea ca un zid rece, zgrunțuros. Alteori însă aceasta tăia lumea în două ca diamantul, făcându-și cu ea drum printre obstacole, semeț și puternic. Ciudată reconsiderare! Singurătatea, detestată cu înverșunare, condiție psihică superioară, atribut al măreției! Recepta impresiile abstracte când mai vagi, când mai clare, cu pasivitate. I se părea timpuriu să tragă linii de demarcație între prezentul nebulos, și trecutul masiv, dus în spate ca o povară nevăzută.

Într-o seară, Vichi avu o nouă inițiativă. Erau împreună de o jumătate de an, ultima parte petrecând-o ca soț și soție. Au acumulat observații și păreri unul

despre altul nu numai ca entități intelectuale și sentimental-erotice, ca personalități, ci și în calitate de tovarăși în travaliul curent.

– Da, și? se mirase Stere, vrei să facem o analiză a conviețuirii noastre cu plusuri și minusuri, cu propuneri de perfecționare, angajamente și termene de îndeplinire? Sunase caustic.

Vichi se întrerupsese și tam-nesam plecase să aducă bomboanele de ciocolată. Când reveni își reluă discursul. Știa că unele cupluri de intelectuali subțiri țin jurnale comune și, mai în glumă, mai în serios, consemnează acolo opinii despre ei înșiși. Logica e simplă: să nu se aglutineze impresiile rele, să fie corectate obiceiurile dezagrebile cât nu există idiosincrazii, termenii discuțiilor delicate fiind deocamdată amicali, cel mult umoristici, ironici. Ei nu încheiaseră o înțelegere, n-aveau nevoie de jurnal comun, dar intelectual se simt mai prejos de oamenii moderni, care știu să-și înfrunte prejudecățile și să-și consolideze conviețuirea prin franchețe? Din cauză că nu simțea terenul prea sigur sub picioare, Vichi începu să ronțăie bomboane ca și când n-ar fi mâncat toată ziua. Se gândea, așadar, nu la o analiză principială, cum persiflase Stere; să alcătuiască fiecare lista ticurilor celuilalt, din acelea care sunt sau pot deveni agasante. Lui Stere ideea îi păru amuzantă. Chiar, se gândi, viața lor nu excelează prin umor, acesta ar putea fi un prilej de distracție. Vichi acordă trei zile pentru întocmirea listelor.

La scadență, se prezentară ca niște elevi conștiincioși. Schimbară tezele, după care Vichi propuse ca prima lectură să aibă loc în colectiv, cu voce tare. Fiecare să citească lucrarea despre sine a celuilalt.

Iată ce citi Stere:

Apucându-mă să pun pe hârtie ceea ce urmează, mi-am dat seama că normal era să încep cu obiceiurile

frumoase (ca să nu numesc ticuri manierele elevate), dar poate că elogii ne-am mai făcut, în timp ce observații critice (iată că am pronunțat cuvântul) nu prea, ca să nu zic deloc. Ne-am abținut cu bună știință, fiindcă așa se cuvine la începutul mariajului. Din timiditate sau pentru că încă nu ne-a stat capul la așa ceva. În sfârșit, poate că într-o zi vom pune pe hârtie și calitățile (pe care firește n-o să le numim ticuri) ieșite la iveală în timpul conviețuirii.

– De acord, Vichi, aviză pe loc propunerea cititorul. Voi întocmi lucrarea aceea chiar cu mai multă plăcere, și te asigur de pe acum, va fi incomparabil mai voluminoasă.

Vichi se ridică de pe scaun.

– Dacă ai găsit posibilitatea să-mi faci complimente în timp ce eu te încondeiez, ești cineva. Adoptă o ușoară solemnitate, ca o elevă care așteaptă notele trimestriale.

El a avut o intuiție remarcabilă, *își reluă Stere lectura*. Cu ocazia împărțirii sarcinilor administrative a atras atenția asupra laturii subiective a activității în cuplu. Zicea că unul poate să se achite mai repede de îndatoririle sale, dând impresia că e privilegiat. Avea dreptate. Se pare că e și cazul nostru. Cât îi ia lui Stere să-și facă „partea“ lui? Piața, maximum două ore, vasele, maximum o oră. În schimb, eu mă mocăi cu gătitul toată dimineața, iar când fac desert, și o parte a după-amiezii. Nu mă preocupă dacă este echitabil acest raport cantitativ, doar faptul că, în timpul ce-i rămâne, Stere trăiește o altă viață. Se delectează la calculator, citește, se uită pe fereastră și meditează, urmărește o emisiune la televizor. Or, asta îmi provoacă stări de spirit rele, pe care nu sunt în stare să mi le reprim. Încep să gândesc că femeia e topor de oase. Când mergeam la spital, făceam prea puțină gospodărie, iar când am rămas singură, nici atât.

– Vichi, se opri lectorul, și puse hârtiile jos, unde e vorba aici de ticuri? Ți-ai dat seama că tematica e prea îngustă și nu permite atingerea chestiunilor stringente?

Vichi păru încurcată, fixându-și ochii pe tișlaifărul pe care îl împăturea.

– Mi s-a părut că rapiditatea cu care-ți faci tu treburile e un tic. Nu mă îndoiesc, randamentul în sine e o calitate, dar pentru companion apare ca defect. Îmi aduc aminte de stahanoviști. În loc să fie admirați, erau antipatizați de colegii din fabrică. După standardul lor ieșit din comun se stabileau normele, și mulți nu le puteau face față. Erau mai bine calificați, mai abili, dar în ochii celorlalți apăreau ca niște afurisiți de trădători. În loc de 8 ore, ei ar fi putut munci numai patru, în celelalte plimbându-se, dându-le colegilor cu tifla, comportându-se ca oameni liberi. Nu făceau asta, mai realizau o normă, cocoșându-i pe ceilalți. Tu, neavând ce să dublezi, beneficiezi de libertate, ceea ce e normal, dar pe mine mă opresează.

Stere asculta cu o seninătate binevoitoare. La un moment dat avu chiar o izbucnire ilară, repede înăbușită, pe care și-o scuză pretextând că nu o vizează pe ea, ci ceea ce i se evocase. Dar, evident, umorul decurgea din gândirea și comportamentul lui Vichi. Ea s-ar fi așteptat la contrarietate din partea lui Stere, la o reacție mai întunecată, când colo el nu se putea abține să râdă, și nici râsul nu era deschis, amical, eliberator, ci interiorizat, venind dintr-o zonă psihică ascunsă. De altfel, el nu mai comentă nimic, ridică hârtiile de pe masă și continuă lectura.

Mi-e greu să spun de ce am renunțat la sport. Poate din lene, sau datorită unui ciudat sentiment de inutilitate. Înainte mi se părea că e singurul lucru care mă ține în viață. Acum am alt mobil. Existența lui Stere în viața mea eclipsează nevoia de sport, îi dă un caracter minor. Ori asta convine și noii mele înclinații spre lene. Stere m-a

invitat un timp la plimbări de seară. Am participat de câteva ori la marșurile lui, dar mărturisesc, nu-mi dau nicio satisfacție. Bucureștiul nu mai are stil. Strada e vulgară, plină de lume needucată, pe trotuarele sparte îți scâlcești picioarele, peste tot te izbești de gunoaie, câini vagabonzi, cerșetori, aurolaci. Orașul îți provoacă silă și frică. Pe Stere nu-l deranjează, sau într-o măsură mai mică. Iese regulat la plimbare pe înserat și lipsește o oră sau o oră și jumătate. Nu știu cât este aici necesitate reală și cât tic. Pleacă la aceeași oră, durata absenței e aceeași – ca și când ar participa la un program cronometrat –, comentariul la întoarcere, dacă e vreunul, nu diferă de la o zi la alta. La început am privit faptul cu înțelegere, pe măsură ce trece timpul îmi pun însă problema ce face el seara în oraș, pe unde umblă? Mereu pe același traseu, cum spune? Nu-l plictisește? Nu e periculos? Pe deasupra, cum renunță așa ușor la ora pe care am putea-o petrece împreună când sunt și eu liberă, fiindcă după aceea căutăm un spectacol televizat. De curând a început să iasă cu Teodor, și atunci plimbarea se prelungește. N-ar putea să se rezume la aceste întâlniri, cărora le pot găsi un rost, cu atât mai mult că uneori îmi împărtășește câte ceva din subiectele dezbătute?

Stere își ridică ochii de pe hârtie.

– Vichi, întrebă, dacă m-aș mai fi dus la slujbă în fiecare dimineață – iar tu nu – ai fi spus că ăsta e un tic? Nu e ciudată această clasificare?

Nu mai avea chef de râs, nu se mai distra. Ar fi vrut să înțeleagă raționamentul aflat în spatele supărării lui Vichi.

– Și mie mi se pare ciudat că nu înțelegi. Aș zice că mai degrabă te prefaci.

– Bine, se resemnă. Să mergem mai departe.

Citi: „Uneori vorbește prea tare. Sunt momente când pur și simplu te asurzește“. Stere izbucni într-un hohot homeric.

– Colosal! exclamă. Uite, ca acum! Ce râs e ăsta la mine? Ești grozavă, Vichi! Îi dăduseră lacrimile. Se șterse și așteptă să i se limpezească vederea.

Nu începe niciodată, *continuă,* la un diapazon înalt, dar pe măsură ce pledează pentru ceva, sau combate, se încinge și nu-și mai poate controla acuitatea vocală. Ciudat fenomen! Probabil că urechea lui nu înregistrează creșterea decibelilor propriei voci. Dar de ce zbiară? Ca să mă convingă pe mine? Să-i sperie pe adversari? Lucrurile de interes general le tratează pasional. Aș înțelege, dacă ar fi într-un forum, dacă l-ar auzi cei în cauză... Se consumă exagerat, iar pe mine mă stresează. Probabil că nu i-a atras nimeni atenția. Mai bine ar înlocui pasiunea zgomotoasă cu un cinism calm, chiar cu sarcasm, dar liniștit, puternic prin alegerea termenilor, nu prin sonor.

Stere zâmbea acum cu gura închisă, lățită pe toată fața.

– Excelent, Vichi! declară în cele din urmă cu admirație sinceră. Ai talent satiric. Ca doctoriță, nu ți se întâmpla să iei în balon pacienții ridicoli, ipohondri?

Fu rândul ei să pufnească în râs.

– Cred că da, confirmă, dar cât puteam mă abțineam.

– Să-i sperie pe adversari..., cită Stere, și izbucni din nou în hohote, dar mai temperat, ca o furtună ce se îndepărtează. Grozav! Își puse în ordine trăsăturile feții, schimonosite de ilaritate și de plăcerea estetică de a se vedea atât de veridic pictat, și merse mai departe.

Doar, pe vremuri era maestru al sarcasmului, chiar dacă uneori mai deplasat. Îmi explicam alunecările acelea prin starea de iritare provocată de insensibilitatea Sinei și prin oarecare nevoie de autoflagelare la intrările și ieșirile din insipidele lui aventuri erotice.

Poate dau impresia că mă contrazic, însă paralel, pare să i se retrezească și interesul pentru arma satirei, dar culmea,

ca s-o folosească în detrimentul meu. Nu zic, o avea motive, și poate aș accepta din când în când un duel, dar cu o armă fină, la standardele scrimei de performanță, nu cu un ciomag noduros.

– Frumos! Nota zece! comentă lectorul, în timp ce punea coala lecturată pe masă și o lua pe următoarea, acum mai expeditiv. Chestia asta ai încadrat-o bine la ticuri, deși n-ar părea că aparține categoriei. Neobișnuit e că un tic de care te lecuiseși, revine.

Stere are probleme, *începu să citească din nou,* cu încălțămintea. Un amestec de probleme reale și ticuri. În vestibul, cel puțin 4-5 perechi de pantofi îi aparțin lui. Am întrebat de ce folosește așa mulți, fiindcă spațiul rezervat încălțămintei acolo e restrâns, atât de restrâns încât uneori îmi pun propriii pantofi pe consola de deasupra cuierului. Explicația pare convingătoare: dacă nu-i schimbă zilnic, face bășici, fiecare pantof îl roade în alt loc. Perfect! Atunci scoate din debara, în fiecare zi, o pereche. La aceasta se adaugă tevatura făcută cu cremuirea și lustruirea. Și aici explicația ar sta în picioare: pe străzi e ori noroi, ori praf. Dar el nu perie numai perechea folosită în ajun, ori perechea cu care se încalță atunci. Le cremuiește pe toate. Folosește cremă lichidă și recipientele fiind defecte umple gresia cu picuri negri; nu-i șterge fiindcă nu-i vede, bănuiesc, iar femeia freacă la crema aia uscată până îi vine rău. A început să și bombăne.

Stere are obiceiul de a face dușul zilnic cu o râvnă de zici că nu s-a spălat o săptămână. În ce constă râvna? În felul cum manevrează stropitoarea; uneori mă întreb dacă pe el aruncă cel puțin jumătate din cantitatea de apă împrăștiată pe jos și pe pereți. Când te duci după el, dacă n-ai prins de veste că te-a precedat acolo, crezi că a fost inundație, sau că încă este, și te uiți la țevi. Un neavizat ar pune imediat mâna pe telefon și ar chema instalatorul. Soluția e să deschizi ușa și să aștepți o oră să se usuce. Noroc că nu-i place apa fierbinte și nu face aburi. (Aici, trebuie să recunosc, specialistă sunt eu; dacă intri după

mine nu vezi nici la câțiva centimetri, și de respirat nici vorbă, fiindcă sunt numai vapori fierbinți și te asfixiezi).

– Vichi, ce e cu tine? Tu nu enumeri pur și simplu ticuri, tu faci literatură. Nu cumva scrii povestiri umoristice și ții secret? Ai o pană exersată. Nici nu mă mai interesează aici persoana proprie, ci fantezia ta literară. O privi ca să vadă dacă are ceva de spus, dar Vichi nu răspunse privirii și nu scoase nici un cuvânt. Lui Stere îi trecu prin cap că ea propusese formula comunicării scriptice ca să-i arate înclinarea pamfletară.

Continuă:

Și pentru că veni vorba de baie, nu pot subaprecia nici marea dexteritate a lui Stere de a uda prosopul de corp atât de temeinic, încât dacă nu i-l schimbi, se mai poate șterge cu el abia peste o săptămână. Ar mai fi de adăugat la acest capitol încurcătura pe care o creează periuțele lui de dinți. Stere nu face uz de o periuță, ca toată lumea, folosește trei pe zi, iar când i se pare că una e pe punctul de a se toci, mai adaugă o a patra, de rezervă. Dar numărul rezervelor poate spori, astfel că în suportul lui se înghesuie uneori trei, plus încă trei vechi (dar nu atât de uzate încât să se îndure să le arunce).

– Nu ți-am spus până acum, o învălui Stere într-o privire didactică, standardul curățirii danturii prevede folosirea altei periuțe după fiecare masă. O periuță are nevoie de 24 de ore ca să se usuce și să-și readucă la poziția inițială firele de plastic îndoite. Prin urmare, acesta nu e tic, ci corectă igienă a dinților, pe care te rog să ți-o însușești.

Reluă lectura:

Poate ticul cel mai grav al lui Stere (sub raport medical) este masticația accelerată a alimentelor, graba cu care golește farfuria, uneori chiar fără să mestece (soteuri, piureuri, tocătură etc.), aproape aspirarea preparatelor

care-i plac, în maniera spectaculoasă proprie marilor câini hrăniți cu carne crudă. La masă te uiți la Stere și nu știi ce să faci mai întâi: să te înspăimânți și să-l oprești, sau să-l admiri și să-l imiți? Modul său de a se alimenta, dominat de plăcere senzorială, îți mărește apetitul, oricât de lingav ai fi – și mărturisesc, de când suntem împreună mănânc mai mult (el nu mănâncă mult, mănâncă normal, dar repede). Constați că începi și tu să accelerezi ingestia. Ticul meu este însă invers: mănânc încet, țin alimentele în gură exasperant chiar și pentru un om normal. Lui îi ia prânzul (masa noastră cea mai bogată) un sfert de oră – cred că ar putea reduce durata la jumătate – în timp ce mie îmi cere o oră încheiată. Diferența dintre 15 minute și 60 de minute pentru el se transformă în plictiseală, pentru mine în teroare. El mă așteaptă pe mine să termin – e drept, nu face presiuni – iar eu, incapabilă să scurtez operația nici măcar cu un minut, înghit cu noduri. M-am convins că Stere nu va putea niciodată să încetinească ritmul, după cum eu nu voi obține în vecii vecilor un timp mai bun. Mai e și chestiunea preferințelor alimentare, mai corect a respingerii unora de principiu, nu pe motiv de calitate, ci de antipatie. Stere nu bea bere, în timp ce pentru mine aceasta stă în fruntea băuturilor. Stere nu se atinge de sosurile fără rântaș – „apoase“, cum le numește el – în timp ce eu prepar numai din acestea. Stere mă ironizează: „De ce nu pui și ciorba la cuptor?“ Bănuiește că pun „zămârcile“ în tăvile de Jena numai pentru a avea el dificultăți la spălatul vaselor. În sfârșit, a exclus o dată pentru totdeauna din alimentație pâinea, astfel că garnitura preparată de mine se dovedește insuficientă, el sculându-se de la masă pe jumătate flămând.

Stere uită de regulă să-și împrospăteze depozitul medicamentelor de bază, iar dacă eu nu am grijă, își întrerupe tratamentul fără măcar să spună.

În fiecare seară lasă câteva ferestre deschise, astfel că atunci când ne așezăm la televizor pentru o emisiune el începe să strănute, iar pe mine mă străpunge curentul în încheieturi (sau invers). Tot trag o pătură pe mine până

când Stere observă, își aduce aminte și fuge să readucă situația la normal.

În sfârșit, nu suportă să rămână cineva la televizor după retragerea sa. Se întâmplă să mă captiveze o emisiune feminină târzie și-l aud răsucindu-se ostentativ în pat, făcând naveta la baie ori retrăgându-se în camera calculatoarelor, unde se închide ca un exilat. Ticurile au la origine funcții fiziologice, formația biologică, precum și condițiile în care ne-am educat, reacțiile la mediu dictate de personalitatea fiecăruia. Tot ce putem face este să ne punem unii altora în față oglinda măritoare, să așteptăm cu speranță, să ne badinăm cu umor și dragoste.

– Final optimist, râse Stere îngăduitor, și în același timp îndatoritor. Eu n-am făcut o lucrare literară, din punct de vedere estetic te va dezamăgi. Am încercat să-mi explic anumite reflexe (sau lipsa de reflexe) ale tale, dar n-am reușit. Uneori mă întreb: un anume comportament pare sedimentat în timp, dar nu reflectă el mai degrabă umori momentane, stări de spirit provocate de partener, în ultimă instanță replici, avertismente, sancțiuni etc.? Nu sunt, prin urmare, forme de comunicare mută, de multe ori mai elocvente decât cuvântul?

– Să încep? întrebă Vichi, agitând nerăbdătoare hârtiile scrise de Stere.

Acesta se grăbi să ia atitudinea auditoriului dornic să audă noutăți absolute, uitând că nu pentru el se făcea lectura, că rolurile fuseseră inversate, Vichi citind de fapt pentru sine.

Începu cu vocea ei din cap, voind să semnalizeze probabil că la actul acesta nu participă organic, îndeplinind doar rolul aparatului tehnic de emisie, dar după prima frază, urmată de o scurtă pauză, uită de tehnică și citi participativ.

La Vichi e o discrepanță consternantă între logica gândirii și actelor volitive dominate de calcul rece, pe de

o parte, și dezordinea manifestărilor minore, pe de altă parte.

Aici lectorul se opri, cu o vizibilă nevoie de meditare, dar abținându-se să exprime vreo nedumerire sau să transmită aprecieri, merse mai departe.

Cea mai grăitoare imagine o oferă în acest sens baia, perimetrul unde își petrece timpul semnificativ cel mai îndelungat. Zic semnificativ, fiindcă și-l consacră în întregime sieși, în calitate de femeie care se monitorizează clipă de clipă și luptă cu principalul rival: vârsta. Uneori îmi vine să cred că își petrece în baie jumătate din zi (din ziua ei lucidă și activă), și chiar dacă mai exagerez, nu sunt prea departe de adevăr. În anumite momente mi se pare că abuzează, dar judecând lucrurile în ansamblu, îi dau dreptate și acord o notă mare grijii ei de sine. De altfel, acribia autocontrolului unei femei, la o anumită vârstă, n-are de-a face cu ticurile, ci exclusiv cu conștiința estetică. Baia este în același timp, la Vichi, dovada unei dezordini aproape ostentative – și nu sunt sigur dacă această ostentație oglindește un anumit mesaj (chiar involuntar) transmis colocatarului, ori e voluptatea maculării lucrurilor, a minimalizării și umilirii mediului înconjurător.

Vichi iar întrerupse lectura, dar din nou se abținu să spună ceva și merse mai departe.

Hai să vedem, continuă, care sunt aceste semne interpretabile ca „mesaj". Chiar a doua zi după curățenia generală, chiuveta folosită de Vichi îmbracă aspectul unui tablou „tachist" acoperit de pete și dâre (mai ales dâre), și această caracteristică se accentuează de la o zi la alta, până când în final apare ca o pictură a maimuțelor ajunse vedete plastice. Pe faianța chiuvetei (dar și pe cea a băii, din când în când) se întrepătrund, mai mult sau mai puțin sugestiv în plan artistic, urme de felurite creme, dâre de vopsea de păr, pete de rimel, resturi de

pastă de dinți diluată sau întărită. În jurul savonierei se adună săpun topit, iar pe țeavă și pe robinete se depune un grund gras, alunecos (grundul apare și pe garnitura metalică de la baie, pe mânerele dulăpioarelor, pe suporturile prosoapelor, pe clanță, ba și pe canatul ușii).

Vichi trânti testeaua de coli pe masă, cu un gest ce se voia semeț, dar fu doar violent.

– Bine Stere, astea sunt lucruri de pus pe hârtie, de introdus în circulația scripturică? Nu crezi că ai intrat într-o zonă prea intimă?

Pe bărbat îl pufni râsul.

– Am luat în calcul și o asemenea reacție. Nu, în zonele prea intime, Vichi, nu domnește nici dezordine, nici neglijență, ci o desăvârșită acuratețe. O luă de gât și se mută pe genunchii ei. Orgolioasă ești! și cântă ultima silabă. Cel puțin nu poți pretinde că inventez. Doar că mi-am permis să pătrund cu privirile într-o zonă pe care nu știu de ce o consideri tabu. Poate fi tabu un loc comun (și la propriu, și la figurat)? Ai o justificare: că nu ți-ai dat seama, că ai fost distrată. Nu? Ca atare, am făcut bine că ți-am atras atenția prietenește.

– Hai, bine, bine! puse ea capăt arguției, cu vocea adultului care cedează insistenței copilului, atrăgând însă atenția că o face fără plăcere, ba și cu oarecare supărare. Hai pleacă de-aici, să pot citi. Stere se prefăcu smerit și se retrase, iar ea își reluă lectura.

Al doilea imperiu al lui Vichi e bucătăria... De atâtea ori ne-am înțeles să reducem prepararea hranei la strictul necesar, respectiv la o salată, la fierberea macaroanelor, la un grătar... Din punctul meu de vedere n-ar reprezenta o înlesnire, și pentru o salată Vichi poate murdări tot atâta veselă cât pentru o masă de nuntă. Mă gândesc la sobrietatea nutriției. Ea încalcă regulat consemnul. Dar și într-un caz și în altul, cel puțin o chiuvetă cu vase am

cert asigurată. Dacă ar găsi un loc unde să depoziteze cratițele și farfuriile lăsate pentru spălat, i-aș ridica o statuie. Dar nu poate, sărmana! Ca și păstrarea zațului de cafea în 2-3 ibrice și 2-3 căni, și cu care înfund la propriu chiuveta și o pătez iremediabil. Ca și încărcarea frânghiilor cu lenjerie de corp, pe sub care mă deplasez cocoșat câte o săptămână întreagă, până binevoiește să se usuce. Ca și maldărele de rufe murdare îngrămădite prin colțuri sau în balconul sufocat de vechituri inutile (pe balcon raportez că există baloturi cu îmbrăcăminte adunată pentru spălat cu un an în urmă). Ca și periuțele de dinți vechi uitate prin căni și pahare, dar care nu pot fi aruncate, fiindcă servesc și la vopsitul părului. Ca și... dar nu facem aici liste exhaustive. Sugerăm.

O mare specialitate are Vichi în răspândirea prin casă a articolelor de îmbrăcăminte folosite curent. Spătarele scaunelor sunt burdușite de jersee, ilice, bluze și fuste (e drept, nu aruncate la întâmplare, împăturite și suprapuse cu un uluitor simț al simetriei), cârligele de la cuierul din vestibul sunt aproape toate ocupate cu pantalonii lui Vichi (cele 5-6 perechi aflate pe rol în sezonul respectiv), pe spătarele fotoliilor se lăfăie halatele de baie uitate după terminarea toaletei. Lângă patul din dormitor, ca și la baza canapelei pe care obișnuiește să se întindă seara, se adună grămezi de ziare și reviste într-o neorânduială pe care ea o înfrânge totuși, când caută un articol citit cu o săptămână în urmă. Sunt însă și lucruri pe care Vichi le caută cu înverșunare mocnită, răbufnind din când în când în scurte explozii de exasperare, și pe care le găsește doar întâmplător: ochelarii, ceasul, un pix, o foarfecă, un medicament și, destul de frecvent, chibriturile (deși avem câteva pachete).

Vichi puse ușor hârtiile pe masă și își lăsă capul pe spate, ca atunci când ai ajuns la capătul puterilor și îți exprimi disperarea, sau iei aer și încerci să-ți aduni forțele risipite.

– Cât ai de gând să lungești, se lamentă, această așa-zisă problemă a dezordinii? M-ai plictisit de moarte, Stere. Dacă știam te lăsam pe tine să citești, și în timpul ăsta trăgeam un pui de somn. Ai compus o lucrare soporifică.

– Am dat greș, Vichi, se milogi el, ți-am spus că n-am talent la compuneri, să nu mai mă pui altă dată. Era destul dacă făceai tu una, ne distram amândoi. Așa, tu te plictisești, iar eu îmi diger eșecul....

Vichi își compuse un rictus în care se combinau reproșul și nemulțumirea cu o enormă îngăduință și, fără să mai spună ceva, cu aerul că s-a hotărât să-și poarte totuși crucea, întinse o mână moale spre hârtii și reluă lectura cu lehamite.

Vichi desfășoară un evantai de ticuri de o subtilitate și o grație cu totul ieșite din comun seara, la parcurgerea programului cultural oferit de televizor. Într-un gest de reală mărinimie și încredere (ce implică mari răspunderi) mi-a încredințat telecomanda pentru a alege. Aceasta impune să cercetez revistele-magazin și suplimentele TV ale cotidianelor, să mă documentez pe cât posibil asupra regizorilor și actorilor care dau garanția calității, să mă edific (din rezumatele de 2-3 propoziționi eliptice, uneori supte din degete) asupra subiectului. Vichi știe cât de exasperant de sărac și precar artistic este repertoriul cinematografic al posturilor noastre de televiziune, dar nu concepe (și bine face) să coboare ștacheta exigenței. De aceea, când în ciuda măsurilor luate de mine, un film calcă totuși cu stângul, Vichi nu ezită nici o fracțiune de secundă. „Asta e, mi se adresează cu o enormă decepție în voce, asta e tot ce ai găsit mai bun?“ Nu-i văd expresia feții, dar îmi imaginez că e devastată de deziluzie – și nu una la adresa lipsei de simț selectiv a posturilor de televiziune, ci vizând tembelismul subsemnatului. Firește, am totdeauna ceva de rezervă. Butonez, încerc colo-colo. În disperare de cauză mă agăț de o emisiune de știri (pe Vichi o irită încercarea de a trișa), până la urmă reușind

să repar gafa, dar uneori eșuând total și creând în casă o atmosferă funerară. Satisfacerea lui Vichi nu e ușoară și din cauză că are idiosincrazii categoriale; nu suportă filmele științifico-fantastice, filmele horror, comediile (deși îi spun că nu ne putem încrede în încadrarea făcută de TV, uneori așa-zisele comedii fiind chiar drame), iar serialele, ca să nu mai vorbim de telenovele, le plasează la divertisment facil. Are repulsie și față de unii actori, chit că fac parte din galeria vedelor internaționale, cum ar fi Louis de Funes, Alain Delon, Marilyn Monroe, și alții, respingându-i și dacă joacă în filme reușite.

– Vai Stere! întrerupse Vichi din nou lectura, dar fără a-și mai lua pauză și fără a pune hârtiile pe masă, în treacăt, ca o scurtă paranteză, azvârlindu-și privirea lateral spre auditoriu. Câtă poliloghie! Te-ai vârât în tot felul de chestii... și nu mai știi cum să ieși.

– N-am capacitate sintetică, Vichi, îi veni el în întâmpinare. Nu știu să rezum.

Ea făcu un gest echivoc din mână și fără să-l mai privească, reluă lectura. Doar că vocea nu exprima acea sastisire și acel dispreț pe care le pretindea în mod expres, se acorda destul de atent cu textul.

Lui Vichi nu-i face plăcere, *citi,* să comenteze filmele care pun probleme morale, psihice, sociale pregnante. E drept, acestea se difuzează târziu, încheiem vizionarea după unu noaptea, ce dezbatere analitică să mai deschizi la ora aceea? Totuși, uneori nu mă pot reține să nu o fac. Dar Vichi mă lasă să perorez în van, opunându-mi o tăcere, cam ostilă mi se pare mie, pe care nu știu dacă să o pun pe seama supărării că o împiedic să se culce, sau a opiniilor diferite despre acel film. De foarte multe ori judecă altfel decât mine operele de artă, atât de deosebit încât nu putem face priză asupra nici unui aspect. Asta n-ar fi în sine o nenorocire, dacă ea ar avea o cât de mică

vocație a discuției în contradictoriu. Din nefericire pentru mine, nu suportă controversele. Mă gândesc că refuzând discuția în cazurile pomenite, nu face decât să evite ciondăneala, și sub acest raport ar trebui s-o felicit (dar eu nu, eu continui să mă simt frustrat de pierderea interlocutorului).

În dialogurile controversate, Vichi e radicală. Pe cât de solid mă jalonează și mă susține când se întâmplă să avem opinii comune, pe atât de vehementă și îndârjită devine când îi opun o idee respinsă de mecanismul ei rațional. Reacția devine dură dacă îngrămădesc în conversație mai multe argumente greu de combătut. În asemenea situații, după ce încep să dezvolt raționamentele de bază, cu care sper să câștig partida, Vichi se ridică și, fără nici o explicație, părăsește încăperea, lăsându-mă cu fraza în suspensie. În virtutea inerției mai clămpănesc un timp în gol, ca o marionetă, după care îmi reprim clocotul ideatic, copleșit de nimicnicie. Această retragere nemotivată, neanunțată, în plină dispută, când rămân cu fraza în suspensie și cu ideea bătând zgomotos din aripi, cred că a devenit tic. Uit mereu de el și în loc să-l preîntâmpin, abținându-mă de la controverse de fond, îl provoc printr-o condamnabilă lipsă de tact.

Textul se terminase, dar Vichi nu anunță, și nu-l lăsă din mână. Declară că paragraful privind discuția în contradictoriu e o interpretare tendențioasă, și ori o neglijează amândoi, ori o examinează altă dată cu seriozitate. Altceva ar fi voit însă să lămurească pe loc, și ținea să pună întrebarea imediat, ca să n-o uite. Stere pretindea că presupusa ei înclinație spre dezordine era o formă de comunicare cu partenerul. N-a înțeles ce insinua că ar vrea ea să-i transmită pe această cale. Poate să-i explice? Da, Stere se arătă dispus să lămurească lucrurile. Credea că Vichi ține să-și etaleze esența personalității. Firește, el se considera adresantul, dar își dădea seama că poate să mai fie unul, și

acesta nu era decât Vichi însăși. Cel puțin în aceeași măsură în care simțea nevoia să se delimiteze de el, îi plăcea să-și afirme personalitatea și în propriii ochi.

– Adică? insistă ea. E foarte vag. Ce latură a personalității?

– Cea esențială, răspunse Stere. Respectiv nesupunerea. Cred că e revanșa pe care ți-o iei după conformismul practicat în prima jumătate (ba mai mult) a vieții, și care-ți stârnește încă repulsie. Este vorba de demonstrarea independenței totale sub raportul gândirii și al comportamentului. Te ferești să-ți definești prin viu grai această atitudine, cel puțin vizavi de persoana mea, dar și în general. Folosești însă calea intuitivă, demonstrativă. De la un timp te exprimi și prin viu grai, dar predai mai departe și lecția de intuiție. Odată ce am intrat în mecanismul gândirii tale, chestiunea nu mai mă preocupă. Consider că e dreptul tău să te manifești în ce sens vrei și pe ce cale vrei.

Vichi puse una peste alta cele două lucrări, le potrivi bine la capete și le rupse în patru. Râse scurt, parcă binedispusă.

– Să considerăm experimentul eșuat, zise privindu-l pe Stere cu o insistență plină de subtext. Eu am fost prea umoristică – o comediografă, cum ai zis – iar tu, dramaturg sumbru, ba nu, tragedian sută la sută. Nu suntem buni pentru schimb amical de păreri privind micile noastre defecte intrate în automatism. Să renunțăm! Ca la orice altceva ce vedem că nu ni se potrivește. De acord?

Dar această „consultare“ finală se văzu că e strict formală, fiindcă se ridică decisă și duse rămășițele lucrărilor la coșul de gunoi. Iar când Stere luă cuvântul pentru a-și expune punctul de vedere, Vichi, deodată asurzită, părăsi

încăperea cu pași fermi, închizând bine ușa în urma ei, parcă pentru a face cu neputință să o ajungă chiar și o silabă sau un sunet.

19

Teodor Vătafu avea pasul mare și, în timp ce vorbea, fără să-și dea seama, își accelera mersul. Ca să-l tempereze, Stere se agăța de brațul lui, constituindu-se într-un fel de lest. Stratagema avea efect de frână, acționând și ca moderator al discursului. Deși rece, după-amiaza de duminică adusese în parc o mulțime de perechi vârstnice, acestea alcătuind, după impresia lui Stere, publicul cel mai decent și liniștitor – ba și decorativ, frumos în sens nostalgic – pe care-l poți întâlni în locuri de promenadă. Aveau un aer inteligent, de ființe șlefuite, încărcate cu experiență de viață filtrată, și totodată fără pecetea dizgrațioasă a degenerescenței fizice (probabil erau rodul unei selecții naturale, fiindcă numai vârstnicii vitali, care au reușit să se protejeze, își permit să iasă iarna la plimbare în parc). Ambianța umană putea fi considerată, prin urmare, dintre cele mai îmbietoare și confortabile. Veniseră de un sfert de oră și străbăteau voinicește aleile sinuoase ce urcau și coborau în jurul lacului. Uneori vorbirea le era puțin gâfâită, din cauza efortului, dar și a emoției exprimării gândurilor elaborate spontan, într-o inspirație intelectuală stimulată reciproc. Se receptau în mod optim, își prindeau ideile de la primele cuvinte, nu era nevoie de reveniri, repetiții, de explicațiile ce fac conversațiile să bată pasul pe loc și să-și piardă perspectiva.

La intrarea în parc filozoful fusese salutat cordial de un bărbat cu aer occidental (canadiană bej de velur, flanelă cu guler pe gât, șapcă micuță cadrilată și o piele a obrazului veștedă dar curată, proaspăt bărbierită) secondat de consoarta cu același nimb elegant-juvenil. „Salve Teo“, îl oprise acela, și după ce se făcuseră prezentările, „occidentalul“ îl pusese la curent cu simpozionul de unde tocmai se întorsese. Fusese așa și așa, și-l făcu atent pe Vătafu că la sfârșitul lunii va apărea în cutare publicație de specialitate referatul lui, sub forma unui articol. Se despărțiseră zâmbitori, urându-și de toate.

– Coleg de catedră probabil? își dădu cu părerea Stere, exprimându-și satisfacția că există asemenea septuagenari întineriți a doua oară. De altfel și propriul său companion era de aceeași factură. Înalt, cu un mers încă elastic, își arăta vârsta, dar una ideală, pe care merită să o atingi și să o trăiești îndelung. Vătafu arbora, de asemenea, o anumită distincție în vestimentație, trădând frecventarea Occidentului, unde cel puțin intelectualii în vârstă au o ținută îngrijită, de un rafinament discret, concepută pentru o ultimă și grațioasă înflorire a masculinității. Îi dădu lui Stere câteva relații despre acest fost coleg al lui, care reușise să se plaseze, încă în vechiul regim, la o universitate germană.

– Nu în calitate de disident, Doamne ferește, nici măcar de imigrant, ci speculând o bursă și o colaborare mai veche cu instituția, și predând, ce crezi?, marxismul. De vreo câțiva ani s-a întors în țară, publică în periodice și predă la o universitate privată, rămânând „abonat“ la manifestările profesionale din Germania. Stere nu contenea să se minuneze. Ascultau nemții prelegerile marxiste ale unui român? Ale unui marxist oficial, cu alte cuvinte, deoarece el reprezentase societatea noastră de atunci... Și

după căderea comunismului, cum mai fusese interpretat? Ca marxist apostat, convertit la capitalism sau ca apologet al unei filozofii infirmate de practica socială din propria țară?

Vătafu surâse cu bunăvoință. Stere nu avea, credea el, o idee clară despre specificul Germaniei postbelice. După înfrângerea nazismului acolo se formase o stângă intelectuală nutrită în bună măsură de la Marx. Unii spun că acesta era un gest de penitență și mântuire ideologică, uitând că Germania a fost patria marxismului, a curentului social-democrat (infiltrat în întreaga Europă), că cercurile potentate ale burgheziei încurajaseră nazismul tocmai pentru a frâna periculosul curs revoluționar german. Filozofia marxistă are rădăcini în Germania și, după război, destui intelectuali țin să reînnoade firul rupt. În această lumină nu e nefirească receptivitatea arătată colegului, mai ales că înfruntarea politică dintre cele două Germanii împiedica importul de cadre didactice din estul țării. Bineînțeles, te acceptau dacă știai carte, nu ca să faci propagandă.

– Dar acum? nu înțelegea Stere. Cum să predai marxismul tu, venit din societatea unde acesta s-a prăbușit? Nu trebuie să te delimitezi de el? Nu trebuie să faci o disecție, sau dacă nu considerăm că e vorba de cadavru, să identifici bolile de care a suferit pacientul? Ce înlături și ce reții din ce a fost, în măsură să-i intereseze pe cei a căror lume a învins comunismul? Filozoful se amuza.

– Dar el nu predă acolo marxismul societății comuniste, respectiv ceea ce s-a adăugat marxismului genuin în decursul experienței de aproape un secol. Ce s-a adăugat au fost devizele unei societăți în formare, cu subiectivismul, limitele și erorile ei, programele sociale ale unor Lenin și Stalin, ale atâtor partide, și care

au conținut multe lucruri bune, dar și greșeli. A fost și propagandă, menită să idilizeze acea societate, să demonstreze superioritatea ei față de lumea cu care se confrunta. Acolo predai însă esența marxismului, respectiv critica științifică a capitalismului pe care nemții, ca și ceilalți, îl trăiesc atât cu bunele, cât și cu relele lui. Apologeții capitalismului susțin că marxismul nu mai corespunde acestei funcții, fiind totalmente caduc. Intelectualii n-au alt instrument de analiză, și recurg în continuare la metoda lui Marx. Firește, într-un secol și jumătate lucrurile s-au schimbat, dar esența sistemului a rămas aceeași. Iată de ce și esența criticii marxiste rămâne valabilă.

Stere înțelegea.

– Dar la noi? întrebă. La noi nu se mai predă nimic? Și pe noi ne interesează critica sistemului capitalist, capitalismul nostru (căruia i se spune sălbatic) fiind probabil cel mai venal și lipsit de decență, evident incapabil să rezolve problemele României. Noi avem și altă datorie, să examinăm în mod imparțial „marxismul adăugat“, cel care, după cum s-a văzut, de la un anumit punct a lăsat impresia că devine inoperant. Profesorul chicoti.

– Nostim! și acum se agăță el de brațul lui Stere. Vrei să spui că sistemul părea să nu mai poată utiliza eficient acel marxism?

Asta recunoscu Stere că gândește.

– Sesizând starea de criză, explică, chinezii l-au ajustat și i-au prelungit valabilitatea pentru o perioadă. Vătafu ridică din umeri.

– Ipoteza ta e flexibilă, dar discutabilă. Mi se pare că tocmai „virtutea operantă“ atribuită marxismului „adăugat“ se află la originea eșecului.

Stere se gândi un timp, apoi întrebă:

– Dar dacă îi iei această virtute, ce mai rămâne din el? Și marxismul inițial avea o virtute operantă, nu? Definind viciile capitalismului, recomanda schimbarea sistemului. Ce spun eu că recomanda, punea la ordinea zilei abolirea prin revoluție.

Din nou filozoful se îndoi că lucrurile stau așa cum le înfățișa Stere. După el, s-au amestecat două elemente distincte: analiza științifică a mecanismului economic din societatea capitalistă, a statului și a suprastructurii ideatice burgheze, pe de o parte, și organizarea forțelor politice chemate să schimbe realitatea. Rolul de *instrument operant* al marxismului s-a conturat odată cu înființarea partidului, cu lansarea Manifestului și constituirea Internaționalei.

Stere îl întrerupse și-i atrase atenția asupra unui câine purtat în lesă de o doamnă scundă, îmbrăcată în haină de oaie și având aerul că nu face priză cu lumea, întreaga atenție, și aceea pasivă, dezinteresată, concentrându-se asupra animalului.

– Câinele seamănă izbitor cu un leu, nu? Ai mai văzut așa ceva?

Da, Teo văzuse, știa și cum se numește rasa, dar el remarcă zâmbind, și-i comunică în șoaptă lui Stere, o similitudine de gen între câine și stăpână. Amândouă ființele defilau lent, apatic, având un aer imperial vetust. Fără să fie ridicole – ca și când ar fi dispus de un alt ritm al timpului. Stere voi să o întrebe pe doamnă ceva despre câine, dar se răzgândi. Îl încânta ciudățenia celor doi, și-i urmări multă vreme, până cotiră pe o alee. Se puseră și ei în mișcare.

– Prin urmare, reluă Stere firul discuției, tu crezi că ideologia comunistă a suferit un proces de alterare? Dar

ceva îl făcu să dea ochii roată în jurul lacului. Exclamă mirat: S-a umplut deodată parcul de câini.

Profesorul aprobă amuzat:

– E ora scoaterii la plimbare. Mai corect ar fi să spunem că ei, câinii, îi scot la plimbare pe oameni.

Cei mai mulți purtători de lese erau bărbați, dar văzură și câteva solitare; ca și doamna scundă, se învăluiau într-un frapant nimb de singurătate. Și câinii lor păreau placizi, lipsiți de febrilitatea libertății, obișnuiți probabil cu acea atmosferă de stoicism dezolant din apartamentele fără bărbați și fără copii. Trecură pe lângă ei câțiva „lupi“ roșcați, cu botniță, în părul cărora lumina sfârșitului zilei sclipea stins. Musculoși, respirând forță și violență, ignorau oamenii cu un dispreț sever, sugerând cumva că-i consideră ființe nevolnice, fricoase și lașe. Cei mai nervoși, scandalagii și agresivi se dovedeau câinii de jucărie, mărunți, ferchezuiți, frivoli în cochetăria impusă de posesorii lor. Mârâiau la dulăi, smuceau de lesă schelălăind și lătrând isteric, deciși să-i facă țăndări pe „rivali“, în timp ce aceștia se mulțumeau să le arunce priviri blajine, înțelegătoare, așteptând să le treacă meschina criză de orgoliu nanist. Cei doi se distrară ca niște copii, așezându-se ca la spectacol, pe o bancă. După ce noutatea momentului își pierdu suculența, revenîră la subiectul lăsat în suspensie.

– Când vorbești de alterarea ideologiei comunismului real, ai în vedere, întrebă Stere, devitalizarea, oboseala, pierderea acuității combative, într-un cuvânt îmbătrânirea? Sau ce?

Filozoful credea că procesul a început chiar de la revoluția rusă, și a avut un caracter vast, implacabil, determinat de greșeli fatale. Teo Vătafu se afla în elementul lui, tocmai lucra la o carte consacrată degradării

științifice a marxismului după Marx. Liderii revoluției ruse au alcătuit, susținea el, sub umbra tutelară a lui Marx, o ideologie în care Marx a fost doar țărușul. Edificiul a suferit de grave malformații, pe care filozoful avea de gând să le sistematizeze în cartea lui în următoarele capitole: *expansivitatea, diluția, oficializarea, hibridizarea, hieratizarea*. Stere râse cu poftă. Recunoștea că i se pare fistichie terminologia aplicată de Teo unei doctrine devenite atât de familiare prin noțiunile ei simple, comune, extrem de populare. Profesorul îl asigură că dacă le va lua pe rând, va dovedi că și schema lui e tot simplă și accesibilă.

Ce înțelegea prin expansivitatea marxismului de după revoluție? De fapt, chiar de dinainte de revoluție, fiindcă Lenin a extins, de fapt a înlocuit teza lui Marx privitoare la condiția obiectivă a revoluției – existența unui capitalism dezvoltat și a unui proletariat matur – cu ideea înfăptuirii revoluției inițial într-o singură țară, una cu relații capitaliste incipiente și proletariat în formare.

Stere se chinui să-și amintească faimoasa expresie a lui Lenin și o formulă aproximativ: „Noi nu vom aștepta coacerea condițiilor obiective pentru a face revoluția, noi vom face revoluția și apoi vom crea condițiile obiective".

– Păi dacă sunt obiective, râse, nu mai sunt facultative. Iar într-un sistem diferit apar alte obiectivități și toată afacerea e o subiectivitate profund nemarxistă.

Problema în sine Vătafu o minimaliză, pentru că de fapt în Rusia nu avusese loc revoluția marxistă, ci altceva, un fenomen perfect valabil din punct de vedere istoric, dar de factură diferită. Acolo se încheiau propriu-zis abolirea feudalismului și eliberarea țărănimii, se punea capăt celui mai lung episod al statului absolutist. Pur și simplu, pe acest teren Lenin s-a grăbit să grefeze conceptul marxist.

Teo voia să se oprească mai puțin asupra acestei dinamici revoluționare, ținea să explice teza *expansivității*. Rușii au pus bazele unei societăți pornind de la conceptele de clasă ale lui Marx: exproprierea expropriatorilor și întronarea proprietății colective, dictatura proletariatului, existența bazată pe munca proprie, egalitatea economică și socială. Ideologia sovietică nu s-a oprit la definirea și aprofundarea respectivelor concepte, s-a extins asupra întregului sistem de reprezentare a lumii și vieții, comițând un mare abuz teoretic. „Marxism-leninismul“ și-a asumat rolul de cheie de boltă a tuturor științelor. Cercetarea savanților nu se mai putea orienta fără ghidul ideologiei. Toate marile succese ale investigației și experimentului științific se datorau însușirii acesteia. Filozoful îi reaminti lui Stere anecdota (vehiculată cu ani în urmă) a chirurgului chinez din perioada „revoluției culturale“, ce susținea că a reușit să coasă la loc brațul unui muncitor accidentat (cu vene, artere, oase, tendoane, cartilagii etc.) ca urmare a lecturii aprofundate a cărțuliei roșii a lui Mao Tze-Dun.

– Voiai să-ți explici veridic alcătuirea și modul de funcționare a Universului? Te scotea din încurcătură „marxism-leninismul“, oferindu-ți cea mai rațională și clară schemă din câte au existat, explicându-ți rosturile materiei și ale legilor fizicii. Și cel mai umil țăran putea să înțeleagă. Este? îl întrebă pe Stere. Exagerez cu ceva? Pe Stere îl pufni râsul. Chiar, văzut de la distanță, radicalismul acesta devenea ilar.

– Pe-atunci, cel mult ne irita, nu ne provoca râsul. Ceea ce opresează spiritual nu amuză.

– Bun, își reluă profesorul expozeul, dar ideologia s-a vrut și știința de a trăi.

Stere se interesă cum de neglijase acest aspect Teo în eseul lui despre presupusa știință a vieții. Autorul își motivă reținerea prin dorința de a nu face comedie. „Marxism-leninismul" ținuse să-și extindă autoritatea (călăuzitoare și interpretativă) asupra sociologiei, civicei, logicii, moralei, psihologiei, monopolizând tot ce ținea de gândirea, simțirea și comportamentul uman. Și nu de departe, rezonabil, discret, ci foarte de aproape, structurând conținutul acestor discipline, dându-le de fapt conținut. Relațiile interumane, în speță justiția, dreptul, intrau și ele în aria ideologiei „marxist-leniniste". *Expansiunea* mai îngloba artele și întreaga viață culturală.

– Domnule, interveni Stere, dar parcă asta nu aduce a degenerare, cel puțin la prima vedere, mai degrabă a hipertrofiere. Se insinua o nemărginită forță de penetrare și germinare, puterea de a face priză cu întreaga realitate înconjurătoare.

– Ei bine, aici trecem la capitolul al doilea al cărții, intitulat *Diluția*. Dezvoltă ideea potrivit căreia aventura expansivității a fost cea care a diluat „marxism-leninismul" (mai ales în epoca stalinistă), i-a redus vigoarea, l-a aruncat în diletantism. O serie de categorii filozofice complexe s-au trivializat, cantonând în explicații simpliste, schematice. Stere îl rugă să enumere câteva din aceste categorii și, făcându-i pe plac, filozoful cită: materialitatea lumii, primordialitatea materiei asupra spiritului, a vieții economice asupra conștiinței, cognoscibilitatea și perfectibilitatea lumii, omul ca stăpân al Universului, tangibilitatea țelului fericirii umane și al armoniei sociale desăvârșite, categoria progresului, a binelui și răului, adevărului și minciunii, raportul între obiectivitate și subiectivitate, între general și particular, între individ și colectivitate, între cauza personală și cauza generală. Și așa mai

departe. Se temea să nu cadă în prolixitate și fastidios. Pentru Stere enumerarea era suficient de edificatoare, cel puțin sub raportul pretenției ideologiei de a da răspuns tuturor întrebărilor la nivelul înțelegerii maselor.

– Ca în fața copiilor, compară el, care manifestă curiozități banale, dar câteodată te surprind cu întrebări atât de sagace că-ți iau piuitul. Ce faci? Bălmăjești locuri comune. Improvizezi, aducând fantezia infantilă, atât de proaspătă și imprevizibilă, la nivelul logicii bătătorite?

După profesor, ceea ce se păstrase incasabil și insolubil în ideologia „marxist-leninistă“ fusese miezul original – și anume ecuația din care s-a dezvoltat doctrina egalității economice și sociale a oamenilor.

– Dar cum s-a născut morbul totalitarismului doctrinar? întrebă Stere, mai mult retoric. A fost ambiția de a acoperi toată suprafața gândirii și vieții?

– S-a întâmplat, replică Teo, în momentul în care „marxism-leninismului“ i s-a atribuit funcția de „instrument operațional“. Schema era simplă: revoluția triumfând, noua putere face din drapelul ei ideatic pârghia guvernării politice. Filozofia marxistă nu mai e o deviză eliberatoare, nici știința socială care cercetează mari procese umane în devenire, ci ghid în acțiune, armă de luptă contra rivalilor și apologetică a sistemului reprezentat. În această ipostază și-a propus să ia în primire toate compartimentele gândirii, fie că aveau sau nu de-a face cu experimentul social propriu-zis, dând răspunsuri, dezlegări și soluții univoce. Dogmele au produs un conservatorism închistat și intolerant. Dacă doctrina ar fi rămas la locul ei, investigând mai departe cu obiectivitate critică fenomenul social, respectând dreptul politicii de a guverna pragmatic, nu ideologic...

– Da. Mai departe, prin *oficializare* înțeleg ce vrei să spui: transformarea unor idei în teorie sacră, în deviză de stat – din care decurge obligativitatea. Adică actul de legalizare a totalitarismului.

– Așa e. *Oficializarea* este alt mare abuz teoretic, cel care a determinat...

– Nu vă supărați, răsună o voce lângă ei, făcându-i să tresară, nu ați predat cumva filozofia, cu mai mulți ani în urmă, la...

O doamnă între două vârste, ilustrând și ea eleganța discretă a locului, așezată pe aceeași bancă, aproape fără să fie percepută de cei doi, absorbiți în discuție, i se adresa lui Teodor Vătafu.

– Ba da! spuse el în doi peri, reticent.

– V-am fost studentă, zâmbi doamna, și după ce făcu un gest traductibil prin rugămintea de a aștepta o secundă, se repezi și smulse din mijlocul aleii un cățel alb cârlionțat care împiedica trecerea. Reveni cu el în brațe, dojenindu-l, afișând spre cei doi o severitate exagerată. V-am recunoscut, deși vârsta... și o anumită înstrăinare parcă... m-au făcut să șovăi. Nu mă țineți minte, bineînțeles... și se apucă să evoce împrejurări insignifiante ale perioadei când respirau sub aceeași cupolă. Nu erați căsătorit pe atunci, sau fuseseți odată și... bâjbâi ea în ceața unde se afla localizat fostul profesor. Ocupația ei: se specializase în astrologie, dar nu specifică unde lucrează. Mi se pare că sunteți născut în zodia taurului, făcu proba unei memorii ieșite din comun, poate și a înclinației timpurii spre zodiac. Nu vă mirați, îl liniști, văzând că-l pusese pe gânduri, asta mi-e formația. Pot să spun că aveați prevăzută o viață de excepție. Probabil pe undeva v-ați încurcat, v-ați încâlcit, ați deviat cursul destinului. Erați predestinat pentru o

mare creație. Și, cu toată discreția, pentru un rol de idol al femeilor.

– Oare? se arătă neîncrezător Teo, aruncându-i o privire bănuitoare, suspectând-o de mania fantazării.

– Cu siguranță, confirmă detașat, cu aerul că acea chestiune n-o interesează personal, și nu ține să convingă. În domeniul ăsta știu ce vorbesc. Și, mărturisesc, mă pasionează ratările. Cred că e și cazul domnului, și arătă spre Stere. Aveți amândoi aura oamenilor care și-au ignorat destinul. Una spectrală, tristă, dar aură, totuși. Marii ratați sunt mai interesanți decât victorioșii.

– Da, e plastic! o răsplăti Teo cu un zâmbet rece. Îmi pare bine că ne-am întâlnit. Tocmai ne pregăteam de plecare. Toate cele bune, doamnă! și se ridicară amândoi.

– Ce-o fi cu asta? monologă Stere, după ce se îndepărtară. S-a format o tagmă. Unii au emisiuni non-stop, în direct, la TV, dau consultații prin telefon, prezicând fără să-și vadă clienții, doar după data nașterii. A rezultat că suntem prototipul rataților, iscați din virtuali creatori de opere și idoli ai femeilor. Întoarse capul și-l privi pe filozof. Nu mă deranjează epitetul. Poate nu mi l-am aplicat niciodată așa franc, dar l-am intuit, l-am gândit. Nu sunt surprins. De altfel, ni s-a atribuit o aură. Și calificativul de „interesanți“. Profesorul chițăi. Pasămite chestiunea era atât de absurdă că nu merita nici un râs sănătos.

– Aplicând această etichetă, un astrolog nu poate da greș. Cine ar contesta-o, la modul serios? Care nu bănuiește în forul intim că a ratat ceva? Ratarea nu se raportează la ce ești, ci la ce ai visat să fii. Firește, orice intelectual a dorit să dea o „operă“, iar niște bărbați mai arătoși s-au vrut cuceritori. Cât privește așa-zisa frumusețe a rataților... Decepțiile înnobilează omul, nu?

Victorioșii în serie sunt plini de ei, suficienți. Au pierdut șansa înțelepciunii.

Tăcură un timp, privind luminile ce se aprindeau. Se aflau pe un deal și dincolo de lac oamenii păreau insignifianți, marionete liliputane. Stere descoperi la capătul aleii un țarc în care ceva se mișca. Se apropiară și văzură două cămile cu puiul lor, foindu-se, poate de frig, în apropierea ieslei. „Săracele!“ le căină cineva. „Sunt adaptabile, răsună altă voce. Rabdă de sete zile întregi în arșiță, iar noaptea în deșert e rece, ca iarna.“ Era liniște, zgomotul orașului se atenuase, în parc domnea reculegerea de seară, ca într-o vecernie. Stere se gândi că așa ar trebui împărțită ziua, în fragmente distincte: pentru trepidație socială, producție și acumulare, pentru gândire creatoare, pentru exuberanță sentimentală și, în final, pentru reculegere. Lumea ar spune că nu se poate trăi după program. E mai bine să facă fiecare ce vrea și când vrea. Își aminti că disecau un subiect social-filozofic. Își pierduse interesul pentru tema respectivă și nu știa dacă Teo mai avea ceva de spus. Ca să nu arate dezinteres, îi reaminti că nu terminase de trecut în revistă capitolele cărții.

– Parcă ai spus și *Hibridizare,* își aminti.

– Așa am spus, confirmă profesorul. Deși Marx a combătut întotdeauna eclectismul, „marxism-leninismul“ aici s-a împotmolit. Ideologia se înfățișa ca o struțo-cămilă, corcind idealismul utopic cu materialismul vulgar. Se țintea la un om ideal cu mijloace restricționare, chiar constrângătoare. Se aspira la o societate depolitizată, dar printr-o politizare excesivă. Erau considerați factori esențiali baza materială, relațiile economice, și se exalta factorul subiectiv. Se combinau țeluri abstracte eterniste, cu pragmatismul social elementar. Se proclama emfatic domnia legilor obiective și se promova voluntarismul.

Se păstra de la Marx teza că forța motrice a schimbării o constituie interesul, dar pe primul loc în determinarea actelor comunitare se punea conștiința. Și așa mai departe. Sigur că acționau factori imediați, de mare presiune: puținătatea mijloacelor materiale, nepotrivirea dintre unele imperative ale zilei și ideal, neputința de a face perceptibilă proprietatea colectivă în conștiința individuală etc., dar o ideologie nu este lăsată să se maculeze în prozaismul guvernării concrete. A confunda filozofia cu politica este o eroare impardonabilă pentru un regim social serios.

– Da, recunoscu Stere, *hibridizarea* a făcut dintr-un profesor de filozofie un instructor pentru sarcini curente.

– Consecința interpretării deviate a metaforei, cam forțată, a lui Marx, privitoare la datoria filozofiei de a trece de la interpretarea lumii la schimbarea ei. E inevitabil ca filozofii să imagineze un model ideal al lumii, dar de aici și până la angajarea lor în administrarea cetății e drum lung. Filozofia trebuie lăsată să imagineze, politica urmând să întocmească programele de guvernare. Filozofia nu e a statului (partidul devenise manager statal), ci a gânditorilor, în ultimă instanță a fiecăruia dintre noi. Nu poate fi impusă, ci lăsată la liberul arbitru al ființei cugetătoare, societatea garantând înfruntarea curentelor înlăuntrul normelor legislative. Aceasta e, după mine, principala concluzie a eșecului ideologic sovietic.

Stere își aminti că Teo mai enunțase un capitol și mai fistichiu, a cărui titulatură o uitase. Filozoful părea atras de o altercație ce tocmai se ivise în parc și se inflama vertiginos. O femeie se repezise furioasă asupra unui bărbat tânăr, surprins în brațele iubitei. Cei doi se ridicaseră de pe bancă speriați, încercând să o evite. Cineva le spuse, lui Stere și Teo, că se filmează de la televiziune un așa-zis

flagrant delict. Garantă că există o asemenea emisiune, pe care el o urmărește, dar că pe ecran e mult mai interesantă. Încet-încet puținul public se împrăștie, mai răsunând doar vocea femeii revoltate, și ea în descreștere, probabil la intervenția teleaștilor.

– *Hieratizarea,* pronunță Teo, și el parcă mai dezinteresat de prelegerea în care se angajase. Îți amintești, îl întrebă pe Stere, cum se înfățișa ideologia pe la începutul anilor ’50? Ca o Inchiziție. Adică religie în criză. După moartea lui Stalin s-a îmblânzit, dar tot a păstrat exigențe ecleziaste. „Marxism-leninismul“ s-a îndepărtat de om într-o severă poziție „contra curentului“. Unii critici spun că s-a ignorat natura umană, eu cred că a fost invers, cunoscând această natură, sovieticii și-au propus s-o contracareze și s-o schimbe cu forța. Există în om egoism rapace?, și-au spus. Lozinca individului este „fiecare pentru sine“? Ei bine, înfierăm individualismul și egocentrismul până le stârpim. S-a pornit un crunt război ideologic (și psihologic) împotriva viciului ancestral. Aceasta a făcut din „marxism-leninism“ ceva indezirabil, fără ca citadela egoismului să sufere prea mult. Au văzut cât de copleșitoare este fascinația condiției materiale pentru om, în raport cu toate celelalte valori (morale, culturale, profesionale)? S-au decretat nu numai exproprierea, lichidarea exploatării și speculei, dar și egalitarismul economic. Asta n-a schimbat însă omul, i-a impus un anumit cameleonism, determinându-l să pregătească revanșa față de un regim ce-l constrângea la modestie. Se știa că omul e dispus să înfrunte orice risc (juridic, fizic etc.) pentru a-și încerca norocul? S-a instituit un adevărat cerc de fier, prin care evadarea din obișnuit devenea imposibilă (mecanisme sociale, legi, cutume, instituții de supraveghere etc.). Dar setea de înavuțire cu orice preț n-a așteptat

decât momentul prielnic să spargă „cercul“, răbufnind și făcând țăndări sistemul cumsecădeniei. E drept, lozinca socialistă a punerii intereselor generale deasupra celor personale, neputându-se concretiza într-un principiu juridic stimulativ, a dus și la încălcarea unor drepturi individuale. Cum ar fi inițiativa privată, libera circulație etc. Dar cu cât contrângerea era mai mare, cu atât patimile puse sub obroc se acutizau, apropiindu-se de punctul erupției, când aveau să se reverse ca o lavă. Iată cu ce se soldează lupta dusă corp la corp împotriva naturii umane – pe care la timpul ei a practicat-o și religia creștină, dar simțind că se rupe de mulțimi, a restrâns-o la sfera principiilor facultative, lăsând viața să-și urmeze cursul, cu toate impuritățile ei, din care unele atât de nocive încât fac parcă din biserică un simbol al toleranței.

– Până la urmă ce a fost bun după tine în societatea guvernată de această ideologie? întrebă cu un ton șugubăț Stere. Dacă mai crezi că a fost, bineînțeles, ceva, și în consens tacit o luară către ieșirea din parc.

– Cum de nu, se pronunță filozoful. Câteva lucruri de importanță capitală, pe care „dreapta“ le ignoră sau le contestă, în timp ce masele le idealizează în memorie. Dinamismul economic – unul nepermis, după cum se vede, țărilor sărace, aflate de secole sub tutela marilor puteri capitaliste – recte declanșarea revoluției industriale fără suferințele sociale înregistrate la debutul capitalismului. Vasta protecție socială înglobând majoritatea populației, net superioară celei din capitalism, cu enorme consecințe în ridicarea standardului de viață al claselor productive, în emanciparea păturilor de jos, în apărarea demnității umane. În sfârșit, elevarea culturală a societății concretizată în extinderea instrucției școlare

gratuite, în promovarea accesului public la valorile spirituale, în cultul moralității individuale.

Înainte de a se urca în mașina lui Vătafu, Stere întârzie cu mâna pe clanța portierei. Își amintise de cămile.

– Puiul ăla distrofic, probabil pe jumătate cât colegii lui de generație din Sahara, părea așa de neajutorat... Iar părinții, și ei slăbănogi, lipsiți de semeție, nu-i mai puteau inspira ideea de protecție. Se foiau în penumbră, ronțăind ceva. Nu știu dacă mai aveau senzația că se află pe pământ.

– Dezrădăcinarea! replică Teo. Și noi pierdem sentimentul social al protecției. Măcar mai simțim că am rămas pe pământ.

Lăsară în urmă reculegerea parcului, ideologia și cămilele dezrădăcinate.

20

Sunase telefonul și, ca de obicei, ezitase să ridice receptorul, stăpânit încă de reticența omului aflat în casă străină. Vichi, trebăluind prin încăpere, se îndreptă decisă spre aparat. Aproape întotdeauna când proceda așa, vădind siguranță și fermitate, numele ei era cel rostit la capătul firului. Lui Stere îi reveneau îndeobște apelările greșite, pentru care se părea că are un ocult magnetism (și pe care le gestiona exemplar, nebruscându-și interlocutorul, descosându-l cu calm asupra numărului căutat, a numelui și adresei, dând sfaturi prietenești). Erau din ce în ce mai rare apelurile propriilor amici, temperați în zelul lor cordial de riscurile întâlnirii cu vocea unei femei necunoscute. Stere își dădu seama că la celălalt capăt al firului era fiul lui Vichi, Leonard, care la două săptămâni o dată o întreba (pe internet ori la telefon) de sănătate, prezentând și un scurt raport formal despre „open"-urile la care participa. Din întrebările și replicile lui Vichi putea reconstitui convorbirea pe care o găsea, acum și întotdeauna, convențională. Un timp voise să se retragă dacă telefonul băiatului îl surprindea în camera de zi, dar Vichi protestase, declarând că-i displace acest gest. I se părea sfidător, în sensul că l-ar lăsa indiferent relația ei maternă. Pe un anumit plan, dialogul lui Vichi cu fiul îi oferea lui Stere și un barometru al climatului

propriilor relații. După ce Leonard aflase de condiția cvasimatrimonială în care trăia mama lui, buna cuviință îl îndemna să adreseze, spre sfârșitul discuției, și o întrebare despre Stere, sau măcar o lapidară urare de sănătate. Era pretextul folosit de Vichi pentru a strecura, în funcție de starea de spirit, un paragraf privitor la persoana lui Stere. În prima fază, Vichi îi consacra o partitură încărcată de note entuziaste, în perioada luptei împotriva „complexului septuagenar“ vorbea de el degajat și expansiv, de la un timp însă locul lui se restrânsese, bucurându-se de o voce oarecum albă, informativă, neutră.

Cu un efort de obiectivitate, Stere își spuse că situația se prezintă asemănător și în raporturile sale cu fiicele. Când le comunicase „noutatea“, acestea întâmpinaseră vestea cu bucurie, dacă nu și exuberanță. Ceruseră să stea de vorbă cu tanti Vichi, căreia îi păstrau o frumoasă amintire, și Vichi, încântată, întreținuse conversații vibrante cu fetele. De fiecare dată când sunau, ele întrebau de Vichi, și de câteva ori le-o dăduse la telefon. De la un timp, modul de a răspunde interesului lor nu mai era de natură să încurajeze curiozitatea plină de simpatie. Dacă Vichi nu era în odaie, le spunea că e plecată în oraș, și chiar dacă era de față, reușea să evite contactul cu ea, fără să se trădeze. I se părea că Vichi săvârșește o ingerință în intimitatea relației sale familiale, deși nu forța nota. Afecțiunea fetelor o găsea exagerată, explicându-și-o prin dorința de a nu-l intimida. Oricum, credea că cele două tărâmuri ale mediului intim e mai bine să rămână separate, mai ales în lumina relativei răceli instalate între cei doi după ședința de analiză a „ticurilor“.

Vichi puse receptorul în furcă și își văzu mai departe de treabă, subînțelegându-se că avusese o convorbire de rutină care nu cere comentarii (altădată și în asemenea

cazuri găsea nimerit să facă o remarcă). Se răzgândi totuși; rezemându-se de bufet, dădu glas unui sentiment de nemulțumire. Fiul ei degaja o anumită blazare.

– Reiese că toate îi merg bine, spuse, doar că acest bine nu-i mai susține tonusul dinainte. Ori a obosit și s-a plictisit de programe, ori ele nu-i mai oferă satisfacții profesionale.

După Stere, putea fi o chestie legată de perspectivă. Băiatul se apropia de vârsta încetării carierei competiționale. Credea că Leonard e preocupat de viitor. Unii devin antrenori, alții conduc cluburi, ba și școli naționale. Opțiunea nu e ușoară. Trebuie să te și stabilești undeva (România nu le oferă cine știe ce posibilități) ca să-ți întemeiezi o familie. Vichi să nu-și facă griji, Leonard are capul pe umeri, va ști să aleagă. Ea nu se gândise la aceste aspecte.

– De ce nu mă face părtașă la frământările lui? se lamentă, ca orice mamă.

Stere o temperă.

– Ți-ar da motive de îngrijorare. O să te pună în temă când i se va preciza o direcție. Doar dacă vrei să te includă și pe tine în planurile sale, adăugă.

Vichi avea aerul că nu a auzit ultima propoziție. Oftă, luă ceva de pe bufet și cu pași măsurați părăsi odaia. Era ora toaletei.

Stere aprecie confesiunile lui Vichi. Observase că nu-i prea mai place să se destăinuie. Vorbele mari, vehiculate la început, se diluau și se anulau. Cum fusese cu perfecționarea feminității erotice, cu eroicul război împotriva „complexului septuagenar“, cu intenția de a se subordona liber consimțit bărbatului, și altele. Lăsase urme confruntarea pe care o provocase fără matură chibzuință. Dovedise oarecare opacitate Vichi, închipuindu-și că va fi

un joc benign, în care doar ea, sub masca umorului, va înțepa. Sincer vorbind, și pe el îl afectase. „Listele“ loviseră aproximativ în același fel orgoliul partenerilor. Și unul și altul s-au dovedit susceptibili. Stere crezuse că va bagateliza abuzul de sarcasm al femeii. Ceea ce-i spulberase bunăvoința fusese pretenția, aproape explicită, de a se considera „tabu“. Se izbise de o mentalitate lipsită de suplețe și umor. Înțelesese că, în fond, sondarea psihologică reciprocă rămâne utopie. Așa ceva cere sinceritate, capacitatea superioară a autoumilirii, ori Vichi nu suporta dialogul franc, nici măcar asupra coordonatelor superficiale ale conviețuirii. Banalul schimb de observații se transformase într-un test – pe care ea nu putuse să-l treacă.

Părea francă, atâta timp cât „curajul“ venea dinspre ea către interlocutor. Era „sinceră“ în devoalarea defectelor altora. În acest context introducea și unele note critice la adresa propriei persoane, dar alese astfel încât să nu-i afecteze profilul dorit. Cu abilitate în conducerea conversației, făcea inutilă franchețea celuilalt. Preopinentul nu mai ajungea la contraofensivă, pentru că părea superfluă. Probabil că în dialogurile cu bărbații Vichi nu cunoscuse replica acidă. O fi avut experiențe neplăcute de această factură cu femeile – de aceea nici nu le agrea. Când avea chef de confruntare, își alegea o victimă de categorie inferioară, dinainte condamnată. De data aceasta mai comisese o eroare – uitase că terenul ei predilect e confruntarea orală. Alesese duelul scripturic pentru a-și facilita desfășurarea pe o arie largă, și dintr-un instinct al prudenței: când citește, Stere asimilează mai calm și mai profund. Nici prin minte nu-i trecuse că astfel se supune rigorilor franchețiii inverse. Reacționase nestăpânit, respingând tot, supărându-se, trântind ușa. Incidentul s-ar fi putut aplana dacă Vichi ar fi dovedit un pic de elasticitate.

Cea mai proastă alegere fusese capsularea întâmplării și transformarea ei în tabu. Trecute într-un registru oral ironic, bagatelizator, elementele ce le afectaseră orgoliile ar fi căzut în derizoriu, rămânând în amintire ca o scenă de comedie bufă. Ermetizate, nu făcuseră decât să emane toxine.

După „ședință“, evaluând reacția femeii, Stere și-a dat seama că acest capitolaș nu e nici pe departe încheiat. Din clipa aceea și unul și altul posedau o nouă imagine despre partener. Totodată, vrând-nevrând fiecare intrase în posesia propriului portret compus de tovarășul său. Lectura listelor lipise așa-zisele ticuri între ele; observațiile fragmentare căpătaseră omogenitate integratoare. Nu știuseră cât de veridice sunt „sesizările“, până nu văzuseră cum sunt primite. Crezuseră că au de-a face cu spicuiri, note răzlețe, manifestări întâmplătoare, departe de a caracteriza personajul și, deodată, descoperiseră că au pus degetul pe rană, că au adus la suprafață trăsături definitorii. „Carevasăzică, își spusese Stere, așa e ea, cam leneșă, cam dezordonată, cam egoistă și lipsită de responsabilitatea propriilor fapte, prin urmare nu prea cinstită. Și cârcotașă.“ Nu vedea de ce, la rândul ei, Vichi n-ar fi spus: „N-aș fi crezut că Stere e un tip atât de subiectiv, coleric uneori, pripit la culme. Mereu cu ochii pe celălalt, contabilizându-i greșelile și însumându-le.“ Chiar noțiunea de tic dispăruse din mintea lor, înlocuită cu o schiță de portret. Iată cu ce se aleseseră.

În cazuri de acestea, lucrurile nu se opresc la jumătatea drumului. În virtutea impulsului critic pe care îl căpătaseră, și a experienței dobândite, se trezeau observându-se mai atent. Descoperirile veneau acum de la sine. Își formaseră ochiul și prindeau din zbor. La lista inițială încropită în fugă, aproape în glumă, se adăugau noi

puncte pasibile de a umple golurile din „portret“, de a finisa „opera“. Stere se mira de ce documentare putea să dispună în evidențierea defectelor lui Vichi, și nu se îndoia că același sentiment încerca și ea, vizavi de persoana lui. El le spunea acum pe șleau defecte, nu se mai încurca în terminologia eufemistică pusă în circulație de Vichi. Zâmbind sarcastic, Stere se întreba ce s-ar întâmpla dacă le-ar veni ideea să repete „ședința“. Probabil că se lecuise și unul și celălalt de atâta „tandră întrajutorare reciprocă“.

În forul intim, în tăcerea spiritului îngrijorat, ar fi dorit să oprească acumularea observațiilor. Să nu-și spună că Vichi e o femeie prin care n-au bântuit furtuni sentimentale. Că nu poate constata la ea emoții care să-i voaleze vocea și privirile. Vichi nu se extazia, admirația ei, dacă exista, era de mică întindere, zgârcită. Abia acum realiza Stere că amploarea sufletească a omului numai prin extazul admirativ se poate estima. Ca și, poate, prin vibrația milei, adică a gradului de tristețe provocată de nefericirea altora, de tot ce e trecător și sfâșietor, amarnic de frumos și nedurabil pe această lume. Vichi nu prea era capabilă să sufere, nu cunoștea tristețea duioasă, aparent lipsită de motivație, singura ce-ți înmoaie sufletul asprit, împietrit.

Stere găsea că toate acestea nu-i anulau, nici pe departe, lui Vichi, frumoasele calități de femeie. Ca atare, merita să fie iubită. Golurile se ascundeau – și poate chiar se umpleau – în această aură. Multe valențe îl chemau spre ea: forța energetică, grija cu care își întreținea junețea târzie, o anumită severitate elegantă a chipului, chiar așa atins de brumele vârstei, concentrarea cu care prepara masa, inclusiv lentoarea gesturilor, acea lipsă de grabă în tot ce întreprindea (îl înduioșa neputința ei

de a-și depăși limitele, răbdarea de melc, de țestoasă în acțiuni de durată, al căror sfârșit nu-l mai atingea).

Într-o zi s-a trezit interogându-se: „Domnule, în fond o iubesc sau n-o iubesc pe această femeie?“ S-a simțit vexat. Păi ce, așa se punea problema? Cu da și nu? La vârsta lor nu mai putea fi vorba de sentimentul inedit, acaparant, ce-i face pe oameni să se arunce orbește unul în brațele altuia, cu disperarea ultimei șanse. Era important că se atașase plurivalent de Vichi. Ar fi fost nerealist să aspire la mai mult. Îi venea greu să aprecieze caracterul și amploarea sentimentului pe care i-l purta. Dar la ea exista vreun sentiment? În nici un caz nu se putea vorbi de acea atracție irațional-irezistibilă căreia nu-i poți găsi cauza oricât ai căuta, și care transfigurează „obiectul“ până la gradul idealului, al necesității primordiale. Probabil că la amândoi funcționase încrederea jucătorului în steaua sa norocoasă, precum și convingerea că nădejdile li se potrivesc. Subapreciaseră poate importanța bagajului cu care veneau din viața anterioară, și care nu era mort, evidențiindu-se nu ca album de poze îngălbenite, ci ca ipostaze vii. Ghinionul a făcut ca revelația să o capete ambii dintr-odată, într-o împrejurare care i-a trezit la realitate. Altfel, li s-ar fi administrat în doze homeopatice, mai ușor asimilabile, sau, la modul optim, printr-o pregătire reciprocă atentă.

Pierduseră facilitatea comunicării prin care debutase relația lor. Evitau subiectele – lui Stere i se părea ridicol să le mai numească abisale – ce le permiteau să cotrobăie degajat, fără timiditate, falsă rușine sau acel nenorocit „complex septuagenar“, prin mecanismul lăuntric al fiecăruia. Rezultatul? Atenuarea tandreței spontane. Stere își explica anevoios acest blocaj. Presupuneau amândoi că se înșelaseră și că nu merită nici unul revărsarea

neîngrădită a lăuntrului celuilalt? Dovediseră rea-credință când se atacaseră în ședința concepută pentru armonizare? Apăruse suspiciunea că se așteptau la cotitură pentru a se ofensa, discredita, împinge pe un plan inferior în cuplu? Probabil, câte ceva din toate acestea îi făcea mai reticenți, dornici să-și demonstreze că au, totuși, o onoare ce nu se lasă terfelită, avertizând că relația lor e delicată, debilă, și dacă nu sunt atenți se poate pulveriza.

Vichi își terminase toaleta la baie și, ca de obicei, ieșise goală, căutând prin casă, în ritmul ei somnambulic, ceva ce se lăsa greu găsit. După duș, trupul ei, a cărui culoare bătea spre cea a creolelor, avea luminozitate și prospețime. Atunci când simțea că acest ecleraj se stinge, își punea halatul alb, lăsat de cele mai multe ori deschis. Un neavizat ar fi interpretat această manieră a lui Vichi de a-și expune goliciunea în fața bărbatului, la ore atât de nepotrivite, ca un discret dar persistent mesaj erotic. Discret, în sensul că nu avea ostentație, nu era întovărășit de gesturi sau cuvinte cu nuanță explicită, nu conducea la o finalitate, eventuala tentativă a bărbatului fiind respinsă firesc (nu ca ceva iritant, ci ca o mică greșeală comisă din neatenție). Persistent, fiindcă în ciuda riscului de a fi interpretată greșit, defilarea nudă prin încăpere se repeta aidoma, cu aerul că nimic nu poate afecta acest drept inalienabil. După câteva minute, fără să-și dea seama când se petrecuse schimbarea, Stere o văzu iarăși în halat. Obiceiurile acestea nu numai că nu-l deranjau (în nici un caz nu le putea include în categoria ticurilor), dar le socotea un dar pe care Vichi i-l făcea fără să ceară nimic în schimb. Poza nudității ei umblătoare nu avea nimic incitant, cu atât mai puțin vulgar. Trupul femeii poseda o curățenie a liniilor ce excludea ideea de rușine, atât din partea ei, cât și din cea a bărbatului. Nu avea

protuberanțe, ostentații lubrice, jenante excese carnale. Rămânea liniar, precum o planșă biologică servind, să zicem, pedagogiei.

Viața intimă a cuplului se diminuase. După „ședință“, Vichi își pierduse brusc inițiativa erotică, răspunzând propensiunii lui fără entuziasmul dinainte și fără micile abilități perfecționiste, însușite în urma așa-zisei calificări. Aceasta, evident, nu rămăsese fără urmări, dând momentelor de fuziune (pe care și le doriseră atât) un caracter expeditiv, golindu-le de emotivitate. De altfel, la un moment dat, pretextând o stare maladivă, Vichi se recuzase, repetând la scurt timp refuzul fără a se mai obosi să invoce acel pretext sau să inventeze altul. Pentru a nu lăsa să se creadă că a intrat în grevă, altădată cedă, dar de o manieră mecanică, ceea ce-l determină pe Stere să pună capăt propriilor inițiative. Ca urmare, ea își înăspri și mai mult masca facială și își accentuă rigiditatea ținutei. După care, ca în avalanșă, veni replica bărbatului. Într-o noapte se plânse că nu poate dormi și se retrase în celălalt dormitor. În noaptea următoare întârzie în camera calculatoarelor, după care se duse direct în dormitorul împrumutat și, de-atunci, seară de seară, fără nici o explicație, lăsă gol locul din patul conjugal. Se mirase și el ce-i venise, dar își găsise repede justificare: în chestiuni de acestea nimeni nu se joacă (o femeie care se respectă și știe pe ce lume trăiește înțelege singură comandamentele vieții de cuplu). Vichi nu a provocat un diferend pe această temă, lăsând parcă să se înțeleagă ideea că asta chiar dorise și că replica lui Stere îi cădea bine. Numai că Stere, ghidându-se după anumite indicii (femeia nu avea școala marilor ipocrizii, se trăda ușor), nu s-a convins că așa stau lucrurile.

Oricum, câteva întrebări se năşteau şi era exclus ca şi unul şi altul să nu le conştientizeze, atâta timp cât ambii rămâneau la un nivel rezonabil al lucidităţii. Cine începuse şi cine purta principala vină nu mai conta. Ceea ce se cerea ştiut neapărat era dacă, în conjunctura creată, nevoia unuia de altul mai subzista. Fiindcă ceea ce se întâmpla sugera că amândoi se puteau dispensa uşor de frumoasele clipe ce li se păruse că le-au reînviat tinereţea. Poate nici unul nu credea că e aşa, dar prelungirea suspendării „relaţiilor diplomatice“, refuzul tacit al trecerii la negocieri, către concluzia aceasta ducea. Fiecare îşi închipuia că celălalt e mai culpabil, de aceea amândoi aşteptau de la partener primul pas. Lui Stere i se părea că e obligaţia ei. Ea începuse să-şi inventeze stări de indispoziţie, era timpul să-şi facă prima cunoscută revenirea la normal. Pornea şi de la ideea că întrucât ea a intrat în declin (nu importă că doar presupus), insistenţa sau forţarea notei din partea sa ar putea fi interpretate ca abuz; nimic nu i se părea mai detestabil decât hărţuirea femeii. Iată de ce, continuarea promenadei lui Vichi prin casă în costumul Evei se transforma în nonsens. Pe de altă parte, rămânea singura punte a intimităţii, chiar dacă epurată de erotism.

În ce priveşte viaţa în comun, care mai puţin ca oricând putea fi numită conjugală, se sprijinea pe doi piloni: masa de prânz (seara îşi improviza fiecare gustarea) şi orele de „divertisment“ la televizor. Pentru Vichi masa de prânz păstra caracterul unui moment sacru, acela care strânge laolaltă „sfânta familie“ pentru a se bucura de roadele muncii şi a-i mulţumi Proniei. Cu încetinitorul, cum ştia şi putea ea, Vichi continua să pregătească o masă cu aspect civilizat, dându-le iluzia că se menţin într-o decenţă de nivel acceptabil. În timpul prânzului se comunica

strictul necesar, respectându-se ceea ce Vichi numea liniștea fiziologică necesară ingestiei. Seara, la filmul ales în continuare de Stere, posesor al telecomenzii, Vichi se afunda, ca întotdeauna de altfel, într-o tăcere despre care nu se știa cât e consacrată operei de artă urmărite, și cât problemelor strict personale. Stere își înlocuia acum bogatul comentariu critic prin informații lapidare despre producția filmului. Programul de oraș al celor doi nu se suprapunea niciodată. Vichi ieșea când el manevra calculatorul, el pleca pe înserat, când Vichi începea să-și răsfoiască revistele ilustrate și de informație sanitară. Respectându-și reciproc elementarele cutume, dând atenția și prețuirea necesară momentelor comune, ferindu-se să aducă la suprafață motive de nemulțumire reciprocă, cei doi făceau să supraviețuiască o asociație încheiată sub alte auspicii, înaintând ca o barcă nu prea solidă, în speranța că cel puțin de furtuni oceanice va fi cruțată.

21

Se spune că viața corectează singură excesele conținute de programe, liniile de orientare direcționate exagerat, unele erori de calcul transformate în ținte principiale. Cu atât mai mult redimensionează, chiar anulează erorile subiective din viața privată. Așa s-a întâmplat și cu „săriturile peste cal“ săvârșite de cei doi. Imperativul coexistenței diurne a atenuat propensiunea semeției, aroganței, închiderii în sine. Nu fusese vorba propriu-zis de o tactică anume nici de o parte, nici de alta, nimeni nu-și propusese o conduită expresă de înfruntare, punere la punct, sancționare a partenerului. Se ajunsese acolo într-un proces (neelaborat, nedirijat) de supralicitare a orgoliilor. Ai fost tu de piatră azi? Mâine eu am să fiu de oțel! Cam așa merseseră lucrurile. Ai dovedit că nu-ți mai pasă? Să vezi la mine probă de jemanfișism! Se stimulau unul pe altul să fie cât mai ermetici. Mecanismul dialectic al cuplului ducea la degringoladă. Dar ca orice organism, conținea și anticorpi. Atingând un punct critic, a simțit nevoia să-și refacă echilibrul, și aceeași dialectică a imprimat cursul invers, către reglare. Ca să-și mențină condiția, cuplul, care se bazează în toate numai pe sine, nu poate să nu colaboreze în interiorul său. Chiar dacă nu mai dorm împreună și nu mai fac amor, nu se mai ambalează în dialoguri complexe, partenerii fac în continuare

piața, gătesc, spală vasele, curăță în casă, repară ce e de reparat, stabilesc un plan minimal pentru a doua zi, rezolvă în comun puzderia de neprevăzuturi mărunte, sâcâitoare, de neamânat. Toate acestea cer consultări, schimb de opinii, examinarea a tot felul de ipoteze, cu alte cuvinte comunicare – ori, cine nu știe că principala condiție a împiedicării degenerării conflictelor și a ieșirii din conflict este păstrarea legăturii, continuarea negocierilor (chiar fără aparente victorii)!

Vichi s-a văzut nevoită să-l întrebe ceva, și a ascultat cu interes pentru că ideea lui era pertinentă. Stere, măgulit că e consultat, a făcut exces de zel, punând raționalitate și patos în ce spunea. Pe aceeași temă sau pe alta, a simțit și el dorința să i se adreseze și, într-o tendință nouă, în crescendo, ea i-a venit în întâmpinare. Un prim pas. După un timp, Stere a trebuit să-i relateze ceva care avea și o latură hazlie; poate fără să-și dea seama a speculat acea latură, provocând hazul involuntar al lui Vichi. Pentru o clipă, atmosfera s-a înseninat. La un moment dat, aflându-se lângă telefon când acesta suna, Stere a ridicat receptorul și, făcând o mină încurcată spre Vichi, a mormăit: „Nu știu, doamnă, dacă mai e. Trebuia să plece. Dați-mi voie să mă uit“. Punând palma peste difuzor i-a adus la cunoștință că e doamna X. Vichi s-a scuturat: „Nu, nu, că mă ține o oră! Spune-i te rog că am plecat. Nu știi când mă întorc“. El a transmis mesajul, dar doamna – dovedindu-se exact ce spunea Vichi – n-a renunțat. A vrut să știe unde a plecat așa de dimineață. Stere a replicat la întâmplare că s-a dus la dentist. Abia s-au încurcat lucrurile, doamna devenind suspicioasă. Ce dentist? Cine nu știe că Vichi are cea mai bună dantură? Se laudă de fiecare dată, când se întâlnesc, cu dentiția ei. Stere a trebuit să născocească o poveste caraghioasă, cu niște alune de pădure pe

care, spărgându-le în dinți, și-a crăpat smalțul. Numai pentru atât s-a dus la dentist? insista doamna, și el a trebuit să amplifice pățania, pretinzând că practic i s-a spart în două – și nu un dinte, o măsea – după care au început durerile. Doamna a acceptat greu ipoteza, voind totuși să știe cam la ce oră estimează că ar putea să se întoarcă. Avizat acum asupra curiozității diabolice a amicei lui Vichi, a născocit ceva și mai gogonat, ca să ia piuitul și celui mai iscoditor detectiv. N-are cum să se întoarcă, a explicat, fiindcă la ora prânzului se întâlnește cu Anabela pentru a merge împreună la azilul de bătrâni unde verișoara lor trage să moară. Zilele acestea Vichi va fi mereu pe drumuri deoarece nu există altcineva să-i întocmească actele și să se îngrijească de înhumare. Cel mai complicat e că Vichi și Anabela trebuie să se ducă la țară, el nu știe în ce comună. Și așa mai departe. Doamna, obosită, înăcrită, saturată, a mulțumit și a închis telefonul, iar Stere stors și el, și-a șters transpirația de pe frunte. „Ai văzut ce belea e amica asta a mea?“ a respirat ușurată Vichi, și într-un irepresibil elan de recunoștință a venit și a depus o sărutare pe obrazul bărbatului protector, atât de inventiv. Era un gest nu numai de mulțumire, ci și de complicitate afectivă, de tandrețe. Ceva scos, iată, dintr-un sipet ce fusese încuiat.

Este inimaginabilă capacitatea vieții de a produce împrejurări și prilejuri menite să ducă la reapropierea și împăcarea a doi oameni care nu au ceva concret de împărțit, certându-se doar pentru că n-au știut să gestioneze în comun o încurcătură și n-au fost destul de moderați în a-și defini vinovățiile pentru aceeași greșeală. Încet-încet, relația a revenit la parametrii inițiali – minus separarea în timpul somnului care, menținându-se, a atras după sine și căderea spre limita inferioară a contactului erotic.

La acest capitol, Stere avea nelămuriri. De ce nu protestase Vichi împotriva reminiscenței – nu dintre cele minore – ale perioadei „răcelii“? Cu toate că ea pledase pentru dormitul în comun, și încă pe când Stere întâmpina dificultăți de adaptare la regimul patului în doi. De ce-și pierduse interesul față de importanta cucerire? Firește, lui Stere îi era mai comod așa; adevăratul motiv al rezervei de a împărți dormitorul cu Vichi fusese nevoia de intimitate, obținută odată cu separarea, în vremuri imemoriale, de Eufrosina. Practic, dobândise apucături (ticuri) și o psihologie de celibatar căruia pierderea independenței de noapte îi cam dă viața peste cap. Cu toate acestea, i-ar fi plăcut ca Vichi să insiste din nou pentru dormitul în comun (mărunt orgoliu masculin!) și faptul că ei îi era acum indiferent unde doarme, îl leza.

În al doilea rând, femeia continua să manifeste un interes scăzut față de amor. Era un simptom rezidual al „răcelii“ de care suferise? Sau răceala coincisese cu cine știe ce alt sindrom, psihic ori senzorial, cu vreo schimbare (se ferea s-o numească altfel) de ordin fiziologic? Anunța în fapt lucrarea timpului asupra organismului, de care Vichi fusese ferită până atunci, pe care constituția ei o tot amânase? Latura psihică a amorului, emotivitatea, se pierduseră așadar pentru totdeauna? Vichi nu mai avea impulsul de a face din acele clipe o „înălțare“? Se blazase? Acum, la debut, căsca zdravăn, ca după ce te-ai sculat din somn și vrei să arăți, sau să te convingi pe tine, că ai terminat inhibiția și ești gata să te apuci de o treabă, dar mai păstrând totuși un timp vălul oniric. Apoi, făcea câteva gesturi minore, ca un preambul, mereu aceleași, transformate într-un automatism supărător. În sfârșit, în atitudinea ei intervenise o notă ironică, e drept afectuoasă, dar după Stere cu atât mai umilitoare, fiindcă nu ascundea

ideea de toleranță, ci doar o ambala altfel. Odată, relatând o discuție cu medicul sexolog, amicul ei, reprodusese ce i-a replicat ea la nu știu ce observație, și anume că, la vârste înaintate, partenerii trebuie să fie concesivi, fiecare punând pe primul plan nu atât câștigul propriu, cât ajutorarea (parcă samariteană spusese, adică din milă) acordată celuilalt (indiscutabil, eroul magnanim fiind ea). Cu toate acestea, în mare, regimul erotic rezultat din noua dispoziție a lui Vichi era încă acceptabil, dar Stere prevedea și momentul când chestiunea se va pune tranșant: ori laie, ori bălaie. Samaritismul teoretic va fi confirmat de practica nemiloasă?

Aveau și perioade de tête-à-tête lejer, fără ordine de zi, fără obiective imediate, când schimbau păreri în întâmplătoarea ordine a impulsului de moment. Se consacrase de la sine, în acest scop, dimineața, înainte de începerea programului ei de baie; veneau amândoi cu impresii și fantezii de noapte (lui Vichi îi plăcea să-și povestească visele alambicate, care de regulă o nemulțumeau). Cu această ocazie mai completau, și unul, și altul, programul zilei respective, cu titlu facultativ. Apoi, la sfârșitul prânzului, simțeau nevoia unui moment de destindere – ceva corespunzător siestei – când Vichi întinsă pe canapea și el răsturnat în fotoliu, comentau un eveniment reținut la lectura ziarului. După care el se retrăgea în bucătărie, iar ea se ducea să-și facă somnul de după-amiază. Acest regim se oprea acum la suprafața trăirilor. Adâncurile rămâneau inavuabile. Dilemele, întrebările fără răspuns sau cu răspunsuri alternative, străpungerile spre zonele inaccesibile se excludeau din așa-zisa comunicare. Poate schițaseră tentative, dar nu există nimic mai retractil decât sufletul când se izbește de nereceptivitate, neînțelegere, indiferență. Lui Stere îi făcea impresia că Vichi

nu mai manifestă interes pentru așa-zisul abisal, ce păruse că o atrage irezistibil la început, e drept mai mult conceptual și poate experimental, ca să aibă satisfacția de a fi „consumat“ și această categorie a spiritualității. Nici nu știuse bine Stere ce înțelegea ea prin „abisal“; acesta cantona mai ales în retrospectiva critică a greșelilor personale din trecut, iar mai apoi în lectura eseurilor lui Vătafu. De la un timp, chiar înainte de „glaciațiune“, dar mai ales după, încercările lui de a ataca teme complexe se izbeau de o opacitate încremenită și mută. Nici nu știa dacă ea ascultă, fiindcă nu trăda nici o curiozitate. Se afunda în întunericul orelor de seară când „priveau“, sau pur și simplu îl lăsa baltă și pleca din încăpere cu aerul că altceva, cu adevărat urgent, o reclamă. Se abstrăgea, punând un paravan între ea și emisia ce depășea standardul curent al comunicării. Evada de o manieră consternantă, dar atât de firească, neostentativă, încât zădărnicea orice reacție. De ce toate acestea? Nu mai suporta subiectele ce prevesteau o controversă? (Stere se convinsese că ea detestă dezbaterea în contradictoriu mai mult ca orice, iar dacă o acceptă, aceasta degenerează în ceartă).

N-o mai interesau speculațiile teoretice. Își cruța mintea de încâlceli cărora simțea că e greu să le dea de cap, optând pentru simplitate și comoditate. Stere nu mai găsea partener de dialog în zone ce depășeau cadrul curent al existenței. Așa cum el însuși nu mai răspundea corespunzător, ba chiar deloc, subiectelor minore: visele monotone în care se repetau la nesfârșit aceleași simboluri (legate probabil de momente obsesive ale trecutului), mariajul Anabelei cu domnul Jean, căruia Vichi îi găsea o mulțime de laturi dezagreabile, prietenele insuportabile, și mai nou, presupusele simptome maladive, reluate și amplificate cu o perseverență agasantă, în ciuda

dovezilor de sănătate și a aspectului de ansamblu invidiat de toți cunoscuții.

Sâcâielile reale de ordin fiziologic rămâneau nespuse și necercetate în comun, făcând obiectul grijilor separate ale fiecăruia, cu regretul că nu găsesc audiență la partener. El suferea de o boală veche, acutizată sever după 75 de ani, a oaselor și articulațiilor, ce-i crea un permanent disconfort, dar și crize greu suportabile. Avea hemoroizi, boală plicticoasă necesitând regim, tratament, igienă specială. Nici una dintre aceste afecțiuni nu găsea rezonanță la Vichi în calitatea ei de medic și de consoartă. Când se plângea că nu mai poate călca din cauza durerilor în călcâi, ea întorcea capul în altă parte, sugerând că presupusa boală e atât de minoră, încât nu merită nici măcar un cuvânt formal de consolare. Când îi arăta degetele mari de la ambele mâini, văitându-se că nu mai poate să apuce cu ele, Vichi surâdea ironic, de parcă ar fi avut de-a face cu un copil smiorcăit, obișnuit să spună „buba“ oricărei mici zgârieturi. La rândul ei, avea probleme cu o colită care din când în când, din senin, recidiva, făcând-o aproape inaptă să se hrănească. Refuza să discute despre acest subiect, chiar și când era nevoită să se ducă la toaletă de zece ori pe zi. Contractase cândva un herpes, de care nu putea scăpa nicicum, dar nu-i plăcea să i se reamintească de el. Asupra bolilor reale, verificabile, ce le afectau existența în mod vizibil, se instituise interdicție. Erau bagatelizate.

Aveau amândoi o viață în spate, dar din cauze ciudate, de propria experiență omenească nu se atingea nimeni. Aceasta exista subteran, ca o fantomă interzisă la lumina zilei. Se spune că oamenii în vârstă stau mai mult cu fața spre trecut, cercetându-și personalitatea, rolul, oricât de mic, jucat în lume, căutând înțelepciunea și valoarea

morală a vieții. Pentru bătrâni, trecutul e vulcanul mut al nostalgiilor, spațiul imaginar unde cântă o fanfară languroasă, zboară fluturi strălucitori, scumpe umbre se preling vaporos în clarobscur. Ei bine, Vichi hotărâse o dată pentru totdeauna că trecutul ei a fost eronat și anost (cu excepția muncii, despre care nu avea ce să comenteze cu un profan în materie), văduvit de sentimente și pasiuni, neputincios să producă ecouri de încântare, nostalgii. Stere încercase s-o facă să se răzgândească, sugerându-i cu blândețe că trebuie să fie prin anii ei vechi și clipe elevate, momente de emoție, palpituri ale inimii, muguri – de ce nu și flori deschise? – de sentimente, aspirații și vise mai mult sau mai puțin împlinite. Depusese eforturi pentru a o convinge că nu e nici o rușine să fi iubit și ea, să fi dorit, să fi investit în cineva, chiar dacă pentru puțin timp, haruri sufletești și să fi primit în schimb extazuri. Vichi se dovedea intratabilă, ba de la un punct rugoasă, rebarbativă.

– Dacă ai tu cu ce te lăuda, îi spunea, să fii sănătos! Știu că erai ușuratic și țopăiai ca fluturele din floare în floare. Treaba ta! Nu mă face însă pe mine să recunosc ce n-a existat. Vrei să inventez, să-mi construiesc o biografie romanțată falsă, ca să-ți fac plăcere?

După asemenea intervenții, subiectul propus de Stere cu cele mai bune intenții, pentru a o aduce în sfera umanului (nu pentru a o compromite) și fiindcă i-ar fi plăcut să privească împreună prin acel ochean fermecat fizionomia ei înnobilată de sentimente, acest subiect se macula, de parcă ar fi fost tăvălit prin noroi. Nu mai îndrăznea să spună nimic, și cu atât mai puțin „să se laude“, cum insinua ea (cu evidente conotații peiorative). Iar când se întâmpla să uite de aversiunea lui Vichi și se trezea evocând vreun moment, vreo persoană, vreo trăire (nu

de-a dreptul răscolitoare – un elementar simț al prudenței îl împiedica să depășească registrul moderat – galantă în sens comun), din propria viață, stârnea furtună. Vichi declara ritos că n-o interesează aventurile lui amoroase, găsind de prost gust etalarea în fața ei a cuceririlor deocheate. Aprecia că el n-a avut discernământ în viața amoroasă (lucru pe care de altfel Stere îl recunoscuse într-un fel) și că toate aceste povești minate de obscenitate trebuie să aibă decența de a le păstra în obscuritatea conștiinței lui. Acest trecut (chiar selectat cu acribie) rămânea să fie digerat în cea mai strictă intimitate solitară. Și în timp ce tăceau unul lângă altul în orele de lâncezeală, când nici un subiect imediat nu se impunea cu necesitate, ori seara, când continuau să se uite la un film prea puțin incitant, fiecare își rula separat, în deplină clandestinitate, propria peliculă scoasă din filmoteca personală, sub vreun impuls momentan sau în virtutea puterii ei intrinseci de a se resuscita.

Nu numai cronica romantică a vieților, câtă a fost, era ținută sub cheile arhivei, consumându-se în capsule memoriale închise etanș. Și alte capitole ale trecutului fuseseră „clasificate“. Nici unul nu mai vorbea de foștii tovarăși, aneantizați parcă și din amintire. Aceia erau lăsați să-și vadă de bătrânețea sau de neființa lor. Fuseseră de mai multe ori împreună la cimitir, îngrijiseră mormintele (atenți să nu se depășească la nici unul cota comună de „venerație“), puseseră flori proaspete, dar nici atunci nu evocaseră răposații în mod particular, cu voce tare. Ce avusese de gândit despre cel dus, gândise fiecare sub masca impusă de treaba ritualică pe care o săvârșeau, ca și când ar fi fost singur și nu avea cui să-i împărtășească simțirile și judecățile. Sensul major al deșertăciunii îl exprimau la modul general, când își ridicau

ochii pe orizontul larg al cimitirului, și doar acest omagiu global și abstract se revărsa asupra apropiaților de sub pământ. Nu schimbau gânduri nici despre copiii lor, cu excepția considerațiunilor stârnite de telefoanele primite. Pe Vichi n-o interesa stratul sentimental în care se încastrau fiicele lui Stere. Acesta încercase de câteva ori să-i dezvăluie amploarea nostalgiei ce-l cuprindea văzând cât de mult rămâne în urmă copilăria copiilor, înfățișată acum în altă lumină decât atunci când fusese trăită în sânul familiei, dar Vichi lua destăinuirea ca pe un fapt divers. Dacă n-ar fi știut, Stere n-ar fi crezut că, la rândul ei, e mamă. Ca și când, dinspre fiul cel de dinainte, copil, și de la cel de acum, matur independent, n-ar fi venit valuri de sentimentalitate contradictorie, de milă și mândrie, de regret și satisfacție. Probabil, se gândea Stere, dominantă în conștiința ei rămânea vanitatea de autoritate maternă căzută în desuetudine, suferința că nu-l mai poate guverna pe fiu, că nu-și poate asuma răspunderea pentru viața și actele lui, că nu e consultată și luată în seamă. Cei doi părinți se întâlneau într-un singur punct – amărăciunea că relația cu copiii, în acest ceas târziu al vieții, se reducea la firul subțire al telefonului, ce trimitea dintr-o parte în alta, un sfert de oră, cuvinte, fragmente de idei și nimic palpabil, percutant, dăinuitor. Doar despre rudele în viață mai aveau câte un conciliabil, fiindcă lui Vichi îi plăcea să-și reitereze resentimentele față de cuplul Jean și Anabela Mailat. Atunci Stere avea ocazia să strecoare și el ceva la adresa cumnatului Eftimie, pe care Vichi îl simpatiza, și a cuplului Axinte-Sidonia, pe care îl căuta tot mai rar.

Ciudat, cel mai difuz rămăsese din trecut capitolul central, masiv, preponderent, în care se consumase majoritatea energiei lor creatoare – inteligența, inventivitatea,

experiența – capitolul muncii profesionale, al răspunderii sociale, al dedicării pentru colectivitate. Ce făcuseră în lume de-a lungul a patru decenii aproape uitaseră; își mai aminteau o împrejurare, un moment, un caz ieșit din comun sau care se întipărise inexplicabil în circumvoluțiuni, delimitat prin inscripția abia descifrabilă „Activitate publică“. Lăsaseră acolo tot ce putuse converti creierul maturizat, instruit, biciuit de ambiție competițională, în contribuții la progresul istoric – sau cel puțin așa se spune. Se volatilizase ca și când nu fusese aievea, ci vis. Despre acest deprimant fenomen paranormal, lui Vichi nu-i plăcea să discute; dacă Stere ridica din când în când capacul și arunca o privire în ceața lui, ea scotea câteva exclamații înăbușite, apoi tăcea. Pregnante fuseseră, și la unul și la altul, persoanele care populaseră perioada consacrată serviciului comandat – faptele avuseseră un caracter standardizat, automat, imposibil de particularizat – dar nici acestea nu mai aveau chip identificabil, ca într-o fotografie de miting.

Și cercurile apropiaților se estompaseră, pierzându-și corporalitatea în neantul nesfârșitei păduri care e societatea. Moartea timpurie acționează ca o radieră într-un desen îmbâcsit de siluete și figuri. Fuseseră și oameni destoinici, talente veritabile, caractere tari. Alții, semnalizându-și predestinarea destrămării precoce. Ce înseamnă, pentru cineva care a apucat să trăiască mai mult, foștii tovarăși căzuți pe magistrala comună, ca într-un pelerinaj? Supraviețuitorii se consideră privilegiați. Și-au tocit mai abitir pingelele, au făcut mai multe bătături, dar locul în care cad și sunt evacuați de pe autostradă arată aidoma cu cel în care clacaseră foștii camarazi. Stând lângă Vichi în camera de zi, sau în fața calculatorului, Stere încerca să înțeleagă sensul acestei logici. Ce guvernează longevitatea,

cum e cu șansele egale la naștere și cu idealul echității, ce e predestinare și ce hazard? De ce ne întrecem atât de încrâncenați pe nesfârșita pistă la a cărei linie de sosire nu ajunge nimeni? Nu descifrăm aceste hieroglife, în fond atât de simple? Nu vrem să știm? Cum zgâriem la suprafață ne înfricoșăm, netezim la loc, urcăm din nou în caruselul unde destinul seamănă cu chiuitul petrecăreților, extaziați că s-au ridicat la câțiva metri de pământ.

I-ar fi plăcut s-o întrebe pe Vichi ce și-a dorit să fie, dar era sigur că va ridica din umeri. De ce să nu recunoască, nici el n-ar ști să spună ceva relevant în această privință. „Un timp nici nu ne gândim la viitor, suntem fascinați de lume în sine, apoi nu mai depinde nimic de noi – am fost prinși în sistem, am devenit o rotiță, o piesă, suntem determinați. Abia când nu mai putem schimba nimic, ne gândim ce ar fi trebuit să dorim și începem să fabulăm. Toată forța idealității noastre, se gândea, se concentrează asupra perioadei de început." Ce ți-ai dori acum Stere?, se lua la rost batjocoritor, și descoperea liniștit, împăcat cu sine, că nimic. Nu-l deprima, nici măcar nu-l întrista abolirea voinței de afirmare. Îl încerca bucuria iluzorie că în sfârșit s-a strunit, s-a dominat, s-a adus la standardul înțelepciunii. Un impuls al cinstei îl făcea să recunoască, resemnat, că altceva e, totuși, la mijloc. Acel sâmbure incandescent al ființei din care iradiase ambiția irepresibilă nu pur și simplu de a fi, ci de a deveni, se răcise. Acum exersa în liniște – derobat de hlamida fermecată a faurului – simpla condiție a ființării.

Astroloaga insinuase drama ratării, nu se știe de ce asimilându-l cu filozoful. Poate avea dreptate, Vătafu spusese că toți ratăm în raport cu ce am fi vrut să fim. În primul rând, își repetă, nu toți ne-am prefigurat o statură (fiindcă la asta se rezumă noțiunea ratării). Nimănui nu-i

trece prin cap să acuze de ratare un om care și-a sacrificat condiția morală pentru un standard material. Deși, poate asta ar trebui înțeles prin ratare – pierderea șanselor de a fi om, eșuarea pe planul integrității și demnității. Dar oricum ar fi fost, și ținând seama de accepțiunea curentă a termenului, Stere nu-și dramatiza ratarea, dacă exista una. Deși conștient că făcuse greșeli, adesea compromisuri, avea sentimentul că nu-și bătuse joc de destinul său. La limanul unde-i plăcea să spună că se reculege, nu se simțea frustrat, furios, vindicativ. Nu mai avea nici un ideal activ, dar nu pentru că s-ar fi considerat învins, ci fiindcă își dăduse seama că toate idealurile sunt, pe de o parte imperfecte, pe de alta cvasiirealizabile. Îi plăcea noua condiție de spectator. Singurul lucru ce-l dezamăgea era neputința de a rămâne imparțial, senzația că e subiectiv, că judecă prin prisma preferințelor proprii. Îi părea rău de tinerii care greșeau flagrant (greșise și el, dar parcă nu atât de ostentativ) și spera că se vor trezi la realitate, corectându-se singuri (în sensul moderațiunii raționale) fără costuri prea mari. Vichi era panicată de schimbul uman intrat acum în scena socială (ca și de reziduurile generațiilor vechi, brusc degradate moral), însă critica ei era exclusivistă. Cerea, parcă, oprirea cursului istoriei, sau o pauză, un hiatus biologic pentru ecarisajul viciilor, pentru pregătirea reintrării vieții în normalitate, ignorând că nici potopul biblic nu îndreptase marile deviații ale omului.

Cei doi se aflau în posesia unui subiect care, dezbătut în comun, ar fi dat savoare coabitării, ar fi adâncit intimitatea. Dar acesta fusese minat de încercarea nereușită din ședință; se temeau să-l mai atingă, cum se întâmplă cu prichindeii după ce și-au ars mâinile în foc. E vorba de ceea ce și-ar fi dorit unul de la celălalt. Stere ar fi voit-o

destinsă, senină, veselă, generator de lumină, voie bună și umor. Tonic pentru optimismul său anemiat, pentru plăcerea pierdută de a savura viața, pentru energia sufletului din ce în ce mai apatic. Singur fiind, absențele, golurile îl asaltaseră ca o hienă flămândă. Traiul alături de Vichi le îndepărtase, dar le știa pândindu-l, așteptând. La rândul ei, Vichi, după potolirea apetitului senzorial ce o bântuise la joncțiunea cu bărbatul, trăia o nouă lingoare – tânjea chipurile după romantism. Stere i se părea prea cumpănit și măsurat în calitatea lui de pozitivist cu capul pe umeri, iar criticismul său logic, prea echilibrat, bazat pe argumentații greu de clintit. Îl voia mai dedicat manierismului amoros, cedând din cinismul modern în favoarea convențiilor care au în centru adularea femeii. Se topea după gratuite gesturi mângâietoare, după cuvinte fanate, pline de parfum stins, după baletul ridicol dar cuceritor al masculului grațios, caracteristic din câte își amintea, unor lepidoptere. Îi spusese lui Stere că în tinerețe fusese trufașă, severă, nereceptivă, descurajând galanteria; nu se lăsa impresionată și cucerită decât de „marii sobri“, cum îi numea pe tinerii inteligenți, taciturni, disprețuind latura formală a ritualului amoros (care nu prea existau). Apoi, devenind om de știință, practicând o disciplină gravă, plină de răspundere, trecuse amorul pe o treaptă inferioară. Urmase ceea ce știa și Stere, lovitura nemeritată, compromisul umilitor, închiderea în carapacea orgoliului lezat.

Nu-i spunea că o duruse nevoia de a lua inițiativa în construirea relației lor târzii, că trecuse peste reguli firești în precipitarea către punctul dorit, că se privase de „privilegiile“ femeii. În fapt, acest amor era opera ei, pregătită cu mijloace bărbătești, prin inversarea rolurilor. Ei bine, acum ar fi vrut să-și ia revanșa, și oricât de

tardivă și deplasată putea să pară pretenția ei, aștepta ca Stere să-și preia în sfârșit misia. Avea convingerea că ar ști să-l răsplătească. Nu discutau despre aceste așteptări ale lor, părându-li-se mai simplu ca celălalt să le înțeleagă de la sine, și-și mistuiau în spectrala deziluzie a singurătății în doi dorințele de împlinire care nu reușeau să se întâlnească.

Cu atât mai singuri se regăseau în escaladările de dincolo de cercul cotidianului, în microcosmosul imaginativ, unde nici un partener ameliorat, să zicem așa, nu prea are acces, darmite cel imperfect, însingurat la rându-i. Stere găsea că evadările senectuții au precedent în adolescență, când în afara existenței cam strâmte, totul e fantastic, mirific. Spre sfârșitul vieții intra din nou în țarc. Nu impus de pedagogia socială, ci determinat de consecințele consumului de substanță. Un țarc din care nu putea evada înainte, fiindcă un înainte nu mai există, ci în teritoriul străbătut deja, niciodată explorat cum trebuie. Evadările îl purtau pe urmele pașilor pierduți, nu atât în căutarea timpului, cât a presupuselor comori lăsate în urmă, a miracolelor ce-i fuseseră destinate și pe care le-a ignorat, absorbit de puzderia mărgelelor colorate, a oglinjoarelor și brățărușelor cu care ne place să ne împopoțonăm ca orice sălbatic. Stere se întorcea prin ținutul unde trecuse, captivat de o „fata morgana“ inversă. Personajele care-l însoțeau în aceste excursii prin memorie nu aveau chip și identitate, fiind simboluri abstracte ale frumuseții și nobleții, ale proprietăților în stare să satureze foamea lui de ideal.

Nu știa dacă și Vichi recurgea la aceste plonjeuri în tărâmul umbrelor cărora n-a știut să le dea substanță. I se părea mai preocupată să stoarcă elixirul beatitudinii (cuvântul era impropriu) din ceea ce poseda în prezent în

careul diurn. Indiferent dacă ea pleca sau nu în aceste voiaje imaginare în căutarea minei de aur neexplorate, Stere avea conștiința a ceva ce-i despărțea iremediabil, ca pe toți componenții cuplurilor, de altfel. Anume, himera fericirii după care nu poți alerga decât de unul singur. Era destul de lucid să-și dea seama că aceasta se convertește, în ultimă instanță, în desolidarizare de celălalt, în ruperea legământului. Tot ce nu-și puteau oferi reciproc (din egoism, penurie sufletească ori stupidă inconștiență) se constituia în chiar țelul major al vieții. Asta credea că îi determină pe cei din cuplu să caute mereu departe, chiar dacă numai pe tărâmul fanteziei, și mereu singuri, angajați într-o perpetuă trădare ascunsă, pe care uneori nici n-o bănuiesc, sau dacă da, nu-i interesează fiindcă presupun că e în afara moralei, ba și a vieții. Deși marea căutare ne mobilizează și uneori ne epuizează cele mai prețioase resurse vitale.

Aveau și Stere și Vichi senzația, când dezolantă, când reconfortantă, a singurătății în doi (cum au toți bărbații și femeile care trăiesc împreună); îi deosebeau gradul de conștientizare și modul de interpretare ale acesteia. În prima etapă, cea posesivă, nu prea o percepuseră fiindcă își absorbeau reciproc gândurile și dorințele. În perioada „supărării“, o atribuiseră resentimentului ocazional și obligației de a-și da lecții, măsurilor punitive administrate reciproc. Abia după reintrarea în normalitate (una amputată de lucrarea timpului, de un anumit declin pe care nu puteau să nu și-l surprindă), singurătatea se instalase în mod sesizabil. Stere era pe punctul de a ajunge la concluzia că în orice împrejurare (chiar a cuplului ideal, armonios, bazat pe prețuire, respect, solidaritate) cei doi nu-și pot acoperi reciproc (decât într-o măsură) golul existențial ce-i devorează în tragica lor condiție de

muritori. Și nu e de neînțeles, credea, fiindcă puterea fiecăruia de a satisface nevoia de absolut a altuia, de a da răspuns (nu unul teoretic, firește) dilemelor aceluia, de a-i umple abisurile cu propria ființă, e limitată. Oricât de generos presupunea că e un exemplar uman, acela nu poate da mai mult decât rămâne după consumul propriu (și asta în ipoteza fericită, abstractă, că la rându-i se alimentează din belșugul partenerului). Sunt condiții greu, dacă nu imposibil de îndeplinit în funcțiunea normală a cuplului, conchidea, condiții asigurate parțial de locomotiva sentimentelor, și aceasta cu un traseu scurt, iar în lipsa ei de substitute sărace, neputincioase.

Trecând în revistă varietatea relațiilor familiale, dar și cele din păienjenișul intercomunicării generale, Stere găsea că cea mai mare simbioză – conștientă și inconștientă, rațională și (mai ales) instinctuală – o prezintă raportul dintre părinți și copii. Considera că nimic nu calmează mai bine zbuciumul singurătății, nu alină mai ușor angoasa existențială, nu oferă un sentiment mai cert de securitate, încredere și ocrotire, nu se constituie într-un mai mare depozit de iubire necondiționată, ca existența părinților pentru copii (în special la copiii dotați psihic), și a copiilor pentru părinți. Chiar dacă în fapt părinții n-au putut săvârși acte de eroism pentru progeniturile lor (n-a fost cazul să le probeze dragostea prin sacrificiu, n-au avut ocazia să-și dea viața pentru ei), în forul intim cei din urmă știu că dacă ar fi fost nevoie bătrânii ar fi făcut-o, și că această posibilitate rămâne deschisă până când pier. O încredere nelimitată știa că nutresc și cei ce le-au dat viață. Nici o legătură lumească nu are mai profunde motivații ca cea de sânge, directă, ascendentă și descendentă. Tovarășul de viață este, după el, un catalizator, la început chiar substanța miraculoasă a alchimiei fericirii,

apoi elementul indispensabil în ecuația perpetuării și educației progeniturilor. Dar pentru expansiunea spirituală de dincolo de perimetrul „celulei de bază“, se convinsese că partenerul se constituie uneori în material inert, ca să nu vorbim de cazurile nefericite când devine balast. Firește, a-i pretinde partenerului să-ți fie alter ego e un nonsens, dar mai mult decât un simplu fundal al existenței i se poate cere. Or, Stere, concepând uneori coexistența cu Vichi ca pe o piesă de teatru, constata că ea n-are rol. De aceea, în loc să se adreseze partenerului de scenă, se adresa decorului, partenerul fiind și el decor. Se trezea dialogând cu panourile, vorbind de unul singur, monologând între pereți impasibili.

22

Abia ieșită din baie, Vichi își căuta ceva prin camera de zi – obiect de îmbrăcăminte, pieptăn, cremă de față, medicament – cu o lentoare ce o făcea silențioasă și aproape invizibilă pentru cineva atent la altceva, cum era Stere, interesat să audă timpul probabil la telejurnalul de dimineață. Fusese cald pentru începutul lui septembrie, și de două zile se răcise brusc, sub influența unui front de aer polar cu ploi mohorâte și vânt tăios. Părea exclusă instalarea sezonului rece atât de timpuriu – vegetația era încă verde și nici școlile nu începuseră. Vătafu propusese ca dacă se înseninează să iasă la plimbare. Stere numea plimbările lor (al căror mobil medical aproape îl uitaseră) „Academie ateniană“. Spontaneitatea discuțiilor le dădea o neobișnuită vizibilitate ideatică și scotea la iveală fațete și unghiuri ale problemelor la care nu se gândiseră. O domnișoară sumar îmbrăcată își începuse partitura meteorologică în fața hărții electronice. Ochii lui Stere se fixară însă asupra trupului lui Vichi expus, într-o inocentă inconștiență, din toate unghiurile. Își păstra acuratețea liniilor – poate mai pusese pe ea un kilogram sau două dar nu-i dăuna estetic, dimpotrivă, îi dădea un plus de senzualitate. Parcă sânii i se mai rotunjiseră și pântecul i se bombase o idee. În mare, nici o sugestie de degradare, gheara timpului râcâia doar ici, colo. Nu interesul estetic

propriu-zis prezida însă contemplarea trupului femeii, ci pur și simplu atracția erotică, rămasă, iată, în vigoare.

Se scurseseră mai bine de trei ani de când trăiau împreună, și raporturile se aplatizaseră în cele din urmă la nivelul unei căsnicii rutiniere. Parcurseseră aproape toate etapele, acumulând în această privință experiența unui matrimoniu obișnuit. Nu mai reprezentau unul pentru altul zăcământ nou, cu atracții și surprize, generator de revelații, sursă a stărilor de excepție. Dar nici de prisos, cu atât mai puțin stânjenitori, nu-și erau. Confirmaseră previziunea că vor fi complementari, nivelând golurile apărute în solitudinea dinainte, când viața de unul singur amenința să devină slalom prin râpi, cădere liberă în ținuturi inospitaliere. Frica de pustiu, de univers ostil, nepopulat, se atenuase considerabil. Țelul psihologic, moral și social de bază, urmărit prin asociația lor, fusese oarecum atins. Vichi, mai realistă, probabil nici nu-și propusese mai mult, se gândea Stere. El nutrise și alte speranțe; nu avusese suficientă experiență și destul scepticism, stăpânit de un optimism imatur, așteptând de la viață mai mult decât poate să dea. Crezuse că vor fi complementari și spiritual, și că-și vor alimenta și împlini cu gingășie amicală, dacă nu pasională, nevoia reciprocă de extaz senzorial. În aceste direcții așteptările îi fuseseră înșelate.

Avuseseră posibilitatea să verifice avantajele vieții în comun și prin absență. Vichi făcuse în primăvară o călătorie în Statele Unite ale Americii unde, confirmându-se presupunerea lui Stere, Leonard se instalase definitiv și se căsătorise. Stătuse mai bine de o lună acolo, însoțind cuplul într-un scurt voiaj de nuntă și dând o mână de ajutor la amenajarea noii locuințe a proaspeților căsătoriți. În lipsa lui Vichi, Stere se reacomodase, dar cu conștiința unei pierderi reale. Nu era vorba doar de disconfortul

autogospodăririi, ci și de senzația aceea de naufragiat pe o insulă în zarea căreia nu mai apare nici un vapor, de exilat în tăcerea care asurzește. Se insinua în psihologia sa un sentiment nou, mai radical, mai greu de suportat: al pierderii unei părți componente, cum ar fi viola dintr-o orchestră. Deși inventariase cu realism carențele lui Vichi (din zgârcenie, nici ceea ce poseda cu adevărat ea nu se mai îndura să ofere nelimitat), absența acesteia se constituia într-un minus esențial. În ciuda puținătății darurilor oferite în mod expres, reprezenta ceva prețios chiar și numai sub raport simbolic. Purta în trena personalității enigma feminității: vocea melodioasă și insinuantă, privirea puțin ipocrită dar inspiratoare, eleganța subtilă a formelor trupești, tulburătoarea proprietate de „a primi", o mână ușoară, tentația de a se înconjura de obiecte sugestive (creme, flacoane, voaluri, vopsele, ustensile pentru toaleta intimă). Singura persoană de sex opus care-i populase mediul, Eufrosina, fusese defeminizată. Celelalte nu avuseseră decât roluri utilitare și pasagere. Nu aspirase trena simbolică a feminității lor, nu se impregnase de acest halou indescifrabil într-o coexistență îndelungată. În intimitatea lui Vichi, respirând aerul ei, Stere simțea că n-ar mai putea renunța la privilegiul cuplului. Firește, se afla în situația descoperirii elixirului euforizant când acesta era pe terminate, ori când el însuși nu mai avea capacitatea să-l absoarbă. Esențial era că se împărtășise din mister și mai avea posibilitatea să o facă.

La întoarcerea lui Vichi aflase că fuseseră cât pe-aci să piardă acest drept. Leonard și soția sa (dintr-o familie româno-americană instalată în SUA după război) îi ceruseră să rămână cu ei. Își planificaseră aducerea pe lume a doi copii și includerea lui Vichi în familie le apărea ca soluție ideală (una la care mulți americani râvnesc). Prin urmare lui Stere i s-ar fi luat ceea ce tocmai devenise

conștient că posedă, știind că bunul acela nu va mai fi înlocuit.

– Și de ce n-ai acceptat, Vichi? întrebase, totuși. Te-a speriat răspunderea? Te-ai gândit la dificultățile de aclimatizare? Dar avantajele erau mari. Recâștigarea băiatului, dobândirea unei familii cu descendenți din a doua generație.

Vichi tăcuse ca și când atunci se gândea la răspunsul pe care avea să-l dea fiului. Privea departe, cu capul răsturnat pe marginea fotoliului. Răspunse simplu:

– La vârsta aceasta multe te rețin. Pe el îl știu acum așezat. Oricând pot să-l văd. Ne despart câteva ore de zbor. Și închisese subiectul.

Stere nu se așteptase, firește, la o declarație de dragoste, dar măcar o glumă cu substrat ambiguu putea inventa și ea. Ceea ce el făcuse după vizita de nici două săptămâni în Italia, cu ocazia unei aniversări. Vichi se mirase că a stat atât de puțin, și el îi declarase cu o simplitate jucată, ca și când adevărul sărea în ochi:

– Mi se făcuse dor de tine. Mai mult de-atât n-am putut rezista.

Ea îl privise lung, neștiind ce să spună, deși vedea că o pune la încercare, după care îi ciufulise smocul de păr alb, netuns de mult.

Vichi sesiză că Stere îi examinează goliciunea cu mai mult interes decât de obicei și își puse halatul. Ce gândeau rămânea nespus și, în tăcere, se părea că nici nu gândesc. Atâtea adevăruri despre ei se îngropau sub betonul armat al muțeniei. Când Vichi se retrase în bucătărie, Stere fu năpădit de un șuvoi de gânduri. Femeia pretinsese la început că ființa ei nedreptățită are imperioasă nevoie de amor, și bărbatul să se țină bine, fiindcă vrea să-și scoată pârleala. Un timp, avertismentul se dovedise serios și Vichi, om de nădejde, nepregetând

să urmeze până și cursuri de „calificare". După vreun an declarația ei de principii n-a mai avut acoperire, elanul stingându-i-se treptat. Stere era convins că motivațiile ad-hoc, preluate din arsenalul derizoriu al femeilor fără imaginație, ascundeau ceva. Reclamase stări maladive (uitate repede, ca orice minciună), indispoziții de ordin psihic, infirmate de comportamentul general, „momente inoportune" imposibil de explicat. Pentru că Stere nu avusese lipsa de bun simț de a o deconspira, de a-i demonetiza pretextele, Vichi se baricadase în falsitățile ei ca într-o legislație. Transformase acceptul lui tacit, sau dacă nu accept, pasivitatea cu care o lăsa să-și facă numerele, într-un fel de jurisprudență. O autoritate a cauzelor pierdute.

La Stere problema de bază nu era procesul (pe care chiar dacă l-ar fi câștigat n-ar fi obținut nimic), ci înțelegerea cauzelor reale ale încălcării cuvântului. Inventariase ipotezele. Că personal nu a fost la înălțime – lucrul era lipsit de dubii, dar fusese acceptat ca atare de la început. Firește, înălțimea la care se află ștacheta la un moment dat nu e imuabilă, nu te poți referi la ea ca la un dat etern. Vichi a părut mereu concesivă, dar poate că perpetuarea concesiilor a devenit cu timpul greu de suportat. În acest caz, pretenția lui la franchețe și disprețul față de jongleria cu pretexte răsuflate, apăreau nejustificate, chiar absurde. Vichi i-a menajat orgoliul, ceea ce protagonistele „francheții" nu fac. A evitat franchețea ca să prelungească existența cuplului, căruia îi găsea acum alte valențe și rațiuni. Întrucât Stere nu era convins că Vichi putuse deveni atât de pretențioasă – după ce demonstrase adaptarea la standardele senectuții masculine – se vedea înclinat să creadă mai degrabă într-o coborâre a propriei ei ștachete. Încet-încet, Vichi pierduse apetitul, fapt de asemenea greu mărturisibil, și la urma urmei nici ușor de conștientizat. Poate că stereotipa scuză a indispoziției era

sinceră, așa percepând ea lacunele pe care nu știa să le încadreze corect. Nu era exclus ca Vichi să fi fost până la urmă invadată și de faimosul „complex septuagenar“, de ea însăși decelat, numit ca atare și proclamat dușman periculos. Împotriva lui luptase, săraca, un timp, cu un curaj demn de admirație. Stere însuși simțea uneori ceva confundabil cu respectivul sindrom. Vichi îl definea ca pe o stare de jenă, poate rușine, ca o nedeslușită impresie că „nu se cuvine“ și, în final, ca reprimare a gesturilor de tandrețe. Ea afirmase că cel mai mult sunt expuse acestei maladii psihice (și morale) femeile – fiindcă în tradiția religioasă apar ca vinovate de inducerea păcatului biblic, fiindcă alunecă în grava abatere a prostituției, la care s-ar adăuga faptul că se veștejesc mai repede. Vichi n-a pus capăt definitiv întâlnirii pe teritoriul „mirobolant“, a rărit-o, și nu i-a mai conferit nici pe departe aceeași ardoare.

Abia în acest crah (al propriului declin și al retractilității partenerei) a avut și Stere revelația primordialității și splendorii întâlnirii bărbatului și femeii în erotism. În tinerețe fusese departe de înțelegerea acestui fenomen în complexitatea lui. Percepea erosul prin prisma instinctului tulbure, tiranic și decepționant. Extazul fiziologic desprins de sentiment compromitea iubirea, se compromitea și pe sine. În decursul vieții adulte resursele intelectuale și psihice îi fuseseră deturnate spre combustia profesională și socială. Decenii de-a rândul, șansa atingerii superlativului naturii sale umane s-a pierdut la nivelul micii biologii, fiind ratată în aventuri minore și pasagere. Abia acum, când bateriile solare sunt pe cale de a înceta să funcționeze, dobândește și el limpezimea de cuget și harul necesar perceperii miracolului erotic. Găsea că aceasta este una dintre cele mai profunde și dureroase drame ale omului căzut în senectute (ca într-un

infern). Fantasticul cadou făcut ființei umane este scăpat din mână chiar în clipa când se înfățișează ochilor în toată splendoarea lui. Prin aceasta se produce amputarea personajului biblic: i se răpesc antenele cu ajutorul cărora – după izgonirea din Rai – atingea din când în când condiția paradisiacă. Omul asexuat nu poate fi asemuit decât cu o iască gânditoare, spre deosebire de orchestra simfonică reprezentată de omul complet. Părerea lui Stere era că doar sub acest raport, de recâștigare a întregii zestre cu care a fost blagoslovit la naștere, ar mai fi fost justificată dorința de reîntoarcere la tinerețe. Deși Faust, când își redobândește vârsta de aur, cade din nou în nebulozitatea instinctului primar; cu bateriile reîncărcate, nu face decât să calce peste oglinda imaculată a iubirii și fericirii, spărgând-o în țândări.

23

Plecând la seminarul său din Germania, însoțit de Cecilia, Teodor Vătafu le propusese, lui Stere și Victoriei, să-și petreacă vacanța de toamnă (ca și când ar fi existat așa ceva, pe cea de vară ratând-o din motive de forță majoră) la căsuța din stațiunea submontană unde se refugiau ei vara, în timpul caniculei. Lui Stere îi surâsese ideea și făcuse un drum de recunoaștere (două ore distanță de București). Proprietatea era modestă: o construcție veche, inițial din lemn, cu două cămăruțe și o sală, o curte abruptă pe buza unui deal, aproape sălbăticită, cu pruni neîngrijiți, fără rod și o poieniță miniaturală în fața casei. În raportul prezentat lui Vichi atenuase unele neajunsuri. Apa se aducea de la un puț, ulița, cățărată pe deal, nu fusese branșată nici la conducta de apă, nici la cea de gaze, lumina se stingea din când în când atât ziua, cât și noaptea, în majoritatea timpului cerul rămânea înnorat, slobozind ploi lipicioase, reci. Lui îi plăceau aerul, singurătatea, cadrul de natură neprelucrată – la antipodul urbanismului de care era sătul. Vichi, mefientă, propusese să se ducă la început el singur și, dacă totul va decurge satisfăcător, să-i dea o telegramă (post fix de telefon nu exista, iar celularul nu avea întotdeauna semnal în văgăuna aceea de la poalele munților) ca să-l urmeze.

Stere se aclimatizase binișor. Nu-l deranja decât frigul din timpul nopții; ar fi putut face focul, dar unica sobă,

aflată în camera de dormit, trebuia verificată și curățată. Se încotoșmănea bine și punea pe el, peste pătură, un țol țărănesc gros ca o rogojină. Ziua se cățăra pe panta cu pruni ori bătea străduțele. Cumpăra brânză de la un oier și-și făcea salată din legume locale, cam verzi, fără gust, nu știa de ce fibroase. Nu se hotărâse cum să-i prezinte lucrurile lui Vichi. Un realism crud ar fi demobilizat-o, mai fusese cu ea pe ici pe colo și știa cât de greu suportă lipsa confortului. Dacă edulcora realitatea avea să suporte consecințele, căci în asemenea cazuri Vichi se considera înșelată, se bosumfla și ori înăcrea atmosfera, ori făcea stânga împrejur. Până la urmă, îi transmise adevărul – că administrativ vorbind, condițiile sunt de tip rural, dar că natura e atât de tonică încât merită „sacrificiul“. Dinadins inserase acest ultim cuvânt, ca să împrăștie din capul locului orice iluzii. Probabil Vichi citise telegrama superficial, cuvântul cheie nu-l percepuse cum trebuie, căci veni, totuși (încărcată cu merinde preparate de ea, ceea ce-i prilejui o lungă litanie despre efortul și oboseala la care se supusese). Trăda o viziune ciudată despre „tonicitatea“ naturii, imaginând-o idilic, respectiv cu flori grădinărite, cărări îmbietoare, fructe coapte și, mai presus de toate, cer luminos. Prima măsură fu să găsească o femeie care să pună soba în funcțiune, după care se apucă să facă provizii de lemne, dând iama în livada plină de crengi și tulpini doborâte. După ce a aprins focul, a luat o carte în mână și s-a cuibărit în pat sub țolul greu ca un acoperiș. De plimbări nici nu putea fi vorba, iar să stea prin curte credea că n-are nici un rost. Se dădea jos din pat la masă și pentru nevoi curente, deplasările obligatorii dându-i o stare de spirit de câine rău, deocamdată pus pe mârâială, dar cine știe ce clocind în capul lui. Găsea că toaleta e concepută ca loc de pedeapsă, un fel de carceră militară în care nu aveai nici

unde întinde o mână. Bucătăria era mică, și acolo, pe o bucată de ciment te puteai și spăla. Pentru vară exista un paravan de scânduri în curte, după care Teo și Cecilia făceau „duș“, turnându-și unul altuia apă din cană.

Din clipa venirii lui Vichi, atmosfera reconfortantă în care se învăluise Stere fu alungată. Își mai făcea promenada prin localitate, dar fără chef, într-un loc al minții rămânând de veghe ideea indispoziției permanente a lui Vichi. Privirile ei mustrătoare, de o mutenie corosivă, îl întâmpinau la întoarcere neiertătoare.

Îl apăsa senzația de provizorat, pentru că o decizie lichidatoristă putea veni în orice clipă. Când îl avea lângă ea, după ce mâncau, și seara, în fața televizorului micuț, de fabricație rusească – trebuie să fi avut trei-patru decenii – și cu ecranul plin de purici, stingându-se cam la 5-6 minute o dată, Vichi vorbea numai de jalnica proprietate a lui Vătafu. Dădea vina aventurii chinuitoare în care intraseră pe seama prietenilor lor, și nu propriu-zis fiindcă-i invitaseră, ci pentru spiritul lor primitiv, neglijent, atât de naiv încât să confere unei cocioabe atribut de casă de vacanță. Nu-l punea direct în cauză pe Stere, se subînțelegea însă că și cel trimis aici să verifice funcțiile locuinței fusese un neghiob – chiar mai mare decât proprietarii, căci aceia măcar aveau justificarea vanității. (El ce justificare avea? Să nu-și poată da seama, după o săptămână de probă, că această casă nu poate fi locuită de doi oameni civilizați?) Nu pronunța nici unul dintre cuvintele folosite mai sus, dar tot ce spunea ducea la aceste concluzii, și Stere trebuia să facă urechea toacă, abținânu-se de la un dialog pasibil de a deveni exploziv. Înțelegea că Vichi dorea să se ridice ancora, dar nu la propunerea ei, ci ca urmare a deciziei lui. La un moment dat, Stere luă taurul de coarne:

– Vichi, prin ce se deosebește un român de mijloc de un occidental de mijloc? Nu atât pe plan consumist: mâncăm oarecum asemănător, noi poate mai sănătos fiindcă gătim acasă. De îmbrăcat, ei sunt mai practici fiindcă-și cumpără lucruri de folosință limitată, ceea ce le permite să fie și în pas cu moda. Ne deosebim în mentalitate, a lor fiind mai mobilă, mai puțin închistată, mai neconformistă. Uite, de pildă, în ce privește ieșirea și mișcarea în natură, considerată de medicină antidotul stresului și sedentarismului automobilistic. La fiecare sfârșit de săptămână și în sărbătorile nelucrătoare (au cu duiumul) părăsesc orașul, pleacă în excursie. Care nu au case de vacanță (un fel de barăci, la marea masă a cetățenilor), merg cu automobilul până într-un punct, după care-și iau picioarele la spinare și intră în păduri, coboară pe malul apelor, urcă pe munte. Nici nu se pune problema că e nor sau vânt, că burnițează. Își pun haine adecvate, hanorace impermeabile cu glugă și adidașii ăia ușori, inextricabili, își iau în spate ranița cu strictul necesar și fac zeci de kilometri, oprindu-se doar să admire și să-și ia gustările. Noi nu. Noi ieșim din casă doar dacă tot Universul concură să ne ofere o zi feerică – cer sclipitor, soare mângâietor, temperatură moderată... Și dacă avem asigurările cele mai ferme ale serviciilor de meteorologie că nu va cădea un strop de apă de sus și că nu va fi măcar o boare de vânt. Ăștia suntem: comozi incurabili, pretextiști de forță (inventăm o mie de motive ca să nu ne părăsim cuibușoarele clocite, „locșorul de pe cuptor“), niște dezadaptați pentru care natura e o sperietoare, iar condițiile naturale de viață o tortură. Și măcar dacă la noi acasă am beneficia de cine știe ce facilități ultraconfortabile. Nu, ne asfixiem prin alveole betonate de bloc, doar ca să nu dăm piept cu intemperiile (care nu fac decât să călească) și să ne crutăm bietele picioare betege.

După acest tur de forță, Stere se înfipse în fața ferestrei, încordându-și umerii pentru ca replica, pe care o bănuia tăioasă, să nu-l prindă nepregătit. Dar Vichi nu scoase un cuvânt, ba o auzi cum fâșâie paginile cărții căutând, chipurile, pasajul la care rămăsese dimineață. Mai zăbovi un timp, după care își luă din săliță hanoracul impermeabil cu glugă, și plecă la plimbare.

Pe drum, ocolind băltoacele și zonele prea noroioase, alimentate de ploile revărsate asupra localității cu regularitatea averselor englezești, Stere își propuse să încerce o delimitare mai clară a trăsăturilor de bază care deosebeau firea sa de firea lui Vichi. Ei doi prezentau particularități aflate la antipod, dar fiecare din acestea putea apărea la fel de valabilă – prin urmare nu se constituiau în opoziții de valoare, ci de profil. Voia să le precizeze și să le clasifice, după metoda didactică a lui Teo, fără a le da conotații pozitive sau negative, fără a stabili de partea cui e dreptatea sau care e mai breaz dintre ei. El era înclinat spre aprindere rapidă, ceea ce de multe ori în viață i-a produs neajunsuri. Fie că se bucură, fie că se supără, se ambalează cu toate motorele, zgomotos. Totul participă. Mintea intră în erupție, psihicul e cuprins de valuri emoționale, cotropindu-l cu temperaturi pe care abia le poate suporta. Instinctul îl împinge spre mânie când e lezat, chiar dacă spectacolul nedreptății e doar presupus, sau spre recunoștință când oamenii sunt onești. Generală și răscolitoare este mâhnirea – apărută fără motive decelabile imediat. E drept, scormonește, caută obscurele cauze, nu trăiește indispoziția ca pe un efect al „insondabilului". Nu așteaptă ca fluxul să se retragă de la sine, ține să și-l explice ca mesaj deghizat, viclean al inconștientului. A fost înzestrat cu o membrană vibratoare care receptează, dar și amplifică, având un plus de acuitate. Ar numi asta impulsivitate și, cumva, exuberanță, exprimate

atât în susceptibilitatea recepției, cât și în supradimensionarea ecoului. Procesele se produc zgomotos – cu rezonanță și în interior și în afară. Până și vocea i se încarcă de zgomotul exploziilor. (Tot ce putuse face fusese condensarea furiei în sarcasmul expresiei, dar nu-l fericeau aceste refulări.) Își puse întrebarea: i-ar fi plăcut să înlocuiască această „exuberanță" (tensiunile de plus și minus) cu acalmie, cu înțelepciune impasibilă? Ceva se revolta în el. Ce ar mai fi rămas din personalitatea sa, cum să trăiască fără furtunile ce-l răscoleau și-l primeneau, îl pendulau între extremele vitalității? Îi convenea cum era. Cum simțea curenții oceanului existențial, cum palpita sub impulsul senzațiilor, sentimentelor, gândurilor. N-ar ieși din această piele, nu s-ar lăsa schimbat.

Vichi se simte bine la extrema cealaltă, a imobilității și neputinței de a exulta. Nu-și amintește să o fi văzut bucurându-se din toată inima, răspunzând geniului bun ce a protejat-o prin recunoștință expresă, revărsând entuziasm. Darurile vieții le primește cu placiditate. Nici când e supărată nu clocotește, poate să amenințe, de cele mai multe ori transformându-se într-un nor greu, dens, care atârnă. Își exprimă contrarietatea și revolta când se crede ofensată, și atunci e aspră, metalică, atacând fără reticențe, dezinteresată de urmări. În ea nu cântă ceva în momentele de împlinire, nu plânge ceva când pierde. De altfel, nici la propriu Vichi nu cântă, nu știe dacă are voce sau ureche muzicală ori e afonă. Încearcă arareori să mimeze plânsul dar nu-i reușește; se poate spune astfel că nu beneficiază de una dintre armele redutabile ale femeii. Vichi nu se arată nerăbdătoare, grăbită, e mereu egală în ritmul vieții exterioare. Se întâmplă să întârzie la întâlniri sau vizite; în ultimul moment își aduce aminte să mai facă un lucru minor, să caute ceva de care s-ar putea dispensa. Când făceau dragoste mai des, îl lăsa să aștepte de

două-trei ori mai mult decât ar fi trebuit, împiedicându-se de cine știe ce prin casă, hotărându-se în ultima clipă să se mai bage sub duș. Practic, Vichi nu râde. Există la ea manifestări de acest gen, dar nu sunt propriu-zis râs, ci exclamații ce țin locul puternicelor convulsii prin care se manifestă de obicei jubilația, umorul, simpatia. E rău că Vichi e așa? De ce ar fi? Pur și simplu e alt gen. Stilul acesta sobru, moderat până la nepăsare, sumar în gama exteriorizărilor, uniform și egal, poate fi odihnitor câteodată, în concertul existenței cotidiene. Pe temperamentul unor semeni poate cădea ca un plasture, ca o pomadă sau un bandaj, atenuând șocul stridențelor (atât de frecvente în trăirea contemporanilor). Se află la polul opus lui Stere, iar în ciocnirea dintre cele două direcții – când se produce – el e cel ce-și pune amortizor. Inerția ei se dovedește mai rezistentă, mai puternică decât efervescența lui, și nu numai că-i ține piept, dar i-o și înăbușe, făcându-l să coboare registrul atât în exultare, cât și în nemulțumire sau furie.

Se deosebesc în atitudinea față de fapte și oameni. Stere se pronunță net, pro sau contra. Rar, nici nu poate să numească o asemenea împrejurare, s-a putut menține în neutralitate. Poate când datele erau total neconcludente, dar în acest caz se implică în scormonirea lor, căci nu poate trăi needificat. Se transpune în situațiile prin care trec indivizii, trăind cu aceștia încercările, victoriile, înfrângerile. Televiziunea informează despre tot felul de conflicte între persoane publice – în special politicieni, dar și vedete artistice, sportivi, oameni de afaceri, intelectuali etc. – și Stere le urmărește cu sagacitate până se conturează de partea cui este dreptatea, și atunci, deși gratuit, se constituie în partizan sau adversar. Are fibră de justițiar, nu poate asista pasiv la nedreptăți, nu poate conviețui în liniște pe aceeași planetă cu exponenții

răului, aceştia găsesc în el un adversar neînduplecat, precum ceilalţi, victimele, apărătorul (pe cât de ineficace, pe atât de inimos). Cel mai frecvent are ocazia să-şi manifeste partizanatul sau opoziţia, în prezenţa lui Vichi, la un film – cel ce opune nu infractori şi poliţişti (pe care nu poţi să-i distingi ca lumea unii de alţii), ci oameni obişnuiţi, cu opţiunile lor juste sau greşite. Stere trăieşte cu eroii, şi deşi ştie că are de-a face cu ficţiuni, nu cu deştepţi şi proşti sau frumoşi şi urâţi în carne şi oase, reacţionează (cu deosebire când nu e de acord). Cum se poate numi acest neastâmpăr, nevoia de implicare în vieţile altora, chiar când sunt imaginare? Luare în serios a condiţiei de element component al lumii? Dorinţa de a-şi extinde existenţa, secondând zbuciumul tuturor?

Cât de indiferentă e Vichi faţă de toate acestea, cu ce suverană nepăsare priveşte ea bâlciul social, deşertăciunea lumii, dreptatea şi nedreptatea! Îl ascultă pe Stere cu un fin zâmbet dispreţuitor, de cele mai multe ori într-o tăcere descurajantă, rareori opunându-i, plictisită, una dintre formulele ei stereotipe: „Şi ce dacă?“ sau „De unde ştii tu?“ sau „Şi ce-ţi pasă ţie?“ Comentariile lui pe marginea unor „lovituri de teatru“, la adresa „liniei logice“ a câte unui personaj, chiar o irită, fiindcă n-o interesează nici o logică, ia faptele aşa cum sunt, dincolo de conotaţiile de bine şi de rău, doar ca ciudăţenii ale existenţei. Ilogic i se pare partizanatul. Expresiile ei sunt: „Ai ceva de împărţit cu ei?“, „Câştigi tu ceva din asta?“, „Îţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala“. Raţionament pertinent. De bun simţ. Parcă miroase a individualism, dar în balamucul din jur nu este aceasta conduita salutară?

Poate el e mai dotat în privinţa optimismului – dacă această particularitate o considerăm avantaj sau dovadă de superioritate spirituală. Propriu-zis, nici el nu este un optimist pur sânge, încrezător în steaua sa bună, fanatic

al puterii binelui de a triumfa, adeptul finalurilor fericite, al happy-end-urilor de tip american (acesta nu e neapărat expresia optimismului, ci a facilității regizorale). Mai degrabă are vivacitate, un vitalism care până la urmă naște speranță, un dinamism militant. Nu este un resemnat. Nu încrucișează brațele, doborât de o neputință declarată, sau fiindcă a ajuns la concluzia că așa e mai înțelept. Luptă, nu neapărat convins că-l așteaptă victoria, ci fiindcă are un surplus de energie și detestă starea de inerție. Dar este cu adevărat mai bine dotat decât Vichi?

Pe ea o domină un scepticism amorf. E convinsă că în lume prevalează necazul și nefericirea, nu veselia, bucuriile, răsplata binelui. Aprecierea propriei vieți ca ternă, cenușie, lipsită de lumini se integrează în tabloul general al lumii, unul mohorât, deprimant. În ce privește lupta, pe ea n-o animă atare chemare. A fost și este perseverentă, și-a făcut datoria cu prisosință, dar nu dintr-un impuls natural, ci sub auspiciile unei conștiințe bine educate, ale considerentelor de ordin civic, singurele în care crede. Este adepta atitudinii raționale, nu a elanurilor și subiectivității inflamate, a pretențiilor de portdrapel. Se ghidează după țeluri apropiate, imediate chiar, ce se impun de la sine, și care se pot realiza dacă le închini o voință automată. Concluzia? Lumea e urâtă și rea, abia dacă-i poți smulge strictul necesar, geniul rău e atotputernic și profitor.

Stere pare să aibă în comparație cu Vichi și un plus la capitolul sentimental. Din nou, nu se consideră sentimentalul tipic – omul gata să lăcrimeze, samariteanul dispus să-și dea și cămașa de pe el, să spele picioarele leproșilor. Nu dăruiește flori femeilor, nu fredonează romanțe, nu scrie poezii de amor, nu se îndrăgostește de vedete de cinema. Totuși opțiunile lui în relațiile cu oamenii au la bază un sentiment (cu semn plus sau semn minus). Nu-și

face prieteni decât pe bază de simpatie reciprocă și afinitate electivă. Față de oamenii ieșiți din grila sa morală și caracterologică se ține departe, nesfiindu-se să le facă simțită antipatia, aversiunea în cazuri mai rare. În raportul cu femeile, i-a lipsit marea iubire, dar nici n-a investit sentimente la întâmplare. În tinerețe a riscat o dată sau de două ori și consecințele i s-au părut disproporționate. Avusese eșecuri în adolescență și când investise în prieteni nepotriviți. A devenit prudent, pierzând ceva din pricina acestei rețineri, dar în același timp s-a protejat. La Vichi atitudinea sentimentală se exclude din principiu. Ea își construiește relațiile pe calcul, în care are încredere deplină, deși cu Fane a eșuat. Asta i-a impus nevoia unor socoteli mai minuțioase. Însăși relația lor e produsul calculului. Nu-i va spune niciodată, căci va nega, dându-i replica pe care o și bănuiește: „Ce avantaje avea să-mi ofere relația cu tine?“ O, avantajele! El știe că femeile au contabilitatea lor specială. Stere s-a convins că Vichi nu numai că n-a iubit, dar se află departe de înțelegerea a ceea ce înseamnă iubirea, și e incapabilă să perceapă noțiuni ca subordonarea față de obiectul dragostei, uitarea de sine, pasiunea. Ea nici măcar nu poate mima dragostea, nedepășind o afectivitate de suprafață. Dar simțăminte întunecate poate găzdui, izvorând probabil din starea ei de nemulțumire perpetuă, din convingerea că în viață n-a primit ce merită. Poate cultiva o ranchiună de mare întindere, rezistentă, pentru că are o memorie fabuloasă a celor mai mici afronturi aduse persoanei ei. Simțămintele negative se conservă în ea ca fosilele în pământul înghețat al nordului.

Și în privința capacității de a admira se deosebesc. Pe el îl fascinează frumusețea, în fața căreia cade în extaz. Răsăritul, apusurile, munții, marea, pădurile, fluviile, toamnele, câmpurile înzăpezite îl răscolesc și copleșesc,

îi dau sentimentul evlaviei, al micimii omenești, dar și al privilegiului de a trăi printre minuni. Vichi trece pe lângă acestea ca oarbă. O dată n-a văzut-o oprindu-se, scoțând o exclamație, găsind o expresie cât de modestă sau laconică pentru a preamări frumusețea. Toate fenomenele astrale grandioase, a căror splendoare îți taie respirația, le înregistrează în fugă, ca pe o realitate intrată în banal. E o amputare senzorială, o defecțiune a văzului care nu transmite emoții, doar informații de serie? Poate această ignorare a laturii fantastice din mediul înconjurător l-a ofensat cel mai mult la ea. Ca pe un afront personal. Când îi atrage atenția asupra câte unui efect sublim al porțiunii de Univers ce le cade sub priviri, și ea se uită alb, cu ochi opaci, iar pe fața ei nu tresare nimic, Stere se transformă brusc în idiot. Femeia aceasta are puterea de a-l reduce și pe el la zero. Parcă ar fi un spray, care din câteva jeturi dizolvă și șterge totul, spălându-ți și creierul. Dar nu numai natura o ține Vichi la distanță, minimalizând-o. Și arta. Au avut ocazia să privească împreună tablouri de excepție, să citească aceeași carte mare, să vadă o capodoperă cinematografică. El admiră gălăgios, cu exces de verbozitate, încercând nu numai să definească frumosul, dar, culmea, să-l și explice. Ceea ce pe Vichi o plictisește de moarte, dându-i bărbatului să înțeleagă, prin mijloace foarte economice de altfel, că e ridicol. De regulă tace, dar dacă vorbește se înscrie în opoziție. Scopul pare a fi acela de a-i stinge entuziasmul, de a relativiza calitățile admirate, de a coborî excepția la valoarea comună. Aceeași atitudine are și față de oameni. Când Stere ridică în slăvi o frumusețe feminină, ea-i găsește imediat defecte anulatorii, ignorând că persoana aceea este în admirația publicului larg.

N-o impresionează valorile umane recunoscute. E drept, în această privință el sare peste cal, se pronunță

exclusivist, se dedică total obiectului aprecierii, fiind cuprins de un fel de devotament al admirației. Pune pasiune, ca și când acel ceva sau cineva i-ar aparține, ar avea cu el o relație afectivă. Vichi invers, tinde să niveleze. Nu suportă ieșirile din rând. Parcă ar avea o aversiune specială față de excepții. După ea, oamenii sunt toți la fel, nu există genii și mediocri. A scris unul cărți bune, a făcut altul descoperiri științifice, a luat cutare Oscarul, ei și? Asta e meseria lor, se străduiesc să și-o facă bine. Unii beneficiază de conjuncturi și susțineri, de reclamă, alții au mai mult noroc. Ce atâta tevatură? Oamenilor li se urcă la cap. Mai multă modestie! Uneori reușește să convingă cu această teorie a moderației și respectului egal. Sunt anumite cazuri speciale în care pare să aibă dreptate. Dar ce să facă Stere? Rămâne același admirator fanatic al excepțiilor, al frumosului în orice ar fi încorporat, un fan al talentului și inspirației, intrând cu Vichi într-un conflict ireductibil, doar atenuat, înăbușit prin eludarea prilejurilor de ciocnire.

În confruntări ea are atuuri majore. E geometric imperturbabilă, speculativă, el intempestiv, logoreic, făcând abuz de argumente. De la emotivitate i se trage neliniștea exprimării, elocvența sinuoasă, uneori aparent incoerentă. În tinerețe era timid, se angaja anevoie în dispute, când expunea o idee riscul de a nu o putea explicita cum trebuie îl absorbea mai mult decât înlănțuirea argumentelor. Resturi din acest reflex i-au mai rămas. În străfunduri sălășluiește un anumit complex, găsind oamenilor, în timp ce se întreține cu ei, un ascendent de experiență, prestigiu, informație, tupeu. Oricât i-ar disprețui, nenorociții de tupeiști reușesc să-i spargă garda, să-l descumpănească, să-i anuleze superioritatea. Dispune de argumente incomparabil mai elevate și categorice, dar le pierde pe drum, în timp ce tupeistul, cu

verva lui artificială, cu umorul lui impertinent și găunos, lasă impresia că l-a surclasat. Anumite lucruri nu le poate face, cum ar fi afirmarea pe șleau a adevărului dur, uzarea de toți așii pe care-i ține în mânecă, punerea punctului pe i dacă acest punct e prea violent ș.a.m.d. Se jenează. În contrast, Vichi este de o liniște încremenită. Nu are niciodată emoții, nu se abate, nu se poticnește, nu poate fi surprinsă (chiar de eventuale dezvăluiri care o vizează). N-o s-o vadă nimeni respirând mai precipitat fiindcă a devenit nesigură pe ea. Când poziția ei e slabă, bravează, când se vede încolțită, râde în batjocură, cu un aer învingător. În dispute, Stere n-a văzut-o cedând, recunoscând că dreptatea e de partea interlocutorului, însușindu-și măcar o părticică din opinia celuilalt. Ai zice că e grozav să dispui de un asemenea avocat, să te bizui pe un atare partener în confruntările hotărâtoare cu terții. Dar când descoperi cât de precară e pledoaria, când dai de golul existent în vehemența cu care te susține, parcă îți vine să te lași păgubaș, să renunți la presupusul avantaj.

Vichi nu face risipă de explicații. E laconică, uzează de formule gnomice extrase din limbajul popular sau din străvechi înțelepciuni medicale. Pe când profesa medicina trebuie să fi lăsat o impresie grozavă pacienților cu limbajul ei concentrat, lapidar. Bolnavilor nu le place vorba lungă, n-au încredere în trăncăneala redundantă a medicilor limbuți. Cu cât insistă, repetă, revin la ce-au mai spus, cu atât inspiră mai puțină siguranță. Se impune medicul sigur pe sine, definind concentrat, odată pentru totdeauna, și ce a constatat și ce trebuie făcut. Când îți comunică ceva, mai ales când relatează ce s-a petrecut în absența ta, sau ce a fost însărcinată să-ți transmită, Vichi practică o adevărată avariție explicativă. Dă impresia că nu intră în amănunte fiindcă acele amănunte sunt minore,

irelevante, și dacă tu le aștepți, dorind să te delectezi cu ele, nu ea e omul care să se preteze la atare pălăvrăgeală. Ți-a spus esențialul, completează tu golurile, cu propria fantezie. De ce? Nu ține minte? Nu vrea să se obosească? Nu-i place să se transforme în crainic? Stere bănuia că zgârcenia vine din refuzul aprioric de a-ți face plăcere. Posibilitatea ca tu să te bucuri nu-i dă nici o bucurie. Mai degrabă îi place să te priveze de ceva. Este la ea o reținere de a dărui dinlăuntrul propriu.

La Stere e invers. Dacă transmite ce a văzut sau auzit, până nu epuizează tot bagajul informativ, nu se lasă. Nu redă numai conținutul obiectiv, îți face cunoscută și propria subiectivitate, oferă interpretarea materialului. Pe unii îi captivează verva reportericească, pe Vichi o agasează și, la un moment dat, când se consideră edificată, întrerupe recepția. Stere nu se comportă astfel numai în calitate de reporter, la fel procedează și când expune o idee proprie. Are o febrilitate a excavării zăcământului, pe care Vichi o taxează ca anormală. Stere trăiește, într-adevăr, un fel de beție în explorarea și împrăștierea a ceea ce întâmplarea a făcut să se găsească în sine, crezând că aceasta interesează ascultătorii, le e de folos. Această bucurie a risipei s-a trezit și s-a dezvoltat în el când a început să predea la facultate. Studenții îl ascultau fiindcă simțeau jetul lui darnic ieșit din cea mai strictă intimitate a gândirii, oferit în uitarea totală a simțului proprietății. Acest „tic“ (așa-i spune Vichi) s-a extins asupra modului general de a fi.

În nevoia „exprimării integrale“, Stere depășește și limita secretului personal. Vichi l-a întrebat odată: „Dar tu nu poți să ții anumite lucruri numai pentru tine? Cine te obligă să te tot destăinui? Să divulgi ceea ce ți se întâmplă?“ „Desconspirarea“ înglobează fapte, scene, personaje. Abisalul nu intră aici. Vichi nu spune că e

vorba de o sinceritate exagerată, ci de limbarița omului botezat „farfara“, în care nu poți avea încredere fiindcă orice taină i-ai încredința, se dă de gol (te dă și pe tine). Aversiunea lui Vichi față de acest mod de a fi – la antipodul ermetismului ei, al cultivării enigmei (unele nemeritând acest nume, fiind neclar de ce trebuie ferite de ochii lumii) – e atât de mare, încât în loc să exploateze transparența totală a lui Stere, i-o interzice. Probabil la mijloc e și altceva, dezagrementul de a se compara mereu pe acest plan cu bărbatul. Dar ea nu pune în discuție ideea de sinceritate, ci viciul neconfidențialității.

Stere ajunsese în afara localității, la un rambleu de cale ferată pe unde trenul urca spre stațiunile de pe Valea Prahovei. Pe șoseaua udă treceau camioane vechi, zdrăngănind din încheieturi, căruțe hodorogite cu câte un cal jigărit. Dinspre munte se ridica un nor vânăt ca o spinare de balenă și localnicii spuneau că aceștia aduc ploaie rece, deasă. Făcu stânga împrejur. Mersese, cufundat în gânduri, mai bine de două ceasuri. La întoarcere părăsi șoseaua și o tăie pe scurtătură. Locuitorii erau „cioclovari“, cum li se spunea pe vremuri corciturilor de țărani și târgoveți. Cei mai înstăriți își renovaseră casele și puseseră la intrare table mari vopsite țipător pe care scria: „Pensiune“ și dedesubt „de 3 stele“.

Își aduse aminte de metafora prin care optimiștii și pesimiștii se definesc după felul cum numesc sticla sau paharul: pe jumătate pline sau pe jumătate goale. La el, primordial era plinul. La Vichi golul. Ambii se refereau la același lucru, doar prioritatea dată părților egale fiind diferită. Aceasta semnifică viața însăși: pe jumătate bună, frumoasă, pe jumătate rea, urâtă. Felul cum percepem întâietatea părților componente determină starea de spirit în care trăim. Opțiunea în apreciere are legătură cu ceea ce poartă numele de energie pozitivă și energie

negativă, și care marchează poziția și înrâurirea omului pe pământ. Când în cuplu cele două energii se resping, dau naștere unui câmp gravitațional în care și premisele se anulează.

24

Domnul Jean îl rugă pe șofer să încetinească.

– Vedeți? li se adresă celor din mașină. Pe dealurile astea teșite a fost via IAS-ului. O sută de hectare. Au scos-o, netoții! Le stătea în gât. Își pierduseră mințile. Acuma pasc pe-acolo câteva oi. Numai roșioară era! Făceau un roze excepțional, cam ca Matheus-ul portughez, dacă ați băut careva. S-a mai încercat în sudul Olteniei... ăla e slab. Vin de nisip, se bea în anul respectiv. Ăsta avea...

Domnul Jean dezvoltă pe larg tema rozeului de Viișoara sub toate aspectele enologice. Ilie, frate-său, inginerul viticultor de la al cărui deces se împlinea un an, pusese via cu decenii în urmă. Strânsese roșioara de prin toată Câmpia Dunării. Despre vinul fratelui său, pierdut pentru vecie (și unul, și altul, făcu el un calambur deplasat), stau martori oamenii mai bătrâni din comună. Și Anabela care, deși nu e băutoare, are în privința vinurilor un gust... Anabela dădu aprobativ din cap, îngăimând câteva cuvinte ca mărturie în favoarea depoziției soțului.

Vichi îl pusese în gardă pe Stere: Anabela trecea în ochii observatorilor superficiali drept autoritate în materie. În realitate era complet străină de domeniu. Poza. Sora ei ar fi fost mai bună în actorie decât în muzică. Arbora un surâs cu semnificații, sugerând că știe mai multe decât era dispus domnul Jean să divulge. Nu făcea decât să-și înmoaie buzele în licoare, dar această reținere

îi avantaja mina „inspirată“. Nici pe la mese abstinența ei nu producea suspiciune, știut fiind că marii degustători nu beau. Făcea față inclusiv în conclavurile profesionale, unde alcoolul era zeitate. În turnee se organizau chefuri și nu li se putea sustrage. Deși nu punea gura pe alcool, colegii nu-i reproșau, pentru că starea ei de spirit nu distona. Tonusul era același, și de fervoare, și de melancolie, și de euforie. Nu avea crisparea seacă a trejilor rătăciți printre băutori, nu credea (sau nu lăsa să se vadă) că le e superioară; se integra registrului psihic al narcotizaților. Avea și ea drogul ei: euforizantul sexual, plăcerea de a se ști dorită, de a fi în centrul atenției galante.

Despre fratele domnului Jean, mai mare decât acesta cu 10 ani, Stere știa puțin. După intrarea în onduleurile deluroase ale Câmpiei Române de nord, personalitatea lui fu evocată de enolog în contextul deprimant al decăderii viticulturii românești. Crease aici, pe loc gol, o podgorie cu unul dintre cele mai originale soiuri românești, având tradiție doar în practica micilor podgoreni de câmpie. Fusese numit director al IAS-ului și îl ridicase la rangul de întreprindere model. „Răsturnarea“ îl găsise și în postura de membru al Marii Adunări Naționale. Pigmeii invidioși l-au declarat ceaușist și l-au destituit. Omul s-a retras în căscioara sa din Viișoara, cu o pensie de rândaș, trăind de unul singur, cu sănătatea șubrezită. Soția i se prăpădise cu câțiva ani înainte, iar fiul, inginer electronist, și-a găsit plasament în Statele Unite. Domnul Jean nu-i băga vină băiatului că a plecat, se speriase de atmosfera din țară, mai ales de soarta rezervată tatălui în noul regim, dar la evenimentele ulterioare nu făcuse față onorabil. După infarct, Ilie n-a mai fost în stare să se descurce. Domnul Jean a vrut să-l aducă la București, dar el nu voia să împovăreze pe nimeni. A intrat la azilul de bătrâni din comună (întâmplarea a făcut să existe aici un

asemenea stabiliment). Unde mergeau acum, pentru pomenirea de un an, a fost sălașul lui. Fiul a venit după moartea tatălui, *după,* sublinie domnul Jean cu un gest orizontal al palmei, nu *la* moartea acestuia. A venit să lichideze bunurile.

Dându-și seama că mai mult pentru uzul său făcuse domnul Jean succinta recapitulare biografică, Stere se crezu îndatorat să pună câteva întrebări formale. Enologul își concentră apoi atenția dincolo de fereastra mașinii, fiindcă intraseră în comună.

– Undeva pe partea stângă, la o poartă mare de fier, instrui el șoferul împrumutat de la Academia Agricolă. Acolo, acolo! Claxonează, o să-ți deschidă.

Nu apăru nici un semn de receptare a semnalului de după porțile de fier acoperite cu vopsea verde, scorojită. Intrarea era străjuită de un scaun rulant, din care un bătrân în halat roșu le făcu semne amicale. Domnul Jean își lăsă companionii în curte și se duse la administrație să descâlcească ițele birocratice.

Anabela fusese la înmormântare. Vremea – explică ea – era atunci urâtă, căzuse lapoviță. Asistaseră la o scurtă slujbă religioasă, împărțiseră pachete la cimitir, lăsaseră bani la azil și se grăbiseră să plece. Și acum era rece, tulpinele arborilor desfrunziți se înnegriseră de ploaie, pereții vechi ai clădirilor se îmbibaseră cu apă, dar cerul, de un bleu pal, arăta curat.

Domnul Jean apăru însoțit de un bărbat în haine de oraș și o doamnă țigănoasă, cu părul scurt, cu mâinile afundate în buzunarele halatului alb. Administratorul azilului și doctorița șefă (nu avea în subordine, de fapt, decât două-trei asistente și câteva infirmiere) – cum reieși când se făcură prezentările (postul de director rămânea vacant de câțiva ani). Practic nu se întreprinsese nimic, deși domnul Jean se întreținuse de câteva ori cu ei la telefon.

Era cătrănit, dar cei doi garantară că totul va decurge în cele mai bune condiții. Stere se amuza. Recunoștea clasica neseriozitate a aranjamentelor telefonice, ușurătatea cu care oficialii noștri se angajează, promit și uită pe loc. Se depărtă ca să se scuture de acest haz deplasat (și el specific național, își dădu seama). Triumfă până la urmă, în practica lucrurilor, spiritul elastic, exersat în improvizații, al micilor autorități. În mai puțin de trei sferturi de oră bucureștenii avură la dispoziție sala de festivități (o odăiță pavoazată cu lozinci inspirate din Constituție), un grup de „colegi“ de-ai răposatului și infirmiera însărcinată să servească la masă alimentele aduse cu mașina. După încă un sfert de oră preotul comunal își potrivea și el patrafirul, începând pomenirea. Stere își concentră atenția asupra titularilor casei de senectute, din mijlocul cărora cu un an în urmă fratele domnului Jean plecase pe ultimul drum.

Cel care luă inițiativa dialogului cu pensionarii fu, așa cum se și cuvenea, domnul Jean. Intră în vorbă cu o bătrânică și aceasta, când oaspetele i se adresă, simți nevoia să se ridice în picioare, abia aliniindu-se și așa celor așezați pe scaune. Trebuie să fie, își zise Stere, cea numită mai înainte de doctoriță Pitica. Parcă trecuse printr-o implozie, din cauza căreia alcătuirea fizică i se prăbușise înlăuntru.

– Dumneata ai fost anul trecut la înmormântarea fratelui meu? o întrebă enologul, ca un cuvânt introductiv la discuția pe care voia s-o închege. Bătrâna cu fața smochinită zâmbi amabil, ca și când un necunoscut i-ar fi făcut curte. Nu, nu mersese la cimitir. Îi păruse rău, fusese răcită și asistenta o sfătuise să nu iasă din casă. În schimb, îi cususe pânzuiala (Stere nu știa la ce se referă), cum îi cosea și ciorapii, și tot ce i se întâmpla să i se rupă. La rândul lui, domnul Ilie îi aducea când și când napolitane

luate de la chioșcul de alături. Administratorul lămuri că fusese croitoreasă, lucrase pe vremuri la fabrică. Ei îi plăcu discuția și dezvălui că se născuse în Basarabia. Părinții avuseseră stare, dar în 1940 fugiseră, pierzând totul. Se măritase, se stabilise la Curtea de Argeș, lucrase la fabrică, iar când soțul se prăpădise, lăsând-o cu doi copii... Aici povestea se opri, căci infirmiera îi pusese salată orientală și o așeză cu blândețe pe scaun. Preotul ridică păhăruțul de țuică spunând „Să-i fie primit“ și toți murmurară ducând băutura la gură.

Stere observă că bătrânii mănâncă moderat, dovadă că nu erau flămânzi. Cel din stânga preotului se uita țintă înainte, ca și când ar fi avut ceva presant de comunicat.

– De ce n-o mânca cel de colo? – îl întrebă pe administrator – parcă vrea să spună ceva. Nu, nu voia să spună nimic, află. Bietul om era orb. Și nu de mult, a orbit în azil, nu e încă obișnuit cu invaliditatea. În mediul obișnuit, la cantină, se descurcă, aici îi e frică să nu împrăștie mâncarea, să nu se murdărească. Află și cum îl cheamă și se grăbi să-l apeleze, ca măcar să-i dea o justificare că nu mănâncă.

– Domnu' Vasilică, i se adresă, n-ați încercat să vă operați la ochi?

Bătrânul întoarse capul spre el cu o repeziciune de viezure. Răspunse ceva, dar într-un fel bolborosit și Stere nu înțelese. Administratorul simți de datoria lui să traducă.

– Zice că tocmai de la operație i s-a tras. Apoi vorbi în numele orbului. A fost tratat superficial, nu i s-a stabilit bine diagnosticul, mai ales stadiul bolii. Operația era contraindicată și i-a luat vederea.

Dar orbul abătu discuția de la persoana sa, socotind că nu se cuvine să fie în centrul atenției la parastasul domnului Ilie.

– Eu cu domnu' director – interveni cu energie vocală crescută, deși tot deformând vorbele, căci se loveau de buzele sale groase – am lucrat înainte. Am fost tehnician la vie. Când ne-am reîntâlnit aici, vă rog să mă credeți, am plâns. Nu-mi venea să cred că un om ca domnu' director vine la azil. L-am ajutat cât am putut, nu orbisem, că dânsul n-avea voie să ridice nimic.

Vichi voi și ea să știe dacă alți foști colaboratori de la IAS îl vizitaseră pe Ilie la azil, și înainte de a-i răspunde, orbul o întrebă dacă e soția fratelui domnului director (mă confundase cu domnul Jean). Nu, nu veniseră. IAS-ul închiriase pământul, dăduse oamenii afară și se desființase.

Între timp, infirmiera aduse sarmalele încălzite la bucătărie și în asistență se produse un mic freamăt. Se turnă în paharele colorate ale azilului vinul adus de domnul Jean și atmosfera începu să se încălzească, dezmorțind trupurile și dezlegând limbile. Ridicând paharul, preotul, un bărbat voinic, tânăr, roșu la față ca un măr domnesc, rosti din nou formula sacramentală, stârnind un gest ambiguu din partea azilanților. Înainte de a se înfrupta din bucate, unul dintre bătrâni, cu trupul noduros, diform, sugerând forță, cu veșminte peticite dar curate, puse demonstrativ paharul jos și împinse farfuria ca pentru a-și face loc. Voia să spună că mai presus de crăpelniță, oricât de ispititoare, la el stau principiile.

– De ce, întrebă cu vocea țipată, articulând prost silabele – doctorița spuse că e gângav, dar nu din naștere, ca urmare a unui accident cerebral –, de ce nu se iau măsuri împotriva fiilor care-și gonesc părinții? Ca un avocat din oficiu, cită trei cazuri. Primul, al femeii pitice. Nora o gonise din căsuța ei, pe motiv că-și deschide prăvălie. Într-o situație asemănătoare era doamna Căpățână, și arătă altă femeie din grup, despre care administratorul îi șopti lui Stere că fusese la viața ei o frumusețe, în azil

spunându-i-se și acum Frumoasa. În timp ce vocea stridentă, poticnită, alunecând în falset, a avocatului improvizat, făcea cunoscut dosarul doamnei Căpățână (administratorul șopti că fiul îi vânduse casa de la oraș și o adusese la țară, dar murise repede și o lăsase pe mâna norei, care o vârâse în azil), Stere o cercetă pe Frumoasa. Obrazul ei, cu un oval grațios încă, croit parcă din hârtie albă, fusese boțit ca și când cineva îl purtase în buzunar vreme îndelungată. După călcătura maxilarelor se vedea că-i lipsesc dinții, dar pe buzele lipite flutura un zâmbet de prințesă rănită, iar ochii aveau o căutătură visătoare, de milă adâncă. Asculta distrată ce se spunea despre ea, și nici cea mai slabă urmă de înverșunare sau ură nu flutura pe chipul ei de floare veștedă, decolorată. Nu scoase nici un cuvânt, privind dincolo de cei de față. Avea nouăzeci de ani!, după cum li se aduse la cunoștință. Protestatarul peticit și gângav, despre care cineva spuse că a fost hamal la o întreprindere de extracție a petrolului (prin urmare cărase țevi de fier și betoane cu umărul lui masiv și diform), trecuse la altă victimă a cruzimii copiilor, și ea de față, pe care în lipsa altui indiciu Stere o numi Bărbata. Avea o față aspră, dreptunghiulară, și bărbia invadată de tulee albe. Hamalul chiar asta spunea, că rămasă fără soț, muncise ca un bărbat, arând și semănând pământul, crescând copiii, întreținând familia, până când o boală de cap îi luase memoria. Uita, nu te mai puteai baza pe ea, deși rămânea aceeași vajnică muncitoare. Fiul se prefăcuse că o ia la el, dar după câteva luni o băgase la azil. Gângavul nu trase nici o concluzie; dând din cap aprobativ la ce spusese, se apucă să mănânce. Își făcu și orbul curaj și, după ce pipăi în farfurie cu degetele, înfipse furculița într-o sarma și o duse la gură. Domnul Jean îndemnă infirmiera să le mai toarne oamenilor vin. Unul, cocoșat de grăsimea otova ce-l învelea, obiectă că la

vârsta lor vinul se bea cu măsură. Avea o voce stinsă și o vorbă leneșă, oscilând parcă între somn și trezie. Doctorița spuse că are reumatism avansat la încheieturile picioarelor și se mișcă greu. Stere îl boteză în glumă Oase în Burtă. Bărbata rămăsese cu mâncarea în gură, dusă pe gânduri, și la un moment dat, când se făcu puțină liniște, își ridică vocea cu smerenie.

– El nu e băiat rău. Și nici ea, că m-ar bate Dumnezeu. Dar dacă eu am acu boala asta, mai mult îi încurc.

Musafirii de la București și autoritățile azilului dădură din cap înțelegători, și ea păru mulțumită. Își luase o piatră de pe inimă, nu se putuse împăca nicicum cu ideea că fiul îi fusese vorbit de rău.

– Țin la copiii lor, indiferent ce le-au făcut, sublinie administratorul. Și cel care i-a înfierat aici a ajuns la azil tot în urma unui conflict cu fiul și nora. Nu l-au gonit, e drept, a plecat de bunăvoie. Dar nu-i plăcea cum se uitau la el când își cumpăra țuica zilnică sau când rămânea mai mult în pat, în odăița lui. N-a îmbătrânit, spune, ca să-l comande copilul.

Parcă pentru a confirma spusele administratorului, Gângavul o rugă pe infirmieră să-i ia paharul cu vin și să-l dea altcuiva, lui, dacă se poate, să i se mai toarne țuică, fiindcă dacă tot bea, lui țuica îi place. Domnul Jean îi turnă personal în păhărel, așezând apoi sticla de jumătate în dreptul său. Terminând sarmalele, unii dădeau semne de plecare, dar domnul Jean le spuse că mai e un fel. Nu friptură, fiindcă oricum ar fi preparată, tot greu de ros e. Făcuseră chiftele marinate. Când începură să mănânce, bătrânii scoaseră exclamații de satisfacție. Nici unul nu avea mai mult de doi-trei dinți în gură. Oricât de bună ar fi mâncarea pe care o dai bătrânilor, gândi Stere, dacă n-au cu ce s-o roadă, rămâne în farfurie. Preotul gustă și el, după care se ridică, făcu semnul crucii, se înclină și

se retrase. Vichi se miră cât de tăcut fusese, și doctorița o informă că așa e el, scump la vorbă, dar săritor. Confirmă o femeie, lăudându-l că o ajută în daravelile ei. Femeia se judeca de câțiva ani cu frații, care o excluseseră de la împărțirea averii. Când trăia, cel mai mult se bizuise pe domnul director. Răposatul îi scria cererile cu mâna lui. Stere o boteză Oficiala, întrebându-se dacă frecventarea instituțiilor publice este expresia unei nevoi reale sau doar a plăcerii de a contacta persoane sus-puse. Domnul Jean văzând că Oase în Burtă a rămas cu paharul plin, voi să știe de ce nu bea. Bătrânul lămuri, cu vorba lui leneșă, că nu-l ține capul. Și un degetar dacă bea îl apucă amețeala, îi vine rău de la stomac și îi bate inima.

– Mi-ar plăcea să beau, dar dacă nu pot!

Probabil că cerul s-a acoperit, se gândi Stere, văzând cum încăperea se cufundă în clarobscur. Bătrânii se îndepărtaseră oarecum în zarea plumburie a odăii. Lumina împuținată le venea din spate. Moleșiți de mâncare și băutură, începuseră să vorbească între ei cu voci scăzute. Pitica se ridicase în picioare și-i spunea ceva Gângavului, ținând mâna ei de copil pe umărul grosolan; el scutura din cap neconvins. Părea cel mai colțos și lipsit de maniere. Probabil că mieunatul de pisică rebegită al Piticii îl irita. Oase în Burtă îi arăta Bărbatei un calendar de mână, indicând cu degetul ceva. Ea urmărea tăcută, obrazul ei pătrățos părând mai masculin decât fața lui rotundă, semănând cu un dovleac fleșcăit. El, docil ca un lucru de duzină, ea o mască a voinței în care expresia fusese tăiată, precum sforile unei marionete. Orbul, îmbrăcat într-un veston vechi, ponosit, pus peste flanela de lână seină, pipăia scaunul de alături, întors spre Oficială, ca și când ar fi vrut să se asigure că mai e acolo, deși îi auzea vocea. Căscă îndelung, cu toată gura, ca un dulău plictisit, dornic să se tolănească. Izolată în

solitudinea ei luminoasă rămânea Frumoasa. Se rezemase de spătarul scaunului, cu ceafa pe marginea lui, și privea în neant; peste buzele lipite trecea o umbră mișcătoare. De ce era atât de melancolic destrămată? Unicul fiu îi murise, schimbase orașul cu aceste ziduri putrede ale unui fost conac dezafectat, îi era greu să intre în simțirea țăranilor și a țărăncilor lângă care agoniza. Doctorița îi spuse domnului Jean că bătrânii trebuie să-și ia medicamentele și, după cum se vede, cad din picioare.

Domnul Jean le mulțumi că veniseră să cinstească memoria fratelui său, ca și pentru prietenia pe care i-o arătaseră cât fusese printre ei. Le ură sănătate. Stere îl sfătui să se ducă la ușă și să le strângă mâna la toți, ceea ce enologul făcu plin de emfază, cordial cu bărbații și galant cu bătrânele mirate de atâta cinste, cu excepția Frumoasei care, pentru prima dată, zâmbi cu adresă precisă.

25

Administrația blocului se găsise să repare instalația de încălzire centrală tocmai când iarna începea să se întețească. Se simțeau asediați de ger ca de o armată de ocupație; aceasta nu-ți interzice să ieși pe stradă, dar preferi să stai după ferestre, aruncându-ți privirile, nevăzut, pentru a-i cântări adversitatea. Încălzeau puțin caloriferele după-amiaza și în timpul nopții, cel mai frig fiind dimineața, la sculare. De aceea Stere întârzia în pat aproape tot atât cât și Vichi. Lua o carte și citea, căldura așternutului fiind ambianța cea mai plăcută, dar cititul nu-i pria; punea cartea jos și se lăsa invadat de gânduri. După câteva zile, cu o curiozitate de cercetător, se întrebă la ce se tot gândește atâta. Nu examinându-se ca un caz particular, ci în calitate de prototip al bărbatului cu ani mulți, al omului de sex masculin albit, cu fața ofilită (mai mult asprită decât ofilită), etalând o rugozitate dacă nu fiziologică, cel puțin de expresie, cu pasul lent, împuținat la trup (umerii, parcă, mai îngustați) dar păstrând o anumită semeție a siluetei. La ce se gândește bărbatul ajuns cronologic în anticamera morții, dar cu un depozit de energie încă negolit? Dacă mai avea sau nu de trăit (în sens biologic) nu putea ști, dar modul de a-și consuma prezentul „incomensurabil“ (cum e orice prezent, cu doza lui mică și concentrată de eternitate) începea să-l obsedeze. Prin urmare, ce soi de gânduri asaltau un asemenea om lâncezind în

căldura așternutului de dimineață, nepresat de nici o obligație, de nici o autoritate, fără program, meditația revărsându-se asupra lui sau emanând din el liber, în virtutea metabolismului spiritual spontan.

Iată un gând pe care reuși să-l separe și să-l urmărească în evoluția lui pletorică, antrenând ca un fluviu alte idei întâlnite în cale și ducându-le spre un liman. Cu o zi înainte i se păruse că bate cineva la ușă și deschisese; nu bătuse la ei, ci la alt apartament de pe palier. În cele câteva secunde cât ținuse ușa crăpată, înregistrase pe retină imaginea unui cap de femeie tânără (mai degrabă de vârstă mijlocie) aflată într-un grup. De ce reținuse aparatul său optic acel chip, developat apoi de câteva ori în laboratorul psihic? Avea ceva specific, și care putea face din el un simbol? Obraz oval, lăptos, zâmbet echivoc, bucle castanii prin care se strecura lumina, nas fin, arcul unei sprâncene și evantaiul genelor de care se agăța pânza de păianjen a privirii. Da, își zisese, aceasta e femeia. Brunetă sau bălaie, cu obrazul prelung sau sferic, tunsă scurt, cu plete sau codițe, fardată, naturală, veselă ori melancolică, tăcută sau gureșă – în esență astfel se întipărește ea, ca imagine, în mintea bărbatului, stârnind tot felul de impresii, impulsuri, dorințe, energii latente. Prin urmare, chipul întrevăzut fulgurant, într-o iluminare de polaroid ultraperfecționat, conținea ceva reprezentativ, o sinteză a genului, simboliza portretul generic. Plecând de la acest exemplar se putea ajunge la o definiție a ansamblului. Ca urmare, își puse întrebarea: Ce exercită atracție în chipul și ființa femeilor? Și ce stârnesc în conștiința și subconștientul bărbatului reacțiile pomenite? S-au clasificat vreodată, în mod aprofundat și precis, într-o ordine cât de cât coerentă, trăsăturile specifice ale acestui personaj glisant și volatil? Se prinde o părticică a cozii cometei, dar fastuoasa dâră în integralitatea ei, cometa însăși,

cea care produce uimirea, încântarea, impulsul de a alerga după ea, reveria ulterioară, de neuitat, asta nu!

Pornind de la portretul care-i reținuse atenția, ca și de la infinitatea portretelor a căror urmă luminoasă trecuse sau zăbovise prin el, de la experiența unei vieți destul de lungi, ce-ar putea spune el la acest capitol, în afara banalităților bătătorite, a locurilor comune livrești, a terminologiei de largă circulație? Că femeia are un boi care perpetuează la maturitate drăgălășenia pruncului? În conștientizarea și manipularea dulceții infantile (până la dimensiunea perversității) stă forța de atracție a genului feminin? Sau în ceva mai complex și rafinat, pe care nu-l aduce din copilărie, ci îl fabrică atunci când i-a venit sorocul, și când începe iradierea nucleului fierbinte ca un soare? Din ce surse ascunse vine promisiunea de alinare și alintare, dezmierdare, copleșire și potopire, de transmitere a bucuriei de viață, a plăcerii de a fi viu și a sorbi nectarele vitalității? De unde, de neunde, aceasta semnalizează privirea și surâsul femeii, langoarea ei.

Chestiunea e alta, își spuse Stere, și anume câtă acoperire are acest magic alfabet? Ce este veridic în rafinatul limbaj, cu deschidere de imaginabilă și inimaginabilă perspectivă? A încerca să descifrezi acest hieroglif în sens detectivist, e un nonsens. Pe de o parte, însăși nevoia de verificare e lamentabilă, ca și când ai pune în dubiu soarele, fiindcă o dată strălucește și altă dată se ascunde, sau marea, pentru că în splendoarea ei înghite și vapoare. Pe de altă parte, prin aceasta te privezi de frumusețea vieții, suspectând-o că e înșelătoare, în timp ce asta e ea, chiar asta: iluzie feerică și, totodată, realitate crudă. Elementele contradictorii ale firii sunt născute în unitate și simbioză, și aceasta le face fascinante și tragice.

Harul de a plămădi și naște prunci pune pe portretul femeii și pecetea măreției. Și cum n-ar face-o forța

germinativă, efortul laborios al trupului de a desăvârși făptura altor oameni, nașterea vieții din viață! Sub sânul femeii, în bărbat se trezește și se amplifică chiar bărbăția, iar în genunile ei își reamintește instinctual condiția din care a plecat. Stere vedea maternitatea ca o nemărginită caritate, ca iubire și milă. Hărăzită să reverse gingășie, căldură, infinită afectivitate, femeia nu-și epuizează rezervele în actul matern, le constituie într-o virtute constantă. Uneori, se gândi, căpătăm din prima clipă o încredere nemărginită în pereche și ne încredințăm ei cu toate tainele și complexele (ca unui seif în care îți adăpostești nu numai aurul, ci și înscrisurile prețioase).

Era conștient că se află sub înrâurirea unui flux idilizant, că practică o artă a encomiasticii, dar convins și că aceste atribute nu sunt fantasmagorice, contribuind în doze variabile, în combinații neașteptate la acel aliaj al genului, în apropierea căruia bărbații își găsesc fericirea ori se dezintegrează. Stere știa că fizionomia femeii este bântuită și de jocul viclean ce cheamă și respinge, promite și anulează, oferă și refuză. De reflexele flăcării ce se aprinde și se stinge, a combustiei care parcurge toată paleta arderii și a răcirii – fenomen produs în condiții misterioase, dar ridicat la pătrat de prezența bărbatului în calitatea lui de catalizator chimic. Toate femeile execută acest ritual, dar repetabilitatea nu micșorează efectul obținut de fiecare în parte. Se împărtășesc dintr-un tezaur comun, dar multiplicatul se bucură de vraja globală a multiplicatorului. Privitorul știe că în fiecare copie e aceeași pastă și aceeași electricitate a viului.

Aceasta reuși Stere să fixeze în minte, răspunzând anostei și atât de uzatei întrebări: „Ce au ele de atrag?“ Toate acestea le receptează bărbații în clipele lor de curiozitate, cvasiluciditate, chiar turmentație? Sunt toți conștienți de fenomenul respectiv sau acționează ca

somnambulii sub forța magnetismului? Indiscutabil, darul percepției îl au toți, mai lămurit sau mai confuz, rațional sau instinctual, profund sau la suprafață. Dar rămânea deschisă dilema de la care plecase: era el îndreptățit să mediteze asupra acestui subiect? Și în ce calitate? Aceea de prototip al masculinității care pleacă steagul, se pregătește de depunerea armelor și intrarea în criptă? De individ obosit, decepționat de un trecut mediocru? Cum de intrase în atenția lui această ecuație, care îi fusese indiferentă întreaga existență? Parcurgea încă o criză a masculinității? Îi era rușine să accepte ideea. Crizele sunt apanajul virilității, nu al devitalizării. Pe ale lui le localiza la ieșirea din adolescență (pe la 18, 19 ani) când a început să exerseze pe claviatura sentimentală, la jumătatea vieții, provocându-i primele mari revolte și plonjări în lumea midinetelor de birou, după 50, când donjuanismul printre subalterne i-a apărut în toată suficiența sa penibilă, la 75, momentul antrenării în cuplul cu Vichi, promițător la început și benefic, subminat apoi de asaltul defectelor de formație ale ambilor. Acum, când mai are puțin până la limita de bun simț a longevității, ce ar rezulta că trăiește? O criză a introspecției, devenind flămând de date despre sine și viața sa, ca și despre existență în general?

În Stere sălășluia curiozitatea dacă și viceversa e valabilă: femeia găsește o atracție similară în bărbat? Întrebarea implica două sensuri precise. Bărbatul deține aceleași – mă rog, nu identice, păstrând specificul, dar de factură și valoare comparabile – elemente de magnetism pentru sexul opus? Și, a doua, femeia e aspirată la fel de tubul senzorial și sentimental contrar? Masculul uman e înzestrat de la natură cu forță hipnotică? Pentru bărbat e mai greu să-și estimeze „magia“, ce consideră el remarcabil în ordinea virtuților masculine femeia poate să nici nu observe, iar ce le atrage pe ele el nu conștientizează.

Bărbații, credea Stere, sunt înclinați să dea importanță valențelor exterioare, cele exprimate în existența publică. Știa că ei se mândresc și cu imparțialitatea lor, nesimțindu-se atât de înrobiți subiectivității ca persoana de sex feminin. Și după el, femeia pledează întotdeauna *pro domo sua*, dovedind în acest demers o inventivitate derutantă. Pe bărbat îl vede mai înclinat spre un echilibru firesc al dreptății – dar ce putere de atracție poate avea o asemenea virtute? De regulă, femeile apreciază sinceritatea masculină în raport cu nevoia cunoașterii și a dominării partenerului, văzând în franchețe un punct vulnerabil, călcâiul lui Ahile. Stere considera că bărbatul e mai sobru, căzând rar, în momente de furie extremă, în spectacol. Gesturile și scenele vulgare sunt înlocuite la bărbați de acte necugetate și crude. Cu fălcile încleștate, amuțiți, lovesc și atât, înfundând după aceea pușcăria. Poate, cândva, temeritatea militară să fi fost cotată drept calitate utilă, dar astăzi nu mai are căutare.

Stere avea convingerea că virtutea majoră a bărbatului a fost și rămâne asumarea efortului social în nucleul familial, preluarea răspunderii în relația cu mecanismul public. În majoritatea cazurilor, el asigură baza mijloacelor de existență, ceea ce-i solicită la maximum resursele, îi sleiește depozitul intim, îi sărăcește fondul psihic, modelându-i profilul sever, rigid. Tonusul sobru își găsește utilitatea în educația progeniturilor. Pe vremuri, femeile prețuiau declarat această particularitate, considerând necesar ca șeful familiei să tempereze avânturile juvenile dezordonate și să ofere model pentru fii. În sfârșit, Stere nu putea subaprecia rolul masculinității în filozofie, știință, politică, arte, dar partea feminină e interesată prea puțin de angajarea partenerilor în idealuri abstracte.

Altceva, un zăcământ ascuns, o transgresare a misterelor – la care ea să se simtă conectată direct? Ceva puternic

și greu definibil, pe care preferă să nu-l divulge, pentru a nu-și trăda slăbiciunea și vulnerabilitatea? Așa ceva există la bărbat? Schema creionată de femei e simplă, liniară, nu închide șarade, nu impune efortul dezlegării. Femeile nu se declară atrase teluric de bărbat. Poate în adolescență, la ieșirea din adolescență! Stere credea că „ucenicele“ glorifică bărbatul, dăruindu-i-se dezinteresat (deși Nabocov, prin Lolita lui, contrazice și această ipoteză), dar atunci ele urmează fantomele propriilor închipuiri. Probabil că această atracție neîndestulătoare – se gândi – face să nici nu răspundă bărbatului, în amor, cu aceeași monedă. Întotdeauna, la început, ea plusează, dar nu e exclus ca instinctul să-i dicteze scurta exacerbare ca nadă, mijloc de trezire și deschidere a antenelor masculine. După care, tonusul scade progresiv, până la dispariție, lăsând să se instaleze în locul vibrației sentimentale și senzoriale, lentoarea reacțiilor organice și paloarea trăirilor emoționale. Fără să-și dea seama însă, prin aceasta, încet-încet, eliberează bărbatul din tulburescență, îl redă logicii, spiritului de observație și capacității de înțelegere lucidă a condiției în care se găsește. Prea târziu, firește, căci lanțurile au fost legate. Nu-i mai rămâne decât să rupă cătușele, ceea ce nu e simplu, nici ușor.

Pe Stere l-a surprins că pune în dubiu buna credință a femeii. De unde venea filonul de suspiciune? Își amintea că intrase într-o zi în discuție cu persoana chemată la curățenie, o femeie ștearsă dar vânjoasă. Era necăjită că una din fiice fusese lăsată de bărbat și venise să stea la ea cu copila. Ruptura se produsese ca urmare a mișculațiilor surorii aceleia. Mai precis, sora îi luase bărbatul. Stere își exprimase încredințarea că o să-și găsească alt partener, dar mama se împotrivise: „Ce partener? Îi trebuie bărbat pe care să pună bază“. Stere reflectase asupra cuvintelor, ele oglindind o mentalitate clară și fermă. La ce se gândea

mama? La baza materială, firește. Dar fiica avea serviciu, își câștiga singură existența, nu depindea de sprijinul financiar al partenerului. De ce nu putea să-și dorească un bărbat corespunzător altor criterii? Relația femeii cu bărbatul ar avea, după această mamă de fete, un caracter strict lucrativ. Ideile de consonanță psihică, de sentimentalitate și împlinire erotică rămâneau în afara conceptului de cuplu. Ce afinitate, ce dragoste, ce potrivire? Teza convergenței umane, a „jumătății necesare" e o gogoriță! Femeile tinere, în așteptare de parteneri, nu vorbesc chiar așa, dar nu sunt oare purtătoare ale aceleiași mentalități? Mama fetelor și-a exprimat gândul nud, devoalând, cu sau fără intenție, conceptul mercantil asupra binomului.

Stere era conștient că nu poate atribui această mentalitate tuturor. Dar indiferent la cât s-ar reduce aria partizanelor, teza potrivit căreia bărbatul e bun dacă „poți pune bază pe el" intră în conflict cu însuși profilul metafizic al femeii. Prin definiție, ea e nestatornică, schimbătoare, capricioasă, în propensiunea ei spre presupusa fericire nu se împiedică de nimic. Este autoarea principiului că în amor e permis orice, și în această lumină filozofică își urmează impulsul fără scrupule. Ajutoarea lui Vichi la curățenie avea cel mai izbitor exemplu în fața ochilor, chiar în propria ogradă: bărbatul fusese furat soației sale, fiică a ei, de cealaltă fiică a ei. Pe această a doua fiică ce bază se putea pune? Cum ar condiționa ea relația cu un bărbat de soliditatea și consecvența acestuia? Raptul barbar dintre surori lăsase urme în judecata lui Stere.

26

Răsfoind o revistă, Stere dădu peste nudul unei soliste de muzică ușoară pe care o remarcase pentru nivelul cultural mai ridicat al repertoriului. L-a impresionat o anumită gravitate a tinerei femei; parcă voia să se ascundă în sine. Deși se devoalase, dădea impresia că se tăinuiește. Îl mirase ciudata, ermetizata elocință. După o vreme revenise la fotografie. Și-a adus aminte de revelațiile avute în tinerețe la vederea unui trup feminin gol. A fost ca o iluminare – din păcate nu avea atunci putere de a diseca și aprofunda. După aceea, în trupurile ce i s-au oferit n-a mai găsit mister. Acum, la bătrânețe, descoperă într-o revistă dramatismul denudării!

Ce văzuse nu avea legătură cu fenomenul exhibiționist, cu industria de serie a nudului. Nici măcar cu nudul artistic, în care trupul femeii excelează prin armonia proporțiilor și decorativism (exceptând mari pictori moderni care au întors capul de la frumosul fizic). Arta greacă din antichitate a dat femeii perfecțiunea trufașă, invincibilă, a zeității. Doar Venus din Millo mai sugerează ceva din gravitatea denudării în curs, din presupusul gest pudic, instinctual, al „opririi“, anulat dureros de lipsa brațelor. Sau Venus din Cyrene, care-și îndoaie genunchiul cu o urmă de sfiiciune. Altă goliciune avea în vedere. A câte unei femei surprinse de fotograful profesionist în timp ce încearcă să înlocuiască veșmântul cu o membrană

aeriană de protecție, ori să se drapeze în tenebrele spiritului brusc întunecat. A femeii în afara climatului de amor, acoperindu-se reflex și inutil cu degete rășchirate, încercând să se ascundă în sine stângaci, umilitor. Acesta e dramatismul. O femeie goală (bineînțeles, care nu face din trupul ei exponat) este o femeie învinsă. Ei i s-a răpit, prin denudare, arsenalul obișnuit al seducției. Zorzoanele, gătelile, prețiozitățile frivolității au căzut de pe ea, lăsând-o săracă (cel puțin în imaginația ei). Au dispărut măștile pe care și le potrivea după nevoie, s-a oprit jocul rafinat cu veșmintele care destăinuie și acoperă (într-un cod subtil). S-a pierdut glisando-ul vocii de după evantai, al ochilor aburiți de emoție, înotând în lacrimi sau dați peste cap, ca și jocul mătăniilor sonore ale râsului, rostogolite în poală, până la vârful pantofilor provocatori.

Dar goliciunea nu e mai frivolă decât artificiile? Nu. Artificiile sunt frivole pentru că au o funcție speculativă, înșelătoare. Goliciunea e taină, or taina e gravă, cu valoare de ultim adevăr. Femeia își cunoaște natura intimă, e conștientă de puterea și limitele ei, își inventariază defectele fizice până la amănunt. Îmbrăcată, se simte stăpână pe sine, în stare să-și producă artefactul. Devoalată prin nuditate, e trădată brutal. Neștiind cum îi va fi primită imaginea, se îngrijorează și inspiră involuntar compasiune. Aici se găsește sâmburele dramatismului, iar acesta, fără știrea femeii, exercită cea mai puternică seducție. Umilitatea e superioară aroganței, înduioșând și înmuind până și înrăita trufie masculină. Ce este mai emoționant ca sfiala ființei dezarmate, învinse? Ca smerita deznădejde care naște gesturile simbolice ale strângerii în sine, asemănătoare închiderii scoicii în fața primejdiilor oceanului? Dezgolirea conștientă se face în clarobscur, ca o apoteoză a cuceririi. Atunci masculul turmentat, cu discernământul în eclipsă, nu mai e capabil să

deceleze defectele. Femeia îi apare exclusiv simbol. În timp ce goliciunea dramatică e preluată într-o lumină crudă, e desconspirată, cu tainele la vedere.

27

Într-o dimineață, devreme, ieșind de la baie, Stere se izbi de Vichi; mormăiră ceva amândoi, cu gesturi de complezență, exprimând intenția de a da celuilalt întâietate. Revenit în pat, fără dorința de a mai dormi, Stere primi flash-ul imaginii. Vichi purta pe obraz urmele somnului neterminat, o îngrămădire de reziduuri tulburi nedigerate de noapte, mărturii ale ieșirii bruște din pădurea viselor. N-o mai văzuse în acest moment al zilei, nepregătită să dea ochi cu lumea, purtând amprenta produsului primar, neprelucrat al inconștientului. Descoperise o față aproape devastată, opera macabră a vârstei pe care ochiul critic și mâna abilă nu interveniseră pentru a ascunde, atenua, acoperi. Surprinsese o Vichi alienată, purtând identitate necunoscută. Îi lipsea masca diurnă convențională, și aceea oarecum precară, dar cu care Stere se obișnuise. Îi văzuse pungile de sub ochi, pleoapele pergamentoase, săpăturile din jurul gurii, buzele supte, ochii tulburi cu pigmentul dizolvat, părul în dezordine, rădăcina lui dubioasă. Vichi se fâstâcise, ridicase mâinile ca pentru a-și acoperi fața, le lăsase să cadă la loc, încercase să schițeze un zâmbet de întâmpinare, mai degrabă de scuză, stins în fașă, după care se precipitase pe ușa deschisă, închizând-o cu un fel de disperare. Apucase să-i vadă din spate, prin halatul alb bine strâns, linia trupului, și aici nu găsise inadvertențe. Silueta lui Vichi rămânea

elegantă, desenând sugestia de liră a mijlocului și șoldului, ca și fermitatea delicată a feselor și coapselor. Pronunțase câteva cuvinte neinteligibile, cu voce nesigură, trădând greutatea adaptării.

Stere ajunse la concluzia că în ultimul an (se scurseseră patru de când trăiau împreună), pe dedesubtul unor aparențe greu întreținute, vârsta excava sever. O privea superficial, mulțumindu-se cu aparențele. Extrăgea o doză prea mare de optimism din imaginea tonică a trupului, arătat în scurtele momente de după toaletă, când își făcea turul prin camera de zi ca un pur-sânge, ori își uita halatul deschis, oferind privirii pântecul plat și coapsele prelungi, cu pielea netedă. Poate chiar de aceea practica ieșirile în manej, ca să faciliteze transferul impresiei pozitive asupra ansamblului. De aceea devenise și atât de reticentă erotic. Trupul putea susține confruntarea cu bărbatul dar, privit de aproape, chipul dezvăluia lucrarea demolatoare, răsfrângând dubiu și asupra restului, adâncind „complexul septuagenar".

Dacă el numise nuditatea femeii surprinsă în afara ambianței amorului dramă, cum merita să fie intitulată defeminizarea chipului? Umaniștii nu prea vorbesc despre tragismul cumplitei hemoragii a harurilor feminine. De curând văzuse la nu știu ce simpozion televizat, printre asistenți, o veche cunoștință de sex opus. Îl identificase pe soțul ei printre protagoniștii dezbaterii, și bănuind că trebuie să fie împreună, o recunoscuse și pe ea. N-o întâlnise de mulți ani și femeia nu mai păstra nici zece la sută din fizionomia cunoscută. Literalmente se îngrozise, nu-i venise să creadă că persoana delicată, respirând rafinament prin toți porii, se transformase în sperietoarea de astăzi. Întâlnea zilnic pe stradă asemenea stafii, ceea ce-i rănea privirea, contrazicându-i brutal simțul estetic, ducându-i la exasperare instinctul normalității. Găsea

scandalos de nedreaptă descompunerea femeii sub loviturile anilor scelerați ai senectuții. Nu e vorba doar de un proces fiziologic degenerativ, cum se spune, ci de un jaf monstruos, de furtul la drumul mare al minunatelor daruri naturale: grație, farmec, perfecțiunea formelor. De mutilarea ființei însăși, până la os. Trebuie înțeles, se revolta Stere, femeia nu pierde la bătrânețe numai energia fizică și vitalitatea biologică, ea este pur și simplu dezumanizată.

În ultimul deceniu de viață, fiicele Evei sunt lovite de un adevărat uragan – ca cele ce pun la pământ localități de pe continentul american, frângând, sfărâmând, tocând totul. Imaginează-ți – își spunea – un colț al lumii cu palate, catedrale, grădini, livezi, transformat în ruine. Asta e feminitatea încăpută pe mâna criminală a senectuții. Stere se întreba de ce nu dau aceeași senzație dezolantă, în plin taifun sau în urma lui, bărbații? Ei sunt mai favorizați de soartă? Poate au o rezistență biologică mai mare? Nu. Au mai puțin de pierdut. Materia din care e plămădită femeia, pasta ei cosmică e mai prețioasă, porțelanul incomparabil mai fin. Ea duce o prea mare zestre mirifică, de aceea golul lăsat de nimicire apare apocaliptic. Un arbore al paradisului învăluit în haloul parfumurilor, ca și al notelor suave ale păsărilor este, după potop, infinit mai disperant decât plopul singuratic, pe vârful căruia se leagănă eternul corb tăcut, și cu care Stere asemuia bărbatul.

Dar chiar sub apăsarea legilor implacabile, își zise, se întâmplă excepții aiuritoare. Cum fusese spectacolul recent, prin care vivanta solistă de muzică ușoară afro-americană, Tina Turner, își sărbătorise a 68-a aniversare. De ce nu putem generaliza excepțiile, până la modificarea legii însăși? se miră. Această mulatră de aproape 70 de ani explodează pe scenă ca o furtună a senzualității

sălbatice, în ritmuri bubuitoare, zănatice, precum un tam-tam pus să scoale morții din groapă. Cântăreața, neschimbată după 30 sau 40 de ani, cu pulpele ei de cupru, cu sânii debordanți și chipul scăpărând de vitalitate sfidătoare, revărsând peste public aceeași voce penetrantă, electrică, invincibilă, făcuse țăndări fatalitatea senectuții. Mai fusese o provocare de aceasta a legilor naturii, cu câteva luni înainte, când dansase, în exclamațiile de stupoare admirativă a milioane de telespectatori, Maia Plisețkaia, marea rusoaică ce a dominat scena baletului mondial mai bine de o jumătate de secol. Avusese un număr special compus la un teatru occidental, cu prilejul împlinirii vârstei de 82 de ani. Nu era în tutú-ul ei clasic, ci în costumație modernă, cu recuzită ajutătoare (niște evantaie) simbolizând aripile fluturelui pe care îl interpreta, dar dansa vibrând aerian ca o libelulă colorată. Firește, nu avea cum să arate atât de proaspătă, cu o carnație cuceritoare ca a metisei (le despărțea mai bine de un deceniu), dar își trăia partitura scenică dezinvolt, cu intensitate emoțională și, mai presus de toate, înfrunta exigența cinică a publicului chiar în arta expresivității trupești, sigură pe resursele ei.

Atunci, își zise, ce produce descompunerea și caricaturizarea alcătuirii materiale a femeii, și ce întreține flacăra luminoasă a energiei ei vitale, în plină furie a senectuții? Există, se știe, rețete pentru prelungirea rezistenței fizice: regim alimentar raționalizat, gimnastică, plimbări, somn îndestulător, evitarea drogurilor de orice fel etc., și probabil că respectarea lor riguroasă are efecte benefice. Dar excepțiile, toate, evidențiază valoarea inestimabilă a tonusului psihic, a moralului, a intelectualității complexe, lucide, a capacității superioare de a gusta și prețui viața. Nu cumva, se interogă Stere, femeile cad, după o anumită vârstă (nu matusalemică, uneori abia

trecută de 60 de ani, și cu siguranță la 70) datorită unei ascunse complicități cu „inamicul“? Unele sunt lovite de boli timpurii, altele plătesc prețul vieții nesăbuite, risipită iresponsabil, dar multe „se lasă“ să cadă, renunță la ceea ce ar putea constitui suportul vital, cedează la presiunea morbidității din ele însele, care abia așteaptă să găsească terenul propice. Nu mai luptă cu pecinginea ce invadează pielea, articulațiile, celulele, ca un flagel. Nu mai așteaptă și nu mai aspiră, nu-și mai doresc nimic de la viață, nu mai găsesc un mobil incitant, acaparator, dinamic în existență. Își încheie socotelile. Uită de sensurile profunde ale trăirii, se despart de ele, alunecă în spațiul anaerob al vegetării. Unele îngrijesc nepoți, mai fac gospodărie – chiar pedant – își respectă programul de policlinică, temporizează boli cronice, trag de o anumită aparentă acuratețe. Nu mai sunt femei, dar țin să rămână oameni, neștiind că o femeie care-și anulează atributele sexului, cele ce o împodobeau, conferindu-i majestatea, parcă nu mai e nici om.

Și Vichi începuse să uite de calitatea unică, inconfundabilă a feminității, pe care cu patru ani în urmă se zbătuse cu ardoare s-o recupereze. Nu se mai simțea taler pe balanța cuplului, refugiindu-se în condiția colocatarei – nu derizorie, firește, dar minoră în raport cu pretențiile inițiale, pauperă și pentru ea, și pentru Stere.

Spre seară, după promenada pe care și-o scurtă, Stere intră în dormitorul lui Vichi cu un buchet de trandafiri grena și o cutie cu bomboane de ciocolată. Ea răsfoia, sub pled, cu ochelari, reviste la lumina micii veioze de pe noptieră, primind din cealaltă parte a patului răsuflarea caldă a radiatorului. Plutea o atmosferă lâncedă, cu toate zgomotele amortizate. Lăsă revista din mână și-și scoase ochelarii. Stere își dădu seama că avusese intenția să trateze cu răceală mărunta lui galanterie, dar trandafirii

înalți și catifelați îi învinseseră rezistența. „Ce ținută princiară au!" îngână, și voi să se ridice ca să le pună în vază, dar Stere i-o luă înainte. Când reveni cu ei cufundați pe jumătate în vasul de cristal, Vichi privea îngândurată în tavan. Stere se așeză pe marginea patului prinzând sub el, din nebăgare de seamă revistele, dar ea nu reacționă ca de obicei, prefăcându-se că n-a văzut. Îi mângâie părul pus în ordine, fără nici un cusur, negru-corb. Se aplecă și-și lipi obrazul de al ei, simțind moliciunea ușor parfumată a cremei de față intrată în piele. O îmbrățișă. Ea rămase inertă, dar nu emise nici un mesaj de respingere. Stere înțelese, aștepta ca totul să vină din partea lui. Dădu pledul la o parte și o acoperi cu trupul său, după care îi desfăcu halatul de casă.

– Mi-e frig, se plânse, pe jumătate ca ecou al rugozității lăuntrice, pe jumătate alintându-se. Ești rece, mai îngăimă, vii de-afară. Cum e pe stradă, frig? El luă veioza și o puse pe podea, lângă pat.

– Parcă lumina asta îți place. Venind de jos, din adâncul pământului, nu din cer, nu?

Ea zâmbi malițios:

– Da, lumina de dragoste, cavaler bătrân!

Sufletește începea să se încălzească, trandafirul lăuntric își dezmorțea o petală, fizic rămânea încremenită. Se lăsă dezbrăcată, ba chiar, într-un mod necontrolat, mașinal, îl ajută leneșă, doar cu o mână, să-și scoată și el flanela. Stere se strânse lângă ea, lăsând-o să domine patul. Se oferea fără să dogorască și să cheme, într-o apatie parcă ostentativă. Stere îi mângâie trupul până când i-l desprinse de cap. Până când învinse rezistența rece a minții atacate de filoxera, sau ce naiba era, a bătrâneții.

Deși devenise atât de îndărătnică, de greu de scos din lâncezeala ei senzorială, lui Stere îi plăcea să facă dragoste cu ea, găsind încă în aceasta delicii. Cât Vichi fusese

în grevă erotică nedeclarată, cunoscuse o depresie în care-i venea greu să se recunoască. Se reîntâlnise apoi cu identitatea sa fundamentală, reîntregit, din nou optimist, cu o lentilă colorată a vederii lăuntrice. Înclinată să-i dea dreptate, dar cu jumătate de gură, ea păstra insondabile rezerve. În noua fază se putea încânta pe moment de o idee, pentru ca a doua zi să o respingă motivându-se stângaci, neconvingător.

28

Într-o seară, aplecându-se să ia ceva de jos, Vichi a rămas îndoită. S-a sprijinit cu palmele de fotoliu. „Ce e Vichi, s-a mirat Stere, ai amețit?“ „Nu, abia respira ea, m-a tăiat o durere în șale.“ S-a repezit s-o ajute și a văzut că fața i se acoperise de sudoare. Încet-încet a îndreptat-o, a dus-o pe canapea. „Stai întinsă, o să te liniștești“, și-a dat el cu părerea. Durerea nu i s-a domolit. Stere, așezat pe fotoliu, îi ștergea din când în când fruntea umezită. „Ți s-o fi mișcat vreo vertebră?“ Vichi nu putea localiza punctul nevralgic. Durerea iradia spre coaste, în fesă, cuprinzând coapsa. Se întindea și în abdomen. L-a trimis să-i aducă un calmant. A adus tot blisterul și a sfătuit-o să ia două. Vichi suferea vizibil, avea fața crispată și ochii dilatați, abia se stăpânea să nu țipe. Deocamdată era mai mult intrigată decât îngrijorată. După un timp își ceru mobilul și sună la un neurolog, emițând ipoteza mișcării discului din zona lombară. El îi puse tot felul de întrebări la care ea răspundea iritată. Concluzia neurologului fu că nu este exclusă o hernie de disc, dar trebuie luată în considerație și posibilitatea unei colici renale, simptomele fiind uneori identice. Îi ceru ca a doua zi să facă radiografia coloanei și să treacă pe la urolog. Vichi îl sună și pe acesta și luă explicațiile de la capăt. Urologul atestă cele spuse de neurolog. Informațiile oferite de Vichi indicau o colică renală acută, dar nu era exclusă nici hernia de

disc. Recomandă și el radiografie și o invită la spitalul unde lucra. Îi fixă întâlnirea la o oră matinală și pentru noaptea aceea îi prescrise comprese în zona rinichiului, odihnă la pat, după miezul nopții încă un calmant și... răbdare. Poate un somnifer, ca să doarmă câteva ore. Petrecură noaptea în camera de zi, el pe fotoliu, ea pe canapea gemând furioasă, taxând durerea ca un mizerbil dușman personal.

Dimineața durerile cedară puțin, și oricum nu mai rămâneau obsesia principală. Începeau un program, aveau să pună criza sub lupă și, la capătul investigațiilor, să-i vină durerii de hac. Luară un taxi. Radiografia excluse ipoteza herniei de disc, dar ecografia evidenție o microlitiază renală. Vichi luă câteva zile picături, atentă la o eventuală apariție a calculilor în urină, dar nu se produse nimic relevant. Durerile se retraseră, rămânând doar o jenă pe care, în lumina evenimentului, ea își aminti că o mai avusese și nu o luase în seamă. Mai abordă un urolog și repetă ecografia la alt spital, unde i se spuse că microlitiaza diagnosticată la consultul precedent era de domeniul fanteziei. Urologul respectiv contestă chiar noțiunea de microlitiază și făcu noi recomandări de tratament. Urmară zile și săptămâni liniștite, care diminuară acuitatea preocupării, mai ales la Stere, căci Vichi, medic serios, rămăsese cu un dubiu neliniștitor. Nu se putea resemna cu neconcordanța sentințelor date de aparate (de manipulatorii lor), cu lipsa unui punct de vedere unitar. Își supraveghea aparatul geneto-urinar, bea ceaiuri diuretice, își aplica un regim sever de dezinfectare, lua antibiotice.

După vreo lună avu o nouă criză, de intensitate mai redusă și durată mai mică, dar care îi dădu serios de gândit. Împrumută câteva tomuri de specialitate și se puse pe studiat. Voia să se edifice personal, înainte de a începe

noi investigații, și aproape toată ziua nu discutau decât despre rinichi, vezică, ureter, uretră și bolile aferente. Stere nu mai avusese atâtea cunoștințe privind un fragment al organismlui uman. Ar fi putut să dea profanilor explicații largi și amănunțite. Conversația cu Vichi devenise monotonă și agasantă. Până la urmă Vichi ajunse la concluzia că se restrânsese în mod eronat la rinichi, tot atât de bine putând fi vorba de vezică. Hotărî să facă și urografie. Rezultatul examenului ridică probleme mai serioase: se stabili prezența unor micronoduli sau polipi în bășica urinară. Pentru moment Vichi nu făcu o dramă din cele constatate; primi cu sânge rece vestea, ca un medic obișnuit să aducă el însuși altora la cunoștință necazuri. Avu o întrevedere cu urologul, după care îl consultă și pe șeful clinicii de specialitate. Nu se putea nimeni pronunța asupra naturii formațiunilor înainte de biopsie, iar biopsia comporta anumite riscuri. Măsura salutară ar fi fost operația, dar formațiunile nu erau grupate, iar înlocuirea vezicii se face în disperare de cauză. Medicii se hotărâră să mai aștepte. Voiau să vadă cum evoluează micronodulii sau polipii, ce erau, și fixară o nouă urografie după un trimestru.

Dacă pe loc Vichi se comportase onorabil, făcând cinste profesiei, după ieșirea din raza de atenție a colegilor dovedi că rezistența ei morală nu e dintre cele mai solide. În primul rând se întunecă, scufundându-se într-o opacitate sumbră, fără orizont. Stătea toată ziua întinsă pe canapeaua din camera de zi, învelită în pled, și răsfoia fișe medicale vechi. O stăpânea depresia, ca un nor greu, noroios, toxic. Cerceta prin fișe evoluția în timp a parametrilor compoziției sângelui și urinei, ca și adnotațiile la diferite examene de imagine, găsind unele inadvertențe dubioase în procesele ei biologice. Își fixă câteva puncte de reper ce-i permiteau să evidențieze dacă nu un istoric

al bolii, măcar gravitatea ei. În al doilea rând, descoperi că Stere este un receptacol excelent pentru ipoteze catastrofale. El nu primea neîntrerupta emisiune casandriană cu timiditatea mută a novicelui, ci își permitea să se îndoiască (folosind, firește, mijloace insuficiente), nu atât pentru a combate o teză sau alta, cât pentru a împrăștia haloul funest în care se învăluia ea. Asta îi dădea apă la moară lui Vichi, permițându-i să amplifice demonstrațiile cu un patos revoltat, melodramatic. Stere a realizat până la urmă ce greșală comite, dar era greu să mai redreseze situația, fiindcă intrarea în mutism, oricum ar fi fost jucată, putea fi interpretată ca început de dezinteres și plictiseală. Intervenea mai rar, mai puțin convins, dar și atât era suficient pentru Vichi, bucuroasă de cea mai mică opoziție. În altă ordine de idei, ea nu mai avea chef să pregătească prânzul (trebuind să se mulțumească amândoi cu bufet rece), nici să cheme femeia la curățenie. Tot ce-și mai permitea era să iasă după reviste sau să întrebe nu știu ce la policlinica din colț, întorcându-se obosită, fără suflu, sugerând că perfida boală lucrează în ascuns, distrugător și vertiginos. Stere ar fi vrut s-o întrebe cum până acum fusese plină de vitalitate, și deodată, doar fiindcă a aflat de polipi, și-a pierdut suflul. Prevedea însă o scenă sfâșietoare și se abținea. Boala lui Vichi infesta atmosfera cu un morb lichidatorist; nimic nu mai avea culoare, gust, parfum, viața se îmbiba de fum de pucioasă. Erau conectați direct la focurile infernului. Stere își cenzura optimismul natural, exclamațiile voioase, strangula lumina ce trecea prin el, sau când nu reușea, și-o revărsa aiurea. Încerca alte subiecte de discuție, satiriza ceva grotesc sau ridicol din panorama evenimentelor publice, dar Vichi deturna ferm interesul în direcția obsesiei sale, orice invitație la vorbă făcând-o să alunece în albia morbidității personale.

Stere nu-și putea explica ce e cu această adevărată agresiune propagandistică a femeii, pornită să facă din boala ei punctul nodal al lumii. Nu-i venea să creadă că un medic poate fi atât de absorbit și panicat de afecțiunile proprii. Firește, situația prezenta riscuri, dar era departe de a fi ajuns la o limită. Vichi se afla sub supraveghere, se integra unui program. Dacă formațiunile acelea erau benigne, chestiunea se putea rezolva simplu, prin cauterizare, și cel puțin jumătate din probabilități se înscriau în această ipoteză. Dacă ar fi fost maligne, se puteau opera sau supune tratamentului citostatic. Fiind medic, Vichi era în măsură să calculeze șansele, ipotezele, perspectivele, iar din ele nu avea cum să extragă o asemenea disperare extremistă și gălăgioasă. N-ar fi fost nevoie de propagandă nici ca să-l impresioneze pe el, să-i smulgă compasiunea, să-l sensibilizeze până la angoasă, căci bărbatul se dovedea receptiv, o seconda în frământările ei (atâta vreme cât erau normale și plauzibile), se implica emoțional în necazul familial. Lui Stere îi venea să creadă că mai degrabă țintea să-l domine cu ajutorul dramei. Se vedea obiectul unei experiențe de spălare a creierului și imprimare, pe circumvoluțiuni, a unui nou program. Vichi ținea să exploateze intensiv perioada de trei luni până la viitorul examen, plină de incertitudini, și el nu vedea altă posibilitate de a se apăra de acest bombardament neîntrerupt și minuțios decât... propria văicăreală.

De când se știa își neglija hibele organice. Acolo, o sfârâială, în criză, înainte și după operație, apoi uitarea. Îl scandaliza și pe el amnezia propriilor suferințe, mai ales când se producea recidiva, pe care nu făcuse nimic s-o evite. Din clipa în care nu-l mai supăra un organ, se punea capăt unei disfuncții, înceta o durere, uita nu numai de recomandările medicale, ci și de maladia însăși, cufundată într-un neant absolut. Avusese și el probleme urologice și

chiar operații, dar pentru o lungă perioadă de timp, până la un nou episod, nu mai poseda nici rinichi, nici uretere, și chiar funcția diuretică și-o exercita automat, întotdeauna distrat, cu gândul în altă parte. Uita să țină regimul indicat (abstinența de la cafea, ciocolată, cacao etc.), să bea ceaiurile stabilite de medici (pentru toată viața), ba și că e un fost și potențial viitor bolnav. La fel se întâmpla cu ulcerul său cronic, redeschis anual din cauza neglijențelor, cu coloana (expusă la frig îi provoca dureri și-i amorțea membrele). Nu mai vorbim de zgomotele în urechi – reușea să facă abstracție de ele chiar în timp ce se manifestau –, de glaucomul neglijat ani de zile și pus sub tratament în faza inoperabilă. Demonstrația făcută de Vichi nu era de natură să-l trezească la realitate? Uite modelul ideal de comportament al bolnavului! Nu era cazul să-i urmeze exemplul, măcar pentru perioada cât Vichi va bate această monedă, și măcar pentru a contracara rezonanța propagandei ei asupra ambianței familiale? S-o facă măcar atentă la anumite semne, ca să perceapă cât de departe de normalitate e organismul său.

La masă se oferi ca material documentar pentru ilustrarea disfuncției digestive. O informă că un dumicat i-a rămas pe esofag și nu poate înghiți. Neajunsul i se întâmpla frecvent, mai ales când era distrat și mesteca de mântuială. De regulă se ridica în picioare, prefăcându-se că a uitat să-și aducă un medicament, sau se lovea ușor în piept, bea apă etc., astfel că accidentul trecea neobservat. Îl uita imediat, ba se întâmpla să nu-l înregistreze nici în cursul producerii, acționând împotriva lui mecanic. Vichi nu luă în seamă întâmplarea; îi recomandă să mestece temeinic, așa cum făcea ea (toca alimentele până la lichefiere). Ascultă distrată când îi vorbi de venele dilatate ale esofagului ce strâmtau lumenul, de hernia transhiatală

care producea reflux esofagian, de hiperaciditatea gastrică și insuficiența secreției biliare.

– E frecventă chestia asta la bărbați, surâse ea liniștitor.

Sensul era: Aveți și voi slăbiciunile voastre. Cam cu atât se alese Stere din demonstrația pe viu. Se suspectă că nu are talent pedagogic, nu știe să plasticizeze informațiile, cu atât mai puțin să le dramatizeze. Reluă experimentul în timp ce urmăreau telejurnalul de seară. Își scoase ochelarii și mărturisi că în afara prim-planului cu chipul dilatat al crainicei nu mai deslușește nimic. O felicită că nu are nevoie de ochelari, descurcându-se de minune, la această vârstă, cu „ochii ei frumoși“, atât pe stradă, cât și la televizor. Vichi replică sarcastic:

– Nu știu, zău, cine e mai avantajat. Doar știi că nu pot citi fără ochelari, în timp ce tu buchisești până și litera de la instrucțiunile medicale.

– Dar eu am glaucom, Vichi, orice scădere a acuității vizuale mă apropie de orbire, protestă nedumerit, fiindcă bănuia că uitase de suferința atât de serioasă a ochilor lui.

Nu, Vichi nu uitase, dar nu considera necesar să se sperie, și nu voia să-i dea nici lui voie să intre în panică.

– Ești sub tratament, Stere, și răspunzi excelent la Xalatan. Crede-mă, nu e cazul să-ți faci probleme.

Dimineața el îi vorbi despre durerea instalată în timpul nopții în omoplatul stâng, cuprinzând ceafa, umărul, clavicula. Ea zâmbi consolator, dar îi aminti că anul acesta nu făcuse fizioterapie, și-l sfătui să se ducă la policlinica din cartier pentru 10 ședințe.

Ce lejer se achita Vichi de dubla calitate de consoartă și medic! Citea pe fața ei oarecare contrarietate, izvorâtă nu din faptul că pe capul lui se îngrămădeau atâtea dezagremente fiziologice, ci din ciudata idee a bărbatului de a se plânge de acestea. Stere o obișnuise cu discreția totală în privința neajunsurilor personale, și acum ea se

întreba, probabil, ce-l apucase (căci nu apăruse nimic în plus) să se văicărească. Se îngrijora de posibilitatea ca el să facă din aceasta un tic. Își traduse în cuvinte gândul când el îi mărturisi că de la un timp i s-au înmulțit micțiunile nocturne. Îi ceru cu oarecare severitate să nu mai bea lichide seara, respectiv după ora 18, deși luau cina (frugală și separată, în sensul că nu la masă, nu deodată, fiecare după inspirația sau gustul de moment) dincolo de ora 20. Vichi își exprimă nedumerirea și neliniștea că începe să devină obsedat de deranjamente cronice cu care păruse obișnuit. Ar trebui să se supravegheze, așa începe ipohondria.

– Cum Vichi, mă plâng de boli imaginare?

– Am avut în vedere instalarea ideii fixe, care la vârsta noastră e cea mai periculoasă.

Stere tresări. Vorbea de funie în casa spânzuratului. O privi lung. Nu putea Vichi să facă nici o legătură între ce spunea acum și propria manie? Firește, nici la ea nu se putea vorbi de ipohondrie, doar își descoperise ceva serios, dar de idee fixă da. Poate își va aminti ce a spus acum, reflectă el, și o să-și modereze lamentațiile. Într-un context adecvat îi vorbi lui Vichi de diverticulii săi de colon, depistați la ultima colonografie de rutină. Vichi ignoră informația inedită și, brusc, puse pe masă, cu tehnica ei acaparantă, un nou aspect al tragediei propriei vezici urinare. Îl ținuse în secret, nu voise să-l traumatizeze pe el, dar pentru evaluarea ansamblului situației era bine să știe că unul din părinții ei, tatăl, a murit de cancer. Prin urmare era vorba de o ereditate. Manipulă atât de bine subiectul (chiar demn de toată atenția, încărcat de un senzațional macabru) încât Stere uită de prăpădiții săi diverticuli de colon, și se ambală în comentarea fatalismului genetic (atât de bine stăpânit de doctoriță). Realiză cât de facilă și radicală fusese

victoria repurtată de Vichi în scurta ciocnire de spade. Puse pe tapet, cu altă ocazie, o recentă durere de călcâi, bazându-se pe demonstrație faptică (Vichi văzuse cu ochii ei că de la un timp șchioapătă prin casă), dar nu apucă să încheie descrierea suferinței, că fu covârșit sub altă revelație a femeii. Strânsese material probator că a intrat în metastază. Găsise protuberanțe osoase dureroase la coate, la mână și la laba piciorului, de câteva ori fecalele avuseseră culoarea rozalie, de la un timp nu putea scăpa de o răgușeală suspectă. Stere făcu ochii mari și ascultă, vrăjit de persuasiunea expunerii, dându-și seama că „noutatea" lui apărea de-a dreptul meschină. În fața lui Vichi orice tentativă de concurență era din fașă sortită eșecului. Mai încerca din când în când să-i atragă atenția asupra câte unei suferințe – poate așteptând un sfat de specialitate – dar aparatul ei de contracarare se declanșa reflex, acoperindu-l. *Tactica acoperirii* se instaură copleșitoare, reducându-l pe Stere la tăcere. Nu mai îndrăznea să iasă în prim-plan cu flecuștețele lui, când ea traversa deșertul morții. Tăcu definitiv, convins că orice ar invoca va fi iremediabil minor și plicticos. În fața valului propagandistic întreținut de Vichi de dimineața până seara, devenit a doua natură, capitulă. Vichi ocupa tot spațiul, se desfășura implacabil, pur și simplu hipnotizând bărbatul supus și apatic.

Mai rămânea în ea o rezervă de feminitate neîntrebuințată. Nu o dată Stere se văzuse tentat s-o îmbrățișeze – când ieșea de la baie cu trupul sclipind de curățenie, sau se mișca prin odaie cu halatul fluturând ca două aripi retezate, când seara intra să-și ia rămas bun și o găsea răsfoind sub veioză o revistă. Înțelegea că sunt în doliu și festinurile au fost interzise. Oficiau un lung ramadan, privându-se de ce mai rămăsese frumos în viață. Cât

aveau să umble cu fâșia neagră la inimă? Vichi nu vorbea de un sfârșit iminent, doar de o impetuoasă, sângerândă și glorioasă suferință. Era, poate, nevoia ei de măreție solitară. Dar și ceva caracteristic sexului, găsind în roluri tragice mai multe posibilități de afirmare decât în veselie și juisare. Femeia îi apărea înclinată spre poza martirică, considerându-se mereu în copitele măruntelor și marilor dureri omenești.

29

Stere înțelegea că teritoriul superior al ființării rămâne, la senectute, cerebralitatea. Una lipsită de senzație, de tensiunea materiei electrizate, de romantismul sentimental, de fluidul extatic transmis omului prin releele cosmosului. După știința lui, nu există beatitudine în meditație, în analiză sau sinteză, în generalizarea teoretică, nici chiar în invenție, în descoperire. Ideea abstractă are substanță, rafinament, amplitudine, dar distilându-se, se îndepărtează de simțuri. Există altceva care face trecerea de la vastul și ultraperfecționatul sistem de percepție senzorial, la raționalitatea superioară, la abstracționism (model miniatural al ciberneticii universale). Aceasta este fantezia – pe de o parte sublimare a senzorialului, pe de alta anticipare a teoremelor și metaforelor. Aici găsea și el corespondentul pasiunilor devenite imposibile pentru materia anemiată. De altfel, nu era nevoie de luat hotărâri în această direcție, imaginația lucrând fără programare. De atâtea ori aspirațiile lui contrazise de viață își găsiseră salvarea (una inconsistentă dar euforizantă, totuși) în fantazare. Și acum, tot așa. Își găsea resurse de supraviețuire în alunecarea pe tărâmul nălucirii. Fantezia îl slujise în tinerețe când exalta virtuțile morale și curajul, acestea negăsindu-și loc în viața reală. (De aceea și devine ridicol Don Quijote, fiindcă, om în toată firea, se dedică aspirațiilor juvenile, doar cu scuza că nu a avut ocazia să și le

împlinească la timpul respectiv.) La senectute, fantezia e chemată să intre din nou în joc, tot pentru că viața nu poate să concretizeze dorințele vitale (e caducă, își epuizează mesajul, rămâne o coajă de fruct cu toate gusturile și aromele scurse). Imaginația acționează în special când pe masa realului nu mai sunt decât firimituri. Se schimbă obiectul fanteziei, desigur. Senectutea neavând un țel propriu (nemaiavând nici un fel de țeluri), se hrănește din idealurile maturității – iar în cazul particular al lui Stere, din acela al afirmărilor neduse la capăt. Țelurile neatinse devin obsesia vârstei marcate de neputință. Cu cât forțele vitale slăbesc, cu atât energia imaginarului crește, încercând să înlocuiască vidul lăsat de real.

Potențându-și idealul juvenil cu nevoi ale maturității, nici ele satisfăcute, rătăcitorul iberic punea în centrul aventurii ce urma să-i afirme virtutea și curajul, femeia romanțată livresc. Eroul senectuții, al cărui rol îl interpreta Stere, nu mai avea nevoie de învelișul artificial și fastidios cu care palidul hidalgo își înzorzona regina gândurilor. El putea merge direct la esența personajului, ieșit din pantomima artificială a grației manieriste, derobat de decorativismul gratuit. Găsise explicații pentru neputința de a percepe la timpul potrivit această esență: vacarmul motoarelor energiei vitale îi slăbise auzul, presiunea realului prozaic îl făcuse miop. Abia când dinamurile încetineau își redobândea și el văzul și auzul, iar adevărul i se învedera în tot ineditul său. Stere renunța la aventura care îl dezorientase și azvârlise în derizoriu pe Cavalerul Tristei Figuri. Îl anima dorința de a-și construi o epopee fantasmagorică din povești cu rigoare. În centrul acestei feerii nu va mai fi însă Vichi, ci nenumăratele prototipuri ale genului.

Promenada de seară devenise pentru Stere o necesitate, ajungând episodul cel mai așteptat. Ieșea la asfințit,

când orașul renunță la frivolitatea de bâlci – care face din oameni gângănii uniforme și agitate – și se înveșmântă în solemnitatea discretă a umbrelor. Se plimba sub electrica stradală nocturnă – soare debil și rece, aruncând pe chipuri o gravitate metafizică – visând. Bulevardul, cu zgomotul înfundat al pneurilor pe carosabil și rumoarea destrămată a trotuarelor, se transforma în spațiul cel mai ospitalier pentru fantasme. Probabil că printr-un ochean special s-ar fi putut vedea roind în jurul frunții lui Stere, ca un nimb, fluturii amintirilor. Pe magistrala memoriei se compunea o nouă versiune a destinului său, mai amplă și colorată.

Nu avea de evocat amfiteatre, biblioteci, colegi, colege, chipuri impenetrabile de dascăli, nici examene, începuturi sau sfârșituri de an școlar. Ce retrăire poate oferi ogorul de atâtea ori însămânțat și secerat pentru hambare abstracte, niciodată goale și niciodată umplute? Ca de altfel și fluviul rostogolind cei aproape cincizeci de ani „activi", ca pe niște bivoli grei, nici înotând, nici înecați, cu ochii prăvăliți în apa mâloasă unde nu aveau ce vedea. Disciplină, critică, datorie, un sul de hârtie acoperit de texte stereotipe, șterse, retipărite, un birou, un calculator, un ghișeu de casierie, o ușă capitonată, masa pătrată de ședințe, discursul incontinent, chipuri ștanțate la aceeași matriță, mișcarea de „bielă-manivelă", încărunțirea.

Poate copilăria? Ce reverii în ipostaza de viezure curios care lipește peste tot eticheta întrebării, de cap ciufulit ridicat deasupra lucrurilor pentru a se întâlni cu sine? Minte autoînvinovațită de neputință, rușinată de intimitățile descoperite, umilită de a nu satisface toate așteptările. Mustrări, educație, cei 18 ani „de-acasă", copleșitoarea nevoie de libertate și autonomie. Poate furniza surse de retrăire lectura de noapte, făcută cu ochi înroșiți și tulburi

de atâta ficțiune? Una amestecată cu propriile vise, mai mult decât cu viața reală?

Acompaniamentul memorialistic în aceste seri de promenadă evocativă s-a constituit de la sine. Din lojile amintirii s-au prezentat, rând pe rând, ținându-i tovărășie câte o seară, persoanele de sex feminin care au lăsat o urmă în trecutul său.

Într-o seară a venit să-i țină companie Virga. Îl atrăsese prin puritatea ei ironică, trufașă și printr-un erotism feciorelnic. Deși începuse să se îndrăgostească de ea, ca de o floare primăvăratică simplă, ceva i-a stârnit sadica nevoie de a o pedepsi. Fata s-a sublimat, dispărând ca un abur luat de vânt. Așa i-a și rămas în memorie – fantasmă de vapori rătăcitori. Cu Stere intrase într-un ciclu lung de decepții, ieșind din ele cu greabănul rupt. Se prefăcuse că nu o dor eșecurile, dar ascundea o tristețe severă. Din metamorfoza amintirilor apăru o pasională lucidă, optimistă, cu care petrecu o seară condensată. Dragostea cu ea se consuma sub faldurile altui steag, al libertății naturale, senine. S-a retras din aventură, la ora stingerii paradei, încântat. Feerice clipe, în seara aproape pustie a străzii!

Curiozitatea dădea ocol, în planări ample, unui personaj rămas ambiguu. O vedea pe Amanda într-o scenă de iarnă, pe o bancă, în haina de blană deschisă. Stere obișnuia să caute semnificații în numele femeilor, o concordanță între sonoritatea silabelor și personalitatea ascunsă. Amanda avea o melodicitate orientală, dar îi mai sugera esențe puțin otrăvitoare, cu o savoare gravă. Se întâlneau în fugă, seara, într-o cofetărie sau pe o alee obscură de parc central. Îl legăna în promisiuni când romantice, când telurice. Stere nu îndrăznise să persifleze viziunile femeii. Nu găseau (nici nu căutau, nu-și imaginau

măcar) condiții de materializare a aspirațiilor, se complăceau în simple amenințări cu beatitudinea. Până s-au plictisit de vizionarismul steril, proiectat pe o realitate prozaică (o oră de convorbiri frugale sau îmbrățișări grăbite) și s-au abandonat. La proba ficțiunii, femeia cunoscută făcu loc alteia. „Amenințările“ fuseseră răbufniri ale unei dorințe condensate și ale exasperării. Odată ivită *posibilitatea* (în ficțiune), dorința s-a canalizat firesc. De altfel, ea nici nu avusese clară proprietatea termenilor. Amanda deveni o întruchipare calmă a împlinirii, o doică a plăcerilor molcomite. Stere își aducea aminte că fusese măritată, și mariajul o azvârlise într-o groapă a deziluziilor. În drum spre casă înțelese tardiv să nu ia *tale quale* vorbele femeii, ea le folosește mai mult pentru a scăpa de senzația că e înseriată. Participând la serata sentimentală, corectase o veche eroare.

Veniră pe rând, ocupând scena pentru câte o seară, Țigăncușa peltică, Rusoaica planturoasă, Havaiana, Iubita din copilărie, Ochii oceanici, toate avide de spectacol la rampa bulevardului, semănând cu o sală de teatru goală. Țigăncușa peltică se numea Delfina. O poreclise așa fiindcă avea un delicios defect de pronunție care o făcea copilăroasă. Nu era țigancă, se îmbrăca în fuste lungi, crețe, și prin podoabe ieftine sugera prețiozitatea salbelor. Se cunoscuseră când își dădeau doctoratul. Calitățile ei intelectuale nu erau prea evidente, deborda însă de vitalitate și optimism. Delfina (ce coincidență, avea mobilitatea ingenioasă și captivantă a respectivelor mamifere, instinctul salturilor, sveltețea liniilor libere!) nu-l urma în incursiunea introspecțiilor, nu-i împărtășea înclinarea spre meditație, îi anula dispoziția filozofică prin gesturi simple, minore. Uneori îl deranja superficialitatea ei sentimentală, dar sfârșea prin a se lăsa antrenat în acele

trepidații solare. Deși irita puțin, dădea spiritului mobilitate și independență. Până la urmă Stere a descoperit că Țigăncușa peltică avea o tactică. Îl implica în relații cvasioficiale de familie, țelul ei imediat fiind căsătoria. A decepționat-o dezinteresul lui pentru această idee și s-a estompat. A reapărut acum plină de aceeași jovială disponibilitate. Nimfă zănatică, oprită din fuga ei dezordonată prin pădure. O târî pe bulevardul punctat de cercurile slabe ale luminilor electrice. Delfina se destăinui. Purta semnul unui anumit destin familial, deși expresia i se părea grandilocventă. Se trăgea dintr-o familie de podgoreni vrânceni, iar mama fusese părăsită de iubit după ce o concepuseră. Fusese crescută dacă nu în cultul urii față de bărbați, în acela de rigoare inflexibilă în amor, de iubire certificată prin acte oficiale. Până la urmă reușise să se blindeze, dar iubirea se risipise. Venea la Stere ca un om decepționat de duritatea legilor în cercul cărora se închisese singură.

Altă dată îi răsări în minte tabloul, în mărime naturală, al Zvetlanei. O întrebă: „Ce e cu tine Zveti? Cum te-ai rătăcit pe culoarul ăsta?“ Se cunoscuseră cu ocazia unui seminar de comunicare cibernetică în fosta URSS. Îl frapaseră ochii ei mari, oblici, de culoarea algelor, fața albă, șoldurile ca o crinolină legănată, pașii mici, plutitori, mâinile de madonă ce păreau că nu știu să facă nimic. O urmărea cu privirea în sala de conferințe. Vorbeau puțin (în franțuzeasca școlărească a Zvetlanei și rusa scâlciată a lui Stere), atingându-și obrajii în tangajul tangoului. Se căutau pe culoare, uneori necomunicându-și nimic prin viu grai. Împrejurări rare le permiteau să se îmbrățișeze. Era fiecare un atom beat de electricitatea celuilalt. S-au despărțit la aeroport, strângându-și crispat mâinile, cu ochii spunând ceea ce gurile nu puteau.

Clipele acelea Stere le-a închis într-o casetă, dar încet-încet totul s-a volatilizat. „Bine, Zvetlana, i-a spus. Seara aceasta e, toată, a noastră.“

Gândindu-se la Zvetlana, Stere dăduse peste mica metaforă folosită de Tolstoi ca să o particularizeze pe Ana Karenina în abandonul ei erotic: trupul gol al femeii părea o mare pasăre albă. Ca o pasăre albă o vedea acum și pe Zvetlana prăvălită, așteptându-l, și era atâta lascivitate în fildeșul ei carnal, încât Stere își întrerupse marșul pe bulevard. Îl primea într-un abis molatic, strălucitor. O strigă, și ea deschise ochii mari, plini de zâmbet. Stere s-a rezemat de un zid, cu bulevardul clătinându-se ca un paviment de palat imperial slav.

Într-o seară ateriză lângă el Creola haitiană. Ceva atât de vetust nu credea să mai fabrice memoria lui. O privi intrigat. De ce-i plăcuse această floare exotică? Venită din bălțile brăilene, unde se scălda în bronzul danubian, o vedea primăvara, toamna, iarna, ținând piept frigului în flanelele ei nepotrivite. Purta veșminte de cenușărească și îi lipseau gesturile studiate, glisando-ul ocular, semeția buclelor azvârlite pe umeri ca eșarfele. Rămânea primordială. Suratele din an o tratau ca pe un fruct lipsit de față comercială, neputincios să concureze calitățile lor de galantar. Colegii îi admirau acoladele trupului ascuns în flanele lălâi – dar le curtau pe „curtezanele“ parfumate, ciripitoare. Stere s-a mutat în banca unde stătea sălbăticiunea înfrigurată. Râdea de glumele lui, îl lua de mână, îi șoptea câte ceva atingându-i urechea, îl împungea în umăr cu sânii ei pietroși. Toate fără nici o conotație. Simțurile îi păreau încremenite la vârsta de 5-6 ani. Nu vedea în aceste atingeri decât gesturi nesemnificative, făcute în joacă. La absolvire a pierdut-o din vedere și nici nu s-a mai gândit la ea. Ce devenise Creola haitiană după

ce simțurile îi vor fi fost trezite la viață? Stere o refuză fără protocol. Fu o surpriză, dar și o satisfacție, că bătrânețea nu-i alterase criteriile; așa, sărăcit, mai știa să-și susțină o opțiune.

Într-o seară îl vizită profesoara cu ochi albaștri. Nu mai știa cum o cheamă (dacă știuse vreodată). Îi atrăsese atenția privirile ei de Grota Azura – acel albastru ultramarin, rezultat din filtrarea razelor solare prin apa Mediteranei și proiectarea lor pe pereții de piatră ai peșterii. Ochii păreau un deșert acval muribund. Femeia avea o cumințenie de păpușă părăsită. Docilitatea ei îl determinaseră s-o întrebe dacă i-ar plăcea să se întâlnească pe plajă. Se aflau cu o delegație străină pe litoral și ea, asistentă la universitate, traducea. Răspunsese fără să se gândească: „Desigur, desigur". Luat cu treburi, Stere uitase, deși ea îl cerceta cu priviri de lanternă magică. S-au mai întâlnit și cu alte delegații și s-au comportat ca și când se cunoșteau de când lumea. La o recepție a invitat-o la dans. „Mi-ați cerut o întâlnire pe plajă, a șoptit. Ați uitat..." Stere și-a înnoit invitația. „Până ne vom întoarce pe litoral, să ne întâlnim la pădure." Ea nu zâmbise, poate nici nu înțelesese gluma, luase o expresie de supunere. Se mai întâlniseră peste zece ani, când totul fusese schimbat. Albastrul ochilor se diluase ca o frescă bătută de ploi. Zâmbetul cuminte se scorojise, împuținat, smerenia fanatică transformându-se într-o banală expresie a instinctului de conservare. Schimbaseră câteva cuvinte, dar caracterul anost al revederii venea din indiferența femeii, care nu mai aștepta, saturată de un nimic statornic. „Și acum vii din nou, nechemată? Du-te în fresca ta, agonizează în culorile resemnate!"

Ultima întrevedere i-a acordat-o cineva cu care avusese o idilă la paisprezece ani (ea avea unsprezece). Cât de

calină și insinuantă putuse să fie fetița aceea precoce. O uitase repede, iar ea se ferise să-i mai iasă în cale. Îi mărturisise târziu, după ce-și trăise viața, eșuată spunea, că l-a iubit.. „Nu trebuia să mai vii“, o certă și pe ea. Mergea cu capul în piept, scuturându-se de apăsarea imaginii. Murise de câțiva ani. Retrospectiva lui căpăta un macabru aer de necropolă.

A pus capăt reînvierii scenelor, speriat de ireal. I se părea ridicolă și degradantă ambiția de a-și spori densitatea vieții cu închipuiri, de a-și îmbogăți trecutul prin biciuirea imaginației (n-o biciuise, singură se revărsase), de a-și anima bătrânețea cu duplicate falsificate, ale unei vieți pe care nu știuse să o trăiască. Fabricația mentală constituia, totuși, o sursă. De altfel, clipele reale nu par și ele, retrospectiv, himerice? Cine știe exact ce a fost adevărat și ce ficțiune în viață? Trăise (și trăia) concomitent în concret și imaginar, cele două fluxuri împletindu-se mai mult sau mai puțin plauzibil. Scenariile corectate și completate slujeau nevoii de a preda „posterității“ ceva coerent și semnificativ. Medalioanele conturate în promenada nocturnă erau varianta pigmalionică a relațiilor lui sentimentale, cât și o transpunere a modelelor în ficțiune.

Era timpul să se îndrepte spre prezent. Pe Vichi nu putea să o amelioreze într-o reprezentare mentală? Existau două posibilități: să retușeze optica prin care o recepta – lucru realizabil într-o anumită măsură, credea – sau să escaveze mai adânc în personalitatea ei, căutând și alte componente ale acesteia, mai pe gustul său, în stare să le eclipseze pe cele rele. Încercă să treacă în revistă prima variantă. Cum ar putea interpreta diferit firea lui Vichi, comportamentul ei de femeie și parteneră? Neputința de a-și asuma răspunderea pentru ce a făcut,

de pildă, de a-și recunoaște greșelile și accepta vinovăția? Taxând fondul din care provenea această atitudine ca lipsă de onestitate (cum era tentat Stere să facă), deci carență morală, n-o nedreptățea, micșorându-i statura? Dacă sursa e, totuși, alta? Una mai puțin semnificativă în planul conștiinței? O anumită imaturitate, să zicem. Se poate admite ipoteza că Vichi păstrează reziduuri de imaturitate, și că acestea îi influențează comportamentul. Cine nu știe cât de greu își recunoaște un puști vinovăția? El nu are discernământ și, mai ales, e îngrozit de perspectiva pedepsei. Îi repugnă să fie mustrat, admonestat, taxat ca rău, prezentat ca exemplu negativ și, mai ales, îl oripilează sancțiunea propriu-zisă – percepută ca formă de agresare și umilire a eului supraorgolios. Pentru a se salva de la consecințele greșelii, pentru a preîntâmpina chiar și o simplă dojană, neagă cu înverșunare, minte, punând în joc toată cruda și fertila-i fantezie pentru a face să gliseze culpa spre altcineva. Lipsit de instinctul solidarității, fiind prin excelență egoist, nu se dă în lături să împovăreze pe oricine ca să se salveze pe sine. La un adult se mai adaugă și presupusa datorie de a-și apăra reputația, mai ales când e vorba de femei, intoxicate din copilărie, de mame în special, cu principiul „reputației nepătate“ (indiferent cât de maculată ar fi persoana în cauză).

Analizându-i reflexul autoapărării, Stere dedusese că Vichi, în forul ei intim, nu dă doi bani pe adevăr. Dar adevărul n-o avea pentru ea mai multe fațete, fiind mai glisant decât pentru alții, luând forme variate, ca unele și aceleași pietricele într-un caleidoscop răsucit? Într-adevăr, îi este proprie o anumită ușurință de a jongla cu adevărurile: pe cele părăsite dintr-un motiv sau altul nu le reneagă, le metamorfozează, iar pe cele noi nu le

recomandă ca fiind altele, doar se identifică total cu ele (cum făcuse și înainte). Cel mai mult îl nemulțumea neputința ei de a-și susține intelectual poziția în controverse; fie le făcea să degenereze în altercații, fie le curma brutal. Dar poate nu lua în calcul lipsa de antrenament a lui Vichi în această direcție. În profesia ei nu prea există lupte de opinii, rar medicii se contrazic pe față în diagnostic, ba și în caz de malpraxis se acoperă. În mediul privat de asemenea a fost ferită de înfruntări – soțul ei, flexibil și onctuos, nu era interesat s-o provoace, iar după flagrant, odată cu ruperea relațiilor intime, au dispărut și motivele ei de opoziție.

Pentru verbiajul necontrolat există, de asemenea, interpretări diferite. Vichi pledează pentru ideea că esențiale în viață sunt nu vorbele, ci faptele, că oamenii, ea însăși, nu exprimă în cuvinte convingeri organice, doar stări de spirit pasagere (determinate de factori aleatori), ba și păreri împrumutate. Ca atare, să nu judecăm semenii după ce spun, ci în raport cu ce fac. Stere putea accepta că și acesta e un punct de vedere, și faptul că Vichi îl susține cu tărie ar permite acordarea unor circumstanțe atenuante „ieșirilor“ ei. Odată l-a și întrebat: „Tu chiar iei în serios tot ce debitează o muiere oțărâtă?“ I-a venit să râdă, abia s-a abținut să nu izbucnească în hohote (l-a amuzat și ușurat flegmatismul ei), dar i-a replicat ritos: „Tu nu ești o muiere oarecare, pretențiile mele față de tine sunt infinit mai mari“, la care ea l-a privit certamente disprețuitor, după care și-a văzut de treabă.

Alte dezagremente le poate trece la capitolul „mărunțișuri“, considerându-le proprii femeii în general, omului până la urmă. Egoism? La cine nu găsești? Așa suntem, asta e natura noastră. Numim trăsătura respectivă defect, dar ea e inerentă mecanismului biologic și spiritual, în

absența ei probabil nici nu am putea supraviețui. Egoismul e expresia instinctului de conservare, de care depinde perpetuarea speței. Stere știa că unii și-l camuflează, alții și-l drapează în altceva, determinând și societatea să-l catalogheze ca atare. Teoriile individualiste îl socotesc un drept imprescriptibil al omului, perla de coroană a libertății individuale – condiția afirmării și ascensiunii în piramida socială. Cei mai fruști, neinițiați în arta transfigurării lăuntrului, lipsiți de talent histrionic, își expun egoismul denudat, în expresii hidoase. Nu înseamnă poate că sunt mai răi ca ceilalți, doar mai primitivi, neevoluați pe scara convențiilor și ipocriziei. Vichi mai e comodă, neglijentă, înceată... Or fi și femei altfel dotate, la polul opus, dar acestea nu s-ar cruța dacă le-ar sta în putință? Și cele harnice se văicăresc de mama focului și nu fac nici un efort fără să-l exploateze la sânge în avantajul imaginii proprii.

Mai dificilă i se părea lui Stere a doua cale de retușare a profilului lui Vichi – promovarea fermă a trăsăturilor slab conturate de la natură, sau pe care ea însăși le-a neglijat. Avea în vedere un anumit registru al temperamentului, cel catifelat, conciliant, meditativ, receptiv, înclinat spre moliciunea concordiei, nu spre orgoliul rugos. Și afectivitatea, tandrețea, plăcerea de a mângâia și răsfăța, cultivarea cu prioritate a sentimentelor, nu resentimentelor, cucerind și pentru ea admirație, duioșie, devotament. În sfârșit, se impunea atenuarea carențelor senzoriale, afirmarea vocației genetice al cărei blocaj denaturează genul feminin. Stere înclina să creadă că natura i-a hărăzit lui Vichi mai mult decât dă ea la iveală, acuzând-o de opacitate față de propriile mesaje subterane.

Ideea de a stimula aceste resurse – ba contestate, ba presupuse – a existat dintotdeauna, dar demersurile nu s-au

soldat cu cine știe ce succese. O nouă speranță i se părea slab fondată, de aceea ardoarea lui se vedea nevoită să se consume în sfera imaginației. Îți imaginezi altfel ceea ce, așa cum e, te decepționează. Spiritul nostru perfecționist e în stare să amelioreze orice. *Recreerea* prin ameliorare fantezistă este expresia năzuinței de a apropia mica lume înconjurătoare de linia intangibilă a desăvârșirii.

30

Intraseră în spital pe ușa de serviciu, pentru pacienți, împodobită cu avize, programe, recomandări, și acum ieșeau (din greșeală, pentru că fuseseră neatenți), pe cea oficială, rezervată conducerii și medicilor cu rang de profesor. Aceasta corespundea, de altfel, stării lor de spirit – una triumfătoare, eliberată de incertitudine și angoasă. La capătul unui încordat periplu clinic (examene radiologice, endoscopii, cauterizări, biopsii etc.), diagnosticul se impusese luminos și cert: absența oricăror celule canceroase în vezica și întreg aparatul genito-urinar al lui Vichi. Aveau hârtiile doveditoare în mapa lui Stere, și această situație, la care abia putuseră năzui, le dădea un sentiment de euforică securitate, influențându-le până și atenția distributivă, făcându-i să aleagă „ieșirea regală" din instituție. Stere conducea micul grup, deschizându-le drum, cu o galanterie arogantă, lui Vichi și Anabelei, și împingându-l din spate cu condescendență distrată pe masivul Jean. Fusese inițiatorul suitei lărgite în această cea mai problematică etapă a episodului urologic al lui Vichi, început cu aproape jumătate de an în urmă. Nu se simțise apt să-și asume singur riscul momentului, să facă față unor eventualități fatale, cu aferentele reacții imprevizibile ale lui Vichi.

Simțea că este cel care trebuie să dea tonul atmosferei sărbătorești, să impună psihologia succesului – una rațională, desigur, stăpânită, dar tonică – și vedea că poate dirija respectiva undă sufletească. Vichi lăsa impresia că-și construiește, totuși, un profil spiritual puțin distinct: ceva între gravitate și o trufie sugerând superioritatea cuiva trecut prin furci caudine și rămas intact. Stere oscila, de aceea, între exuberanță și reținere. Pentru reîntoarcerea în centru propuse să ia metroul.

– Prin urmare, Vichi, atacă în sfârșit domnul Jean subiectul ținut parcă sub un obroc conspirativ până atunci, ești un om cu adevărat sănătos. Se bălăngănea cu mâna încleștată pe mânerul de deasupra capului, în tangajul nesigur al vagonului. E o mare ușurare. Vocea baritonală a enologului părea vătuită de emoție, în realitate o amortiza zgomotul de fond al vehiculului. Vichi dădu unele semne de acceptare a opiniei lui Jean, greu de stabilit din ce anume derivând, pentru că nu scoase nici un cuvânt. Poate dintr-o anume bătaie a pleoapelor sau dintr-o imperceptibilă înclinare a capului. Simțind nevoia să pluseze, pentru ca Jean să nu rămână decepționat, Stere adăugă:

– Cel mai greu e întotdeauna deznodământul. Oricare ar fi. Chiar și cel pozitiv te scoate dintr-un anumit curs... Zâmbi, având revelația că nu știe exact ce vrea să spună.

– Bineînțeles, deschise în sfârșit Vichi gura, mucalită dar fără nici un umor.

– Scapi de o povară, conchise Anabela, pe deasupra divagațiilor și împunsăturilor, cu aerul că trage concluziile. După care nimeni nu mai avu nimic de spus, cu atât mai mult cu cât în stație se produse un aflux paralizant de călători.

Urcară la suprafață, și abia atunci observă Stere ce strălucitoare revărsare de lumină curată, aproape mistică,

oferea amiaza zilei de toamnă târzie. Îi făcu atenți pe toți și recoltă semne de încuviințare stereotipă, cu excepția unei încântări surâzătoare întipărite pe chipul Anabelei. Psihologia ei avea un mecanism mai lent, se angrena greoi, dar trecea peste marginile evenimentului. Stere descoperi printre capetele trecătorilor moleșiți de trepidațiile primei jumătăți a zilei, o vitrină de restaurant ornată cu un gust nu prea obișnuit în Bucureștii tradiționali. Deasupra trona firma La Otomanu, marcând o neobișnuită trimitere spre epoca cruntei stăpâniri turcești.

– Ia priviți! le atrase atenția. Înalta Poartă s-a reîntors în Valahia.

Îi trase spre vitrina unde se lăfăiau chefali, calcani și pui de rechini, precum și crustaceele Mediteranei. Îi veni pe loc ideea unei ieșiri din rutină, într-o zi atât de importantă, aflată pe cale de a se șterge din conștiințele ce, iată, nu mai erau în stare să vibreze.

– Oameni buni! le strigă. Vă invit să sărbătorim reîntoarcerea lui Vichi la normalitate – nu zic mai mult – în taverna spahiului. Nu ne-a ieșit ea întâmplător în cale.

Anabela și Jean se luminară la față (ca niște copii invitați în sala pomului de Crăciun). Bâțâiră din cap, râseră cu toată gura, trimițând asupra lui Vichi jeturi de priviri pline de speranță, sub care și ea începu să-și schimbe tonusul. Poate avusese intenția să se opună, sau măcar să bagatelizeze inițiativa, se gândi Stere, dar în entuziasmul celorlalți ideea începu să o cucerească. Bărbatul îi adună între brațele larg deschise, ca o cloșcă pe pui, și-i împinse pe ușa de cristal, unde regăsiră incrustată emblema Înaltei Porți. Încetiniră pasul în dreptul galantarelor, trecând în revistă peștii, langustele suple, portocalii și crevetții plesnind de carne fragedă prin platoșele subțiri, transparente. Încercau să-și ascundă salivarea,

reducând la mormăituri o admirație cu ceva urme de motivație estetică, dar în principal provocată de lăcomie.

– Le-ai mânca așa, crude, nu? râse Stere. Așa sunt cel mai apetisante. Și în farfurie trebuie să păstreze ceva din splendoarea de galantar.

Jean se plânse că încă n-a văzut o inițiativă românească similară.

– Noi n-avem simț mercantil, n-avem în sânge negustoria artistică. Orientul nu ne-a convertit la ce are el mai frumos, mai pitoresc.

– Cam așa, încuviință Stere. Ne-am convertit la viclenie ieftină, la improvizație, la lucru fără strălucire și fast.

– Probabil la sărăcia Bizanțului. Nu la gustul, rafinamentul și pretențiile lui.

Vichi arătă că nu subscrie la cleveteală.

– Ce Bizanț visați voi? Așa ceva găsești în orice orășel de pe Coasta Amalfitană. Și peste tot pe malul Mediteranei. Noi ținem mai mult de Septentrion, de sobrietatea nordului, a muntelui.

Bărbații nu mai insistară, aruncându-și reciproc priviri de consolare. Aleseră o masă izolată. De altfel, la ora aceea erau puțini clienți și aceia mâncau în liniște, păziți taciturn de chelnerii în șalvari colorați și ilice negre. După câteva minute se prezentă oberul, lipsit de culoare locală, un bărbat fără vârstă, în haine negre, și le puse pe masă câteva exemplare din cartea de bucate. Îi lăsă să delibereze și se retrase cu un aer interiorizat. Femeile aleseră cremă de creveți, Jean un păstrăv la grătar (rămânea consecvent preferințelor culinare carpatice), iar Stere creveți fripți. Când fură consultați în privința vinului, Jean întrebă dacă au Riesling de Rin. Nu aveau decât Riesling românesc de Jidvei, și când îl gustă, Jean făcu o figură de om bolnav sau jignit. Răspunse curiozității chelnerului

ridicând din umeri, dar nu se atinse de pahar. Anabela bea apă minerală, Vichi ceru o bere, singurul consumator de vin rămase Stere.

– Pe vremuri sortul ăsta avea oarecare ținută, comentă el prima înghițitură. Încep să înțeleg ce spuneai despre decăderea viticulturii. Jean nu se lăsă antrenat. Această ilustrare a ideii sale i se părea minoră și le aminti femeilor ce vin băuseră ei împreună, în Italia, la o trattoria cu fructe de mare.

– Unde, la Milano? își verifică memoria Vichi. Nu, Jean vorbea de o cină la Napoli, cu vin de Orvieto, specialitate de care femeile uitaseră cu desăvârșire. Vichi îl puse în temă pe Stere: Fane îi luase odată pe toți trei, pe când era șeful organizației de impresariat, cu ocazia turneului Operetei. Ochii celor pomeniți părură că se aprind de frumusețea amintirii.

– Când am intrat cu barca în Grota Azura...

– Când am urcat la San Michele...

– Când am făcut Coasta Amalfitană...

Fragmente iluminate pe rând dintr-un mirific basorelief al trecutului. Erau cu toții în forță pe-atunci și avizi să vadă, să cunoască, să guste dulceața lumii.

Oberul, însoțit de chelnerul cu tava, stinse proiectoarele memoriei, întrerupse scurta reverie. Cănile mari de ceramică albă abureau, păstrăvul părea un faun încoronat cu ierburi aromate, creveții încovrigați aveau alura unor semne cabalistice culese din adâncurile Mediteranei. Femeile lăudară supa atât cât să nu pară provinciale, dar cu încântare. Făcuse un început de crustă și era aproape vâscoasă, imitând culoarea carcasei de langustă (ca și când aceea ar fi fost pasată, nu carnea). Jean avea și el apetit, dar ceva pe chipul său spunea că nutrește totuși rezerve, fără să considere nimerit, pentru talia lui

profesională, să le releve. Prin escapadele montane unde se combina măiestria viticultorilor cu cea a silvicilor mâncase păstrăvi mult mai sofisticați. Carnea cozilor fripte ale lui Stere, îmbăiată în sos picant, trosnea delicat în măsele, ca și când n-ar fi fost trecută prin foc, iar el ar fi strivit însăși viul micilor animale. Sunetul fraged îl incita, întreținându-i dorința și plăcerea. În local se mai ocupa ici-colo câte o masă, silențios. Aproape toți clienții erau de sex masculin, probabil, se gândi Stere, manageri la scurta pauză de prânz, reuniți în nesfârșitele lor negocieri. Oberul veni să le propună un desert ușor și le recomandă cafeaua turcească fiartă în ibric de aramă.

Jean mai evocă o dată trattoriile italiene, dar acum pentru a le contrapune ambianței create de turcul valahizat. Erau și aici acuratețe, servici corect, bucătărie adecvată, demnă de tot respectul. Le reaminti însă Anabelei și lui Vichi de atmosfera localurilor de pescărie italienești: mireasma inconfundabilă a plitelor în acțiune, pe care sfârâiau vietățile proaspete, cu apa Mediteranei picurând încă de pe pielea lor, tigăile emanând aburii uleiului de măsline încins, salatele cu ierburi parfumate și măsline lucioase, chelnerii cu micuțe tingiri atârnate de gât, destupând sticle, umplând pahare înalte cu vinuri de culoarea chihlimbarului, vocile încărcate de patos ale clienților care se strigă, râd, glumesc și mănâncă împătimiți.

– Inimitabil! exclamă Jean. O mare pulsiune senzorială a imaginilor, mirosurilor și sunetelor îmbinate armonios, topite într-un tot ce-ți dilată plămânii și-ți excită creierul! Chiar asta e, o stare de excitație ce produce fericirea în sine. M-aș mai duce doar să privesc, să ascult, să mă îmbăt de pictura aceea sonoră și înmiresmată. Nici nu știu dacă sensul acelui mod de viață este neapărat umplerea burții; mai degrabă vibrația simțurilor. Jean

se încinsese și își desfăcu vestonul, dând la iveală vesta lui înaltă, cu revere de dandi îmbătrânit dar vânos, departe de a ceda terenul.

– Și eu îi rămân recunoscător lui Fane pentru acele excursii, se asocie Anabela. Turneele mele externe, câte au fost, nu mi-au lăsat atâtea amintiri. Era și ambianța, grupul omogen, legat prin sentimente. Fane a fost un om cald, dedicat prieteniei. L-ai cunoscut, Stere! Nu știu cât de apropiați ați fost, noi am avut legături de suflet...

– Eu cred, interveni Vichi, cu o notă ironică în voce, apropiată chiar de ilaritate, că și legături de interes, Anabela. Să fim sinceri: tu ești tentată să idilizezi mereu, mai ales să sentimentalizezi. Firește că Fane vă era util, că ați beneficiat de pe urma lui. Dar se vede treaba că pentru tine această „cointeresare" era mai presus de condiția în căsnicie a surorii tale, a cărei onoare de femeie a fost terfelită de omul pe care post-mortem îl venerezi.

Vocea lui Vichi căpătase un număr de decibeli în plus și nota inițială devenise metalică. Anabela răspunse în surdină, făcând parcă din buze amortizor. Trebuia să-ți ciulești urechile sau să-i urmărești freamătul gurii pentru a fi sigur că ai prins emisia.

– O fi avut și el motivele lui, Vichi. Își dorea, ca fiecare, un strop de fericire. Era o fire deschisă spre plăcerile vieții, ca toți artiștii. (Chiar dacă el, ca atare, nu a fost.) Aceasta era firea lui. Poate nici tu nu l-ai secondat, nu te-ai alăturat acestei deschideri. Cu răceala și scorțoșenia ta, cu dezinteresul tău pentru ceea ce îmbogățește omul sufletește și trupește, bineînțeles că l-ai îndepărtat. Și-a căutat și el...

Anabela reduse sunetul vocii la zero, fiindcă oberul apăru din nou însoțit de chelnerul cu tava de desert. Pe Jean îl frapa tarta sau ce era, arătându-se nerăbdător

să-și înfigă lingurița în prăjitură. Vichi o scruta pe Anabela cu mânie, făcând totală abstracție de farfurioarele puse înainte. Cât timp chelnerul trebălui, cei patru încremeniră într-un tablou vivant plin de grotesc contradictoriu, unul nu lipsit însă de grație. Combatantele păreau două zburătoare exotice forțate să aterizeze pe același atol: Anabela, „Pasăre Liră“ împușcată, ignorându-și faldurile penelor împrăștiate, ducând la capăt o înfruntare nepotrivită constituției și firii ei, Vichi femelă de flamingo împroșcând furie și aroganță, gata să dea adversarei lovitura finală, spălând o onoare pusă în cauză. Jean, într-o abținere smerită, cu privirile ațintite pe fața de masă, avea cumva atitudinea copilului certat, pe seama căruia se fac, într-un conclav familial, grave considerațiuni dojenitoare indirecte. Stere arăta lovit de o perplexitate jenată, în căutarea unei poze cât de cât confortabile.

– Cum îți permiți, Anabela? izbucni Vichi după plecarea personalului servant. Ai devenit amnezică? Ți-ai pierdut mințile? Ridicase tonul și dându-și seama că vocea are rezonanță, se temperă. De unde ai scos inepția? Eu l-am aruncat în brațele târfulițelor din corpurile secundare ale Operetei și Estradei? Când faci elogiul tentațiilor și al plăcerilor, mai degrabă te gândești la tine. Cu siguranță pledezi pentru cauza ta.

– De ce pentru cauza mea, Vichi? Ce vrei să spui? o presă Anabela, cu un râs fals ce voia să sugereze cât de absurdă e pista pe care aluneca sora ei.

– Chiar nu știi la ce mă refer? Ce părere o avea Jean de atâta insolență?

Jean voia să-și mănânce tarta cu fructe fierte în sirop și cu frișcă, dar nu îndrăznea; situația devenind prea încordată, nu vedea cum ar fi arătat savurându-și singur dulcele într-o încântare indiferentă. Stere nu prea se omora

după dulciuri, iar femeile încăierate nu mai aveau ochi pentru ce li se pusese în farfurie. Îmbrăcămintea Anabelei arăta ca întotdeauna, vaporoasă, transparentă, cu toate că și pielea ei începuse să se usuce, iar îngustimea umerilor și subțirimea brațelor, cu care se mândrise întotdeauna, erau pe punctul de a sugera descărnarea bătrâneții. Stere se întrebă de ce se înăsprise Vichi așa, după ce aflase că e sănătoasă, devenind intransigentă chiar cu sora ei, și în public, riscând să atragă atenția chelnerilor și a clienților localului. Se îmbrăcase modest, ca pentru spital, în blugi și cu geaca de piele întoarsă adusă din SUA, înconjurată de franjuri, după moda indienilor din prerie. Avea chef de ceartă și mergea la țintă, nu se mai încurca în aluzii și eufemisme, părând hotărâtă s-o termine pe soră-sa.

– M-am săturat de fițele tale, reluă. Poți să te ascunzi la nesfârșit în dosul blândei demagogii sentimentale a lui Jean? Pe care tot tu i-ai insuflat-o. Dacă îi place ipocrizia, treaba lui. Nu e dreptul meu să-i fac morală. Dar ție de ce să-ți înghit la nesfârșit aerele de mironosiță? Chiar mă crezi dusă cu pluta? Sau ramolită? Ți-a plăcut viața, cum spui. Treaba ta. Dar măcar fii discretă și decentă. Nu încerca să obții de la mine certificat de ingenuă imaculată. Și-acum să-ți mai și îngădui să-mi dai peste nas, că nu l-am secondat pe Fane în aspirațiile lui hedoniste? L-ai secondat tu, paralel. Sau poate... De unde să știu că nu te-ai încurcat și cu Fane? Prea îl regreți și-l deplângi.

Anabela purtase pe față, cât ascultase tirada lui Vichi, un râs mut ce-i punea în lumină dinții frumoși și conturul buzelor acoperite cu ruj strălucitor, apropiat de culoarea pielii. Chipurile, o distrau elucubrațiile lui Vichi care uite, îmbătrânea prost, într-un mod de-a dreptul maniacal.

– Se pare că vechiul tău sindrom maniacal-depresiv s-a agravat rău, Vichi, își făcu ea cunoscută teza prin prisma căreia explica agresiva ieșire a soră-sii. Doamne ferește, de unde scoți nebuniile astea? Nu avea în replica ei accente vehemente, de vendetă, dimpotrivă, o pseudo-îngrijorare, o sugestie de milă, ca față de cineva foarte suferind. Sărmana sora ei, reieșea, ar fi trebuit ajutată, dar ea nu știa cum. Pot înțelege că ai suferit la viața ta, continuă, deși ți-am spus, dacă ai fi mai lucidă ți-ai vedea propria vină. Un bărbat nu poate trăi în acidul sulfuric secretat permanent de tine și transformat acum, după cum se vede, în otravă letală. Ești sora mea și m-a afectat această suferință, indiferent de cauzele ei. Dar ea a fost și este dublată de invidie. Toată combinația asta e infernală pentru o femeie. Nu știu cum suportă Stere, sărăcuțul.

Își fabricase Anabela o voce dulce, izvorâtă din piept, nu din buze, ușor clocotitoare nu șoptită, cu accent dramatic, nu flegmatic sau binevoitor-batjocoritor. Îl lua ca martor pe Jean, zâmbindu-i semnificativ ca unuia care înțelege și știe despre ce vorbește ea. Enologul se ferea s-o privească, rămânând nemișcat și uitându-se nu înainte, ci oblic, spre farfurie, și mai jos de ea.

– Ești nu numai vicioasă, Anabela, ești și perversă. Ai prefăcătoria femeii ușoare. Joci teatru ieftin. N-ai fost sinceră nici în copilărie și toată viața ta a fost o minciună slinoasă. Ca femeie mă dezguști. Ca soră m-ai amărât și mă amărăști. Poate și prin tăcerea mea te-am încurajat. E cazul să-mi reproșez că nu ți-am spus părerea despre tine verde în față. Doar lui Stere m-am confesat în parte. Poate am greșit și că n-am vorbit deschis cu Jean. Am zis să nu mă vâr în viața voastră. Că dacă vouă vă place să trăiți în abjecție, n-aveți decât...

Anabela începu să vorbească repede și incoerent, cu o voce joasă, șoptită, greu audibilă, din buze. Stere nu putu urmări firul tiradei și nu reținu decât un jet de acuzații împotriva clevetirilor lumii, a oamenilor răi, pizmași, a ființelor otrăvite ce nu pot suporta fericirea altora. Apoi nu mai înțelese nimic și văzu doar buzele, odinioară atât de frumoase, ale femeii, mișcându-se fără sunet, ca după un panou gros de sticlă, și se întrebă dacă ceilalți doi, care o cunosc bine, soțul și sora ei, se descurcă în acest discurs straniu, fantomatic și zbuciumat. Vichi îl avertizase când el se plânsese că Jean n-o lasă pe Anabela să vorbească: „Mai bine să n-o auzi". Nu știuse ce are în vedere. I se părea că e ceva total anormal în acest mod chinuit de exteriorizare, mai degrabă de trădare a unui haos lăuntric inexprimabil, pe care în mod obișnuit Anabela și-l ascundea sau și-l comprima sau îl transcria în alt registru, oarecum luminos.

Chelnerul se scuză că din cauza unor deranjamente electrice întârziase fierberea cafelei. Turnă în cești din ibric, se uită lung la desertul neatins, întrebându-se dacă să-l ridice sau să-l mai lase și plecă. De data aceasta, cea care nu mai simți nevoia să-și înfrâneze pofta fu Vichi: luă ceașca și o duse la buze, ignorând tăcerea spectrală a celorlalți. Stere regretă că nu bea cafea, dacă ar fi adăugat acum și gestul său, unul de normalitate, ar fi contribuit poate la împrăștierea aerului greu. Anabela se uita fix într-un colț al salonului, iar Jean continua să sfredelească din privirile oblice tablia mesei. Acest mod de a hipnotiza obiectul făcea perceptibilă concentrarea lui neobișnuită, destinată unui anumit scop. Stere se simțea tentat să-l întrebe ceva, orice, sau măcar să-l atingă pentru a-l scoate din transă, dar Jean dovedi că nu e absent și că trăiește tensiunea clipei. Începu cu o voce debilă, alta decât

cea obișnuită, bărbătească, energică, și după primele cuvinte își ridică privirile din îndelunga intimitate cu tăblia, proiectând-o într-un spațiu nedefinit, dincolo de zidurile încăperii.

– Știe fiecare că viața e plină și de lucruri amare. De greșeli săvârșite de noi, ori de alții vizavi de persoana noastră. Trebuie să vă mărturisesc, am făcut destule erori. Conștiința mea e adesea frământată. La timpul respectiv nu-mi era limpede. Acum văd lucrurile în altă lumină. Firește, luat de valul existenței uit de toate acestea. Lungi perioade sunt absorbit de prezent. Câte ceva sau câte cineva îmi readuce însă greșelile în fața ochilor. Atunci psihicul meu e lovit. E bine să vorbim despre acele lucruri? Să le împărtășim altora? Sau e mai bine să nu le zgândărim? Să le lăsăm în nemișcarea lor? În speranța că se vor fărâmița de la sine și nu ne vor mai apăsa nemilos? Poate cei care ne trezesc amintirile neplăcute și ne redeschid rănile nu sunt conștienți că ne fac rău. Poate cred că așa ne ajută, deschizându-ne ochii asupra unor adevăruri neînțelese. Nici pe ei nu-i putem condamna. Atâta timp cât sunt de bună credință. Poate ei nici nu sunt avizați asupra complexității experienței noastre. Din păcate, sau poate din fericire, viața nu este compusă din linii simple. E sinuoasă, încâlcită. Cauzele unor greșeli au dispărut. Ca atare nu le mai putem repeta. În aceste condiții, cum tratăm ce-a fost? Nu ținând seama de ce este? De ce vrem să fie? Voi, Vichi și Anabela, sunteți surori, o să treceți peste neînțelegeri. Vrând-nevrând, însă, mă implicați și pe mine. De aceea vă rog să aveți grijă. Doar asupra acestui aspect aș atrage atenția.

Vichi își băuse cafeaua cu înghițituri mici, ținându-și ațintite privirile în ceașcă și ignorând vorbitorul. Apoi

pusese ceașca jos și-l contemplase cu o mină răbdătoare, de om dispus să aștepte cât e necesar.

– Ai terminat? se interesă. Ai făcut eseistică etică. Din păcate, soția ta nu poate să împărtășească aceste opinii teoretice. Dacă ar fi făcut-o, s-ar fi controlat de la bun început. Ar fi cazul să încerci s-o convingi, nu de alta, dar ca să nu riști să fii implicat.

Pe Stere îl pufni râsul în sinea lui. A naibii, Vichi! Sintetizase replica nelăsând nici o chestiune nepusă la punct, și asta în câteva cuvinte. Eseistică etică... opinii neîmpărtășite... autocontrol... implicare... Jean aproba din cap ceva indefinit. De altfel se detensionase, eliberându-se de ideea care-l obsedase, își luase un aer detașat. Părea mulțumit că și-a făcut datoria (față de Anabela, față de el însuși, chiar față de Vichi). Acum, firește, fiecare avea dreptul să-și expună punctul de vedere. Ca atare era gata să aprobe pe oricine, chiar să încurajeze exprimarea opiniilor, ca un intelectual democrat ce se știa. În această stare de spirit sorbi din cafea, apoi își înfipse în sfârșit lingurița în tartă. Gustă cu o vagă expresie de aprobare și, ca urmare, o mâncă pe toată.

Stere se duse lângă vitrine, unde văzuse că așteaptă chelnerul, și plăti. Se întoarse și anunță că se poate pleca. Pentru a umple golul, cele două femei își controlau machiajul în oglinjoarele de poșetă. Jean făcu un gest discret, prin care voia să semnalizeze disponibilitatea de a contribui la suportarea notei, dar răspunsul din gesturi al lui Stere îl convinse repede să se liniștească. Se ridicară și porniră spre ieșire, prilej cu care Stere observă prin fereastra bucătăriei cum cineva răsturna într-un vas două cutii cu supă de creveți conservată. Surâse, păstrând discreție asupra constatării. Chiar în fața restaurantului, Vichi puse capăt reuniunii, stabilind că ea și Stere o iau la

stânga, iar perechea cealaltă o ia la dreapta. Își spuseră la revedere și se despărțiră, Jean abia mai apucând să arunce peste umăr „calde mulțumiri“ pentru recepție. Vichi cunoștea zona centrală a Capitalei mult mai bine decât Stere și el se lăsă ghidat. Nu prea umblau ei împreună pe jos și pentru prima dată femeia îl luă de braț. Avea un tempo energic, dar în scurtă vreme păru că obosește, Stere simțind cum se sprijină de brațul său nu îndeajuns de vânjos.

– Făcea să fii atât de tăioasă în ziua aceasta atât de frumoasă – și la propriu și la figurat, Vichi? îndrăzni el. Ce ți-a venit?

– Tu n-ai văzut ce începuse să spună soră-mea? Mai bine te-ai întreba ce i-a venit ei să facă una ca asta, într-o zi așa și pe dincolo...

– Ai dreptate. Mă refeream la Jean, se văzu Stere nevoit să dea înapoi, simțind că nu abordase chestiunea cum trebuie, și mirat că Vichi are și acum dreptate.

– Știi, sunt hotărâtă să nu mai îngădui mojicii și nici ipocrizii, continuă ea, fără a face caz de reaua orientare a lui Stere. Mai ales cu cei apropiați. M-am săturat de atâta îngăduință câtă mi se cere. Iar Jean trebuie să învețe să înghită. Nu mă îndoiesc, a mai înghițit el multe, dar pe ascuns.

– Omul a suferit. Doar a mărturisit.

– A mărturisit, dar mă îndoiesc că a suferit sau că suferă din această cauză. E o suferință teoretică aia pe care o descria el. Iar ea și-a îngroșat obrazul la culme...

Venea din față un grup de băieți, studenți după toate aparențele, și se simțiră amândoi priviți cu interes, parcă și cu o anumită simpatie admirativă.

– Ăștia nu arătau că le-ar fi fost scârbă de noi, consemnă Vichi momentul cu cinism.

– Admirau ținuta ta... comentă el galant.

– Nu, pe amândoi ne priveau. Probabil că nu suntem chiar deplorabili împreună, făcu ea o concesie. Dar ce voiam să te întreb? Chiar crezi că puteam fi atât de indigestă în tinerețea mea, încât să-l trimit pe bărbatul de lângă mine spre alte femei? Și hai să mergem mai încet, că nu ne gonește nimeni. Ce zici?

– A nu, în nici un caz, protestă Stere spontan. Pentru cine te-a cunoscut îndeaproape... erai o femeie impecabilă. Nu genul cochet, lasciv. Nici genul artificial... împopoțonat, fandosit. Genul autentic. Femeie sută în sută în conținut, și prea puțin ductilă în formă.

– Sincer?

– Bineînțeles. Știi că nu mai fac madrigaluri gratuite. Fane a fost un prost. A ratat.

– Cum?

– Vreau să spun: a ratat să aibă o femeie autentică. A preferat artificialitatea. L-au încântat aparențele și fandoseala.

– Mulțumesc. Odată va trebui să-i explici și vacii de soră-mea ce mi-ai spus acum. Dacă o faci să înțeleagă asta, m-ai răzbunat.

– Dar chiar crezi că e posibil să fi trăit cu Fane?

– Oho! N-am dovezi, dar cum îi știu pe amândoi...

– Ceva ca la fiicele alea ale femeii de serviciu? făcu Stere, regretând apoi că-i scăpase comparația.

– Să nu crezi că această concurență între surori e ceva chiar rar. În competiția pentru bărbați, femeile n-au scrupule. Prietene intime, surori bune, își fură una alteia bărbații fără rușine.

– Genul acela de femei aflate la antipodul tău, la care m-am referit...

– E demonul raptului. Al cuceririi necinstite, al sustragerii și posedării prin orice mijloace.

– Toți avem un demon, Vichi. Ascuns în prima sau în a doua personalitate.

– Avem două personalități?

– De regulă. Pot fi și trei. A doua ta personalitate, de pildă, este această austeritate... sau cum să-i spun? Ceva uneori de-a dreptul fanatic. Ea frânează oarecum femeia din tine. Și chiar omul complex, elastic, infinit.

– A, îngăduința, îngăduința... Toți cântați în această strună. Nu mai sunt dispusă, Stere.

– Mai ales acum, când te simți din nou integrală. Sănătoasă, vreau să spun. Asta îți dă siguranță de sine, nu? Și un sentiment de... de superioritate, cumva.

Vichi îl privi lung și, clătinând din cap dubitativ, îl conduse la intrarea metroului.

31

– Nu mai gust sărbătorile astea! îi declarase Vichi, cu vreo două-trei zile înainte de Paște, când tot ea inițiase o consultare, eminamente formală, cu privire la modul de sărbătorire a evenimentului din anul respectiv.

Lui Stere îi stătuse pe limbă să-i spună „Ți-ai pierdut copilăria, Vichi“, dar se abținuse. Probabil că i-ar fi dat o replică „înțeleaptă“, plasându-se în acea lumină în care îi plăcea tot mai mult să se înfățișeze acum, de intelectual rece, umanist exclusiv prin rațiune.

– Păi, ca la Crăciun, replicase el la întrebare, nu păstrăm același standard?

De Crăciun Vichi cumpărase totul de la magazin: toba, sarmalele, cozonăcelul. Chiar și un brad mic, de plastic, gata împodobit, cu ștekăr de pus în priză. Ea recunoștea că Stere și-a păstrat sufletul de copil, dar nu dădea acestui fapt o încărcătură apreciativă, nici invers, persiflantă, disprețuitoare, ci una neutrală, ca și când i-ar fi spus: „Și la bătrânețe, tot ochii ăia albaștri îi ai“.

Stere nu era credincios. Dar nici necredincios nu se putea numi. Nu-i agrea pe popi, iar la biserică se ducea rar, „la ocazii“. Totuși, într-un fel păstra în sine imaginea bisericii, adică a acelui concentrat mistic simbolizând mistere de natură superioară, unele care, în calitatea lui de „copil veșnic“, îl înfiorau. Spunea „mistere“, dar parcă era și altceva, tot atât de important, dacă nu mai

emoționant: o anumită palpabilitate a sufletului, o senzație de întâlnire afectivă cu propria ființă nevăzută. Vichi, în calitate de om de știință, susținea că încearcă să se apropie de mistere pe cale logică, și Stere o credea, el însuși își supunea inteligența (câtă era) chinurilor nemiloase ale înțelegerii științifice, dar pe planul afectivității profunde credea că femeia nu depășește linia de suprafață. Moștenise sau își educase o anumită răceală. Și când iubea (dacă o fi iubit vreodată) o făcea cu această carență. În schimb cădea pradă, în mod progresiv, misticismului laic. Avea superstiții – într-un mod superficial-automat, ca cineva obligat să respecte cutume nu pentru că ar crede în ele cu tot dinadinsul, ci fiindcă se teme de consecința ignorării lor. Probabil că ținuse și sărbătorile tot ca superstiție, ferindu-se inconștient să le nesocotească. Înainte de „îmbolnăvire“ le cinstea cu instinctul competițional al gospodinei orgolioase, ambiționându-se să-i „iasă“, să „nimerească“, să „găsească“, să „facă“. În interludiul presupusei boli incurabile, Vichi se dezisese aproape de tot ce însemna gospodărie. Mai apoi, de ce nu?, se hotărâse să-și conserve privilegiul. Ce femeie, odată absolvită de purtarea poverii menajului, se mai întoarce de bunăvoie la el, când poate să-și prelungească noul statut (chiar înfruntând eventuale contrarietăți). Aceasta se întâmplase cu Vichi, după „însănătoșire“. Tacit, continuase regimul alimentar instaurat în zilele morbide, constând din salate, semipreparate de la magazin, sendvișuri, fructe etc., pe care Stere le priza aproape cu plăcere. Din când în când, Vichi simțea nevoia să se explice, rezumându-se la două laitmotive: că treburile casnice o obosesc, îi fac rău, o scot din circulație – și la aceasta Stere nu avea ce obiecta – și că bucătăria nu-i mai furnizează nici o plăcere, chiar preparatele în care ajunsese

renumită, deserturile ce o captivau altădată ca un hobby, ca o oră de cântat la pian.

Ceea ce bărbatul suporta mai greu era această secătuire, sărăcire a unor momente ale vieții, cum sunt marile sărbători religioase, și care ne scot pentru moment din monotonia curentă. Acum, aproape trecuse și Paștele și rămăsese cu un gust sălciu și acea tristețe a copilului lipsit de bucuriile lui, oropsit în așteptările afective. Ce se petrecea cu Vichi i se părea de rău augur pentru ființa ei lăuntrică, amenințată să se împuținеze și anemieze, să-și piardă inefabilul venit din iubirea noastră de frumos, din îndrăzneala și putința de a-l crea. Chiar și când se dedica unor lucruri mărunte, Vichi își plângea acum de milă. Ba odată o auzise, probabil nu adresându-i-se lui, că parcă i-a fost hărăzit să fie servitoare. Își amintise cum comentase altădată urâta înclinare a femeilor de a se azvârli benevol în derizoriu și căpătase presimțirea funestă că ea merge pe marginea prăpastiei. Nu numai din pricina meschinei pregătiri culinare a Paștelui suferea Stere, ci pentru toată atmosfera fadă în care se înfășuraseră. La biserică nici vorbă să se ducă, dar nu mai contemplaseră nici slujba de la Patriarhie. Nu mai zăboviseră asupra imaginii mulțimii enoriașilor cu lumânările aprinse, ce-și pierdeau noaptea ascultând corul, clopotele, soborul preoților, convinși că iau nu doar lumină, ci o aspirație de curățenie, o împăcare cu sine, speranța altei dimineți. Primiseră și dăduseră câteva telefoane, dar și acestea lipsite de vibrație, convingere și entuziasm. Vorbiseră ambii cu copiii din străinătate, fără nici o frenezie, vehiculând locuri comune bătătorite de ani și ani. După schimbul de cuvinte telefonic atât de irelevant, Stere s-a gândit că și tinerii aceștia, care-și strămută existența pe alte meridiane, suferă o golire sentimentală, devin un fel de roboți – poate eficienți, în stare să asigure mijloace de existență

suficiente familiei lor, dar frustrați psihic. În primul rând, nu mai sunt copiii părinților lor, frații fraților lor, prietenii prietenilor lor, produsul meleagurilor unde s-au născut și au copilărit. S-au desprins de solul originar, au devenit imponderabili (gravitația care-i ținea legați organic îi încărca de un magnetism anteic, conferindu-le sensibilitate, putere, voință), se pot ridica și așeza cu ușurință oriunde, dar nu mai aparțin unui anume fragment al planetei, acela cu care te înfrățești și în care te reîntorci pentru a redeveni țărână. Viața li se ușurează poate, dar și datorită evacuării „zestrei"; plutesc alene ca baloanele colorate care, înțepate, dispar și atât.

Stere ieșise și pe stradă, dar nu recoltase nimic, oamenii fiind baricadați prin case în aerul dens al veseliei colective, în supa umană gustoasă în care fiecare uită de sine și se împărtășește de la umanitate. A întâlnit singuratici ca el, în căutarea unui fragment al speței de care să se anine, dar negăsind își purtau pustiul, oferind celorlalți reversul sărbătorii colective. Vichi l-a întrebat ce a văzut pe stradă – el a spus că oameni puțini și aceia rătăciți. Ea a remarcat că Stere nu e în apele lui, iar el s-a mirat, nu în sensul că n-ar vedea Vichi bine, ci că poate face această constatare, respectiv că nu și-a pierdut spiritul de observație, cum presupusese. La privirile ei interogative insistente a adăugat că adesea nu sesizează schimbările de umoare ale celuilalt, dar probabil în realitate se abține să spună ceva ca să nu rezulte că a luat act și să fie obligată la comentarii. Ea a numit raționamentul acesta „încâlceli steriste" și a trecut la altceva. La scurt timp s-a răzgândit însă, arătând că nu are de gând să tolereze ambiguitatea în care Stere voia s-o plaseze cu semn negativ.

– Schimbări de umoare are fiecare, am și eu berechet. Dar nu-ți fac proces de intenție din faptul că nu le sesizezi sau că nu vrei să le afli sorgintea.

Alteori Vichi mai lăsa să treacă asemenea meteorice expresii aluzive, acum nu, acum sancționa drastic și neconcesiv tot ce-i zgâria urechea interioară, ce viza armonia personalității ei integrale, inclusiv opiniile, raționamentele.

– Ai continuu o ciudată nevoie de delimitare, nu? îi zâmbi el, spunând această propozițiune cu voce moale, ca și când mai degrabă ar fi aplaudat noua ei înclinare.

– Și e rău?

– Când respingi net, sau te opui, sau cauți nod în papură, adăugă pe același ton.

– Ei asta e, nod în papură!

– Mă refeream la plăcerea de a fi mereu în răspăr.

– Asta contest. În schimb – recunoscu sincer – receptarea tacită, vreme îndelungată, a tot felul de inepții debitate de oamenii cu care am venit în contact, m-a stresat. Pur și simplu nu vreau să mai mă las stresată. Nu e un drept al meu?

– Ba da, Vichi. Deși înainte mai mult fugeai de controverse decât acceptai inepții, cum spui. Și acum fugi de un anumit gen de controverse Pe altele le susții inflexibil, cu mijloace radicale. Nu mai ești dispusă la concesii.

– Așa e, concesiile m-au pierdut pe mine.

– Da, acum ești destul de sănătoasă ca să te iei de piept cu lumea.

Stere puse capăt dialogului, simțind că e pe punctul de a degenera. Se bucura totuși că îi spusese cele câteva cuvinte care-i stăteau pe limbă din ziua primirii diagnosticului favorabil și a confruntării cu Anabela. Așa își explica noua combativitate a lui Vichi: scăpase de obsesiile și complexele bolii și își putea permite să fie cum simțea că țâșnește ea din adâncuri. Mai mult, sănătatea normală la care nu mai sperase îi impunea obligații în viața curentă. Stere mai degrabă ar fi înțeles o evoluție

inversă, ca Vichi să se îmblânzească, să se aleagă cu un plus de îngăduință, fiind mai aptă, prin urmare, de milă, nu de război. Când ieșiseră din spital cu actele doveditoare ale „curățeniei“, nutrise speranța că acestea vor ameliora și viața lor comună. Că rezultatul probelor de microscop se va extinde și asupra sferei psihologice, inclusă și ea în procesul morbidității. Survenise atacul, de o duritate fără precedent, asupra propriei surori. La câteva zile, Jean începuse demersurile pentru aplanarea conflictului. O sunase, săracul, de nenumărate ori și avusese cu ea lungi conciliabule. Îl nimerise și pe Stere o dată sau de două ori, plângându-i-se de neobișnuita rigiditate a cumnatei. O convinsese pe Anabela să-i vină soră-sii în întâmpinare și să îngroape securea, netezind deasupra pământul. Ba, la opoziția lui Vichi, Anabela fusese pregătită să facă și mai mult, să-i ceară scuze, deși după opinia ei lucrurile așa stăteau: Vichi nu subscrisese la un mod de viață mai deschis plăcerilor simple. Poate Fane avusese în sânge morbul desfrâului – ca să zică așa – dar găsind în cuplu mai multă suculență, alta ar fi fost evoluția lui. Vichi nu se mulțumea cu scuzele soră-sii, cerea ca Anabela să recunoască și că ea personal a călcat strâmb. Singura concesie era aceea de a nu-i cere să extindă recunoașterea asupra presupusei relații cu Fane – nu din alt motiv, ci fiindcă aceasta s-ar fi subînțeles. Astfel s-a ratat împăcarea. Neavând cum să-i ia apărarea Anabelei, Stere insistase ca Vichi să aprecieze măcar loialitatea lui Jean. E mare lucru ca bărbatul să rămână de partea femeii într-o împrejurare ca aceasta. Ideea n-o clintise pe Vichi, susținând în continuare, cu o detașare batjocoritoare, că niciodată corbii nu-și scot ochii între ei. Cei doi erau, după ea, la fel de păcătoși, și nefiind în măsură să se ierte, continuau să se susțină ca niște complici în aceeași infracțiune. Deși rămânea înspăimântat

de severitatea inchizitorială a femeii, Stere se simțea în același timp impresionat de rectitudinea ei. O asemenea poziție n-ar putea adopta și susține (până în pânzele albe) decât o ființă curată și în viață, și în gânduri. Nu întâlnești femei ca ea pe toate drumurile, își spunea, și îi acorda admirația cuvenită. Spiritul ei critic neînduplecat nu se mărginea însă la etica erotică a cuplului, la fidelitatea conjugală, prin urmare nu era doar expresia unei frumoase rectitudini penelopiene; devenise o nouă unitate de măsurare a faptelor oamenilor.

Fu martor la convorbiri telefonice cu prietenele, pe care îndeobște le persifla amical pentru defectele lor, nelăsând ca judecata să afecteze bunele raporturi. Ținea la aceste prietene, considerându-le un fel de relicve sacre ale trecutului, mărturii ale tinereții. Credea că ele evocă modestia și noblețea cu care își făcuse drum în viață, dedicarea în profesie și binelui public. Rămase consternat de vehemența cu care le repudia acum greșelile, sau ceea ce considera a fi înclinații reprobabile. O auzea: „Ai crezut că dacă nu-ți spun de la obraz aprob obiceiurile tale? Te-ai înșelat. Prietenia e una, adevărul alta. Poți să te superi, să nu mă mai suni, treaba ta, nu voi înceta să te ocărăsc". Stere o întreba câteodată: „Ce, Vichi? Faci curățenie în jurul tău? Alungi cămătarii din templu cu biciul?" Ea ridica din umeri. „Nu-mi place să mă creadă cineva proastă. Cui îi repugnă adevărul, n-are decât să mă ocolească."

Deviza i se aplica și lui Stere. Din când în când îi ținea severe lecții de principialitate. Admitea că libertinajul avusese la el cauze obiective, și în principiu continua să fie de partea lui într-un ipotetic proces de drept civil cu Sina, dar până la un punct. După ea, Stere ar fi avut și posibilitatea altor opțiuni dacă ar fi fost călăuzit nu numai de considerente fiziologice (se referea la cele etice, organic

integrate concepției de viață). De ce n-a pus pe tapet despărțirea de Sina? Mai ales după ce fetele se făcuseră mari și puteau suporta mai ușor dezagreabila sciziune familială? De ce s-a ascuns? De ce nu și-a trăit viața pe față? „Uite Sina, asta e situația. Nu-mi convine să trăiesc în minciună. Îmi cer dreptul de a rămâne cinstit. Am nevoie de libertatea mea intimă, pe care condiția conjugală mi-o obturează juridic." Dar nu numai în chestiunea etică de fond îl combătea; îi găsea defecte și în laturi mai abstracte, anevoios concretizabile, ale personalității. Tot așa, radical, fără rezerve și menajamente. Scosese la iveală, de pildă, o trăsătură care considera că e de natură să micșoreze un bărbat, atâta timp cât ea nu e conștientizată și ținută sub control. Pretindea că Stere are o optică minimalizatoare asupra femeii (sau măcar reducționistă), prin care se pierd valențe fundamentale ale acesteia. El iubea și admira personajul feminin erotic, pierzând din vedere rolul matern, contribuția în societate și, cel mai ciudat, importanța în calitate de confident și stimul moral. E drept, îi vorbise odată de influența pozitivă a Sinei asupra firii sale impulsive și arogante, dar pe primul plan în taxarea acesteia ca om tot eroticul rămăsese. Vichi credea că și pe ea însăși tot în această lumină o privește, ceea ce, mărturisea, a complexat-o de la început, inhibându-i intelectualitatea. Nu voia să accepte că erotismul atârnă atât de greu în balanță, atunci când se face portretul de ansamblu al femeii și i se apreciază personalitatea. Îi punea acum sub lupă și o anumită neputință de a se ridica deasupra inadvertențelor minore în cuplu, de a trece peste erori inerente, chiar de a se umili, dacă e cazul, în fața femeii (ca o supremă dovadă de cavalerism, de superioritate omenească). Unele acuze Stere le găsea pertinente și le accepta, îi displăceau însă tonul peremptoriu,

lipsa relativității în judecată, convingerea că orice contra-argument este nesincer, „avocățesc“.

Devenise superexigentă față de propriul fiu. Scăpase de acel complex matern al edulcorării părților mai întunecoase, descoperite de alții, chiar de ea, la propria progenitură. Exagera acum. E drept, în special presupusele erori considerate a veni dinspre soția lui Leonard. Încet-încet își construise o oarecare idiosincrazie față de acea persoană și sancționa la fiul ei, în mod drastic, fără trimitere nominală, firește, orice i se părea că emană de la jumătatea lui. Stere asista la altercații telefonice, atunci când Leonard sesiza direcția de atac a mamei și i se opunea – în virtutea datoriei de protecție și apărare ce revine bărbatului (aflat în prima fază a mariajului, când nu s-a încărcat de aversiuni la adresa femeii sale).

Cel mai dezagreabil era felul cum primea Vichi observațiile critice făcute ei, personal. Niciodată nu excelase în receptivitate la părerile despre sine (când nu erau elogioase, firește), dar acum nu mai suporta nici cea mai mică obiecție. În primul rând, pretindea că o asemenea tentativă e făcută cu intenții rele, de a o ofensa și scoate din sărite. Chiar în șoaptă dacă îi vorbeai, aprecia că țipi și ridica ea însăși vocea insuportabil. O vorbă critică neînsemnată stârnea din partea ei asurzitoare șuvoaie de reproșuri și acuze. El trebuia atunci să se abțină, de cele mai multe ori vârându-și degetele în urechi. La mijloc era poate o strategie, un eficace mod de a înăbuși în fașă punerea în cauză a persoanei ei devenită sacrosanctă.

Laitmotivul lui Vichi era că Stere nu se străduiește să corespundă conceptului de „bărbat adevărat“. Întotdeauna făcuse apel la acest simbol când ceva nu i se părea suficient de *rafinat-masculin* în comportamentul lui, dar fără a da explicații și fără a părea că acordă gravitate invocației. Spunea: „Ce naiba, Stere, doar nu ești muiere, ești

ditamai bărbatul". Sau: „Dumnezeule, parcă n-ai fi bărbat. Zău așa". Ori: „Așa ceva nu e de rangul unui bărbat". Din expresiile respective ar fi reieșit că ea exaltă ideea de bărbat în contrast cu aceea de femeie. Vezi doamne, pretențiile față de bărbat sunt altele, bărbatul are de acoperit un important prestigiu – spre deosebire de opusul feminin care e, să recunoaștem, mai prost înzestrat. Persoana care poartă pantaloni nu trebuie să se pună la mintea celei cu fustă; nu se compară. Mai nou, sintagma „bărbat adevărat" căpăta conotații suplimentare. Era folosită când Vichi voia să sugereze că Stere e scârbos de pretențios, vulgar de exigent, nu manifestă căldura ocrotitoare cuvenită femeii. Când spunea „Parcă n-ai fi bărbat, zău așa" sancționa acum faptul că e chițibușar și insistă morțiș asupra câte unei obiecții (oricât de juste) ca să-și dovedească dreptatea. Vorbele „Așa ceva nu e de ținuta unui bărbat adevărat" sancționau insistența lui de a demonstra că Vichi a greșit și de a-i pretinde să-și facă mea culpa, să tragă învățăminte, să asigure că nu se va mai repeta. Când ajungea la expresia „Stere, doar nu ești muiere, ce Dumnezeu!" însemna că nu are simț autocritic, nu e în stare să recunoască ceva incriminat de ea (chiar dacă o simplă licență, o invenție).

Ideea de egalitate între sexe se estompa total, ori era explicit întoarsă invers, bărbatul trebuind să ofere, din superioritate, mult mai mult (ajungând, pe neobservate, subaltern femeii). Un bărbat, pretindea, nu se coboară la meschinăria de a se certa cu femeia, chiar dacă are motive temeinice. În relațiile dintre sexe nu justiția contează, ci acel cod imprescriptibil în virtutea căruia întotdeauna bărbatul cedează. Femeia e delicată, fragilă, nu poate suporta nici un fel de repercusiuni. Sintagma „fii bărbat" se traduce prin cererea de renunțare la orice plângere la adresa femeii. Dacă ceva nu este convenabil în cuplu, tu,

în calitate de bărbat, asumă-ți acel ceva, pune-l în cârca ta mare, pe greabănul tău puternic. Treci peste măruntele considerente de orgoliu. Scăpările sunt firești la ființe atât de eterice, emanând numai farmec și încântare. A folosit ea un apelativ nu prea agreabil? Fă-te că n-ai auzit; o îndatorezi mai mult decât certând-o. Nu mai vorbim de defecțiunile produse cu martori; atribuie-ți vina căci poți suporta oprobriul mai ușor, salvându-i ei reputația, cruțându-i imaginea. În orice dispută, bărbatul adevărat lasă ca ultimul cuvânt să-i aparțină femeii, chiar dacă acel cuvânt pare inept. „Ești bărbat, prin urmare asumă-ți..., atribuie-ți..., suportă..." – iată noile laitmotive ale lui Vichi.

Gândindu-se uneori la modul acesta ciudat de a-i face educația masculină, o găsea pe partenera sa când ridicolă, când înduioșătoare. Părea absurd ca la vârsta respectivă să-și propună a face din Stere „cavalerul ideal" al lumii abstracte pe care și-o inventase, modelul de iubit în care o fi crezut cândva. Se simțea ca un flăcău instruit de mândra pretențioasă, dornică să-l transforme în „Făt-Frumos".

Vichi reveni, de o manieră liniștită, dezinteresată chiar, ca și când n-ar fi fost vorba de ea însăși, asupra subiectului atins de Anabela în restaurantul turcului. De ce pretinsese soră-sa că n-ar fi fost în stare să secondeze un bărbat pătimaș, cu temperament aprins, dornic să-și trăiască viața din plin? Ce-i lipsea ei pentru a fi o femeie completă?

– Poate a vrut să spună că nu poți fi izvorul unor asemenea furtuni pasionale, își dădu Stere cu părerea.

– În sensul că n-aș putea stârni marea pasiune? întrebă. Stere avea în vedere că ea n-ar reprezenta tipul pasional – deși, recunoscu, asemenea furtuni se iscă și în ființe cărora par a le lipsi datele necesare. Poate Anabela o fi avut în vedere că Vichi, aflându-se în compania unui mare *juisseur,* ar fi renunțat la el până la urmă, întorcân-

du-se la calmul ei senzorial, la tensiunea temperată a nevoilor ei biologice. Dar nu credea nici el că Fane ar fi fost tipul de bărbat cu dotări excepționale, care să o surclaseze radical.

Ea persiflă ideea cu o siguranță de sine suverană. Cei doi se asemănau, credea, tocmai în presupusa senzorialitate, fiind de fapt ambii niște superficiali. Nici soră-sa și nici fostul ei soț nu fuseseră în stare de pasiuni. Fluturi pâlpâind din floare în floare. E drept, nici ea n-a trecut printr-o criză totală. Pasiunea nu o cauți însă cu dinadinsul, nu o prospectezi. Dacă e să vină, vine de la sine, când te aștepți mai puțin. Cât privește tensiunea propriu-zisă, Vichi nu credea că e vitregită de natură.

Într-o seară, când după un film cam decepționant Stere se apucă să citească în pat, pregătit pentru somn – după cele șase luni de asceză îndoliat-maladivă și aproape încă pe atât, la ieșirea din abstinența monahală – cine îi deschide ușa și se strecoară înăuntru tiptil, cu aerul cel mai natural din lume? Vichi! Purta genul de toaletă de noapte folosită de tinerele femei prin filmele americane, constând din cămașa aceea bărbătească ce abia le acoperă fundul. A făcut o remarcă banală despre veioza lui cu lumina rău proiectată pe carte, după care, pășind aerian, s-a întins de cealaltă parte a patului. Stere avea pledul îngrămădit la perete și ea încercă să-l tragă, dar se răzgândi. Rămase cu ochii în tavan, nemișcată, emanând un parfum discret și așteptând ca el să-și termine pagina sau fraza, sau să se dezmeticească. Teribile sunt femeile, își spuse Stere. Vin la sigur. Nici nu concep că după totala nesocotire a masculinității, timp de aproape un an, ar putea face obiectul unei crize de orgoliu, prin urmare al refuzului. Știu ele ce știu. Sunt ghidate de instinct. Nu riscă nimic. Mai mult decât dornic de ea, Stere era emoționat, și probabil Vichi percepea că respiră mai pre-

cipitat și dezordonat, că e cuprins de un ușor tremur. Puse deoparte cartea, din care nu mai putea înțelege nimic, și se întoarse spre Vichi. Singura răzbunare fu această frază pe care ea o ascultă în tăcere, fără să o comenteze:

– Vezi Vichi, pretinzi că poți face față oricăror încercări, vreau să spun competiții. Numai că într-o ecuație de performanță contează și gradul de intensitate a trăirilor și continuitatea lor.

Înțelese că nu va primi nici un răspuns și, oftând demonstrativ, o luă în brațe. Vichi își strecură mâna pe sub brațul lui și stinse veioza, ceea ce nu mai făcuse. Nu era vorba despre o sfiiciune izvorâtă din lunga întrerupere a contactului intim, și Stere înțelese noua nevoie de obscuritate a femeii. Își punea acum toată nădejdea în pielea lucioasă a trupului, pe care Stere o caută și o mângâie. Mai veni o dată, la vreo săptămână, după care iar „uită“, timp de două luni încheiate. La sfârșitul intervalului îi spuse, iarăși, din senin, după un film ce problematiza dragostea unei femei trecute:

– În esență, vârsta nu schimbă nimic Stere, degeaba se insinuează că bătrânețea – n-am alt cuvânt pentru definirea acestei stări – ne usucă și ne pustiește. Dorințele rămân aceleași.

– Ai același apetit, Vichi? se grăbi el să exploateze momentul de rară și mare sinceritate.

– Chiar mai mare, și-și luă o expresie stângace, de brutală reprimare a rușinii.

– Atunci de ce te posmăgești? Și mă posmăgești și pe mine?

– Nu cunosc termenul.

– De la posmagi. A te rezuma, adică, la coji de pâine uscată. De nevoie, desigur.

– Plastic! Și nu mai adăugă nimic, însă după retragerea de la televizor veni din nou în cămăruța lui Stere, ca pen-

tru a-și ilustra afirmația. Într-adevăr, se părea că în esență nu se schimbase nimic fiindcă, în realitate, Vichi nu fusese niciodată o înfocată. Se autoincitase, la început, propunându-și să se și autoperfecționeze tehnic. O stimulase zelul lui, dar încet-încet pierduse ambiția și elanul. Stere o înțelegea, căci nici el nu avea cum să fie altfel decât era – adică năvalnic, acaparator, un tăvălug pe care probabil partenera îl suporta greu. Nu asta o speriase și pe biata Sina, făcând-o să vrea să intre în gaură de șarpe, ca să scape? Neavând ce să opună, decât apatia ei stingheră și penibilă, se simțea anulată.

Vichi se străduise un timp să-l „secondeze", dar fără propulsie proprie, fără autoritatea derivată dintr-o forță dominatoare. Firește, nu se compara cu Sina, solicitarea lui Stere n-o deconcerta, ba cu siguranță îi dădea satisfacții, dar resimțea lipsa resurselor ofensive, a ingeniozității replicii, lentoarea și chiar înțepenirea. De aici, probabil, nevoia de a compensa pe alte planuri, de a echilibra balanța printr-o pedagogie severă și o sumă de capricii ce credea că pot s-o impună. Dacă se simțea copleșită de Stere în patul acela cam vechi, puțin lăsat, ținea să se afirme în viața curentă, în puzderia de mărunte împrejurări zilnice. Greșala, după Stere, consta în aceea că, așa cum îi și spusese, prefera să-și combată foamea reală cu posmagi, în loc să se hrănească normal.

Încet-încet, Vichi începea să se îngrașe. Regimul alimentar expeditiv nu-i diminuase pofta de mâncare. Nu pomeni un timp de protuberanțele apărute ici-colo (din păcate nu în mod armonios) și începu să-și procure articole de îmbrăcăminte cu o măsură mai mare. Deveni cochetă, înconjurându-se de creme și vopseluri sofisticate, cărora le destina întreaga stipendie de la Leonard. Se declară, până la urmă, alarmată de cele câteva kilograme în plus, cu atât mai mult cu cât cursul continua,

dacă nu îngrijorător, sesizabil. Stere se amuza, deloc deranjat de ușoara abundență carnală a femeii. Când ea revenea la viață, răspunzând pozitiv demersurilor lui nocturne, putea urmări cu propriile palme, în întuneric, conturul unui trup dornic parcă să-și impună, în sfârșit, materialitatea.

32

Începuseră să vină musafirii. Se precipitau amândoi spre ușă, căci nu știau din partea căruia sunt cei care sună. Vichi o invitase pe Mura, o fostă colegă de liceu rămasă confidentă de inimă, pe Pisăloaga, numită așa de Stere după memorabila lor confruntare telefonică, precum și pe Anabela și pe Jean, cu care de bine de rău se împăcase, iar Stere pe cumnatu-său, Eftimie, cu consoarta, pe Pandele, rămas singur după decesul uluitor de rapid al soției, Nastratin și perechea Axinte-Sidonia, din care, așa cum era de așteptat, se anunțase numai Sidonia, cu mersul ei de păsărică împiedicată. În sfârșit, din partea amândurora, doctorul Mironescu, gerontologul, cu soția. Vichi părea cam țeapănă sub cremele, vopselurile și fardurile ei scumpe, și în anteriul grena de mătase, din care pantalonii se vedeau numai de două palme. Dispunea de câteva asemenea ansambluri vestimentare, adoptate pentru a-și ascunde sau neutraliza dezavantajele noii siluete. În ultima vreme, în ciuda eforturilor (mai mult declarative, e drept), își adăugase șapte-opt kilograme, surplus nu catastrofal pentru o femeie aflată mereu la limita slăbiciunii, dar din păcate repartizate nepotrivit. Stere, cu gabaritul neschimbat, se mișca mai lejer și i-o lua înainte, fiind cel care deschidea ușa de fiecare dată, cu toate că această perindare în casa

lor îi dădea un cert disconfort. Firește, erau amici vechi, se familiarizase cu ei într-un rodaj îndelungat, și cu fiecare în parte i-ar fi fost agreabil să se întrețină, dar în masă deveneau obositori, chiar împovărători. I se părea neverosimilă adunarea, nu-i venea să creadă că a subscris la grosolana idee. Se opusese propunerii lui Vichi, dar mai mult pentru a-și face cunoscută starea de spirit decât pentru a obține un rezultat. Dacă n-ar fi fost și ea implicată în actul aniversar ar fi devenit mai ferm, dar Vichi răsturnase astfel lucrurile încât un refuz net ar fi părut îndreptat împotriva ei. Când cu trei luni în urmă Vichi împlinise 75 de ani, el militase energic pentru o aniversare, dar obstinația ei avusese câștig de cauză. Apoi, tot ea insinuase că stăruința lui nu fusese destul de convinsă și de convingătoare, astfel că Stere rămăsese pe o vagă poziție de culpabilitate. Cu o săptămână în urmă, Vichi pusese pe tapet, ca o noutate absolută, apropiata lui intrare în tagma „patriarhilor“ (împlinea 80 de ani) și hotărâse că evenimentul nu poate trece nemarcat. Stere, bizuindu-se pe precedentul creat, o invitase să renunțe. În timp ce el pleda contra, Vichi strecurase în discuție ideea dublei aniversări. Singură nu se simțise în stare să facă față „curiozității indiscrete“ a străinilor, dar împreună ar ține piept. Stere era avizat în privința înțelesului dat de ea acestor cuvinte: invoca pierderile de formă suferite în lupta cu vârsta, și pe care percepția nemiloasă a publicului le umple de hidoșenie. Vor face front comun, susținea, și vor obține dacă nu un triumf, o confortabilă remiză. Dăduse de înțeles, în mod subtil, că sub raportul aparențelor ei fac o medie bună și, fără să recunoască deschis, intenționa să se ascundă în spatele înșelătorului aer de virilitate al lui Stere, ca și al privirilor uneori tăioase ale acestuia, descurajante pentru amatorii de anecdote

ieftine pe socoteala senectuții. Mai rezistase puțin, epuizând contraargumentele împotriva propriei sărbătoriri, fără să se atingă de cauza ei, după care cedase formal. Acum găsea că au fost ușuratici, că au căzut pradă unei vanități infantile (de copii bătrâni, adică) expunându-se gratuit unui circ la care toți vor contribui, chiar și involuntar (nu știa de ce îi vine în minte, de când începuseră să se strecoare invitații în apartament, filmul lui Bunuel, „Viridiana". Vedea o similitudine între cerșetorii abuzivi, distructivi, cinici, și bătrânii dispuși să-și batjocorească propria imagine de care, ca și cerșetorii, nu sunt vinovați).

Invitații unuia nu se cunoșteau cu invitații celuilalt, se întâlneau pentru prima dată, și Stere făcea prezentările cu ceva mai mult aplomb în favoarea prietenilor săi și mai laconic și reținut când venea vorba de prietenele lui Vichi. Le recomandă tuturor să se cerceteze reciproc și dacă vor găsi că e cazul, să se împrietenească. Dacă nu, să încerce să se suporte câteva ore. Făcând uz de recomandare, convivii se priviră cu simpatie. Conform obiceiului pământului, intrară într-un proces de separare nu în funcție de vechimea cunoașterii, ci de sex. Femeile se grupară pe canapea și pe scaunele din apropiere, iar bărbații ocupară încăperea cu calculatoarele, chipurile ca să le cerceteze. Domnii discutau banalități convenționale cu expresii pline de importanță, iar doamnele își întretăiau cu zel frânturi de propoziții care, dacă ar fi fost duse la capăt, ar fi relevat o îngrijorătoare lipsă de logică și finalitate. Stere încercă să refacă omogenitatea ducând în sufragerie tava cu păhărelele de țuică frumos mirositoare, dar îi așteptă degeaba pe bărbați și se văzu nevoit să le ducă băutura. Convorbirea masculină primi impuls de vervă și savoare. Din sufragerie, ciripitul feminin se amesteca într-o polifonie de rezervație ornitologică. A doua

tentativă de reunire a taberelor a făcut-o, chiar cu succes, Vichi, punând pe masă un respectabil platou cu minuturi calde. Primul dintre bărbați trădă Nastratin; se apropie și, cu o mână alungită ca de prinzătoare de cireși, înfipse scobitoarea în ficățelul cel mai bine prăjit. Gestul rupse zăgazul poftelor masculine ațâțate de țuică, și în jurul platoului se formă o mică gardă. Bucuroasă de succes, Vichi supuse deliberărilor democratice dilema: să se adopte stilul cocteil, cu serviciul în picioare ori, mă rog, pe unde apucă fiecare, sau să se anexeze o masă la cea din sufragerie, astfel ca toată lumea să stea jos, în mod tradiționalist (mai înghesuit, dar confortabil)? Luă cuvântul Pisăloaga. Avea un chip sever, puțin masculinizat, era osoasă și dreaptă, îmbrăcată în negru și cu un timbru marcat, de rață.

– Vichișor, ce te-a apucat? Vrei să ne ții în picioare? Sau pe unde om apuca? Păi crezi că în afară de doamna doctor Mironescu... am reținut bine numele?, vom rezista mai mult de zece minute? Chiar de-ar fi să stăm doi pe un scaun și tot... Fu aprobată in corpore. Bărbații, prin gura lui Eftimie, se oferiră să aducă masa auxiliară și scaunele aferente. Se produse o mică învălmășeală, la care se adaugă fluxul femeilor mobilizate de Sidonia, cu pasul ei împiedicat, spre bucătărie. Întrucât peste platoul cu minuturi bătuse vântul, Vichi, însoțită de Sidonia, aduse mâncarea propriu-zisă. Executase un tur de forță și preparatele ei făcură furori.

Stere îi urmărise pe comeseni, gândindu-se la eroii din Viridiana, dar nu găsi nici un punct comun între cele două banchete. Ai lor erau joviali, se căzneau să-și reactiveze umorul, scoțând din depozitele memoriei glume adecvate, al căror efect fusese probat ani și ani. Mimau tonusul convivilor de profesie, căutați pentru arta de animatori.

Protagoniștii din Viridiana manifestaseră la început oarecare smerenie, dar după ce băuseră se dedaseră la dezmăț demolator. Aveau motivele lor și mijloacele alese se potriveau condiției sociale. Nu exista nici un element de convergență. Aici musafirii toastaseră de câteva ori în sănătatea sărbătoriților și băuseră cu parcimonie, știindu-și măsura, temându-se s-o întreacă. (Această frică de alcool a oamenilor vârstnici, lucizi și responsabili! Această sfâșiere între poftă și reținere în fața fiecărei tentații a vieții!) Mâncau cu plăcere, depășind chiar măsura (efectul imediat al abuzului de mâncare nu putea fi compromițător). Ochii le-ar mai fi cerut, dar se înfrânau. Pandele își puse ochelarii de citit, ca și când ar fi avut de rostit un discurs. Își drese glasul.

– Stere, vorbi cu o voce muzical-clocotită de orator profesionist (predase mulți ani într-un liceu din capitală limba și literatura română și apoi condusese Consiliul cultural de Ilfov, post în care se evidențiase prin discursuri meladramatice), ai putea să ne împărtășești și nouă, ca vechi prieteni, în această zi glorioasă... Cineva spuse ceva care îl distră. Găsi pentru acela un cuvânt amabil însoțit de un scurt acord ilar, tot clocotit, după care continuă: Prin urmare, ai putea să ne împărtășești care e sentimentul tău dominant în momentul de față? Toți de-aici sperăm să atingem vârsta ta, unii nici nu mai avem mult, și această mărturisire ne-ar ajuta s-o anticipăm.

Își scoase ochelarii și făcu privirile roată, cu aerul că recoltează asentimentul celorlalți. Făcu și o grimasă de îndemn, de parcă ar fi fost nevoie ca ei să subscrie imediat, în mod expres, la respectivul demers. Avea un craniu lunguieț, păr alb, tuns scurt la tâmple, și o figură cabalină, de magister. Era plin de dezinvoltură, ca un dascăl care examinează la proba de bacalaureat. Bâțâi din cap încura-

jator-fraternal spre Stere, transmițându-i fără cuvinte: „Hai, că ți-am pus o întrebare ușoară. Poți să te descurci. Chiar de un nouă sau zece“. Comesenii întoarseră capul spre Stere, semnalizând și ei bunăvoiță și frumoase așteptări.

– Da, vorbi Stere fără nici un efort de gândire și fără prețiozitate. O mirare! Pandele râse cucerit, culegând iar din priviri adeziunea colectivă, cu aerul că se aștepta la o poantă, fiindcă subiectul mai fusese dezbătut de cei doi, acum ținuse doar să-i facă și pe ceilalți părtași la ideea lui Stere.

– Explică-ne și nouă Stere, mai interveni Pandele didactic, ajutând „candidatul“ să aprofundeze ideea.

– Să vă explic ce e mirarea? Nedumerire, uluială că așa, pe nesimțite, am ajuns pe creastă. Urci pe un munte, da? Fără ambiția de a-l cuceri, doar ca să urci. Și, într-o dimineață, când ieși din cort, vezi că te afli chiar în vârf. Unu, că nu mai ai ce să escaladezi. Doi, că ai atins un țel pe care nici nu ți-l propuseseși. Trei, că ce vezi de acolo te cam sperie. Așadar, mirare că nu ești prea obosit, că aerul nu e rarefiat, cum se spunea, și că ce ai dus cu tine nu e o povară zdrobitoare. Poate de acum încolo. Într-un cuvânt, un fel de miracol, dezarmant de simplu!

Râseră ușurați, și Pandele conduse corul cu o expresie de înțelegere și aprobare.

– Te cam sperie, Stere? Ă? întrebă. Așa ai spus.

– Da, e o îngrijorare. Necunoscutul îți dă fiori, nu? Ce goluri? Ce prăpăstii? Fatalitatea, nu?

Și ceilalți își întipăriseră pe față mirarea de care pomenise Stere. Surâdeau puțin îngândurați. Poate verificau dacă ei înșiși avuseseră vreo frântură din această revelație, sau erau dornici și nerăbdători să o trăiască. Vorbi Mura, fosta colegă de liceu a lui Vichi, cu figura ei maternală, sub ocrotirea căreia intrau nu numai propriii

copii, ci toți apropiații, mai ales bărbații, observase Stere. El însuși se simțise, în puținele ocazii când avuseseră de-a face, luat în primire cu duioșie, atașament și o disponibilitate neobișnuită de a oferi sentimente. Chestionându-l despre un examen urologic pe care îl făcuse, voise să știe în final ce procedeu i se aplicase. „Ți-au vârât aia prin puțulică, Stere?“ intrase ea în detalii, și el se fâstâcise, între impresia că au pătruns într-o zonă de intimitate interzisă, și aceea că e bagatelizat ca un băiețel cu mucii la nas.

– Vichi, bărbatul ăsta al tău face și poezii, dragă? se interesă ea. Așa frumos vorbește de bătrânețe, c-ai zice că e un rai, nu alta.

– Eu propun să nu ne lăsăm fermecați de viziuni lirice, interveni Pisăloaga, fără vreo intenție de badinaj, cum te-ai fi așteptat să întâmpine o declarație mai specială a sărbătoritului, ci îngroșându-și timbrul de rață pentru a-și da autoritate.

– Nu, eu cred că cele două viziuni se îmbucă și problema trebuie abordată bivalent, își expuse succint opinia doctorul Mironescu, reputat gerontolog din școala lui Parhon și a Anei Aslan. Domnul Stere a dat tonul pe o latură, doamna pe cealaltă, dar acestea nu se opun una alteia. Viziunea lui a fost frumoasă și convingătoare, mișcându-mă și pe mine, aflat încă la poalele muntelui, ca să zic așa; sunt curios să iau cunoștință acum de optica doamnei.

Lui Stere îi plăcea acest doctor inteligent, cu orizonturi largi, uneori părând mai mult filozof decât medic, și chiar susținând că mentalitatea vârstnicilor e o filozofie în sine. Avea în jur de 60 de ani, era puțin supraponderal (Stere credea că asta îi folosește în cuplu, soața fiind o blondă corpolentă cu bustul proeminent, de zeiță împlătoșată) și

extrem de natural cordial cu bătrânii, uneori deghizându-se într-un fel de fiu al lor, alteori în tată.

– Domnule doctor, interveni Vichi, mai bine să n-o asmuțim pe buna mea prietenă, Suzi, să prezinte reversul medaliei. Riscați să intrați aici, în birou, și să ne primiți pe toți la consult psihologic.

Câțiva râseră exagerat, ceea ce n-o complexă pe Suzi. Se declară mulțumită că cel puțin s-a luat act de necesitatea rămânerii cu picioarele pe pământ.

– Vichi ar putea să ne spună mai multe, marcă ea încă un punct, despre reversul cotidian al versiunii lirice. Aceste cuvinte ofereau stimulentul necesar animării colectivității. Se înscrise la cuvânt Marta, soția cumnatului lui Stere, o femeie în înfățișarea căreia atrăgea atenția corectitudinea de detaliu (și de fond) începând cu părul în întregime alb, atent îngrijit – un fel de emblemă a refuzului de a-și ascunde vârsta – și terminând cu vestimentația simplă, lipsită de podoabe, ca și cu privirea deschisă, fără urmă de prefăcătorie.

– Doamna Suzi are dreptate. La vârsta noastră viața e compusă din multe neplăceri. Fatalitatea ia de lângă noi ființele dragi... Însuși faptul că o parte din cei prezenți aici sunt singuri, vorbește de la sine. Dar nu suntem la ședința unui grup de întrajutorare morală (pentru mai ușoara suportare a senectuții), de aceea și eu cred că mai bine ne abținem de la văicăreală.

– Așa, viața în general, ridică din umeri Pandele, simțindu-se probabil vizat, viața în general e arbitrară. Mi-am pierdut soția nu fiindcă era bătrână – în mod normal la 68 de ani nu se sfârșește o existență – ci fiindcă a fost lovită de o boală nemiloasă. M-am străduit să nu-mi pierd optimismul, să nu mă las îngenunchiat. Nu sunt partizanul cedării.

– Prietenia cu Pandele este un tonic psihic, îl lăudă Stere.

– Uitați! Stere cedează câteodată... Dar se remontează, adăugă după o scurtă pauză, și nu se știe de ce izbucni într-un râs puternic, sănătos, tineresc, izvorât din miraculoase resurse. Părea convins că toți îi împărtășesc ilaritatea, deși îl priveau mirați sau indiferenți.

– Domnule, toate ar fi cum ar fi, dacă nu ne-ar lăsa ciolanele, interveni frust, nemulțumit și rezolut, Nastratin. Eu băteam Bucureștiul pe jos de la un cap la altul, și acum abia mă mai mișc până colea, și arătă spre balcon, ca și când acolo se opreau drumurile lui. Mă dor picioarele, oasele, mușchii, dracu' știe ce, și nimic nu-mi ajută. Am auzit că și bărbatu-tău, Sidonia... Și tu însăți... Ne omoară picioarele, domnule. Ar trebui făcut ceva, domn' doctor, cu ciolanele astea, își încheie el într-un mod practicist șirul țărănismelor pe care, chiar dacă nu le gustai ca atare, nu le puteai minimaliza.

Îi sări în ajutor Eftimie:

– Sunt emisiunile astea cu sfatul medicului. Dar ce să faci doar cu sfaturi? Îți trebuie tratament. Or, medicul de familie te trimite la specialist, specialistul la spital, și acolo nu te primește nimeni. Nu mai spun că peste tot plătești, și asta dintr-o pensie la jumătatea ăleia din '89...

– Zi mersi, fiindcă până acum vreo doi ani nu era nici un sfert, escaladă Suzi tema, dând momentului nota unei reuniuni sindicale revendicative.

Medic și ea, lucrase un timp împreună cu Vichi, era ceva mai mare și, cum înțelesese Stere mai făcea muncă obștească, colaborând la o Uniune a pensionarilor. Vichi se ridică, declarând că a venit momentul să aducă desertul și, șontâcăind, Sidonia o urmă.

Femeile se înviorară. Se dădeau în vânt după tartele lui Vichi. Le mâncau o dată din ochi, expuse pe platouri și

farfurioare, a doua oară micșorându-și ochii, în timp ce plimbau felioarele de piersică sau smochină proaspătă pe limbă și pe cerul gurii. Bărbații se uitau la pătratele savant ornate, cu mintea în altă parte. Stere observă că reuniunea suferă o vizibilă cădere, ca și când ar fi obosit.

– Sidonia, o alese el pe marea optimistă, am și eu o curiozitate. Când te uiți în urmă, la anii cei mai apropiați, ultimii doi sau trei, cum îi vezi? Tot ca înainte? Cu aceeași substanțialitate, vreau să spun? Sau altfel? Eu trăiesc un paradox: anii ăștia mai grei – nu se spune că sunt partea cea mai grea a vieții? – după ce au trecut își pierd ponderabilitatea. Nu-i mai simt. Ca pe un fulg. Trăgeam înainte după noi anii scurși ca pe o plasă mare plină cu pietroaie. Eram puternici, dar abia târam după noi timpul trăit. Acum suntem slabi, dar parcă nu mai avem nimic de cărat. Cum vine asta?

– Densitatea, Stere! își dădu cu părerea Sidonia, voioasă și sigură de sine. Cu ce încărcăm anii acum? Cu micile ocupații zilnice. Or fi greu de trăit, dar conținutul lor...

Subiectul îi biciui pe musafiri. Se îngrămădeau să spună câte ceva, simțind că dețin materialul subiectiv necesar. Pisăloaga se pronunță prima:

– Eu sunt o persoană ordonată, motivată în tot ce fac, conștientizând clipă cu clipă. Îmi gestionez fiecare minut. Vreau să spun că nu trăiesc lălăindu-mă, ca apoi să mă plâng că nu știu ce-am făcut. Și totuși, nu se impregnează nimic în memorie. Și nu din ce a fost cu un an sau doi în urmă, cum spune Stere. Nu, chiar din ziua de ieri. Dacă mă așez, pot pune pe hârtie tot ce am făcut, dar e ca și când aș încerca să consemnez umbrele de care m-am ciocnit.

– E mai fărâmițată viața acum, admise Marta. Se compune din secvențe care nu se leagă între ele...

– Nu ne mai este solicitat sufletul, interveni Mura. Chiar dacă îl avem disponibil. Eu, de pildă, am simțit toată viața nevoia să iubesc: un copil, un bărbat, o prietenă... Asta dădea conținut vieții, iubirea aceasta. Dacă mă uitam în urmă, asta vedeam. Altfel ce? Gesturile? Vorbele?

Se definește pe ea, crezu Stere, cu ochii ei bovini și buzele lacome, cu părul acajou și sânii grei, lăsați, cu rochia demodată de crepe de China. Și toată mămoșenia aia exagerată, sub care se ascunsese cu siguranță o mare senzualitate feminină neîmplinită. O profesoară de psihologie eșuată, tânjind mereu să se dăruiască și nefiind luată în serios – asta fusese Mura.

– Foarte frumos și adevărat! exclamă Anabela care nu scosese nici un cuvânt. Dar de ce nu ni se solicită sufletul? Nu vă întrebați? Nu cumva fiindcă haina sa exterioară s-a ponosit? Nu e obsesia esteticului la mijloc? Toată ziua se spune: „Nu vă luați după aparențe, după boiul fizic, prețuiți lăuntrul, cu ale lui comori“. Dar prin ce se exprimă lăuntrul? Nu prin boiul acesta, prin estetica fizică, atât de sugestivă și plină de mister? Ne pierdem emblema sufletelor. Și fără ea, e ca și când nu le-am avea.

Pe Stere îl frapase o anumită schimbare în fizionomia Anabelei, dar nu știuse s-o definească. Își schimbase pieptănătura semeață și culoarea fistichie a părului, își înlocuise vestimentația vaporoasă cu una modestă. Arăta ca o adolescentă mumificată. Și nu trecuseră decât doi ani, se gândi Stere, de la spectacolul acela... Părea încă o regină atunci, furioasă pentru că e ultragiată. Evident, își pierduse grația și strălucirea. Acum credea că nici sufletul nu mai contează, ceea ce considera a fi egal cu moartea. Pandele nu aprecie pista pe care orientase Stere discuția.

– De ce trebuie să ne preocupăm de imaginea la distanță a vieții noastre? Trăim ca să ne bucurăm de amintiri? Amintirile sunt o reflectare, cum e chipul omului aplecat deasupra apei. Într-un luciu te recunoști mai bine, în altul te pierzi. Ce importanță are? După mine, esențială e exprimarea eului. La orice vârstă. Explică apoi celor de față că e chemat la o universitate particulară provincială, unde lucrează cu un grup de profesori mai tineri la dicționarul arhaismelor românești. E vorba de o comoară lingvistică ce se pierde, ieșind din vorbirea vie și chiar din scris.

– Nu trăim pentru imaginea ce ne rămâne în timp? îl contrazise Eftimie. N-ai înțeles ideea lui Stere. Chiar dacă te faci util pentru alții, pentru tine viața nu mai are consistență. Asta e! Poți tu să te duci la o sută de universități, chiar în ceea ce faci acolo există un gol, ca niște bule de aer într-o cocă. Eftimie vorbea didactic, adică retoric, așa cum făcuse o viață la catedra lui de chimie.

– Există o explicație, interveni medicul Mironescu. Coordonatele trăirii se împuținează. Trăsătura senzorială, de pildă, se estompează până la dispariție – sigur, variabil. Or, aceasta punea o amprentă puternică asupra trăirii, dădea vieții pondere. Se atenuează și instinctul creator, ca să nu mai vorbim de ambiția competițională, de pasiunea afirmării (publice și private).

Doctorul era volubil și convingător, dar nu vorbea ca un conferențiar, cum fac adesea marii specialiști, uitând că sunt oameni. Stere găsea că discursul lui are forță persuasivă, asigurată de buna informare profesională, dar și de faptul că el chiar credea ce spune. Vedea în el medicul în stare să se implice personal în teorie, cu toată experiența proprie de viață, cu frământările și angoasele

de om obișnuit. Acum îl simțea frisonat de premonițiile vârstei a treia.

– Ambiția competițională..., pasiunea afirmării..., repetă Stere. Nu prea le luam în calcul. Ba chiar mi-a trecut odată prin minte că e un progres debarasarea de deșertăciunea luptei. Uite, gândeam, am reușit să mă ridic deasupra meschinei zbuciumări întru mărire, glorie, prestigiu, și mai știu eu ce! Mi se părea că acel zbucium mobilizează în noi trăsături urâte. Negreșit, și asta, dar în principal capacitatea creatoare. Cât privește senzualitatea... ăsta e un izvor de supradimensionare a ființei umane. Pierderea propulsiei respective e, după mine, catastrofală. Avem la această vârstă proba că asceza – e drept, susținută din ce în ce mai slab și de religii – e o eroare impardonabilă, menită să facă dintr-o ființă extensibilă la maximum, un homunculus. Femeile care în cuplul lor au încurajat acest curs, s-au umplut de păcate de neiertat.

– De ce te referi doar la femei? se miră Vichi.

– Oho, oho, oho! făcură Pandele, Eftimie, Nastratin. Adică: „Ce, chiar nu știi de ce?“

– Să trecem peste asta, propuse Stere. Important e că această reducție diluează viața, o transformă într-o umbră a ceea ce a fost. Și atunci, cum să se mai ancoreze existența în amintire!

– Da, pronunță melodramatic Anabela.

– Mă îngroziți! declară soția doctorului Mironescu. Eu am 50 de ani și încep să-mi dea târcoale presimțiri, dar nici pe departe grozăviile de care vorbiți. Tu știai, Puiule? Așa...? Și tăceai! i se adresă soțului, stârnind o ilaritate ce aduse vântul bunei dispoziții.

După opinia lui Stere, doamna Mironescu juca puțin teatru. Cu siguranță, acesta era un subiect cultivat în mod

lucid de cei doi. La 50 și 60 de ani! Dovadă de inteligență și intimitate conștientă.

– Ce zici Jeane? încercă Stere să-l scoată pe enolog din mutism.

– Mă întrebam de ce omiteți din enumerare licoarea lui Bachus? Aici ați băut câte un pahar sau două, dar câte zile nu trec fără să puneți un strop pe limbă? Cum să nu vedeți viața în gri – ca să nu zic în negru? De ce uitați de elixirul psihedelic?

– Și de muzică, aminti Mura. Câtă sensibilitate e acolo, de care ne privăm! Stere, tu n-ai o piesă muzicală mai acătării și un instrument de audiție? Ce poet ești tu?

Vichi se folosi de prilejul întreruperii dezbaterilor și fugi să aducă tortul – libațiunea culinară finală. Cineva aprinse televizorul și butonă, până când găsi un post cu muzică. Era o emisiune cu un gurist care se acompania singur la acordeon. Îl recunoscu Nastratin.

– Să-l ascultăm. E un lăutar adevărat.

– Păi de asta avem noi nevoie? De muzică lăutărească? se plânse Pisăloaga.

– E, totuși, ceva autentic, își susținu preferința Nastratin. În epoca manelelor, cu texte ca pentru oligofreni, și o melodie nu știu de pe unde importată...

Încet-încet, intrară și ceilalți pe recepție. Guristul era solicitat să ilustreze diferite stări de spirit – o dragoste romantică, regretul unei despărțiri, speranța reînnodării idilei sfâșiate etc. – prin strofe muzicale din repertoriul său. Șlagăre din vremea tinereții celor de față.

Nu l-ați mai auzit? întrebă Anabela, aflându-se în elementul ei. Din cu totul altă generație, poate a doamnei Mironescu, aproximă, și-a însușit stilul antebelic. Are dramatismul reținut, puțin obosit, al soliștilor blazați, totuși exprimându-se din interiorul sentimentelor. Cântă

Din cioburi de iubire – replică la un bărbat care mai speră să reînvie trecutul. I se ceru apoi guristului să exprime singurătatea. Ia uită-te! Inedit și pentru mine! exclamă ea. O versiune românească a celebrei piese din repertoriul lui Sinatra: *Străin în noapte*. Din ce spune realizatorul rezultă că e un aranjament propriu.

Ascultară în tăcere. Acordeonul suna melancolic, vocea pipăia aerul ca un somnambul pe streașină.

– Are o notă personală, comentă Pandele. Dar îl prefer pe Fărămiță Lambru. S-a prăpădit în plină tinerețe. Stere spuse:

– Așteaptă o clipă! și băgă în aparat o casetă a lăutarului evocat. Are o voce spărtigoasă, sfâșie ca o sabie. Ascultară *Inel, inel de aur, Cine-a pus cârciuma-n drum, Nela*.

– Adevărat, recunoscu Mura, e o disperare nesofisticată, ștrangulată cu ultimele resurse de autostăpânire. Ca să nu cadă în trivial și grotesc. Ce instinct!

– Nu știu unde vi se pare vouă că e spărtigos, interveni enologul. Parcă are miere în gură, afurisitul!

Apoi ascultară câteva bucăți interpretate de Romica Puceanu, și atât Mura, cât și Anabela căzură în extaz.

– De ce nu ne mai dau țiganii talente de calibrul ăsta? se plânse instrumentista. Maneliștii sunt epigoni, n-au nici o personalitate. Romica trăia cu sinceritate, nu se maimuțărea. O îmbinare de mare temperament artistic și tact, în dozarea sentimentului. Ce splendoare vocală, ce autenticitate a dramei spirituale românești!

– De ce se potrivește muzica asta psihologiei vârstei dumneavoastră? întrebă doamna Mironescu. Așa cum constatase Stere, se arăta foarte preocupată de viitorul ei.

– Și noi suferim, încercă să-i răspundă el, dar ne disimulăm cât putem decepțiile, angoasele, disperările.

Ca să nu cădem în penibil. Lăutarii, romantici cenzurați, ne reprezintă. Deși, parcă ne reprezentau, în tumultul nostru sufletesc, și pe când eram tineri. Mă întreb, cum se vor regăsi, când vor îmbătrâni, tinerii de astăzi, în ritmurile isterice ale muzicii afroamericane, ce năpădește planeta? Noi am crescut în climatul melodios al latinității europene și sud-americane. Acum, tinerii răspund muzicii popoarelor de culoare, prin structură instinctuale, nervoase, cu mai puțin sentiment și spirit. Dar la senectute ce vor face? Vor descoperi și ei marii cântăreți de muzică latină? În timp ce vorbea, Stere vârî în casetofon o bandă cu Zavaidoc, Moscopol, Leonard. Ia să vedem cum prizăm ce-a fost înaintea noastră. Vă puteți familliariza cu aceste voci și aceste partituri?

Se concentrară, plini de curiozitate, edificați încet-încet, dar ezitând să se pronunțe.

– Cam vetust, dar elegant, se pronunță până la urmă doctorița Suzi. Un cavalerism siropos, dar grațios. Grație masculină, nu? Nu știu cum să-i spun. O bătrână ca mine ar mai putea visa poate la așa ceva, dar cred că și pe mine m-ar obosi repede.

– Totuși, interveni Jean, dacă-i punem alături pe Moscopol și un solist de muzică pop, ce impresie avem? Unul, cu toate scăderile lui, reprezintă armonia apropiată sufletului. Celălalt, exhibiția, percutantă e drept, incitantă nervos, cum spunea Stere, dar nu istovitoare până la urmă? Și iritantă?

– Fiecare generație cu gusturile și preferințele ei, încercă un arbitraj împăciuitorist Sidonia. Am comentat muzica, am terminat tortul, și dacă mă uit pe fereastră văd că apune soarele. Aș zice să ne luăm măsuri de prevedere. Să nu ne aventurăm noaptea prin oraș. În apropiere e o stație de taxiuri. Totuși...

Câteva voci o susținură. Toți se foiră, hotărâți să pună punct.

Nu, n-a fost Viridiana, își zise Stere. Bătrânii sunt altceva decât cerșetorii, cu toate că și unii și alții au resentimente. Primii reprezintă, totuși, creația civilizației. Dar mai e ceva: sunt îmblânziți, docilizați. Prin urmare, învinși.

33

Au coborât, bucuroși că scapă de aerul greu al vagonului, dar peronul fierbea și el în vipia după-amiezii. Au găsit un taxi ocolit de călătorii înstăriți și au dat adresa hotelului. S-au răsturnat pe pernele tocite, sub curentul ferestrelor deschise, luând în primire peisajul, familiar în ciuda faptului că nu-l mai văzuseră de două decenii.

– Pe-aici era o livadă de piersici, murmură Stere. Știi, alea, atât – cât capul unui prunc! – și schiță gestul edificator. Cărnoase și parfumate!

– Acum importăm piersici cu gust de carton măcinat, duse Vichi mai departe gândul. De prin Israel, mi se pare.

Șoferul intră în vorbă, furnizându-le informații despre soarta acelor terenuri, scoase la mezat de IAS-urile și primăriile dimprejur. Stațiunea propriu-zisă o găsiră cosmetizată (ca pentru economia de piață și inițiativa privată), dar cu o fațadă căsnită. Descinseră la hotelul cu pricina, despre care șoferul spuse că oscilează între trei și două stele – trei la prețul de cazare și două la servicii – și fură instalați în garsonieră fără prea multe dificultăți. Se grăbiră să iasă pe balcon, să vadă plaja. Soarele trecut de zenit lăsa în umbră acea latură a hotelului, în schimb briza albăstruie, reflectată din bleul nemărginit al mării și cerului, le mângâie obrajii, aducându-le în nări nedefinita mireasmă a infinitului.

– N-au și ei niște șezlonguri! constată Vichi dezolată. Sau măcar scaune.

– Cine stă pe balcon! Nu vezi ce e acolo?

De la etajul opt nisipul și banda de apă mică, albicioasă, de la mal, păreau devorate de o leneșă invazie a lăcustelor.

– Cu ocheanul ai putea distinge figurile? se întrebă Vichi.

– Asta e panorama cea mai interesantă. Puzderia larvară. Masa lâncedă, moleșită, răpusă de soare. Grămezile de carne umană căzute în lascivitate asexuală, încercă Stere o definiție a imaginii, copleșitoare în elementarul ei.

– Asexuală? se miră Vichi.

– Așa aș zice! Ființele acestea sunt posedate acum de marile elemente... Soarele le anulează alte senzații.

– Nu mi se pare, ridică din umeri Vichi. Dar noi ce facem acum?

– Dacă nu te culci, hai la plimbare.

La ieșire, Vichi încercă să trateze cu recepționerul chestiunea șezlongurilor. Află că hotelul nu ține, dar poate procura. Taxa aproximativă se ridica la jumătatea costului unui pat. Stere încercă o ușoară plăcere în fața eșecului lui Vichi, și abia se stăpâni să nu-și exteriorizeze vinovata satisfacție. Fuseseră învinse cerbicia și obstinația ei... Se duseră pe faleză și priviră trupurile întinse în nisip sau deplasându-se alene printre alte trupuri. Sau ghemuite în apă.

– De ce nu se odihnesc în paturile închiriate cu atâția bani?

– Pentru sănătate! rezumă Vichi.

– Pentru cancerul pielii. Și ăia din apă pentru micoze. Ai auzit cât de infectată e apa pe litoralul nostru!

– Ai căzut de acord să venim. În vacanță contează starea de spirit. Nici de aici nu poți distinge indivizii. Se vede doar că majoritatea s-au înnegrit. Nu obții culoarea

asta decât dacă stai toată ziua la soare. Noutatea absolută sunt busturile goale ale femeilor. Și fundurile cu sfoara aia între buci.

– De ce sunt muierile mai indecente? păru că se miră Stere, dar nu așteptă răspuns. Nici Vichi nu avea intenția să-i dea vreunul. La cine or fluiera ăia? își mai exprimă el nedumerirea, descoperindu-i pe angajații Salvamarului.

Pe scara de evacuare a plajei urcau grupuri familiale. Trupurile bronzate ale femeilor, vârâte în rochii de bumbac lejere și în tricouri largi, păreau supte de apă, degresate, iar chipurile trase, ca după nesomn. Cu regret vizibil, Vichi se ridică de pe bancă.

– Ei, am văzut și aici, spuse. Hai mai departe.

– De-aproape, carnea omenească goală, așa în grămezi, te îngrețoșează. De aici se pierde ostentația biologică. Îmi place să mă uit de departe.

– Ce Dumnezeu, Stere? Gânduri de-astea nutrești tu în mediul solar? Cel puțin Baudelaire se inspira din cadavre... Aici e viață.

– O fi vreo diferență? se strâmbă el copilărește. Uite o pojghiță pe apă. Zbârcită, argintie. De la soare, nu? Ca o piele de înger mare, bătrân.

– Ți-aș spune că e murdărie, dar cine știe ce asociație mai faci.

Porniră greoi spre centru. Lumea modestă a stațiunii începea să iasă la plimbare. Căscară gura la vitrine, se opriră în scuarul pentru copii, priviră defilarea limuzinelor de ultim tip și a motocicletelor primejdioase, ca niște carnasiere mari... Obosiră. Era timpul să se întoarcă. Vichi adusese sendvișuri, aveau să mănânce în cameră. Drumul le luă timp și îi prinse înserarea. Restaurantele de clasă se pregăteau, frisonând. Le întoarseră spatele și se cocoțară la etajul opt, unde își luară cina frugală, cam tristă. Aveau să doarmă în aceeași încăpere,

dar în paturi diferite, căci plătiseră într-un regim amestecat, de „două într-una“. Își făcură toaleta și înainte de culcare ieșiră pe balcon. Deasupra mării atârna, debilă, o frântură de lună – epava împuținată a unui bastiment naufragiat. Marea își trăia măreția întunecată, îndepărtată, misterioasă, insensibilă la aștri.

– Nu e pentru tine seara asta, o căină Stere pe Vichi. Marea nu e romantică. Ți se strânge inima gândind la cei care navighează în pustietatea asta amenințătoare. Mai bine aici, la „cucurigu“, cu ceva stabil sub picioare.

Ea părea prea puțin înfiorată și Stere se întrebă ce sentiment, mai mult decât singurătatea și izolarea în Univers, ar putea să-i provoace lui Vichi nevoie de ocrotire.

S-au străduit să fie matinali ca să-și adjudece un loc pentru cearșaful flaușat, dar găsiră plaja înțesată. Se infiltrară în apropierea unui spațiu rezervat voleiului pe nisip, deocamdată nefolosit. Vichi avea un costum de baie cu desene mari, roșii, cumpărat din SUA, indicând o stare socială neclară, iar Stere își pusese un slip vechi, de înotător, cu șiret lateral. Pigmentul lor arăta atât de decolorat, încât părea efectul unei criogenii, și dacă la el mai era de înțeles, cum se explica pierderea tonurilor ei de creolă? Se unseră cu cremă, își puseră pălăriile de pânză și se întinseră, ca majoritatea vilegiaturiștilor. La ora aceea nu se prea vorbea, nu circulau prin aerul cristalin obișnuitele sunete ieșite din gura oamenilor, acelea care în spațiul vast își pierd sensul, chiar familiaritatea sonoră, părând ciripituri de păsări sau țipete îndepărtate de delfini. Impactul cu razele solare era acum cel mai senzual, pielea receptându-le ca pe mângâierile unor degete meștere.

Stere se întreba ce-o apare pe retina lui Vichi, sub pleoapele strânse, în timp ce-și îngropa fața în brațele puse cruciș. Ciudată această mecanică a imaginilor venite din creier! Când ochiul nu mai receptează dinafară,

devine ecranul acumulărilor vizuale cerebrale, și aici venea întrebarea: dirijate dintr-un centru în anume scop, sau scăpate din chingi și plutind liber în universul cranian? El vedea figuri omenești pe care nu le recunoștea, frânturi de peisaje fără legătură cu marea, tot felul de forme geometrice. Sau componente ale firii, succedate alandala: flori, capete de animale, pietre scumpe, sticlă colorată, un soare mort, o masă încărcată cu bunătăți. Până la un punct, îl amuza perindarea imaginilor cu propulsie proprie, apoi începea să se plictisească și deschidea ochii, avid de lumea imediată, reală.

Simți că vecinii încep să se foiască și se ridică în capul oaselor. Cât vedeai cu ochii se ridicau trupuri, probabil înțepenite de prea multă nemișcare pe cearșafuri sau arse de sărutul perfid al soarelui. Și Vichi percepu ieșirea din imobilitate și se ridică, sprijinindu-se în palme.

– De ce râzi? îl întrebă.

– Pentru că funcționează totuși un resort colectiv: telepatie, intuiție, stare simpatetică, dracu' știe. E un fenomen gregar. Comunicăm involuntar, sau ne supunem unei comenzi care trece de la unul la altul...

– Cai verzi pe pereți! Suntem curioși să vedem ce fac ceilalți. E un spectacol aici, nu?

Vichi avea dreptate, într-adevăr rula un film, cu o regie stranie, dezordonată și totuși subtilă, extrem de expresivă.

Destul de aproape se ridicară două tinere cu sânii goi. O a treia stătea în genunchi și căuta ceva în coșul ei de plajă, expunându-și fundul despicat de șnurul negru (cum spusese Vichi). Aveau forme gingașe, de o grațioasă perfecțiune artistică și păreau aproape imateriale, ca niște desene în peniță pe un carton imaculat.

– Vezi Vichi, avansarea aceasta spre nudul complet, în public, are și avantaje estetice. Dacă ar fi purtat sutiene, fetele astea n-ar fi emanat atâta grație. Dezvelirea unei

porțiuni în plus produce revelația. Ca și șnurul acela, care continuă să ascundă ce ar părea trivial. Instinctul femeilor e infailibil. Știu până unde să meargă... foarte departe... fără să riște. Tu ai fost năpăstuită la timpul tău de o modă restrictivă, severă. Cine era să vă ghicească vouă splendorile, în corelația lor revelatorie, sub costumele alea de plajă greoaie, din material sintetic țeapăn, care vă acopereau formele cele mai sugestive? În limitele de care beneficiați atunci, rămâneați banale. Vi se omora misterul, în virtutea unei dogme despre decență, decența fiind egală cu anostul, nu?

– Câta mai discursul! Nu cred că ai fi în stare să susții atare expunere și pe altă temă. Ce-o fi fost când aveai 30-40 de ani, sau și mai înainte? Nu subscriu la teoria ta (și erai sigur de asta). După tine, venim la mare să ne delectăm cu trupuri bine valorificate estetic. Venim pentru sănătate. Nu neg, și alți bărbați or gândi ca tine, dar asta nu schimbă lucrurile. Dacă vrei să admiri forme fizice, du-te într-o expoziție de nuduri. Cei mai mulți se mulțumesc cu ce le rezervă viața intimă, de cuplu. Cine face exhibiții cvasinudiste are un scop. Bărbații privesc pentru a alege, femeile se expun ca să fie alese. Ca tinerelele astea. Își caută sponsori, parteneri. Transformă plaja în podium. Care arată mai mult și mai sugestiv!

– Două școli, două filozofii de viață! murmură el cu falca sprijinită în podul palmei. Vichi îl împinse, dezechilibrându-l.

– Nu mergi să încercăm apa? Măcar cu picioarele.

Ar fi mers, dar mai avea de privit. Acum și pe Vichi, cum se îndepărta. Nu mai dispusese de un asemenea unghi de observație. Vichi, în analogie cu alte femei, reduse toate la esența fizică. Pășea greu prin nisip în papucii ei de plajă, încordându-se din șolduri, strâmbându-le. La jumătatea corpului avea un colăcel de grăsime

ce strica armonia imaginii din spate, mai elegantă și mai fluidă înainte. Se lățise; în locul liniei de tors efilat, propriu înotătorilor, apărea aceea de pugilist. Câteva tușe schimbate, și iată rezultatul! Din față situația era ceva mai rea: pântecul începuse să se bombeze, coapsele să se lipească, sub sânii greu de clasificat acum – se mișca o pită crescută sub piele.

„Doamne, Vichi!“ gândi. Se confrunta cu o pierdere de identitate, a ei și implicit a lui. Se simți alienat printre acești oameni, în fața cărora nu mai știa pe cine reprezintă. Dar trebuia să fie alături de ea acolo, în pelicula subțire de apă sărată și rece. Porni și, călcându-i pe urme, o ajunse. Îl privi cu o față încremenită și, la început, Stere puse expresia pe seama supărării că n-a venit cu ea, dar își dădu seama că e efectul crustei cosmetice. Fusese conștientă de indiscreția nemiloasă a luminii de mare și exagerase. Fu cuprins de compasiune camaraderească, de parcă ar fi descoperit că e rănită. Îi apucă brațul și expiră prelung, ca și când nu mai dădea de cap treburilor. Intrară în apă până la glezne. Fuselajele subțiri ale picioarelor i se frânseră în apa limpede, și în imaginea aceea oblică Stere văzu o fractură simbolică proprie bătrâneții. Mai încolo se bălăceau femele și masculi de hipopotami – făpturi inestetice, cu burți și piepturi masive, fără gât, pufăind leneș ca să-și dea impresia că fac efort. Se aplecară să ia apă în palme și nu mai văzură decât rândurile lungi ale valurilor închizând perspectiva. Nici nu exista propriu-zis una din locul unde se aflau. Marea apărea ca o învălmășeală superficială de forme, și mai departe, ca un joc de cioburi plutitoare.

– Vrei să te uzi, Vichi? o întrebă. Ea zâmbi cu buze subțiri, două linii rujate la baza dinților.

– Mi-e frică!

El o conduse încet, până când apa le ajunse deasupra buricului. Se scufundară păstrându-și afară capul. Nu chiuiră, nu râseră, obrajii li se contractară însă, ca și când ar fi suportat o mică ingerință organică. Stătură așa până îi pătrunse frigul, astfel că, luând-o înapoi spre mal, își văzură broboane pe piele. Se simțeau ca niște păsări de ogradă plouate, înmuiate de o viitură. Stere își dădu seama că nu mai au ținută de parteneri ai „elementelor“, nu mai pot opune apei, aerului, comunității acesteia accidentale o energie vitală demnă de luat în seamă. Cu alte cuvinte, rămâneau o parte componentă a întregului, dar nu i se mai puteau integra. Se trăgeau în lături, spre periferia fenomenelor, pentru că nu mai cadrau optic, și centrul clocotitor îi speria. Până la prânz s-au obișnuit cu apa, constatând (sau părându-li-se) că se încălzește. Vichi se rezuma la scufundări până la bărbie, iar Stere, cândva înotător redutabil, patrula câțiva pași mai încolo, unde apa îi venea la piept. Deși nu le era comod, simțeau o atracție irezistibilă pentru mediul acvatic. A doua zi au întețit și mai mult expedițiile în apă, singurul loc unde „se realizau“, adică redeveneau activi, subiecți ai condiției de vacanță, nu spectatori în stalul cel mai obscur. Nu îndrăzneau să inspecteze plaja – ea, cu adaosurile pe care nu știa cum să și le gestioneze, nici să le suporte, el cu ciudata convingere că membrele i s-au descărnat, pieptul i s-a debilitat și linia coloanei e tremurată. Cât stăteau pe cearșaf priveau, reținându-se să comenteze ceea ce văd pentru a nu da impresia că-și permit să clevetească. Nu luaseră în calcul, la planificarea deplasării, noul complex – lipsa curajului de a înfrunta lumea. În cea de a treia zi, Stere cunoscu și consecințele proaspetei înamorări de mare. Coloana lui șubredă resimți din plin efectul, apa fiind totuși rece, și cum i se părea acum, „igrasioasă“. Începu să nu-și mai găsească locul pe cearșaf, deși îi

plăcea să se coacă la soare. Vichi închirie o umbrelă și îi permise să iasă de sub protecția ei porțiuni de timp limitate. Îl lăsa la adăpost și se ducea să se bălăcească singură, articulațiile ei comportându-se rezonabil.

La un moment dat reveni însoțită de un cuplu tânăr. Fata – Lulu se prezentă aceasta – era o nepoată din provincie a lui Vichi. Își recunoscuse mătușa dovedind perspicacitate, căci nu se mai întâlniseră de când venise la facultate. Tocmai absolvise ASE-ul și își căuta slujbă. Tânărul, mai copt, prietenul ei, Artemis (prin urmare grec), avea studiile complete și lucra, în calitate de asociat, la firma unui unchi. Vichi îi invită pe cearșaf și ei se instalară fără rețineri. Stere începea să descifreze ceva familiar în înfățișarea tinerei femei. Vichi îi citi pe față curiozitatea și zâmbi.

– Ți se pare la ea ceva cunoscut, nu? îl desconspiră, și el recunoscu printr-un zâmbet încurcat, neștiind ce să spună. Cred și eu, fata este leită mătușă-sa din tinerețe, adică subsemnata.

– A da, murmură el. Aceeași statură de practicantă a sporturilor elegante – înot, scrimă, volei... Aceeași tăietură severă (dar mai deschisă, mai comunicativă) a chipului. Și, ca o impresie de ansamblu, un ascetism al formelor trupești.

Artemis, brunet, bine legat, se bucură amical.

– I-ați făcut portretul, aprobă. Eu am numit-o Amazoană. Amazoană din Amazonia. Și ea a zis că nu înțelege. Cam asta voiam să spun. Acum știi, Lulu.

Deși misterul fusese dezlegat, Stere se mai surprindea cercetând-o. Voia să descifreze psihologia retro a lui Vichi, mai exact izvoarele ei. Pe Vichi preocuparea lui Stere o flata. Își păstra zâmbetul indulgent, superior, de om care a adus dovada originii sale nobiliare și a unor glorioase antecedente. Sinceritatea întipărită pe fața

nepoatei îl convinse pe Stere să-i ceară lămuriri cu privire la prietenia cu Artemis. Obținu următoarele referințe. Se cunoscuseră de câteva luni, în cadrul investigațiilor pentru obținerea unei slujbe. Se plăcuseră, debutând în ceea ce se numește „o relație“ – mai puțin poate, dar și mai mult decât „idila“ de altădată. De curând făcuseră un bilanț al relației și ajunseseră la concluzii radicale. După absolvire, ea părăsise căminul, locuind temporar la o prietenă. Trăia încă din modeste stipendii familiale. Nu era ușor de găsit un „job“ bun, dar beneficia de o licență și avea încredere în steaua ei bună. Artemis dispunea de o garsonieră proprie într-un bloc nou și, cum spusese, avea „job“ mulțumitor. Momentan exista o inegalitate între ei, dar erau convinși că o vor depăși repede. Problema materială constituia, oricum, motivația ultimă a deciziei lor. Consideraseră că pentru oameni moderni, ocupați, sau în perspectivă de a fi, o relație bazată pe întâlniri ocazionale, redusă uneori la telefoane, cu cine încropite în oraș sau cu sendvișuri improvizate în garsoniera lui, e incomodă și profund nesatisfăcătoare. Se constituiseră, de aceea, într-un cuplu stabil, avându-și deocamdată cuibul în garsonieră. Avantajele formulei erau de la sine înțelese. Preîntâmpinând alte întrebări, declarară că nu îmbrățișează concepții „eterniste“ și nu mizează pe o singură carte. Dădură exemplul unor prieteni a căror relație durase destul de mult ca să-și închipuie că e veșnică, astfel că se căsătoriseră. Pentru ca, după șase luni, să simtă nevoia despărțirii temporare. Voiau să verifice soliditatea mariajului. În timp ce Vichi conducea conversația pe o cale pragmatică, obținând lămuririle dorite, Stere trecea de la uimire la contrarietate, și de la contrarietate la o stare de ciudată depresie.

– Nu vă supărați, interveni, dar... vă iubiți?

Constată că pe tineri nu-i găsea nepregătiți întrebarea, și nu-i deconcerta. Artemis întrebă la rândul lui ce accepțiune dă domnul Stere expresiei – cea așa-zis romantică, de pe vremuri, cea inclusă în pudibonderia burgheză (ca să nu mai vorbească de cea proletară), sau una modernă, mai frustă, dar esențială? Susținea că ei doi se plac și se potrivesc din toate punctele de vedere. Nu era semnificativ și convingător? Nu era de ajuns? Avea atâta sinceritate în privirile candide și în același timp ferme, încât Stere își dădu seama că cel deconcertat ar trebui să fie el. Și Lulu aduse argumente încărcate de aceeași persuasiune sinceră, părând un dascăl instruind loaze grele de cap. Cine credea, după ea, că iubirea, ca noțiune psihologică și parapsihologică, a fost definitiv clarificată, se înșală. Atâtea componente se pierd din vedere, deși sar în ochi, și atâtea altele, minore, sunt supraevaluate, încât în domeniul respectiv domină încă o mare confuzie. Ea personal propunea altă terminologie pentru definirea atracției între sexe, și anume capacitatea și disponibilitatea partenerilor de a-și satisface reciproc nevoile și aspirațiile. De ce ține aceasta? De temperament, de mentalitate, de educația sincerității, ca și de subtilitatea îmbinării egoismului cu altruismul, două componente ale psihicului uman neaflate în cele mai armonioase raporturi.

– Dar instinctul posesiv, dominator (și devorator), unde-l puneți? încercă Stere să le țină piept. Cu corolarul lui, gelozia? Dar nevoia irațională, cosmică dacă vreți, a unuia față de altul, diferită la unul și la altul? Și care dezechilibrează și sfâșie dramatic? Dar cerebralitatea critică, ce funcționează paralel cu factorii de atracție, și care macină, separă? Dar semnalele din afară, impulsurile contrarii, influențele anulatorii?

– Ce le ceri tu, e să intre într-o „lungă teorie“, vorba poetului, interveni Vichi. Nu e și așa destul de încâlcită

relația în cuplu, ca s-o mai vâri în atâtea speculații teoretice? Ei sunt raționali și rezonabili, și eliberați de prejudecăți. Iau în seamă ceea ce simt și se ghidează după satisfacerea nevoilor reale. Când aceasta nu va mai funcționa, vor vedea ce e de făcut. Ți-au spus: nu sunt adepții „eternismului“, ai mizei pe o singură carte.

– Da, funcțional! căzu pe gânduri Stere. Bine argumentat principiul, cu o notă puternică de optimism. Dar, iertați-mă, nu și puțin dezolant?

– Ce vă dezolează? se oferi Artemis să mai dea lămuriri, pentru a împrăștia scepticismul intelectualului bătrân, incapabil să înțeleagă anumite lucruri. Ce vi se pare că lipsește? La ce credeți că am renunțat noi, din ce ați avut dumneavoastră la timpul respectiv?

– Îți spun eu, sări Vichi. Convenția! Ambiția ca toate să pară în regulă.

– Dar nu vă supărați, insistă Artemis, dumneavoastră înșivă se pare că ați înfruntat până la urmă această convenție. De ce vă deranjează că o fac și cei mai tineri?

– Noi am făcut-o în altă rundă. În ultima rundă, se apără Stere. În disperare de cauză.

– Și dacă ați fi făcut-o de la început, ar fi fost rău? interveni, cu o anumită gingășie respectuoasă, Lulu.

– Am dat tribut legilor străbune, se văzu Stere aproape complet descoperit. Voi nu mai vreți să-l dați. Deloc și pentru totdeauna.

– Ei, cine știe... ridicară amândoi din umeri, într-o deplină consonanță de siguranță și incertitudine.

După ce plecară tinerii, Vichi îi reproșă:

– Ei au fost politicoși. Puteau să te întrebe: Dar voi v-ați iubit când v-ați luat? Vă iubiți? Ai fi dat din colț în colț. N-ai fost politicos.

– De ce? Le-am oferit prilejul să-și facă declarații. Au eludat...

– Ți-au explicat ce înțeleg prin iubire. În schimb, tu ai spus: „În disperare de cauză“. De unde știi că nu sunt și ei disperați?

– Vichi, disperați înainte de a-și începe viața? Chiar când și-o încep?

– Poate ne-ar fi prins bine și nouă, la începutul începutului. Ne-ar fi făcut mai realiști.

Stere s-a trezit, ca de obicei, devreme. Lumina zilei se strecura printre jaluzelele lăsate, semn că soarele începuse să își verse șuvoaiele scânteietoare asupra întinderii marine ieșite din tenebrele nopții. I-ar fi plăcut să urmărească spectacolul de pe balcon, dar n-o putea trezi pe Vichi. Și-ar fi dat drumul la vocea ei metalică, rămânând apoi acră. Avea să-și ocupe timpul recapitulând, trecând în revistă, reînnodând într-o mereu nouă ordine întâmplări, figuri, idei, gesturi, cuvinte colectate în ziua precedentă. În ajun se reîntâlniseră pe plajă cu acel inedit cuplu tânăr, continuaseră discuțiile, conduse de Vichi, iar seara, invitați de Artemis, petrecuseră două-trei ore la restaurant. Căpătase impresia că Vichi ținea să dea girul ei oficial atât concepției de viață a celor doi, cât și deciziei pe care o luaseră; chiar o rugase pe nepoată să transmită părinților felicitări călduroase pentru patronarea modernului mariaj. Părea să prevaleze în capul ei dorința de a-și demonstra receptivitatea față de noua mentalitate, opusă convenției tradiționale, de care se delimitase. De ce? Pentru a reieși că are o gândire liberă, și mai ales că s-a integrat curentelor noi, că nu e un deșeu conservator, retrograd, ascuns sub masca sentimentalismului nostalgic, precum Stere? Ce eforturi făcuse! Se înscrisese în tendința contestării iubirii, părându-i-se că acesta era substratul modernității tinerilor și că lumea nouă a decretat decesul sentimentului. Afirmase că la mijloc

trebuie să fie o neînțelegere semantică, dându-se numele acesta arbitrar unui complex de factori insuficient aprofundați, ori unui fetișism pe care generații de-a rândul n-au îndrăznit să-l clintească, datorită probabil aurei întreținute de poezie. Ea credea că atracția dintre bărbat și femeie are trei piloni de rezistență, a căror considerare lucidă asigură succesul „relației“ (folosise termenul la modă cu dezinvoltură). Primul era faimoasa cunoaștere biblică, nepotrivit numită păcat, derivând din însăși structura anatomică a celor doi, concepuți ca ființe complementare (odată Stere îi spusese așa ceva și ea tăcuse). Această aspirație și împlinirea ei pot fi numite, dacă vrem, iubire (sau oricum altfel) cu condiția să știm despre ce vorbim. În al doilea rând, credea că cele două sexe sunt menite să-și umple reciproc un gol existențial, acela al singurătății metafizice. Dacă tot e atât de stringentă nevoia împerecherii fizice, cei doi e firesc să se unească și în rezistența la presiunea fatalității. În sfârșit, lucru de la sine înțeles, cuplul se bazează pe rațiunea perpetuării speței, ca fabrică de copii, de oameni. Nu sunt destule elemente de atracție și legătură, pentru a nu mai trebui invocate tot felul de abstracțiuni nebuloase, care ar completa, chipurile, conceptul de iubire?

Tinerii au luat act de teoria lui Vichi, dar s-au abținut să o comenteze sau să o aprobe. Li se părea că s-a făcut destulă teorie și că cel puțin relația lor particulară nu se pretează la atâta expertiză filozofică. Pentru Stere era evident că ei făcuseră o tranzacție, într-adevăr de tip pragmatic, dar fără conotații atât de abstracte. Ea avea nevoie de o protecție materială, un cuib, o existență ordonată, un substitut de condiție socială – până la obținerea funcției lucrative, iar el, tânăr integrat și foarte ocupat, își asigura o prezență feminină agreabilă, o practică amoroasă decentă, de incontestabilă acuratețe,

și un menaj convenabil. Stere credea că eforturile atât de scrâșnite depuse de Vichi pentru „integrare“ în noua concepție de viață și în noile practici amoroase dovedeau mai degrabă contrariul, respectiv inadaptabilitatea generației lor. Argumentul suprem îl furnizase până la urmă cele două sau trei ore petrecute la restaurant (unul de talie medie), unde Vichi și el căzuseră ca musca în lapte. Amândoi se simțiseră paralizați de atmosfera, dacă nu ostilă la adresa persoanelor lor, de natură să-i minimalizeze, transformându-i în cantități neglijabile. Chelnerii, de bine de rău, manifestau o anumită deferență tolerantă, închipuindu-și că sunt părinții tinerilor. Restul lumii îi cam călca în picioare. Patronul, în trecere pe acolo ca să-l salute pe Artemis (aveau ceva legături de familie), nici nu-i observase. Câțiva tineri cu care cuplul întreținea, se pare, relații de amiciție, veniră și lansară glume deșuchiate, obscene, făcând un haz impertinent, ignorând cu totul prezența „venerabililor“. Ei înșiși, Lulu și Artemis, când începu programul dansatoarelor la bară, schimbară observații umoristice *in sotto voce,* cu sensuri și termeni interziși urechilor bătrâne, de care de altfel făceau abstracție. La fel se întâmplă când o animatoare veni să vândă flori dintr-un coșuleț ornamental, și cei trei invocară nu știu ce, cu rânjete concupiscente. Firesc, prezența lor distona flagrant cu mediul (erau singurii de vârsta aceea în tot restaurantul). Stere nu excludea că aveau chiar darul de a tăia clienților pofta de petrecere. Cuplul tânăr putea face orice invitație – din bună cuviință, din respect etc. – dar bătrânii decenți își cunosc limitele, știu până unde să se întindă. Nu vin într-un local aparținând prin excelență juneții, unde se spun vorbe și se petrec lucruri nedestinate auzului și văzului expiraților, oricât ar face-o ei pe avangardiștii. Au terminat escapada într-un registru de-a dreptul demoralizant: în timp ce plecau, oberul –

având probabil drum spre ieșire – i-a condus pe tineri și, prinși cu vorba, i-au pierdut pur și simplu pe invitați. Le trebuise un timp să iasă din încurcătură, să ajungă din urmă grupul care-i aștepta agasat. La ieșirea din restaurant, când s-au despărțit, Vichi a ținut să exprime recunoștința pentru amabilitatea lui Artemis de a-i scoate în lume, și în general pentru compania tonică ținută în aceste zile pe plajă. A vorbit dezlânat și fals afectiv. Băiatul aștepta răbdător dar sastisit, evident cu gândul în altă parte și parcă la limita suportabilității. În final, a bâțâit de câteva ori din cap, semn că a receptat mulțumirile, de care de altfel nu era nici o nevoie, și a avut un rictus ce contrasta cu orice sentimentalitate. Stere citise pe fața lui neplăcerea că se atribuie unui gest protocolar – cumva primul său contact cu rudele lui Lulu – nu știu ce absurde conotații afective.

În drum spre hotel, după o tăcere prelungită cu intenția de a li se ameliora umoarea, Vichi a relatat, ca pe un fapt divers, un mic incident petrecut în dialogul particular cu Lulu. Îi recomandase nepoatei să nu se simtă complexată, respectiv în poziție de inferioritate, din cauza sponsorizării materiale de către Artemis. Stere o privise mirat, fiindcă tinerii, vorbind deschis despre această latură a menajului, o consideraseră firească și provizorie, fiind convinși că în curând și fata va sta pe picioarele proprii. A reieșit că Vichi tratase chestiunea prin altă prismă, și anume contribuția specială în cuplu a tinerei femei, ce-și punea la dispoziție grațiile, tinerețea, puritatea vârstei etc., acestea cântărind mai greu. Vichi a mărturisit, și pe Stere l-a bucurat această sinceritate, că nepoata o cam pusese la punct. „Cum asta? se revoltase. Exact ce-i dau eu lui îmi dă și el mie. E tânăr, e viril, e agreabil. Cum o să cred că ofranda mea e mai mare și că merit o compensație?“ Stere a surâs cu reală încântare.

– Are și modernismul laturile lui frumoase, comentase, și întrucât Vichi nu părea să înțeleagă la ce se referă, a adăugat: Această obiectivare a femeii în schimbul natural cu bărbatul mi se pare un punct de vârf în evoluția umanității. Pune pe alte baze raportul dintre sexe, lasă în urmă mentalitatea mercantilă, stabilește, într-adevăr, un nou criteriu al iubirii.

Vichi tăcuse, iar el uitase umilința „integrării“ lor în lumea cea nouă, înviorat de ideea că fiecare epocă, oricât de mult ne-ar contraria, are și ceva bun, o nouă cucerire morală.

34

– Cimitirul e oarecum în consonanță cu anotimpul, îi atrase Teo atenția. Paloarea aerului, galbenul de ceară al vegetației, frunza mineralizată, foșnind sau spărgându-se sub tălpi... Și ideea poetică a vântului care face să scârțâie coroanele de plumb, ca și balamalele, în cavouri...

– De unde și până unde plumb în butaforia funerară? se miră Stere.

– Nu știu, sări peste această întrerupere Teo. Celelalte anotimpuri nu fac priză cu cimitirul. Iarna aduce stagnarea proceselor naturale. Albul ninsorii anulează moartea ca tragedie, o trimite într-o evocare îndepărtată. Vara e nepotrivită... sugerează fermentația... Iar primăvara, ce să mai vorbim, chiar la antipod... Energiile regenerării în imperiul extincției!

– Ei, anotimpurile! relativiză Stere, puțin afectat că intervenția lui fusese nesocotită. Pe cine îl duce mintea la aceste asociații când își conduce la groapă o ființă apropiată? E interesant ce spui, dar ca reflecții în sine. Pentru un prilej când emoționalitatea e înlocuită de estetică.

– În perimetrul dramei speculația sună vulgar, nu? conveni Teo.

Zăboviseră puțin, în treacăt, la mormântul Sinei, îl arătaseră cu degetul, de la oarecare distanță, pe al lui Fane, și acum se îndreptau spre cavoul generalului,

bunicul Ceciliei – nevasta lui Teo –, de la a cărui moarte se împlinise, cu o săptămână în urmă, o jumătate de secol. Fusese un tedeum organizat de Asociația Veteranilor, dar Teodor ajunsese în țară cu câteva zile mai târziu. Ținuse, totuși, să aducă omagiul său eroului din Primul Război Mondial – pe care, firește, nu avusese cum să-l cunoască. Găsiră ușor vechea construcție – parcă mai atinsă de fatuitate decât de eroziunea timpului – prea mare și goală ca să impresioneze ca lăcaș al morții, și prea simplistă ca să sugereze emoțional fatalitatea. Se vedea că Cecilia pusese pe cineva să îndepărteze cât de cât semnele vremuirii, dar cavoul rămânea vetust, punând o notă anacronică pe acea porțiune de cimitir.

– Așa era obiceiul, scuză Teo grandilocvența cazonă căzută în deșertăciune. Din câte am înțeles, a fost ideea Asociației Veteranilor. Era un fel de a se cinsti pe sine. Intrară în cavoul gol, curat dar igrasios, cu feroneria ruginită, iar la ieșire fură întâmpinați de câteva femei. Aveau burți agresive, ca niște animale vorace, purtau veșminte slinoase (părți desperecheate de treninguri, haine vechi de protecție) și miroseau a vin acru. Cu guri știrbe și buze unsuroase, vorbeau răgușit. Teo fusese avertizat, căci scoase bani potriviți și satisfăcu așteptările. Psalmodiară câte un „Bogdaproste“ greu inteligibil fiindcă, tot pronunțând cuvântul de dimineața până seara, începuseră să-i mănânce literele. Îndesară banii în buzunarele hanțelor lălâi și se puseră în mișcare, ca un grup de haidamaci. Rămași singuri, cei doi se așezară pe banca din fața cavoului, din fier înnegrit. Stere simțea nevoia să se odihnească, iar filozoful zăbovea, încredințat că oficiul lui se redusese la prea puțin.

– Ce zici de instituția asta? întrebă, și nu se știa dacă în glumă sau dorind un răspuns gândit.

Stere gusta odihna cu sentimentul, necunoscut până de curând, că mersul e și el o probă a vârstelor. La interogația prietenului cercetă spațiul înconjurător. Văzu un popă la capătul aleii. Patrafirul lui i se păru un fel de costum popular. Mai circulau și femeile cu care avuseseră de-a face. Ici-colo, treceau ființe șterse, cu pas leneș, printre cruci. Și ei doi, în după-amiaza de toamnă blândă la suprafață, în realitate severă.

– Cândva credeam, ca tine, că e o instituție. Fără obiect, deoarece nu mai conține nimic viu, important, util. Oase îngălbenite, neaparținând nimănui, materie expirată. Acum îi văd un sens. Nu pentru morți, pentru noi, care mergem spre moarte. Până nu trăiești revelația că te îndrepți ferm într-acolo nu înțelegi cimitirul. El mă deprinde cu gândul. Ar trebui să venim aici, să tăcem, să ne pătrundem. E un demers de recunoaștere.

– N-am această reprezentare. O să vină, probabil. Până atunci mi se pare o absurditate – cum ai crezut și tu. Am citit recent o carte în care morții sunt batjocoriți de-a binelea și nu m-a scandalizat sub raport moral. Nu mi-am simțit lezată sacralitatea convingerilor intime. Dacă am avut reacții critice, au fost de ordin literar, vizând mai ales plauzibilul ficțiunii. Un bestseller englezesc al anului 2000: *Cum trăiesc morții*. Ideea autorului e originală și curajoasă: că morții nu trec într-un alt regn cosmic, nu se ridică într-un empireu al sufletelor, cum susțin religiile. Dimpotrivă, ar rămâne mai departe în orașul de reședință, grupându-se locativ în cartiere vechi (cele bântuite, chipurile, de fantome). În roman cunoaștem această lume prin intermediul unei foste evreice bătrâne (cam nărăvită și buruienoasă la gură) din Londra. Morții rămân deci pe loc, schimbându-și doar domiciliul, dar noua lor existență apare fără obiect. E drept, se organizează într-un fel de asociații, ba chiar instituții, dar cu scopuri neconcludente.

Esențiale rămân obiceiurile și tipicurile practicate în timpul vieții, și de care nu se pot dezbăra. Continuă să se ducă la cumpărături, să mănânce și să bea, să facă amor, să circule cu taxiuri (unele speciale, având tot morți drept șoferi), să se învârtească în jurul ființelor dragi părăsite. Prin urmare, ceea ce „trăiesc“ (cum spune titlul cărții) morții, e copia palidă a vieții dinainte, un fel de mimare a plăcerilor de altădată (nici hrana n-o rețin, n-au unde, și o scuipă, amorul e superficial, rezumându-se la gesturi fără finalitate organică etc.). Totuși, ei perseverează, ca să scape de plictiseală și singurătate, de fadul existenței fără substanță. M-au cam iritat neglijențele autorului: uită ce senzație ar face apariția pe străzile Londrei a unor taxiuri cu șoferi invizibili sau dispariția produselor alimentare în guri imateriale, țigările aprinse consumându-se în aer, fumul aspirat cu pasiune în piepturi inexistente. Perspectiva postexistențială se înfățișează ca o pierdere și a ancorei, și a busolei, și nu știu dacă în această optică nu e preferabilă viziunea creștină apoteotică.

– Înțeleg că romanul contestă divinitatea, ceru lămuriri Stere.

– Nu o contestă explicit, face abstracție de ea, moartea fiind, ca și viața, tributară unui pragmatism lipsit de orice transcendent.

– E adevărat că în Occident se conturează un nou val contestatar la adresa gnosticismului?

– Cred că mai mult se vorbește despre așa ceva. Mie mi se pare că și cunoașterea mistică se ridică într-un nou val, beneficiind acum și de aportul științelor oculte, ce păreau că posedă gnoza lor proprie, nonreligioasă.

Îi întrerupse o femeie, parcă din grupul de adineaori, care se proțăpi în fața lor fără să spună nimic. Stere se interesă dacă uitase ceva, și ea, înțelegând că e confundată, lămuri că, tocmai, nu fusese cu celelalte, fiind ocupată în

altă parte. Evident, se considera frustrată, doar absentase motivat, nu putea pierde tainul. Stere observă că gabaritul ei nu e așa de ostentativ, și ceva în înfățișare spunea că e mai necăjită. O întrebă dacă fuseseră o delegație oficială, ea venind acum în calitate de membră să-și ceară drepturile. Femeia simți probabil ironia din cuvintele bărbatului și fără a o lua în seamă declară că e un om amărât, că „al ei“ e bolnav, nu lucrează și nu se ajung. Teo vârî mâna în buzunar și-i dădu o bancnotă.

– Bine, hai, i se adresă, plictisit.

Femeia luă banii și plecă, fără să mulțumească. Nu schimbară nici ei vreun cuvânt despre incident. După un timp Stere îi aminti:

– Vorbeai de cunoașterea mistică...

– Da. De curând, la o emisiune TV, cineva spunea că ar vrea să știe nu ce face Dumnezeu (doar activitatea lui creatoare e cunoscută), ci ce gândește. Dar sursa oficială de la care știm ce „a făcut“ – Biblia – ne spune și ce gândește. Aflăm raționamentele lui Dumnezeu în calitate de demiurg, de autor al „Facerii“, apoi judecățile sale în exercitarea funcției manageriale – de îndrumător și supraveghetor al omenirii. Personal m-ar interesa cum trăiește. Dacă ni se spune „cum trăiesc morții“, de ce nu s-ar găsi cineva să imagineze și „cum trăiește Creatorul“? Aș vedea două capitole – existența lui Dumnezeu ca instanță juridică în lumea spiritelor, și cea de entitate privată. Al doilea e, firește, mai greu de imaginat: cum se constituie Unicitatea personajului divin în expresia desăvârșirii? Cum își umple ceea ce la noi se numește timp și la El eternitate? De ce nu-l afectează singurătatea? – la dimensiunea rațiunii umane aceasta fiind distrugătoare. Și cum îmbătrânește (vezi imaginea laică tradițională, cu barbă albă). Și, de ce nu?, ce înseamnă tinerețea veșnică într-un Univers amenințat și de uzură și de finitudine

(doar savanții ne spun că există o dată a nașterii sale, ca atare trebuie să mai fie și una a morții). Și ce probleme pun sufletele înălțate la cer?

– Te gândești la un eseu? Ai enunțat un subiect gândit. Cred că aici ai cadrul propice. Și pe mine auditoriu.

– Tu nu ești eminamente auditoriu, ești interlocutor. Nu e ușor să găsești rotița dințată cu care să te angrenezi în mecanismul gândirii spontane. O replică a preopinentului e o ingerință în propria-ți gândire, și dacă acestea două nu consonează, rotițele refuză să se îmbuce, trecând una pe lângă alta.

– Dar nu trebuie să pornești de aici, din acest perimetru, unde de bine, de rău, mai există urme ale identității morților?

– Mare lucru nu găsești nici aici, surâse filozoful. Nu vezi? Numele, anul nașterii și al morții, eventual poza. Spun ceva, dar puțin.

Sesizară un sunet singular, timid, subțire, ca isonul ținut de un copil. Începu să crească, devenind îndârjit, imperativ, deși încă umil. Descoperiră de unde vine. O femeie slăbuță, modest îmbrăcată, plângea ghemuită la piciorul unei cruci proaspete de lemn. Nu voia, desigur, să atragă atenția, se ciucise ca să nu fie observată, dar fusese cuprinsă de o disperare irezistibilă. Crezuse probabil că durerea va curge încet, picurând, dar căpătase propria ei autoritate și se răzvrătise.

– Plângea frumos! regretă Teo. Acum o mușcă ceva înăuntru, devine sălbatică și puțin trivială.

– Estetica suferinței! murmură Stere. Ce pretențioși suntem cu oamenii sfârtecați de durere. I-am vrea decenți, echilibrați și frumoși în chinurile lor sufletești. O femeie tânără nu poate fi atât de revoltată decât dacă și-a pierdut tatăl sau propriul copil. Cum ar trebui să fie,

Teo, sentimentul tragic? Armonios, elegant, plastic? Nu-i putem îngădui să se manifeste dezordonat, chiar hidos?

– Uite, totuși, că se stăpânește. S-a domolit. Unii și în tragedie se controlează. Durerea ignoră însă estetica, permite dizarmoniilor să se instaleze cum vor.

Plânsul fetei se potolise. S-a ridicat, s-a învârtit prin jurul mormântului și a plecat, făcând pași de om obosit, cu gândurile rătăcite.

– Vorbeam de indiciile oferite de cimitir despre cei plecați, reluă Stere. Tocmai mă gândeam ce trist e că cei vârâți în pământ nu se cunosc între ei. În literatură s-au imaginat colocvii ale vecinilor de mormânt. Teo râse.

– E bătătorită tema. Și există limite ale fanteziei ficționale. Tocmai de aceea, ca să scap de clișeul literar, m-aș duce în „Empireul sufletelor". Nu numai că e greu să animi inertele rămășițe pământești, dar aici, cu toată bunăvoința, nu poți imagina o organizare, o autoritate, sau conflicte izvorâte din diversitate.

– Ai încerca să-i dai o replică scriitorului englez, care și-a imaginat morții tăind frunză la câini pe străzile Londrei, băltind mai departe în rutina destinelor de pământeni?

– Aș încerca să dau răspuns rutinei ecleziastice, care face abstracție de antecedentele spiritelor. E de altfel o contradicție în reprezentarea religioasă. Pe de o parte, soarta în Viața de Apoi e hotărâtă de comportamentul din viața anterioară. Pe de altă parte, eternitatea sufletelor nemaifiind grevată de nimic, intră într-o condiție gregară.

– Dar dacă introduci în universul extramundan, în feeria celestă, elementele de diferențiere aduse de pe pământ, ce vei obține? O caricatură terestro-celestă.

Teo se amuză.

– Asta trebuie să mă preocupe pe mine? Cât de elegantă și însuflețitoare va fi imaginea? Nu cât de verosimilă, în raport cu datele cunoscute?

– Evocarea diferențelor este la îndemâna oricui. Vrei să le treci în revistă?

– Spiritele vor avea, au adică, toate vârstele – de la copilărie la adânca bătrânețe. Imaginează-ți gama: sugari, micuți, adolescenți, tineri, adulți de vârstă mijlocie, avansați sobri etc. Ca pe pământ. Doar că pe pământ se constituiau în familii, care le dădeau coeziune, sau într-o diviziune a îndeletnicirilor – școli, universități, armată, colective de muncă etc. Acolo, nucleele acestea instituționale dispar. Fostul mucos se întreține direct cu fostul venerabil, un fost recordmen la haltere se plimbă cu o fostă gracilă domnișoară de pension. Ș.a.m.d. Cum au ajuns vârstele la această armonizare, sărind peste etapele intermediare, nivelând infantilismul și maturitatea, forța juneții și senilitatea? Ce originale conversații se poartă în încrucișarea dintre frăgezimea gândirii puerile și marea experiență a înțelepciunii!

– Îmi face impresia că ți-a scăpat ceva. Acolo lipsește învelișul exterior, și al mucosului și al moșneagului, și al gracilei domnișoare de pension și al fostului campion de haltere. Nici după voce nu se poate orienta cineva, fiindcă fără organul vorbirii comunicarea se face prin gând. Poate părea că un „egal“ se exprimă simplist, rudimentar, fiindcă are simțul umorului, nu fiindcă ar fi copil. Ca să nu se facă de râs, moșneagul nu se formalizează, încearcă să se amuze de stilul partenerului. Trăiesc într-o perpetuă eroare disimulată, luând deosebirile de intelectualitate, maturitate, experiență etc. drept diferențe de stil. Încearcă să se înțeleagă unii pe alții, dornici de o elementară comunicare. Este comic, dar și dramatic, și nu știu dacă sub acest aspect

convieţuirea în „Empireul sufletelor“ justifică invidia. Ce e măi cu tine? se întrerupse Stere, adresându-se dulăului galben, gras, ce se oprise în dreptul lor şi începuse să-i cerceteze.

Din gura lui Stere, ca şi a lui Teo, ieşi un râs straniu, provocat de umorul absurd al prezenţei câinelui, dar şi de o spontană şi neobişnuită dorinţă de comunicare cu animalul într-un registru prietenesc. Aveau de-a face cu un câine de cimitir fără stăpân, pripăşit printre morminte, hrănit din tainul simbolic al morţilor.

– Stăm şi noi de vorbă aicea, îl mai informă Stere. Domnul filozof mă lămureşte cât de încâlcită şi caraghioasă e situaţia dincolo, unde crezusem că totul decurge perfect. Voi n-aveţi lumea voastră de apoi? Unde vă duceţi după ce vă calcă o maşină?

Râse sarcastic, de parcă dulăul chiar merita o săpuneală. Câinele se plictisi de atâta pălăvrăgeală şi începu să amuşineze prin praful aleii, apoi la rădăcina unui copac, unde îşi ridică piciorul.

– Câine! Ce poţi să-i faci! ceru Teo înţelegere, urmărind cu interes animalul în gesturile lui rezumate la strictul necesar, repetabile la infinit, într-o lungă experienţă pragmatică.

– Ce ne-am face, Teo, fără animalele astea domestice, proaste şi ridicole, şi parcă lipsite de orice sens în lume? Ne-am plictisi de moarte între noi. Un câine apărut aşa, din senin, îţi relevă un alt vector al existenţei de care, discutând filozofic şi mai ştiu eu cum, uiţi. Vectorul futilităţii. Un câine printre morţi! Săracul! Ce grozav ar fi dacă şi dincolo am avea câinii noştri! Dar la ce voiai să treci?

– La altă vârstă – cea a civilizaţiei pământene, căreia i-au aparţinut spiritele. Dar acuma, cu câinele ăsta... Şi râse, după care continuă. Consecinţa acestei diferenţieri

crezi că e mai simplă? Să ne gândim la spiritele primilor oameni, de pildă, nici aceștia definitiv și unanim consacrați. Și acolo or fi, ca pe pământ, creaționiști și evoluționiști? Pentru unii, primii oameni vor fi Adam și Eva. Chiar, ce-o face spiritul lui Adam, prima creațiune lucidă (cu eclipse de luciditate, dacă ne gândim că s-a lăsat corupt de Eva, creația secundă, manufacturată din coasta sa)? El a apucat să locuiască în Empireu în calitate de ființă vie, creată, după care s-a reîntors și ca spirit, laolaltă cu toate cohortele descinse din sămânța sa. Cum l-o cinsti acolo puzderia de urmași? Măcar o mai fi identificat ca atare, sau se pierde în anonimatul fără număr? Vreun Nea Stelian descins recent de pe Terra, în stilul contemporan flegmatic, îl poate opri: „Ce faci Bădie, pari mai vechi pe aici. La voi nu se joacă table? Cu ce naiba vă omorâți timpul, că aveți berechet". Iar Adam, cu gândul la vremurile de glorie, face un semn echivoc, ducându-se mai departe. Nu mă pot împiedica să nu mă întreb dacă Adam o mai recunoaște pe Eva, cândva și ea locatar viu al Empireului, sau trece pe lângă spiritul fostei iubite fără nici un fior. Coexistă hominizii și biblicii în Empireu, nu? Comunică între ei pașnic, făcând abstracție de disputele purtate pe pământ privitor la originea lor. Dar cum ar discuta purtătorii de topor din epoca de piatră cu Regele Soare, cu Shakespeare, cu Tolstoi și Einstein? Cum se înțeleg patriarhii israeliți cu soldații celui de-al treilea Reich, astrologii babilonieni cu echipajul unei rachete cosmice avariate, destrămate în eter, curtenii dinastiei Ming și pistolarii yankei?

– Să ți-i imaginezi pe primii beneficiari ai focului, de prin tundrele nordice, contrazicându-se cu manipulanții centralelor atomo-electrice, pe legionarii romani cu săbiile lor scurte, în fața pușcașilor marini nord-americani.

Ce vacarm ar fi pe acolo, dacă spiritele ar mai avea voci, și ce păruială, dacă le-ar mai fi rămas ceva mușchi, sau vreo armă.

– Îți dai seama cu cât mai complicată trebuie să fie guvernarea Empireului, decât ținerea în frâu a societății terestre! Totuși, pe pământ oamenii s-au îngrădit cât au putut, opunându-și principii și norme juridico-morale, ca și instituții statale coercitive. Ce să facă însă locuitorii nesfârșitelor Câmpii Elizee? Teoretic, există un sens frumos – întrunirea spiritelor din toate epocile, reconstituirea unității umane peste timp, peste frontierele modurilor de viață, peste linia sinuoasă, mereu urcătoare, a progresului. În realitate, mi-e teamă că s-a născut un nou Babilon.

– Ia în seamă și multitudinea etniilor, a limbilor. Se procedează, poate, la o uniformizare, altfel...

– Așa presupun și eu. Că în țara spiritelor specificul etnic, rasa, limba se șterg, se uită. Nici nu cred că acestea sunt prea adânc impregnate în natura umană. Toată lumea, bănuiesc, ar subscrie la un esperanto universal, bine articulat, preluând cuceririle lingvistice ale tuturor vorbirilor naționale. Ar renunța, fără greutate, la amprenta de rasă ce mai mult încurcă, producând prejudecăți nejustificate, separând oamenii pe considerente formale, afectând libertatea de manifestare a indivizilor. Criteriul de neam poate fi mai greu de depășit, e mai încarnat, dar modernitatea îl subminează și dacă impedimentele de limbă și rasă ar dispărea, neamul ar rămâne un factor de coloratură, nu de animozitate și opoziție. Totuși, adăugați la factorii babilonici, și aceștia adâncesc noncomunicarea și disensiunea.

– Eu am o viziune mai sumbră. Punctul tău de vedere se potrivește pacifiștilor. Trecutul omenirii e însă în întregime însângerat și marile masacre planetare s-au

produs pe terenul conflictelor de rasă și neam (implicit de limbă). Îmi imaginez desfășurate, în nemărginirea Câmpiilor Elizee, hoardele mongole, mulțimea ca frunza și iarba a spahiilor și ienicerilor Înaltei Porți, rândurile de fier ale batalioanelor teutone, valurile elegant înveșmântate ale cărnii de tun franțuzești, soldații Japoniei imperiale și, mai nou, formațiunile motorizate, aeropurtate, înarmate până în dinți, ale nord-americanilor (romanii secolului XXI). Cum să fie liniște și armonie în stratul superior al cerului, unde bântuie spiritul celor care au căzut în aceste sinistre înfruntări? Ecoul războaielor, țipetele și gemetele dăinuie, după umila mea părere, și acolo, în eter. Nici o „spiritualizare“ nu poate face abstracție de tragediile istoriei.

– Chestiunea peste care nu știu cum trece atât de ușor religia este contrastul moral dintre foștii oameni. Virtuțile și defectele capitale, grupate pe cei doi vectori: social și individual. Acolo conviețuiesc foștii robi și stăpâni de robi, foștii nobili și iobagi, foștii cămătari și cerșetori, foștii îmbuibați și muritorii de foame. Hristos a spus că mai repede trece cămila prin urechile acului decât bogații în împărăția cerului. A mai bătut monedă cineva pe această sintagmă în biserica creștină? Nu. Acum bogații sunt primiți în Empireul sufletelor cu onoruri. Se mai recunosc cei veniți din palate și cei din cocioabe, cei flămânzi și cei sătui? Sufletele mai poartă semnul bogăției și sărăciei? Ce-o să-i spună sărăntocul celui făcut din aur și osânză? Măcar atât îl întreabă: „De la cine ai furat, pe cine ai înșelat și oropsit?“ Bogatul, care a auzit de chestia cu cămila, se va preface că nu înțelege. „Cine mai știe ce a fost dincolo? Ne-am lepădat cu toții de păcate. Aici suntem spirit.“

– Eu mă mir cum se complac bogătașii în climatul celest de egalitate. Cum suportă modestia ce li se impune?

Cum nu răstoarnă ordinea restrictivă, nu-și impun sistemul în cer?

– Interesant, râse Teo. Răscoala bogaților!

Dar privirile îi fură atrase de ceva ivit printre morminte. Un băiat și o fată se rezemaseră de tulpina unui pom, îmbrățișați.

– Ți se pare sacrilegiu? Lasă, omule, tinerii să se iubească! Cu atât se aleg din viață.

– Nu mă contrariază, dimpotrivă. Sunt frumoși între crucile albe de marmură. Trece și printre morți un frison. Îmbrățișarea înnobilează cimitirul, cum ar înnobila un spațiu sinistrat.

– Prin urmare, reluă Stere, bogații s-au lepădat de lăcomie. Așa și ceilalți păcătoși, o dată trecuți de Styx se „albesc“.

– Da. Circulă prin Empireu criminali și hoți, traficanți de droguri și de carne vie cot la cot cu caritabili, smeriți și săritori în ajutor. Prostituate și mucenice, toxicomani și alcoolici la braț cu asceți.

– Asta înseamnă că domnește promiscuitatea?

– Cei buni și cei răi se anulează reciproc. Virtuțile și viciile, la fel. Spiritele nu-și mai pot face nici bine, nici rău, doar coexistă și, deși încărcate cu semn pozitiv și semn negativ, se tolerează.

– Utopie! sfârși prin a se decepționa Stere.

– La ce te așteptai? Suntem în plină convenție. Dacă n-o accepți, ștergem cu buretele și revenim la realitate.

– De revenit revenim neîndoios. Uite ce se petrece acolo! și Stere arătă la vreo 20 de metri.

Un individ deșirat, țigănos, scotea din vaze simetrice de piatră două buchete de trandafiri roșii proaspeți.

– Ce face ăla? Fură florile aduse la mormânt?

– Le vinde.

– Uită-te cum lucrează. Pare aplecat cu smerenie, ca și când ar aprinde o lumânare. Le ascunde. Are brațele lungi, îi ajung până la genunchi. S-a aplecat de spate și se leagănă ca un cimpanzeu. A dispărut printre cruci.

– Noi ironizăm viața de apoi, el o batjocorește pe cea de acum. Unde-l vei plasa în Empireul tău?

– I se va găsi loc. Dar am uitat, ce se face acolo cu sexul foștilor pământeni? Este de presupus că dispare odată cu învelișul – ca un apendice neînsemnat? La atât se reduce atributul respectiv în destinul ființei omenești? Viața lăuntrică, sufletul, nu sunt marcate de genul insului? Instinctualitatea, psihologia, mentalitatea nu poartă amprenta sexuală nativă? Aici bărbații și femeile își trădează apartenența și prin complexul spiritual. În mai puțin de câteva minute știi cu cine ai de-a face. Marea atracție (care nu se reduce la senzorialitate, ci invadează spiritualitatea) încetează să funcționeze? Sau sufletele își păstrează specificul, dar nu și-l pot exprima și satisface, găsind în această neîmplinire o suferință? Ai opta pentru un Empireu plin de bărbați și femei care se ignoră în virtutea unor dogme? Sau cedează tentațiilor pe ascuns, și practică un amor dacă nu eminamente teoretic, unul imaginativ. Aici își găsește poate câmp liber iubirea platonică – în proporție de masă și în variante infinite, câte poate inventa un spirit neîngrădit de materie.

– Ce mă miră la tine, Teo, e că deși îți demonstrezi viziunile în cadrul conceptului religios al Vieții de Apoi, faci total abstracție de caracterul maniheist al acestuia.

– Adică?

– De compartimentarea riguroasă în bine și rău. De împărțirea „lumii postterestre“ în Rai și Iad. La tine morții se duc într-un singur loc, de-a valma, buni și răi, și beneficiază de aceleași condiții ale eternității (care nu sunt nici superlative, nici înspăimântătoare). Dar ce

rămâne din Viața de Apoi fără Judecata de Apoi? Fără răsplată și pedeapsă?

– Păi aceasta ar fi reședința stabilă, de bază, a spiritelor. Pe pământ, entitățile fac doar o plimbare. Cum să fie grevată – definitiv și radical – condiția veșniciei de o excursie, oricât de importantă? Și apoi, ce altceva se mai separă în Univers în bine și rău? Acestea există de-a valma, împreună, într-o unitate inseparabilă. Oceanul sub clar de lună e ravisant, dar bântuit de uragan e infernal, muntele scăldat de soare e divin, în timp ce sub prăvălirea ninsorii e diavolesc; câtă majestate e într-un leu sau într-un tigru, dar și câtă cruzime sângeroasă! Ce splendidă e orhideea carnivoră, dar ce dezgustător de vorace!

– Am priceput! Dar tocmai din licența la care recurgi survin anomaliile. Maniheismul religios face totul plauzibil. Fără el, canavaua conceptului Vieții de Apoi nu rezistă. Se expune ironiei.

– Ai dreptate, dar amestecul de bine și rău e în toate. Tema aceasta e neglijată și de etica religioasă și de morala civică. În natură frumosul și urâtul, utilul și dăunătorul sunt inseparabile. De ce din toată firea, numai omul ar face excepție? Și nu face. În fiecare din noi există și frumusețe și urâciune, și noblețe și josnicie. Poți clasifica exclusivist și radical oamenii, trecându-i pe unii integral și definitiv la polul pozitiv și pe alții la polul negativ, și hărăzindu-i pe această bază raiului ori iadului? Cu atât mai mult cu cât, pentru purtările sale rele, omul e pedepsit pe pământ. Nu se prea sperie muritorii de pedeapsa din cer, ci de aia de aici. Laitmotivul nu este: „Vezi că te bate Dumnezeu“, ci „Vezi că te prinde poliția“.

– Și aș mai avea o întrebare: Cum crezi tu că s-a ivit ideea Împărăției spiritelor? Mă gândesc că, dacă la mijloc

ar fi doar nevoia omului de a supraviețui extincției, fantezia ar produce mai mult decât o reprezentare imaterială.

– Păi creștinismul face asta. Nu se spune că se vor deschide mormintele și vor învia morții?

– Se vor reconstitui, adică, trupurile devenite țărână?

– Probabil vor fi recondiționate.

– Spiritele le țin locul în bolgiile celeste? Cum crezi că s-a născut ideea?

– Dacă sufletul părăsește trupul, de ce ar mai rămâne pe aici? Disponibilitatea cerului de a le găzdui e nelimitată.

– Avem de-a face cu abolirea dualității material-spirituale. Nu e aici sursa ideii, în abolirea binomului? Dar dacă se distruge binomul, mai rămâne ceva din ființa omenească? După tragica reducție mai poate fi vorba de om?

– Omul în accepțiunea biblică, omul experimentat de fiecare din noi, acesta cu siguranță dispare.

– Așa! O lume de apoi care consemnează dispariția ființei omenești! De aici rezultă o altă temă. Toate acestea rezervă-le pentru eseu. De altfel, în curând se înserează. M-a pătruns frigul. Am petrecut o după-amiază literară în cimitir. Nu uit că mi se apropie și mie plecarea. A cărei primă stație, singura pe care o cunosc, e această „instituție“. Și Teo, dacă ai să mă întrebi pe mine ce e omul, am să-ți răspund că DUALITATE. Nimic mai mult. O biologie, cu sensibilitatea ei senzorială, și o conștiință, cu sensibilitatea ei rațional-sentimentală. Pot exista și separat componentele unei dualități? Mă tem că nu. Ele depind una de alta, se completează, se întregesc. Ce e trupul fără suflet, vedem în cele două zile de „expunere“, înainte de intrarea în pământ. Ce ar fi sufletul fără trup? Fără expresia materială a eului?

Teo îl bătu pe spate împăciuitor.

– Scriind despre Empireu voi construi o lume imposibilă. Dar convenția există. Cât rezistă ea la proba investigației literare?

Aerul se făcuse aspru la sfârșitul zilei de octombrie. În cimitir nu mai era țipenie, doar umbrele copacilor răsfrânte pe alei și umbra tremurată a crucilor. Domnea o tăcere definitivă, neclintită, de piatră.

35

O persoană învăluită în culori pastelate – veșminte gri-deschis, păr argintiu, pielea obrazului „ieșită“ – aproape se lipi de el, și din cauza apropierii nici n-o recunoscu. Făcu un pas înapoi.

– Eftimie! exclamă în registrul discreției adoptat de cumnatu-său. Cum ai ajuns pe-aici? Te-a trimis nevasta?

Eftimie îl luă de braț și porni cu el în recunoaștere prin hala de pește.

– Nu fac cumpărături, Stere, nu știi? Tatonez, atâta tot. Simt nevoia să fiu informat. La ochi, marfa arată bine aici, dar peștele nu mai are gust, ai observat? Poate exceptând scrumbia de Dunăre, dar dacă ai ști ce impurități chimice conține fluviul...

Se opriră la ieșire.

– Mai lasă-mă cu chimia ta, Eftimie! Numai gura voastră se aude, a chimiștilor. Sunteți la modă. Vă cultivă televiziunea în draci.

Eftimie îl asculta distrat, mai mult observându-l.

– De ce ai slăbit așa? îl chestionă. Și pentru că cel întrebat îi dădea înainte cu falsa importanță pe care și-o arogă chimiștii, Casandrele noului sfârșit al lumii, insistă. Ții regim?

Stere ridică din umeri. Nici regim nu ținea, nici de vreo slăbire cât de cât relevantă nu avea cunoștință. Oscilații obișnuite, determinate de anotimpuri...

– Ai slăbit, o ținea pe a lui Eftimie. Cântărește-te. Întreab-o și pe Vichi. Ea nu ți-a atras atenția?

– Măi, tu vrei să-mi induci o obsesie? Când eram tânăr făceam farse de-astea. Mă apropiam de unul și îi spuneam „Ce palid ești! Nu te simți bine?!“ Și din aproape în aproape chiar îl făceam să pălească și să se simtă rău.

Eftimie râse, dar nu cedă.

– Nu te culca tu pe urechea aia. Eu nu fac glume de-astea.

Cercetându-și amândoi ceasurile, se despărțiră, Stere uitând pe loc de insistențele cumnatului mereu preocupat de ceva în neregulă la alții, gata să le creeze preocupări. Până una-alta, Stere se reîntoarse în hală și cumpără două felii frumoase de somon proaspăt. Îl găsea scump, dar i se părea un privilegiu să primești din nordul Europei somon la gheață, chiar în săptămâna în care a fost prins. Vichi frigea feliile pe un grătar de aragaz, sub influența aburilor, și erau delicioase, atât calde, cât și reci. La drept vorbind le prefera reci, căci le simțea mai bine grăsimea dulce, aromată, dând cărnii consistența ciocolatei.

Peste câteva zile își aduse aminte de observațiile lui Eftimie și îi raportă lui Vichi convorbirea. L-a ascultat în tăcere.

– Eftimie e cam pisălog, nu? își verifică ea reprezentarea despre acest cumnat al lui Stere.

– Mare de tot! Toată viața m-a bătut la cap cu câte ceva. Dar ai aceeași impresie?

Vichi îl lămuri că e greu să spui despre un om în general slab, că a slăbit. Observi cu siguranță când se îngrașă, dar cât rămâne în cadrul aceleiași categorii nu sesizezi schimbările de nuanță. Stere cum se simte? Are senzația

că pierde energie? Stere nu putea da un răspuns precis, nu urmărise parametrul respectiv. Vichi îl sfătuia să pună problema sub observație? Vichi îi atrase atenția asupra pericolului obsesiei. Mai examinaseră ei acest subiect. La o anumită vârstă este explicabilă scăderea tonusului. Chiar și oscilațiile de greutate sunt motivate. Oricum, să se mai urce din când în când pe cântar și să fie atent la curba forței fizice.

Un timp, Stere neglijă chestiunea și nici n-o mai aduse în discuție. Într-o zi îl sună fiica cea mare și îl întrebă direct ce e cu slăbirea aia a lui. Consultase și alt doctor în afară de tanti Vichi? De unde știa ea de slăbire? De la tanti Vichi, de unde! Sunase într-o zi, când el nu era acasă, și discutaseră mai pe larg. Nu era propriu-zis îngrijorată, dar recunoștea și ea că e o temă de monitorizat. După părerea fiicei aprecierea ochiometrică nu e suficientă, trebuie făcute investigații. Îi sugeră ce să întreprindă și îl rugă să-i pregătească pentru data viitoare o dare de seamă completă. Avea să-l mai sune peste două săptămâni.

– Bine Vichi, mă pârăști fetii? O sperii? Ce ți-a venit? o luă Stere la rost cu prima ocazie.

Nu, se apără Vichi, îi relatase Marianei doar cu ce subiect venise el din oraș, pus nițel pe jar de Eftimie. Dar pentru că deschisese acum discuția, da, confirmă ea, parcă s-a mai subțiat. Din câte observă, nu pare să-și fi pierdut pofta de mâncare și nici regimul nu și l-a schimbat, probabil că asimilează mai greu. Stere o ruga să-i spună în ce împrejurări se diminuează asimilarea. Deficiențele de bilă, de pildă, împiedică în special asimilarea alimentelor grase, cele care contribuie în principal la luarea în greutate. Și ficatul și pancreasul – mari fabrici de enzime – au un rol. Anumite formațiuni pot de asemenea influența echilibrul ponderal. Nu trebuie ignorate nici suferința febrilă sau bolile generatoare de dureri, ceea ce

nu e cazul. Apoi sunt complicațiile asupra cărora nu avea rost să insiste, fiindcă reprezintă vârful unor procese, respectiv faza terminală a bolilor. Dar de ce credea Vichi că fiica lui i-a sugerat să facă tomografie computerizată și scintigrafie? Astea se recomandă în caz de cancer, nu? Mai exact, după depistarea cancerului pentru a urmări eventuala migrație a celulelor bolnave. Vichi pară, dând vina pe moda medicală occidentală, în special pe școala americană care merge direct la teste radicale. Bolnavii cu bani nu au răbdare să parcurgă drumul mai sinuos al examenelor clinice, vor să cunoască răspunsul „din prima". Și medicii noștri, specializați în Occident, au această orientare. Dar ea ce îl sfătuia, să facă probele sau nu? Fata i-a comunicat că în câteva zile va trimite banii pentru investigații. De ce să se opună? se miră Vichi. Examenele astea n-au cum să-i strice. E drept, scintigrafia comportă iradiații nucleare, dar în limite admise de știință. Va fi și el în rând cu occidentalii, glumi. Va exclude o ipoteză și va elimina o obsesie – exact ceea ce fac pacienții din țările bogate, unde psihoza cancerului face ravagii. Vichi se angajă să acționeze prin relațiile ei pentru înscrierea la un centru medical (știa că aparatele sunt solicitate și se fac liste de programare).

– Așa vin chestiile astea! Din senin!

– Altundeva demersurile acestea sunt la ordinea zilei, menționă ea. Oamenii s-au adaptat solicitărilor medicinii moderne. Acceptă testele, oricât de sofisticate. Aparatele cele mai perfecționate au intrat în banal – nu mai sperie. La noi... vezi propria ta reacție... „Cade din senin!" Ce cade? Tomografia nu e nimic altceva, în esență, decât străvechiul consult la orelist, să zicem. „Cască gura! Zi A prelung, din gât! Așa" și îți vâră oglinjoara rotundă până în faringe, ba chiar și o tijă cu vată, pentru exudat.

Îl făcu să surâdă explicația umoristică a lui Vichi (știa că nu e umorul ei, ci al științei). Se simți dintr-odată eliberat de angoasă. Îi plăceau medicii inteligenți, în stare să neutralizeze conținutul nociv al unor mesaje și acte medicale, cu abilitatea vechilor farmaciști care storceau veninul din gura cobrei. Privindu-i și auzindu-i, capeți încredere. Te dai cu nădejde pe mâna lor.

– Bine Vichi, o s-o fac și pe asta. Eu nu sunt așa adaptabil, dar curios sunt. N-aș lăsa să-mi scape o noutate – deși de experiențe nu prea aș mai avea nevoie la vârsta mea. Experiențele sunt interesante în sine, plus emoția de subiect a solemnelor și misterioaselor investigații.

În după-amiaza fixată de centrul medical cu care tratase Vichi, își aștepta rândul pe un culoar îngust. Acceptând politețea unui domn, Vichi luase loc pe băncuță, iar el inspecta ungherele. Oamenii așteptau la trei uși: tomografie, mamografie și încă o probă pe care n-o descifră. Îl frapa nervozitatea, ori dimpotrivă, perplexitatea femeilor înainte de a intra, și expresia de veselie, elanul de pe fețele lor când părăseau laboratoarele. Se părea că înăuntru e o ruletă la care își puneau viața însăși. Văzu și două care ieșiră furtunos, astfel că nici nu apucă să le distingă chipurile. Avuseseră gesturi de întoarcere rapidă a capului și ascundere a feții și se pierduseră printre oameni, cu mișcări neașteptat de agile. Bănui că se aflau în posesia unor diagnostice rele, și prima lor grijă fusese să se facă nevăzute. De ce? Știrea lugubră le înstrăinase automat de lume? Noua condiție le insufla resentimente? Se închideau în taina lor ca într-o armură? Până și Vichi deveni mai sobră, severitatea ei fizionomică obișnuită înăsprindu-se când Stere îi făcu din priviri un semn șugubăț. Reculul ei spunea: „Nu ne ținem de glume aici“. O asistentă îl invită

înăuntru și fu întins pe un pat de campanie îngust, acoperit cu mușama. Deasupra glisă o instalație tehnică având parcă un surâs profesional ironic. „Aceste aparate, se gândi, pătrunzându-ne și scormonindu-ne, încep să-și însușească sarcasmul uman!“ Exprimau obiectivitatea nepăsătoare a savantului cercetând fibre organice și flegmatismul condescendent al atotștiutorului. Așteptară un timp pe culoar, după care fură chemați într-un cabinet minuscul de profesorul care descifrase clișeele. Le servi o formulă profesională liniștitoare, detașată, ca și când cazul ieșise din preocupările sale, după care, ca supliment facultativ, adăugă un dubiu. Coloana vertebrală prezenta leziuni, dar păreau să fie de origine degenerativă. Scintigrafia avea să dea verdictul final. Luându-i-o înainte lui Vichi, Stere întrebă:

– Sunt posibile apariții secundare chiar dacă punctul inițial al bolii nu a fost depistat? Vreau să spun că, deși te crezi sănătos, poți intra în faza a doua, având toate șansele să avansezi rapid în etapa finală?

– Bineînțeles, nu se sfii profesorul să-l asigure. Ați pus bine problema. Aici rezidă de altfel perversitatea bolii. În pericolul maxim, dar insidios, pe care îl comportă.

Vichi voise și ea să ceară unele completări, dar după acest schimb de cuvinte, renunță. Se rezumă să se intereseze dacă profesorul vrea să vadă scintigrafia, dar acesta îi zâmbi amabil și o trimise, cu toate documentele, la oncolog.

Nu prea avură ce să discute după această primă probă. Centrul de greutate cădea pe investigația următoare.

Scintigrafia îi oferi lui Stere o panoramă a morbidității mai subtil nuanțată, atipică pentru cineva care se lasă ușor înșelat de aparențe și nu știe să citească hieroglifele umane. Exista o anticameră – sală de așteptare și stație

de pregătire – unde se strângeau programații zilei respective (vreo 15). Pregătirea avea caracter colectiv. Pe de o parte, pacienții erau injectați cu substanță de contrast dintr-un același flacon (așa vine ambalată aceasta din străinătate), iar pe de altă parte încăperea avea menirea să-i unească, pe toată durata dimineții, într-un fel de carantină (substanța fiind radioactivă, nu li se permitea să iasă pe culoare, iradiindu-se între ei). Asta i-a și permis lui Stere să-și observe camarazii și camaradele pe îndelete, într-o gamă de manifestări spontane, pe care nimeni nu și le știa supravegheate. Se conturară patru personaje mai interesante, care monopolizară atenția: un inginer pensionar, înalt, îmbrăcat lejer, cu o coamă albă, moale, lăsată în dezordine pe frunte (acompaniat de consoartă), o doamnă cu bun gust vestimentar, emanând o intelectualitate obosită, blazată, o matroană provincială acuzând dureri ale scheletului, flancată de fiu și de noră – foarte obedienți, gata să-i satisfacă orice dorință –, și un fel de „aristocrat" al proletariatului (tehnician sau maistru, probabil) nu numai fără complexe în această constelație pretențioasă, dar afișând superioritatea celui avizat în materie. Psihologia celor patru contrazicea reprezentarea de deprimați, pe care imaginația noastră o atribuie canceroșilor. Cu excepția matroanei provinciale, care se mulțumea să comunice prin șoapte sau gesturi cu subordonații direcți, exponenții se angajară într-o conversație colorată. Se informau despre odiseea alergării pe la doctori și prin spitale, despre tratamente și operații. Erau politicoși, se ascultau cu atenție, își puneau întrebări (spre deosebire – se gândea Stere – de invitații talk-show-urilor televizate care, în frunte cu moderatorii, nu suportă să-și audă interlocutorii vorbind, nu-i ascultă și dau cu gura fără întrerupere, deși nu au nimic de spus). Pensionarul cel înalt, cu

voce melodioasă de tenor, nara un periplu european (fusese la câteva clinici reputate) din care se alesese cu sfaturi calme, tonice, până în clipa de față rămase pertinente: să nu recurgă la nici o intervenție și să nu-și administreze nici un tratament, specialiștii considerându-l ieșit din faza virulentă a bolii. Doamna cea elegantă, cu aer ostentativ feminin dar o față devitalizată și sceptică, de om ce se respectă și se cultivă însă nu prea mai crede în destinul lui, nu avea un diagnostic cert, nutrindu-se din dubii, oscilații, bănuieli mai stresante decât boala. Profesase psihiatria, primea pensie de boală, vedea prin lume ca prin sticlă, și îl învăluia pe fiecare într-un surâs ironic. Se mișca anevoios în psihologia bolii, din cauza maistrului supercompetent în realitatea ei. Manufacturierul avea la activ câteva operații depășite cu succes, cu ajutorul cărora smulsese bolii unele teritorii, reușind s-o împingă, de unde fusese, într-un colț mai modest. Matroana, îndesată, cu gabarit atletic, instalată într-un scaun rulant, de care nu părea să aibă nevoie, dominându-și cu gesturi economice personalul, lua parte la discuție din priviri și cu grimase reținute de aprobare, curiozitate etc. Purta o rochie ușoară, cu toate că se aflau în plină iarnă (în încăpere, totuși, se făcuse cald) și cei așezați în fața ei puteau constata că nu poartă nimic pe dedesubt. Din când în când făcea gesturi neobișnuite, ridicându-și un picior și rezemându-l lateral de mânerul căruciorului, și atunci carnația ei abundentă și densă se expunea fără nici o rezervă. Stere se întreba dacă e conștientă de spectacolul pe care-l dă, sau dacă măcar ciracii ei sunt în cunoștință de cauză, însă în afară de el nimeni nu părea intrigat. Văzându-l interesat de conversație, cei trei începuseră să-i acorde atenție și lui Stere, adresându-i priviri întrebătoare și receptându-i cu toată considerația scurtele intervenții.

Această frumoasă armonie verbală și consonanță psihologică dură câteva ore. În cele din urmă, Stere fu chemat. La revenire grupul nu mai exista. Pensionarul umblat aștepta în picioare, venindu-i rândul după Stere, doamna și tehnicianul se volatilizaseră (și Stere nu avu pe cine să întrebe de soarta lor), iar matroana se afla la toaletă, secondată de noră.

Înăuntru, Stere a fost sfătuit să stea cu ochii închiși și, ascultând torsul discret al aparatului, în jumătatea aceea de oră de lipsă de concentrare aproape a adormit. După ce și-a recuperat cureaua, ceasul, stiloul și cheile și și-a încălțat pantofii, a primit permisiunea să iasă pe hol (se presupunea că partea cea mai nocivă a radiației atomice din corp fusese eliminată pe cale urinară) unde a reîntâlnit-o pe Vichi. Mai trebuiră să aștepte vreo două ceasuri pentru ca specialistul să transcrie semnalele date de aparat în alfabetul latin și să completeze fișa. Diagnosticul suna astfel: „Leziunile coloanei par mai degrabă de natură degenerativă“. Stere izbucni în râs, amuzat de umorul testului la care se supusese. Vichi îl mustră, dar pe drum aviză ilaritatea lui răbdătoare și optimistă.

– Oricum, trebuie să investigăm și sângele, îl consolă. Mâine am să-i contactez pe cei de la hematologie.

Lui Stere îi reveni în minte, câteva zile la rând, mica lume de canceroși încarcerată o dimineață întreagă în anticamera scintigrafului nuclear. Imaginea se reconstituia acum în integralitatea ei, recuperând părțile decupate și aruncate atunci ca să salveze nucleul central. Semnificativ i se părea totul, inclusiv componenta indistinctă, lipsită de reactivitate, pe care momentan o neglijase. Erau câteva femei șterse, de vârstă mijlocie, și câțiva bărbați anodini, fără vârstă și personalitate. De ce i se păruseră irelevanți, nereprezentativi pentru categoria

tragică a condamnaților? Erau muți și nu semnalizau vreun dramatism special, cu excepția sperieturii concentrate în ochi, dar și aceea înghesuită într-un colț de masa rutinei existențiale. Ar fi putut spune și ei vrute și nevrute, cum de altfel făceau probabil de dimineață până seara, constrânși de necesitate, acolo unde-și duceau existența, dar în ziua aceea, în încăperea de pregătire a noului salt în necunoscut, îi cuprinsese sfiiciunea, dacă nu evlavia, preferând să privească și să asculte, crezând că dincolo de vorbele celor câțiva volubili, se ascunde o altă înțelepciune, un alt orizont. Ei erau de fapt mucenicii autentici ai cancerului, modești, dezorientați, înfricoșați, rezistând ca infanteriștii, pe front, în tranșeea tocată de artilerie și gata să fie trecută prin tăișul sabiei. Ei constituiau carnea aruncată în gura monstrului lacom și crud, ce-și cere porția zilnică. Ei sunt victimele anomaliilor biologice, în stare să înfrunte alienarea materiei, crizele ei de nebunie, ieșirea din logica legităților. Pe Stere îl încerca un respect dureros pentru acești eroi inestetici, puțin dezgustători în aparenta lor neștire și în resemnarea lor banală de bovine. Vedea în ei exponenții nelimitatei puteri de a suporta, ai invincibilității morale, ai optimismului ancestral al speței. Ceilalți, volubilii, degajații, stoicii luminoși, aparenții mari nepăsători, reprezentau masca abil prelucrată a inteligenței, expresia sublimată a prefăcătoriei. Doar îl ajutaseră să treacă linia de demarcație spre categoria damnată, să se lase asimilat.

Instinctual vorbind, nu se considera încă acaparat. Două examene îl excludeau din tagmă până la proba contrarie. Atestările aveau caracter evaziv, dar acesta părea a fi comportamentul științei în teritoriul gingaș al medicinii umane, unde trebuie ținut seama de specificitatea subiecților și, mai ales, de imprevizibilitatea evoluției materiei vii. Stere nu-și însușea nici spiritual condiția.

Optimismul lui nativ îl lăsa să ajungă doar până la granița marii primejdii, de unde se întorcea singur, dacă nu într-o zonă a certitudinii depline, în aceea a speranței plauzibile, reconfortante. În această stare merse cu Vichi să i se recolteze sânge, pentru certificarea sau excluderea ultimei ipoteze medicale ce ar fi putut explica tulburările prin care ajunsese să treacă, și anume leucemia.

La câteva zile după aceasta, se plimba pe bulevard, mulțumit că poate înfrunta senin și încrezător o amenințare ascunsă după linia orizontului. Credea că această cvasiinvincibilitate e de natură cerebrală, și definește calitatea sa intelectuală. O femeie venind din față ridică brațul ca pe un fanion și, recunoscând-o pe „subalternă“, se sperie. Echilibrul său era fragil, optimismul din care se hrănea nu putea rezista încă unor confruntări. Se miră că o recunoaște pe femeie, nu-i veni să creadă că ea îi păstra aceeași ardoare amicală și se îngrozi că e asaltat de vechea primejdie. Făcu față impetuoasei revărsări de bucurie și răspunse cu o seninătate francă – aceea a mentorului față de discipol. Femeia îl trase din mijlocul trotuarului, deși la ora aceea era aproape gol, lansând previzibila interogație:

– Unde ați fost atâta vreme? Știți cât a trecut de la ultima noastră întâlnire? Când ne-am promis că ne vom revedea? Spuneți-mi. Cu aproximație măcar.

El râse, dornic să vină în întâmpinarea unei evaluări cu siguranță exagerate.

– Doi-trei ani, cred. Nu? Sau supraestimez...

– Cinci ani! Nici mai mult, nici mai puțin. Între timp eu, priviți, am îmbătrânit – și-și examină cu cochetărie un fragment al făpturii din care nu putea reieși nimic – iar dumneavoastră ați devenit tot mai senin, ignorând timpul.

– Bine cel puțin că n-ați spus „tot mai tânăr“. În ce privește presupusa dumneavoastră îmbătrânire...

Vai, vai! și îi luă ca mărturie a negării sale chipul (pe care timpul chiar lăsase urme), gâtul (un pic subțiat și cu primele crețuri orizontale), silueta (aceasta păstrându-și aproape intactă frăgezimea semeață).

Doamna profesoară de informatică nu prea gustă complimentele, scoase evident din stasul ocazional (pe care ea însăși îl inițiase), și deveni serioasă.

– Chiar mă gândeam zilele acestea la dumneavoastră. Colaborez la o carte, am acolo un capitol important, și simțeam cât de bine mi-ar prinde un schimb de păreri cu profesorul meu. Stere își exprimă satisfacția că este angajată într-o acțiune editorială, apreciind că are exact vârsta indicată pentru concretizarea experienței profesionale; răsuflă ușurat că întâlnirea căpătase de la început o turnură de specialitate și-și propuse s-o mențină cât mai mult. Se interesă de subiectul lucrării, o asigură că i-ar plăcea s-o citească, sugeră chiar posibilitatea ca la o viitoare întâlnire să o preia (realiză abia după aceea că își trădează neseriozitatea – cum să te angajezi sub egida hazardului?). Din fericire, doamna nu marșă, părând că nu a înregistrat autopropunerea. Fu atât de mulțumit că manifestase indulgență față de scăparea lui, încât se trezi strângând-o cu efuziune de braț, a cărui carne o simți prin stofa paltonului elastică. Își dădu seama că nu se prea supraveghează și cercetă pe chipul ei indiciul vreunei reacții la gestul temerar. Doamna nu reacționă în nici un fel, pusese în paranteză euforica manifestare – nici afectivă, nici masculină, pur și simplu euforică, o califică el – și continuă convorbirea ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Se plânse că e puțin extenuată, lucrase mult în ultimul timp, că nu are viață personală și, autopersiflându-se, regretă că o desparte prea mult de pensie.

– Ce pensie? Ce pensie? se înscrise Stere în opoziție. Alta e prioritatea matale: îmbinarea carierei cu viața personală. Probabil că mai ai mult până la 50 de ani, așa e?

– Nițel trecută peste, îl corectă.

– Ești literalmente tânără și trebuie să te măriți neîntârziat!

Se surprinse că face afirmația cu o ciudată siguranță – nimeni nu certificase celibatul ei, era o simplă presupunere, dar ea nu protestă, ceea ce însemna că nimerise la țintă. Îl lăsă să mai pledeze puțin pentru ideea căsătoriei, după care înșiră câteva inadvertențe sociale ce se interpuneau (munca acaparantă, criteriul economic în noile mariaje, plecarea bărbaților buni de pe piață, luați deja de femeile rapide în decizii), după care îl consultă, dar nu cu intimitate, ci ca într-un interviu de presă:

– Cum cotați, în sine, șansele unei femei trecute de 50 de ani?

– În primul rând, la această vârstă nici nu poate fi vorba de bătrânețe – deși circulă o astfel de superstiție și inevitabil, pe urmele ei, angoase. Nu știi ce resurse extraordinare are o femeie de 50 de ani. Ce-ți pot spune în lumina propriei mele experiențe? Potențialul nu se schimbă, avem însă de-a face cu alți vectori. Nu mai mizăm pe iubire ca har divin, pe țeluri erotice ținând de miracol, pe paranormalul ecuației bărbat-femeie, ci pe logica realistă a satisfacerii reciproce, pe sinceritatea colaborării. Asta înseamnă, în esență, depășirea egoismului de sex, a concurenței pentru dominație în cuplu, înlocuirea rivalității cu alianța pentru împlinirea și afirmarea – excluzând socialul, firește – concomitentă.

– Soția dumneavoastră subscrie la acest program? Acționează convinsă pentru el?

Nu era nici o maliție în întrebare, doar curiozitate și poate o urmă de scepticism.

– Nu! răspunse Stere, fără să știe cu o secundă înainte ce va spune.

– Prin urmare, programul – așa vast și atrăgător cum l-ați definit – e irealizabil?

– Da! Ca tot ce vizează cât de cât desăvârșirea. Integral, vreau să spun. După care atenuă. Iar în interiorul lui, cu limitele inerente, se poate conviețui fructuos, având speranța unor mari împliniri. Asta e, de fapt, ce am vrut să spun – că se deschid noi perspective, și mult mai realiste decât cele din tinerețe. Nu e destul pentru a voi să-ți faci un cuib?

– Ba da, ba da, se grăbi să confirme ea. Am dat zilele trecute peste un post de televiziune unde se transmitea un mai vechi interviu al lui Soljenițân. O întrebare suna așa: Sufletul îmbătrânește? Scriitorul s-a gândit cu ochii în tavan, sau în cer, apoi a spus: „Grea întrebare“. Și n-a dat nici un răspuns.

– Într-adevăr, grea! surâse Stere. Și asta deoarece chestiunea a tot fost ocolită. Ești tentat să zici imediat: „Cum o să îmbătrânească spiritul? Numai materia îmbătrânește, numai ea se uzează și se degradează – până la anulare. Adică până la pierderea spiritului însuși“. Într-adevăr, îți vine să crezi că pe măsură ce se maturizează, spiritul se amplifică și se perfecționează pe toate planurile: reflecție, creație, sensibilitate. Și în mare măsură așa e, nu? Dar sunt și amendamente. Se spune că forța creatoare explodează în tinerețe. Când omul nu are prea multă experiență, dar posedă altceva, temeritate, elan. Odată cu îmbătrânirea calendaristică aceste două atribute se diminuează. Nu te duce asta cu gândul și la o senectute a spiritului?

– Temeritate și elan... repetă doamna, privind în pământ, unde păruse că s-a ascuns de perorația profesorului, prea doctă în raport cu subiectul dinainte. Nu de

astea mi-ar fi mie frică... Mi-e frică să nu-mi pierd plăcerea de a trăi. Căci fără ea, de ce să mai trăiești?

– Da, încuviință el, procesul degenerării ființei materiale timorează și spiritul, îl umilește și îl complexează, îl reduce la o umbră a măreției în care s-a scăldat.

– Păi vedeți? Înseamnă că gândim asemănător. Doar că dumneavoastră în termeni mai savanți. Ce facem cu timorarea asta, domnule profesor? O depășim până la urmă? Cu ce preț? Al renunțării, al resemnării?

Stere nu voi să se înscrie în linia derizoriului, ridică ștacheta.

– În directă legătură cu asta, îți poți pune și întrebarea: dar Dumnezeu, cu care probabil semănăm întru câtva, îmbătrânește? Cel puțin de la *Facerea lumii* încoace, parcă a cunoscut o involuție, a pierdut din forța creatoare inițială, din spiritul novator, din cutezanța de a popula planetele. Nu cumva a stagnat și ameliorarea lumii? Țelul nu fusese însuflețirea întregului univers și nu cumva a renunțat la el?

– Oho! Ați ajuns prea departe. Vă mai înflăcărați încă! De ce nu mai predați, domnule profesor? Poate acum vi s-ar potrivi mai bine catedra de filozofie. Mi-ar face plăcere să vă ascult. Poate veniți în vizită la mine. Stăm de vorbă pe îndelete. Aș fi onorată.

Dar Stere observă că acum nu era decât o jerbă de politețe și, poate, puțină nostalgie, nu ardoare feminină. Ca și el, când pretinsese că-i va citi lucrarea la o viitoare întâlnire pe stradă, nici ea nu se mai îngrijea să-i spună măcar unde locuiește. Tot acolo? Deși nici adresa aceea nu o reținuse. Sau se mutase? Parcă o regreta pe „subalterna“ care pertractase cu el o intenție erotică, acum cinci ani. Îl afecta întru câtva pierderea suferită, dar îl și bucura.

Mai sporovăiră, ținându-și un timp mâinile împreunate pentru despărțire – slabă compensație a ceea ce li se răpise. În drum spre casă, Stere trecu prin câteva stări contradictorii, armonizate, totuși, până la urmă, într-un echilibru tonic. Firește, era trist să se resemneze cu un surogat de admirație feminină (aducând mai mult a afecțiune filială – nu putea scăpa de impresia penibilă că „subalterna“ văzuse acum în el, dacă nu un tată bătrân, unchiul care o legănase în copilărie pe picioare). În același timp, îi măgulea orgoliul faptul că reușise să evite simptomele fricii, senzația aceea de vânat hăituit, inferior pe toate planurile urmăritorului. Îi plăcea să creadă că oferă poza bărbatului ridicat deasupra patimilor efemere, pentru care femeia a trecut cu toate ale ei, pentru totdeauna, în aerul rarefiat al ideii. Surâse: se descurcase binișor. Acest profil de mare distincție masculină nu era urmarea evolutivă firească a lungii cariere de Don Juan?

A doua zi dimineață Vichi îl anunță că se duce să ia rezultatul analizei sângelui. Avea întâlnire cu șeful secției corespunzătoare a Institutului de Hematologie, conferențiarul cutare.

Stere se duse la calculator. Nu era obișnuit să aștepte ceva – un telefon, o vizită, o scrisoare, răspuns la o solicitare etc. – în starea aceea de imobilitate reflexivă, apatie energetică, neputință a concentrării active, specifice dependenților de hazard. El își vedea de treabă, indiferent de cotitura pe care avea să o capete un anumit curs al vieții. Cu atât mai mult în cazul de față, când intuia că nu e vorba de nici o cotitură, ci doar de încă un buletin clinic de rutină, cum mai fuseseră atâtea, chiar recent. Lungul șir de pseudo-obstacole, depășite fără efort, îi consolidase optimismul, sănătoasa încredere în steaua cea bună.

Își petrecu dimineața lucrând, la început mai gândindu-se din când în când la misiunea lui Vichi, apoi captivat de munca sa. Când s-a auzit cheia în ușă uitase cu desăvârșire de fișă. Mai întârzie câteva minute. De obicei nu-i ieșea în cale la întoarcerea din oraș, dar acum simțea că ar fi de datoria lui să o facă. O găsi așezând în vestibul sacoșele cu legume – semn că trecuse prin piață – dar acestea nu se prea lăsau disciplinate și se grăbi s-o ajute. Terminând, Vichi își scoase paltonul.

– Ți-ai mai făcut timp pentru cumpărături? o luă Stere în primire cu voce blândă, consemnându-i hărnicia.

– Am fost acolo, articulă alb, tern, parcă fără voce, ca și când nici n-ar fi interesat-o prea mult ca el să audă ce spune. Buletinul nu e bun.

– Ce vorbești? se miră Stere sincer, de parcă i se relata o întâmplare la care Vichi asistase umblând prin oraș, fără nici o legătură cu ei doi, cu el propriu-zis.

Ea îi aruncă o privire uscată, sclerotică, parcă emanată din albușul ochiului, nu din iris și pupilă.

– Formula sângelui a fost alterată! Vichi rosti această propoziție sugerând cumva că ea conține tot, ca atare nu mai are ce adăuga.

Așa o receptă și Stere. Ca pe o sentință.

– Cancer? făcu el efortul de a pronunța cuvântul, cum ar fi fost dacă trebuia să ia în mână un vierme.

Ea confirmă cu un gest din cap scurt, categoric, cerând astfel ca șirul întrebărilor să se oprească aici, ei nemaifăcându-i nici o plăcere să continue discuția. De altfel, se retrase, ducându-se, presupuse Stere, să se schimbe, să se spele pe mâini sau să-și facă nevoile, după o lungă cursă de o jumătate de zi. Înțelese că n-are rost să aștepte, de aceea se retrase la calculator, dar nu avea ce face acolo, și se duse în camera de dormit. Era confuz, nu știa ce-l șochează, vestea adusă de Vichi sau modul straniu, inedit,

în care i-o comunicase? Informația în sine se coborâse asupra lui ca o umbră neagră, un fel de eclipsă a normalității, o oprire în loc, în întuneric, a ceea ce numise mai devreme cursul vieții. Dar asta trecuse repede, ca un fenomen astral de scurtă durată, anunțând doar ceva, o virtuală catastrofă, pe care nu se știa când avea s-o vadă lumea. Dar insolita meteorologie lăsase loc ecoului vocii și expresiei, atitudinii generale a lui Vichi, în care fusese... ce fusese? Ostilitate? Ceva agresiv, iremediabil opus. Îi trecu prin minte un șablon literar – că femeia e supărată pe el fiindcă moare. Citise undeva o asemenea interpretare a urii femeii față de bărbatul care o părăsește... plecând în mormânt. Absurd! Nu credea într-o asemenea naivă versiune psihologică. Poate mai degrabă Vichi simțea nevoia să-și restricționeze relația cu el, ținând seama că de-acum persoana sa devine o ficțiune. Ființă în mare măsură goală pe dinăuntru, pe punctul de a fi doar coajă, înveliș. Nucă seacă. Vichi începea să se obișnuiască a trăi cu un semn, o formă fără substanță și fond. Își spusese de mai multe ori că e egoistă, iar în anumite momente căpătase impresia că pentru ea nu contează decât viața proprie, interesul personal, locul ei în Univers. Se convinsese că (la fel ca fiecare, de altfel) avea o dublă personalitate. Pe de o parte femeia inteligentă, rațională, educată și cultivată cu grijă, pe de alta un suflet fără sevă, spirit ce nu poate iubi, nu se poate dărui, nu trăiește pentru altcineva – fie acela partener, părinte, poate chiar propriul copil. Ea mima afecțiunea, concordia, atașamentul, chiar și elanul erotic de scurtă durată, dar nu se pierdea în vâltoarea marilor sentimente, acelea care fac din om cel mai sensibil exponent al trăirilor eterice. Un atare egoist da, se poate supăra pe muribundul de lângă el, fiindcă îi strică socotelile. A crezut pasă-mi-te în el, și-a pus speranțe

în persoana sa, și el, slab, prost, îi înșală așteptările, ducându-se pe copcă.

La masă nu scoaseră nici un cuvânt – înstrăinați. Necunoscuți, luându-și prânzul frugal într-un han, alături, cu chipuri ermetice, dincolo de care se zbuciumau gânduri imprevizibile, poate și periculoase.

36

Lui Stere îi ieșise din cap termenul fixat de Mariana pentru prezentarea „raportului“. Lui Vichi, nu. Ea reținuse că fiica lui Stere urma să sune din nou și se încorda ori de câte ori auzea telefonul. În general, domnea o atmosferă de pândă. Își vedeau de treabă amândoi, ca și până acum, îndeplinindu-și atribuțiile, participând la ritualurile comune, dar acest mod de viață nu mai avea conținut. Îi lipsea comunicarea. Coabitau și colaborau pe mutește, tăinuindu-și sentimentele și gândurile. Chiar în această disimulare a trăirilor lăuntrice consta pânda. Fiecare aștepta să apară pe ecranul celuilalt semnele episodului ce întârzia să înceapă. Acest raport mut căpăta caracterul unui armistițiu. Deși nu existaseră ostilități, respectau un consens tacit de întrerupere sau amânare a beligeranței. În pauză nu se trăgea, dar creștea neîncrederea, suspectându-și unul altuia intențiile. Pe ce bază? Se văzu ceva când telefonă Mariana. Stere putu să-și dea seama că Vichi manifestă o atitudine stranie, ar fi zis superstițioasă, ca și când din convorbirea aceea ar fi urmat să rezulte ceva fatidic. Auzise ce spusese Stere și putuse deduce replicile Marianei, dar ieșind din mutism, ceru transcrierea întregii convorbiri. Stere se conformă, relatând punctul de vedere al fiicei. Ea voise să știe ce tratament îi recomandaseră medicii români și auzind că tatăl ei nu se

află încă în posesia nici unei scheme, se impacientase. „Cum, după aproape două săptămâni de la precizarea diagnosticului? Ce așteptați?“ Mariana nu i-a mai dat nici o sarcină și nici un termen de îndeplinire. L-a avertizat că după ce va ști unde se tratează cel mai bine boala, va decide ea ce e de făcut. Stere intervenise moderator, încercând să atenueze tonul imperativ, dar Mariana declarase laconic și ritos că în această chestiune nu mai are ce păreri să opună, datoria lui va fi să se conformeze. Vor face ce vor considera specialiștii necesar. I-a spus că într-o zi sau două va fi în măsură să-i comunice programul. Vichi n-a comentat nici în calitate de medic, nici de parteneră de viață, dar încordarea s-a accentuat.

După douăzeci și patru de ore Mariana a revenit cu un proiect de acțiune precis închegat, conținând toate obiectivele. Specialiștii din Roma și o reputată oncologă din București indicau consult imediat la Centrul de Oncologie din Viena, unde se practica cel mai nou tratament al leucemiei. Rezultatele obținute în țară în această direcție nu puteau fi considerate încurajatoare și nici Roma nu oferea ceva deosebit. Mariana luase legătura cu cabinetele a doi profesori vienezi și obținuse programări, astfel că în dimineața următoare avea să aterizeze la București, de unde se vor îmbarca împreună în cursa spre Viena (la care și reținuse bilete). Rezervase, de asemenea, camere la hotel. Stere încercă unele obiecții, însă Mariana întrebă dacă are de spus ceva esențial, de natură să răstoarne logica demersului, fiindcă altfel ar simți nevoia să pună capăt discuției, trebuind să mai întreprindă unele măsuri practice impuse de voiaj.

Stere avea acum de ales între a fi bulversat de furtunoasa pătrundere în viața sa a Marianei și a se lăsa purtat de val, oferindu-i-se pasiv, cu încredere și curiozitate.

Optă pentru varianta a doua. Întrebările puse de Vichi în legătură cu ipoteza că la noi n-ar exista o școală suficient de sigură a tratamentului leucemiei, fu singurul semnal că ea nu-și însușea întru totul programul Marianei. Asupra restului chestiunii nu se pronunță și nici nu manifestă interes. Stere își pregăti valiza. Avea experiență în această privință, făcuse multe deplasări peste hotare în postura de solitar care-și ține singur contabilitatea garderobei și-și gospodărește lucrurile. Vichi îi respectă plăcerea burlăcească, neavând nici o inițiativă. O singură temere păstră Stere până aproape de părăsirea locuinței, ca Vichi să nu-și exprime dorința de a-l însoți la aeroport. Ea nu arătă însă nici o preocupare de acest fel, rămânând într-o expectativă potolită, ca un supraveghetor de tușă ce simte că nu-i nevoie de intervențiile lui și se rezumă la a face act de prezență. Îl conduse până la ușă fără nici o efuziune, primind fluturarea de despărțire a palmei lui Stere ca pe un semn de camaraderie ce nu solicită tandrețuri factice. Închise ușa în urma bărbatului cu o mișcare lină, glisantă, astfel încât nu se auzi nici zgomotul yalei.

Mariana se ridică de pe banca unde ședea în sala de așteptare a aeroportului și îi veni în întâmpinare. Îl cercetă concentrată și din această cauză uită de zâmbetul protocolar, oferind tatălui varianta severă a înfățișării omului de afaceri.

– Ai slăbit, într-adevăr, murmură. Te-ai tras la față. Trebuie să recuperezi.

Peste câteva minute fură duși în sala mică de așteptare, dinspre pistă, și Mariana spuse că au timp să intre puțin și în magazinul duty free. Își cumpără câteva pachete de țigări subțiri, delicate, de damă, și văzându-l pe Stere că

răsfoiește o carte, o plăti, pentru eventualitatea că vrea să citească în avion. Băură câte o oranjadă și se încolonară pentru îmbarcare. Fără să vrea, Stere înregistră gesturile reflexe ale fiicei lui învățată cu zborurile, cu aeroporturile, cu acest mod de existență plasat în cadrul cel mai mobil și evanescent – al norilor de pe cer. Și lui i-ar fi plăcut să intre din când în când în această fluență aeriană (la propriu) – prin săli de așteptare, cafenele de aeroport, avioane, spații stratosferice nemărginite, piste de aterizare, autobuze bine aerisite și hoteluri cu servicii prompte, silențioase. Călătoriile cu avionul i se păreau o bună școală a desprinderii de sol, unde omul rămâne, totuși, târâtoare, însușindu-și sentimentul infinitului de jos, limitat și într-un fel umilitor. În avion nu putură vorbi din cauza zgomotului, a înfundării urechilor și a stewardeselor care aveau mereu ceva de oferit și de comunicat. De altfel, zborul dură puțin, abia cu ceva peste o oră, după care prin hublouri apărură imaginile în dimensiuni miniaturale ale împrejurimilor Vienei și, în sfârșit, orașul. Stere văzuse de câteva ori capitala Austriei, în delegații științifice, și păstra în minte Ringul central – magistrala circulară de promenadă a dispărutei aristocrații imperiale –, una sau două săli de concert pline de stucaturi aurite, Praterul – făbricuța de distracții a micii burghezii –, Grinzingul, cu localurile de petrecere ale burtăverzimii vieneze, Catedrala Sf. Iosif și câteva braserii tradiționale cu bere și frankfurten calzi.

La aeroport îi aștepta o colegă a Marianei, consilieră la agenția economică, care-i duse cu mașina proprie la hotel. Se însera, și colega le propuse să lase bagajele nedesfăcute și să dea o raită prin târgul de iarnă din fața primăriei, unde se vindeau podoabe pentru pomul de Crăciun și preparatele culinare tradiționale. Iarna vieneză

avea aspectul neverosimil al unei melodrame ușoare, de început de secol XX. Târgul, de proporții modeste, se învăluia într-un aer fastuos, cu baloane colorate ca niște luni pline, roșii, agățate în pomii desfrunziți, cu ciorchini de steluțe, îngeri de sticlă și sfere tăvălite prin cioburi de oglindă, cu turtă dulce, șunci apetisante, leber și tobă, cu cazane de vurști puși la fiert, cafea caldă și prăjituri de casă. Mariana îi purtă de colo-colo cu o încântare de copil în Țara Minunilor, cumpărând ce găsea mai ispititor și îndemnându-i să guste, făcându-și o provizie de podoabe de brad și regretând cumva că nu poate cumpăra întregul târg. În timp ce sorbeau vin fiert din păhărele cu mâner, începură să cadă fulgi de zăpadă fie prea deși, fie prea rari, ca pe o scenă de operetă cu regie tehnică primitivă, prost reglată. Se întoarseră la hotel într-o trăsură lăcuită, fără coș, având un singur cal voinic, legat la gât cu fir de lână roșie; își ridicau din când în când chipurile spre cer, lăsându-se loviți blând peste gene de fulgi întârziați care rătăceau prin văzduh ca într-un vis hibernal.

Colega îi invită să bea o limonadă la restaurantul hotelului ca să treacă în revistă programul de a doua zi. Chipul Marianei se înseninase, îi apăruseră culori vii în obraji și o strălucire a ochilor de călător printre stele.

– Ce fel de om de afaceri ești tu Mara? o întrebă Stere. Când faci tranzacții comerciale pentru firmă, tot așa te lași încântată? Mariana râdea, inspectându-și satisfăcută sacoșa plină cu fragilele, himericele podoabe pentru copacul simbolic și pentru simbolul nașterii.

– Acum e altceva. Suntem în poveste.

– Așa e, o aprobă colega. În poveste nu avem profesie. Nici vârste, de altfel.

– Și tu te-ai lăsat încântat! îl sancționă Mariana.

– Și eu, zâmbi Stere. Pe deasupra chiar și a unei a treia condiții.

– Nu asta am vrut să spun.

– Și eu am vrut să spun altceva. Că profesia nu ți-a schimbat vocația intrării în poveste. Că frumusețea te readuce la condiția de copil. Pentru o clipă, văzu în Mariana fetița de altădată, atât de coruptibilă la mitologie. Scăpase și el de complexul maturizării fiicei, de rigoarea ei nouă ca persoană responsabilă, sigură de sine, îmbibată de spirit critic și discernământ.

A doua zi dimineață pătrunseră în viscerele marelui Centru medical. Nimic nu lăsa impresia ocluziei convulsive a instituțiilor publice supraaglomerate, ori a orbirii birocratice a personalului care manipulează fișe și nu percepe oameni. Ți se părea chiar că ești obiectul unei atenții exagerate, de parcă însuși țelul vizitei ar fi fost întâlnirea cu funcționara care te aștepta răbdătoare și ți se consacra integral. Colega, doamna Vulpescu, vorbind o germană în plină adaptare la modulațiile vieneze, îi conducea degajat, deși nu mai fusese pe acolo, dar învățase stilul raporturilor instituționale austriece.

Așteptară câteva minute în anticameră, după care fură prezentați in *corpore* celebrului personaj (Stere apucase să parcurgă curriculumul oncologului, unde figurau vreo opt universități și academii străine la care preda ca titular, asociat, consultant etc.). Omul nu se miră de apariția formațiunii, probabil că pacienții veneau și însoțiți, și-i invită pe scaunele simple, din oțel flexibil și piele artificială. Mariana îi dădu cuvântul doamnei Vulpescu pentru a prezenta situația, presupunând că în germană termenii de specialitate vor fi mai bine serviți, dar pe parcurs căpătă curaj și se avântă în engleza ei

managerială. Profesorul îl observa atent și cu oarecare simpatie pe Stere.

– Aveți 80 de ani, surâse. V-ați conservat bine. La bătrânețe cel mai mult contează acuratețea intelectuală, și dumneavoastră v-ați păstrat-o.

Era de înțeles că punea accent pe această latură a personalității oamenilor vârstnici, el însuși părând a fi de acum încolo expresia valorii sale intelectuale. Înalt, suplu (cum fusese și Stere la vârsta lui), fără rotunjimi dar și fără protuberanțe sportive, cu o ținută vestimentară corectă dar seacă, ți se fixa pe retină, și probabil așa rămânea pentru totdeauna, ca prototip al savantului subtil și eficient. Acest intelectual modern, atât de solicitat de instituțiile mondiale de profil, se impunea – cum găsise Stere specificat în biografia din plicul publicitar – prin modestia și fermitatea originalității științifice, suplețea cu care ținea piept, de pe poziții singulare uneori, aroganței marilor detașamente de practicieni și cercetători ai medicinii „pragmatice“. Ceea ce se și învederă în dialogul purtat.

Profesorul ceru câteva informații elementare despre pacient și răsfoi cu dezinvoltură documentația medicală. Voi să știe cum se simte și privirile lui începură să se plimbe pe făptura lui Stere cu acea curiozitate placidă și acel sarcasm flegmatic propriu aparatelor la care bolnavul fusese supus în ultima vreme. Profesorul explică pe îndelete boala, într-un context teoretic ciudat prin aparenta lui liniaritate. Ce-l frapa pe Stere era faptul că vienezul nu înfățișa lucrurile sub forma unui război crunt între om și cancer, între teribila boală și medicină, ci mai degrabă ca o relație de colaborare, ba chiar ca pe un joc de șah între maladie și antidotul ei. Avea loc – după el – o partidă de inteligență; cine pierdea scotea pălăria în fața

rivalului-partener, cedând cu un fair play care făcea din ambele părți gentlemeni. Stere voi să știe de unde vine această mentalitate a politeții aristocratice între doi dușmani pe viață și pe moarte, care nu se distrează, ci atacă sau apără omul în mod fundamental. Profesorul surâse ca un om avizat asupra concepției beligerante, pe care o catalogă „de sorginte americană“. El avea o viziune academică asupra medicinii, a bolilor, a practicii terapeutice. Credea că acestui fapt își datorează prestigiul profesorii vienezi, apreciați în special de intelectuali (vizați nu numai de cancer, ci și de alte maladii complicate). Stere își mărturisi curiozitatea pentru filozofia acestei școli și profesorul se conformă cu plăcere.

– Ne abținem de la orice agresivitate – care și în știință, inclusiv în medicină, e nocivă. Școala opusă, școala medicinii ofensive, radicale, agresează nu numai boala, ci și organismul bolnav. Ca în război. Nu omori numai armata rivală, regimul rival, ci și populația. Conceptul agresiv dăunează omului în egală măsură în politică și medicină. Noi tratăm gingașul aparat uman cu blândețe, eludând cât putem ingerința brutală în misterul său. Medicina cunoaște funcțiile biologice, nu și misterul în baza căruia se armonizează materia organică și spiritul. Antidotul care frânează evoluția cancerului afectează negativ și armonia vitală a ființei umane. Încercăm să salvăm nu prin „lovituri nimicitoare“, care iau în calcul și așa-zisele „pierderi colaterale“, ci prin blândețea inteligenței, stimulând superioritatea puterii de apărare și de luptă a omului lovit deja.

Chipul lui Stere exprima aprobare și simpatie față de acest concept, ce i se părea profund umanist, și îl și defini ca atare, felicitându-l pe profesor. Acesta răspunse simplu:

– Orice om evoluat, conștient de sine, nu poate să nu prefere acest tratament. Fiecare poate constata ce ravagii face uneori medicina radicală, excesiv de optimistă și de curajoasă (se vedea că pune ghilimele la epitetele respective). Mariana asculta explicațiile cu interes, dar i se păru că discuția s-a îndepărtat de scopul consultației și interveni, întrebând cum se înscrie tratamentul pentru tatăl ei în acest concept. Profesorul nu părea să se grăbească, dar dădu curs solicitării. Complexul de medicamente cu efect direct și indirect va opri evoluția bolii, împiedicând sau îndepărtând momentul metastazei. Paralel, se va încerca o consolidare a rezistenței organice, aceasta devenind problema numărul unu pentru viitor. Pericolul major de aici venea, fiindcă pe un teren slăbit va face ravagii nu leucemia, ci orice altă maladie greu de evitat și capabilă de complicații. Luă ca exemplu plămânii, expuși frecvent gripelor, unor infecții, care în cazul domnului Stere ar putea avea consecințe fatale.

Stere și Mariana plecară edificați asupra principiilor generale, cu o schemă clară a bolii, dar destul de sceptici cu privire la viitorul bolnavului. Nu comentară concluziile consultului, se întrebară ce să mai facă până spre seară, când aveau oră la celălalt profesor, la marele hematolog. Luară cu toții o gustare într-un bistro, după care Mariana îi propuse tatălui ei să se odihnească o oră sau două la hotel, ea mai având de discutat cu doamna Vulpescu și de trimis câteva e-mailuri la firmă, pe micul calculator ținut permanent în geanta voluminoasă. Când termina avea să sune în cameră pentru a vedea împreună ce mai e de făcut. Stere se plictisi și coborî înainte de a suna telefonul. Le găsi pe cele două bând cafea la barul de zi al hotelului. De vârste apropiate, distonau prin talie, cromatica și stilul vestimentației, inclusiv sugestia rasială. Mariana

înaltă, corpolentă, ca o emisară a esteticii antice, purta costum negru de mătase, un fel de drapaj volatil, și evoca vitalitatea meridională, tonurile sudului. Doamna Vulpescu era mignonă, venea dinspre bibeloul franțuzesc, afișa un modernism simplu și trimitea la rasa nordică, a blonzilor cu fizionomii temperate. Aveau mantourile răsturnate pe spătarele scaunelor și fumau cu vivacitatea potolită a după-amiezii. Stere cunoștea această stare de pauză biologică și psihică, exteriorizată într-o apatie binevoitoare. Le ținu companie până terminară. În timp ce se îmbrăcau, doamna Vulpescu îl întrebă cum reușește să fie atât de liniștit după teribila discuție cu profesorul.

– De ce teribilă? se miră Stere.

– Nu ați găsit-o dură? se arăta ea și mai uimită.

Stere spuse că profesorul e medic, nu filozof sau teolog, iar boala sa nu e un guturai. În plus, auziseră părerea unui adept al blândeții inteligente, să-și închipuie ce ar fi fost să încapă pe mâinile reprezentanților școlii opuse, ai brutalității invazive. Fu sigur că în repausul de după-amiază doamna făcuse un subiect de discuție din așa-zisul său calm (poate sursă de angoasă pentru ea). Se așeză în taxi pe locul din față, rezervat lui.

Cel de al doilea profesor, specialistul hematolog, avea cabinetul într-o vilă, unde probabil locuia, și nu dispunea ca personal decât de o secretară. Fuseseră doi pacienți înainte. După ce plecară, profesorul ieși și-i luă în primire personal. „Maniera marilor medici de dinainte de război“, gândi Stere și strânse mâna bătrânelului trecut de 70 de ani, cu o figură de psiholog exigent. I se învederă că, într-adevăr, masca celebralității cultivate rămase activă amortizează senectutea, anulând senzația de diluție, cea mai deplorabilă la bătrâni. Profesorul răsfoi clișeele și buletinele oferite de Mariana și le puse deoparte. Îl privi pe

Stere cu amiciție colegială (atenuată la suprafață, dar descifrabilă) și spuse în germană, făcând-o pe doamna Vulpescu să tresară:

– Fiica dumneavoastră a insistat să veniți până aici, nu? De altfel, bine ați făcut. Trebuie să conștientizăm totul, mai ales spre sfârșit.

Stere știa că Mariana lăsase secretarei datele lor, și profesorul le parcursese.

– Da, confirmă Stere – și colega Marianei își luă misia în primire, începând să vorbească în sotto-voce cu oarecare timiditate – dar vă spun sincer, marele meu câștig e cunoașterea câtorva oameni excepționali din tagma medicală – un fel de Ordin al Templierilor, a cărui putere s-a cam uitat.

Profesorul nu întrebă la cine mai fusese, i-o dicta discreția „Ordinului“.

– La frumoasa dumneavoastră vârstă – chiar și la a mea, adăugă – putem muri din orice, cu deosebire de inimă. Și mai devreme, mult mai devreme... Eu n-am cancer, dar și dacă aș avea, mai frică mi-ar fi să nu-mi cedeze inima. Există și boli neoplazice mai blânde, cu care putem să ne înțelegem cât de cât. „Uite, se gândi Stere, alt adept al concepției medicale a blândeții. Pare ceva specific.“ Ce tratament vi s-a recomandat la oncologul pe care l-ați consultat înaintea mea?

Mariana scoase fișa medicală primită dimineață și rețeta, din care citi. Profesorul nu întinse mâna după ele. Aprobă din cap.

– Subscriu în întregime. E tratamentul ideal.

Stere spuse că are o singură întrebare de bază:

– Cam după cât timp, starea mea, chiar sub tratament, devine pasibilă de acele complicații ce nu mai pot fi stăpânite?

Profesorul îi acordă o privire plină de simpatie.

– Da, da! pronunță cu înțelegere. Și repetă: Da! În primul rând, medicamentele acestea, ideale în sine, acționează diferit de la pacient la pacient. Sunt cazuri când au și efecte nedorite. De aceea trebuie să mă țineți la curent cu impactul lor asupra organismului. În al doilea rând, ce să vă spun, cam peste șase luni de-acum încolo puteți să vă așteptați la unele complicații. Nu e obligatoriu să apară efectiv la termenul acesta, dar există posibilitatea. Mariana își lăsase capul în piept, trăgând de o cataramă a genții, iar doamnei Vulpescu i se voalase vocea.

– Vă dați seama, spuse Stere, într-o viață relativ lungă, capăt pentru prima dată un termen. Chiar aproximativ fiind. Ideea de finitudine a planat, trimițându-mi câteodată un semnal, de cele mai multe ori însă am uitat de ea. De idee însăși, nu numai de finitudinea ca atare. Așa că, am de-a face cu o premieră. Discretul semnal a devenit trâmbiță.

– Am cea mai ingrată misiune, recunoscu profesorul. Ați spus cuvinte frumoase despre Ordinul nostru, dar rolul de vestitori ai... – și sări peste cuvânt – nu e deloc frumos.

Mariana interveni, dând iarăși consultului o turnură practică. Voi să știe cam după cât timp ar fi bine să trimită un mic raport privind acel impact al medicamentelor... Își notă termenul și spuse că dacă va mai fi nevoie, va telefona... și așa mai departe. Se ridicară și își strânseră mâinile. Găsiră greu un taxi în acel cartier puțin circulat.

Mariana îl întrebă pe tatăl ei dacă ar fi dispus să mai meargă o dată în Grinzing (ea nu fusese acolo, auzise câte ceva de la el și de la alții). N-avea nimic împotrivă, bineînțeles. Îi rămăseseră în minte curțile podgorenilor de pe deal – cu vinul casei, plăcut și ușor, cu preparatele germanice din carne de porc și cu sonoritatea simplă, totuși cochetă, a tarafurilor țărănești. Femeile cu fuste și

șorțulețe viu colorate schimbau grăbite recipientele de sticlă cu vin galben pal, în timp ce mușteriii prinși de mijloc sau de după umeri se legănau în ritmul iodlerelor și al valsurilor, ca niște valuri obosite ajunse la țărm. Traversară Viena cu străzi solemne, rectilinii și deja pustii la acea oră a serii și se înscriseră pe șoseaua sinuoasă, slab luminată, ce urca... Descinseră într-un mic centru rural, de care Stere nu-și amintea, oscilând între cele câteva localuri cu reclamă stângace. Intrară la întâmplare într-un parter semănând cu restaurantele de autoservire și chiar trecură în revistă tejgheaua cu tăvi de metal oferind banala fasole fiartă, salate de rădăcinoase și budincă de macaroane. Urcară pe o scară de lemn spre salonul cu mese rudimentare de brad și doar cu ceva vag din atmosfera de altădată a Grinzingului. La mese nu erau decât trei-patru nuclee familiale plictisite și, într-un colț, o formație muzicală de trei, ce-și digera pauza, privind în gol. Doamna Vulpescu intră în tratative cu o persoană feminină oarecum dezinteresată, ce părea să fie totuși patroana, și după un scurt schimb de cuvinte comunică nu prea încântată că pot alege între cremvurști fierți, cabanoși cruzi, slănină cu ceapă și brânză de burduf. Mariana, nerăbdătoare, spuse să se aducă din toate și patroana notă indiferentă, recomandându-le o sticlă înfundată „de oraș“ – propunere pe care Stere o respinse cu oarecare iritare, dacă nu indignare. Vinul casei se dovedi însă atât de insipid, încât cedară și primiră „înfundatul“ orășenesc; până la urmă preferară tot „insipidul“, care cel puțin ținea loc de apă (una sălcie ca de puț cu ciutură din Câmpia Română). În sfârșit, intră în acțiune formațiunea muzicală compusă dintr-un violonist cu chipul ciudat de incolor (păr blond încărunțit, obraji parcă făcuți din slănină crudă), un acordeonist obez și o

guristă de vârstă incertă, a cărei originalitate interpretativă consta în ridicarea ochilor spre tavan. Totuși, acest rudimentar mecanism de emis sunete reuși să încălzească aerul și să însuflețească încăperea. Faptul se datora profesionalismului formației, ce părea că și-a făcut, totuși, temele, prăbușirii prea adânci, la momentul intrării, a exigențelor muzicale ale clienților, sau dorinței lor arzătoare de a se distra, cât de cât, făcând și concesii.

La început Mariana și colega ei nu prea dădură atenție muzicii, înregistrând emisiunea ca pe o componentă a ambianței derizorii. Încet-încet însă, sunetele se impuseră, dacă nu prin expresivitatea artistică intrinsecă, prin capacitatea de a sugera o atmosferă, un curent, o epocă. Repertoriul preferat al formației părea să vină din anii premergători, concomitenți și imediat următori celui de al Doilea Război Mondial. Cântară, de câteva ori chiar, la „cererea generală", Lili-Marlen, faimoasa romanță de război a armatei celui de al Treilea Reich, care sfârși prin a fi acompaniată de toți clienții. Fu atacat repertoriul mediteranean interbelic, plin de șlagăre cu o frumoasă carieră. Se cântă, cu acompaniamentul generos al asistenței, *La Paloma, Comparsita, Intimité.* Formația începu să se deplaseze de la o masă la alta și Mariana observă că „producerea" se făcea acum pe baze noi: clienții îi chemau pe interpreți, le comandau ce-și doreau să audă și plăteau. Mariana le făcu semn să se apropie și de ei și le comandă la întâmplare, cu titlu experimental, câteva tangouri argentiniene și, culmea, o bucată din vechiul repertoriu bucureștean. Muzica latino-americană o executară impecabil și, consultându-se între ei, încercând mai multe intrări, reușiră să reconstituie și ultima piesă, ceea ce le ridică dintr-odată cota la masa românilor. Descoperiră că ștersii vienezi au în memorie patrimoniul

muzical ce făcuse cândva furori la București, la Budapesta, la Moscova. Se execută *Tristă duminică* a ungurilor, *Occiciornaia* a rușilor, alte romanțe familiare sârbești, cehe, poloneze. Mica formație se dovedi o adevărată enciclopedie europeană, și nu numai. Cel mai uimitor era că atunci când nu cunoșteau o melodie, o recompuneau pe loc din fragmente colectate de la clienți. Se institui o colaborare rodnică.

Stere nu știa să mai fi cântat vreodată împreună cu Mariana, amândoi considerându-se afoni și declinându-și orice competență în materie. Acum se treziră susținând cu patos refrenurile reapărute în memorie și fredonând strofe muzicale născute în emulația generală. Cei doi nu mai păreau afoni, doar inhibați care și-au uitat reținerile și se exprimă pe o linie psihologică neglijată. Mariana le dădu onorariul și le făcu semn că o să-i mai cheme. Doamna Vulpescu îi privea pe cei doi cu încântare, arătând că ceva o mișcă sufletește. Înainte de plecare, Mariana mai chemă o dată instrumentiștii. Aceștia se grăbiră să dea curs invitației și, ținând să-i recompenseze pe români, prezentară un potpuriu ad-hoc din piese vechi bucureștene (printre care se strecurau și șlagăre unguerești). Ieșiră din localul cu tristă emblemă, încărcați de o sentimentalitate ce-i făcea din nou apți „să se bucure".

În ziua următoare, Mariana ținu să-i prezinte tatălui ei câteva evenimente culturale care făceau momentan din Viena un centru al interesului plastic european: noua lansare a creației faimosului arhitect Hundertwasser și expunerea moștenirii pictorilor Klimt, Schiele și Freud. Arhitectul, considerat unul dintre cei mai interesanți avangardiști postbelici, construise câteva clădiri într-un fragment modest al orașului. Descinseră la fața locului dis-de-dimineață. O parte din spațiu era locuită, alta

inclusă în circuitul comercial constând dintr-o librărie, un magazin cu suveniruri și obiecte decorative și o cafenea-braserie cu expoziție de interioare. Lui Stere îi luă ceva timp să înțeleagă sensul inovațiilor arhitectului. I se păru că e vorba de o uniformizare a exteriorului și interiorului construcțiilor. Totuși, această definiție nu suna prea limpede și edificator. Observă că numitorul comun al arhitecturii e înmuierea unghiurilor drepte și ascuțite, proprii geometriei urbanistice. Crezu apoi că înțelege mai bine optica lui Hundertwasser: revenirea la forme nesimetrice, ondulatorii, sugerate de natură și pe care probabil le-am părăsit odată cu aglomerările urbane (își amintea că văzuse într-o țară arabă săracă, în mediul rural desigur, bordeie de lut aproape sferice, fără uși și ferestre, doar cu orificii ovale și cu acoperișuri de frunze sau stuf în formă de pălării. Așa ceva există și în nordul planetei – igluurile, iurtele – ca și la ecuator). Senzația căpătată la privirea edificiilor lui Hundertwasser era că acesta a ieșit din mediul urbanistic, din arhitectura și construcția industrială, mișcându-se printre sugestii de adăposturi naturale – peșteri, crevase, ogive acvale etc. Totul părea atenuat, tocit, șlefuit de ape, de vânt, ieșit de sub palma unui demiurg primitiv. Odăile aveau pavimente vălurite, curțile podele și tavanuri, peste tot materia arăta înmuiată, vâscos curgătoare, unduioasă, gata să se aglutineze și să se dilate, ori invers, și la fiecare pas apărea posibilitatea unei noi surprize produse de fantezia inepuizabilă și copilărească a naturii.

– Dar la ce folosește așa ceva? o întrebă Stere pe Mariana. După o jumătate de secol, această concepție, fascinantă prin primitivismul ei modern, în stare poate să ne scoată din rigidul cubism newyorkez, rămâne îngropată în trei-patru clădiri periferice.

– Se conservă! replică Mariana. Nu i-a sunat ceasul. Poate într-o zi o să întoarcă omenirea pe dos.

– Trebuie finanțatori dispuși să riște, cum au fost bancherii americani, interveni doamna Vulpescu.

Stere credea că s-ar cere, înainte de toate, o eliberare a arhitecților și constructorilor de obsesia geometriei spațiale matematice. Ochiul acestora a fost pervertit. Cum să-i întorci dintr-odată la imprecizia formelor naturale, care se tot metamorfozează, născându-se una din alta, spre simplitate? Ridicară din umeri, perspectiva îi depășea.

Se deplasară la muzeul cu operele lui Gustav Klimt – contemporanul austriac al impresioniștilor francezi, pe care temperamentul artistic și reprezentarea filozofică a omului îl ținuse departe de marele curent, dictându-i o formulă diferită. Deși în peregrinările sale, Stere vizitase principalele muzee europene, nu auzise de Klimt. Or, acesta pictase în capitala celui mai sofisticat imperiu și coexistase cu celebre curente filozofice, psihiatrice și literare.

– Tu știai de Klimt? o întrebă pe Mariana, mare amatoare de pictură la rândul ei, și care nu scăpase muzeele proeminente din Occidentul frecventat în ultimii ani.

Mariana era la curent cu senzaționala reconsiderare a pictorului, se socotea chiar un fan al vienezului. Stere alergă, cucerit, prin cele câteva săli consacrate lui Klimt, surprinzându-și din când în când exclamații și chiar observații sonore, nu ca la bătrânii obișnuiți să vorbească singuri, ci ca sub un impulsiv ce nu se poate controla, ca în transă admirativă. Pictor filozof? se întreba. Erau compoziții pe teme universale. Văzu în album lucrări de anvergură: „Medicina“, „Justiția“ etc., în care apăreau panorame emoționante ale destinului. O pictură a efe-

merului uman, așadar. Unele pânze aveau un decorativism impresionant. Construite din culori tari ori pestrițe, din foițe de aur lipite, exprimau grandoarea unor legende și personaje istorice și, ca un mugure sau sâmbure viu, chipul naturalist, fotografic al eroilor. „Este obsedat de gesturile romantice“, își zise. Un tablou era dedicat sărutului, ca expresie a sentimentalității și pasiunii. Amestec de romantism, expresionism și fabulație filozofică! Într-adevăr, o personalitate unică, se pronunță. Vedea în pictura lui Klimt o idee inovatoare, deschizătoare de perspective. De ce nu-l pusese de la început istoria artei pe aceeași linie de celebritate cu pictura franceză? Îl înghesuiseră în expresionismul german, cam subestimat, chiar anonimizat, trecut cu vederea ca să nu-i eclipseze pe teribilii solari ai începutului de secol? (Cum se procedase și cu Turner al englezilor?) Termină turul prin sălile Klimt surescitat, copleșit de concluzia că există totuși o dreptate imanentă și în sfera controversată a artelor, ce scoate din obscuritate adevăratele valori.

Văzuse câteva pânze semnate de alt austriac, Schiele, amestecate cu ale lui Klimt, și pe care le ignorase ca să nu-și devieze și altereze cursul gândirii. Ceru lămuriri Marianei și aceasta îi spuse să aibă răbdare și se duseră în alte săli, unde Schiele se lăfăia singur (de fapt și aici amestecat cu câteva pânze ale lui Klimt). Află că cei doi fuseseră prieteni. Schiele era cotat ca discipol al marelui psihiatru vienez Freud, ce marcase începutul secolului XX cu teoriile lui uluitoare despre rolul dominant al sexualității în destinul uman. Așa cum învățase de la mentorul ideolog, Schiele plasa pictura, ca și filozofia și comportamentul omului, în directa descendență a erotismului. În pânze cu trupuri de bărbați și femei contorsionate în scenele amorului, picta sexualitatea ca o perpetuă

suferință morală și psihică. Dominante erau dorința mereu neîmplinită în substraturile ei biologice și sentimentale, frumusețea – uneori atroce, grotescă – oferită de intimitatea denudată în care sexele se devorează reciproc. Stere găsea că la Schiele omul e marcat de pasiune și decepție, de incomensurabile speranțe și satisfacții minore. Pe lume se întipăreau brutal sigiliul degradant al „păcatului“, condamnarea apriorică; prin acestea insul se strecura complexat, suferind, iremediabil dependent. Mariana și colega priveau cu înțelegere efortul de asimilare al lui Stere; omul bătrân și bolnav uitase de el, dedicându-se noutății acaparante.

I se mai dădu, ca supliment nu ușor de ingerat al neașteptatului festin, de data aceasta în album, pictura nepotului patronului spiritual al eroticilor vienezi, purtând chiar numele de Freud. Și acesta torturant marcat de teoria psihanalitică, încercând să exprime ideea primordialității laitmotivului freudian în existența umanității. Pictorul înfățișa o suferință alienată, aproape schizofrenică, mai tragică decât la ceilalți camarazi, derivând nu din decrepitudine morală, ci dintr-una fizică. Trupurile par răsucite, stoarse, chinuite în pasiunea lor morbidă (nespectaculoasă pictural), de un adevărat iad.

Stere aprecie gama complexă a publicității consacrate vechilor și totuși noilor valori ale artei vieneze. Magazinele afiliate muzeelor și expozițiilor desfăceau o papetărie scumpă *(notizbuch)* împănată cu efigiile picturale ale celor patru, ofereau albume de cea mai înaltă ținută grafică, postere excelent colorate, cărți poștale cartonate, poleite, de diferite mărimi (mai ales în cazul edificiilor lui Hundertwaser), putând fi expuse și ca grafică de apartament. Mariana îi făcu lui Stere un set și el mulțumi zâmbind, gândindu-se că trebuie să se grăbească dacă vrea să

le pătrundă frumusețea, sau să le consume pentru aprofundarea a ceea ce văzuse.

Înainte de a pleca din Viena – avionul decola după-amiază – Mariana îl invită pe Stere să se plimbe puțin cu ea și cu prietena ei pe una din magistralele comerciale ale orașului. Presupuse că fiica vrea să-și facă unele cumpărături, și știind cu ce reală bucurie oficia ea acest ritual, acceptă. Era o stradă curată, intimă, deși largă, și-i făcu impresia că ocolită de vehicule. Intrară în câteva magazine asortate și Stere savură bunul gust al aranjamentului și serviciului, sătul de „pitorescul" balcanic al comerțului românesc aflat într-o continuă degradare profesională. Spre deosebire de suratele bucureștene, vânzătoarele din Viena – adevărate funcționare comerciale – îți puteau da despre marfa solicitată referințe corecte, docte chiar, arătându-ți, mereu cu zâmbetul pe buze, tot ce doreai să vezi sau ce presupuneau ele că te-ar interesa, oferindu-ți nu o față acră de mizantrop deranjat, ci chipul călăuzei amicale. Stere asistă la câteva scene delicioase, cu o Mariana supraîncântată de ce i se propunea, dar trecând mereu la altceva, la fel de însuflețită, pentru ca iar să renunțe, veselă și promițătoare, sugerând că nu și-a încheiat cercetarea, că dacă nu aici, undeva în apropiere o va încorona. Nu cumpără nimic, și Stere înțelese că nu acesta era țelul vizitei. După mai multe volute deconcertante, îi opri la un raion pentru bărbați, cu galantare pline de obiecte parcă mai degrabă decorative decât utile, predestinate, evident, să servească drept cadouri. Când se convinse că el ar fi beneficiarul, protestă ferm și neconcesiv, uitând că în materie de fermitate și neconcesivitate Mariana îl întrecea de departe (ca pe oricine altcineva). Astfel că până să se dezmeticească, se trezi posesorul unui stilou (cu pixul aferent) și al unui ceasornic pe care abia la ieșire avu

răgazul să le contemple. Erau lucruri pretențioase și scumpe și Stere trebui să pună plăcerea Marianei de a i le oferi mai presus de strângerea de inimă cu care le primea. Uneltele de scris aveau o modernitate ostentativă, fiind ferecate în bare și cercuri metalice strălucitor cromate, ca într-o armură medievală, iar megaceasul de mână, cu o marcă elvețiană serioasă, etala simplitatea imaculată a clasicismului etern. Stere mulțumi fiicei sale, sărutând-o pe obraji, și sugeră că dacă ar fi avut aceste pene aerodinamice cu treizeci sau patruzeci de ani în urmă, poate ar fi găsit curajul să scrie ceva. Iar ceasul... ce să zică, îi va face mai pregnantă trăirea timpului, deși era invers, urma să marcheze mai dureros, cu puterea lui de sugestie, epuizarea vremii care i-a mai rămas.

La București, Stere insistă să-i țină companie Marianei până la cursa de Roma, dar ea se opuse. Avea de așteptat în aeroport câteva ore și îl vedea obosit. Voia să știe cu ce moral se întoarce, pătrunzând greu prin masca lui schimbătoare. Stere îi mulțumi pentru tot ceea ce făcuse, mărturisindu-i că lucrul cel mai important fusese petrecerea celor câteva zile împreună. Se produsese o revitalizare a legăturii spirituale de sânge, anemiate. Asta îi folosea, în situația dată, mai mult ca orice consult sau tratament medical. Eludând subiectul, Mariana îl întrebă:

– Ce să-i spun lui Stela?

– Ce știm cu toții. Mi-aș fi dorit să stau și cu ea o zi sau două.

– E absorbită de slujbă și de familie.

– Italia nu cred că îi oferă cine știe ce perspective.

Se înțeleseră că dacă începe să se simtă mai rău, să le anunțe.

– Bine Mara! Sănătate și noroc (asta le spusese, când erau mici, că le trebuie. Mintea, zicea, li se dăduse la naștere).

Se îmbrățișară, și ea îl ajută să intre în taxi. Aplecându-se, Mariana mai strigă:

– Salutări lui tanti Vichi!

37

Când a răsucit a doua oară cheia în broască, Stere a știut că Vichi nu e acasă. Fiind înăuntru, doar ar fi împins yala, ori acum ușa era închisă cu cheia. S-a dus să plătească întreținerea, se gândi. Ori e pe la farmaciste, pe jos. Se împrietenise cu fetele, intra la ele și când n-avea treabă. Și-a pus valiza în hol și, agățându-și paltonul, a constatat că Vichi a făcut ordine și la cuier. Lipseau grămezile de pantaloni, scurte și geci. Așa mai merge, gândi, numai că n-o să țină mult. În camera de zi aerul era închis, și crăpă ușa de la balcon. Aprinse televizorul și butonă; nu-l reținu nimic și-l stinse. Se reinstală tăcerea, prin contrast, mai grea. Ieși pe balcon. În curtea din dos a blocului era nemișcare. Se retrăseseră toți în apartamente. Unii își sug energia din sânul familiei, își zise. Alții din singurătate. Se reîntoarse și se întinse pe canapea. Trebuia să termine și cu armistițiul ăla, sau ce naiba fusese. Căzuse bine plecarea, întrerupsese un curs fals, lipsit de perspectivă. Și lui îi folosise. Până la discuțiile cu profesorii, obsesia bolii era capsulată în subconștient. Ieșea din când în când ca o fantomă, lăsându-l speriat. Profesorii o scoseseră din cuibul ei tenebros, o forțaseră să stea în lumină și o storseseră de puterea malefică. Putea suporta acum s-o examineze și singur. Ca și când ar fi transformat-o într-o relicvă, cu aceeași formă, doar lipsită de viață.

Își deschise valiza și începu să-și pună lucrurile la locul lor. Aruncă la „murdare“ ce folosise, restul îngrămădi în șifonier. Împinse deasupra, în spațiul rămas până la tavan, valiza. Se întinse din nou pe pat și ochii îi căzură pe un plic rezemat de vaza de cristal de pe comodă. Se ridică, fără nici un pronostic. Pe plic nu scria nimic, iar pe coala de hârtie din interior găsi caligrafia lui Vichi și un V., la sfârșit, în loc de semnătură. Bilet fără apelativ, scris în fugă: „Am primit un apel de la Leonard, comunica autoarea. Copilul e bolnav și au nevoie de ajutor. Au comandat de acolo bilet de avion și m-au implorat să nu-i refuz și nici să nu întârzii. N-am avut cum să te anunț, nu mi-ai dat nici o adresă, nici număr de telefon, și nici nu m-ai sunat. Sper că ți-a folosit călătoria. M-a afectat că n-ai găsit de cuviință să particip și eu. Tu ai familia ta. Mi-am dat seama că în momente deosebite faci abstracție de mine. Rezolvi totul «în familie». Prin urmare, nu aveam de ce să-mi fac probleme când, la rându-mi, sunt solicitată de propria familie. Cu bine, V.“. Două idei reținu Stere, cu destulă claritate: că pe Vichi o lezase călătoria sa cu Mariana, și doi, că nu anticipa nici o dată a reîntoarcerii. Plecarea părea o formă de protest și desolidarizare. Replica imediată era: Am și eu familia mea, de ce să nu mă integrez acesteia?

Stere se hotărî să aștepte un semn de viață, deocamdată nu putea întreprinde nimic. Vichi nu lăsase adresa, nici numărul de telefon. Tot în replică. Prima reacție fu una de eliberare: își putea reface o anumită independență a eului care avusese de suferit. Apărea posibilitatea să-și verifice unele reflexe intime, pe care le neglijase. Dar, concomitent, simți teama de singurătate, primejdia slăbirii rezistenței morale, un vid ce-l făcea vulnerabil. Cele două reacții se contraziceau, dar rămâneau în vigoare, plasându-l la

extremele unei aspirații de împlinire și derutându-l în același timp.

În zilele următoare aprofundă gestul lui Vichi și raționamentele din spatele acestuia, într-un flux de iluminări spontane. Ce însemna că n-a găsit de cuviință să participe și ea la eveniment? Ce imputații! Și trecerea la represalii? Orgoliu? Autosupraapreciere? Orbire? Aici nu mai era vorba doar de extremism. Se dispensa de orice motivație. Pretextul cu boala copilului părea și el neserios. Ce boală putea determina un atare gest disperat al părinților? Orice ține de pediatrie se tratează la spital – cu medici de specialitate, cu medicamente adecvate, nu cu o bunică venită de la mii de kilometri (fie ea și medic internist pensionar). Interesant ar fi fost de știut și sub ce pretext îl făcuse pe Leonard să acționeze atât de prompt pentru a o aduce în SUA. Demonstrația de intoleranță, replica supradimensionată oglindeau nesocotirea celui pe care îl sancționa. Poate și mai mult: specularea unui prilej favorabil pentru a rezilia convenția. Evitând confruntarea cinstită, ascunzându-se în dosul evenimentelor. Stere rumegă felurite gânduri. Paralel, se surprindea așteptând. Nu știa ce, poate o confirmare oficială.

Săptămâna de expectativă a coincis cu sărbătorile Crăciunului, când nu mai ieși din casă, cufundându-se în lecturi, primind și dând doar câteva telefoane și ținând strict regimul alimentar recomandat de vienezi. Printre cei care-l felicitară se număra și Lucreția, fosta bonă a familiei, ajutorul la curățenie dinainte. Ea nu pierdea nici un prilej să-l întrebe de sănătate și să-i ureze „La mulți ani!“ Stere voise să știe dacă, după sărbători, ar fi dispusă să bage aspiratorul prin vechiul lui apartament. Se apropia și ea de 70 de ani, dar încă lucra. Se interesă dacă domnul Stere face curățenie așa, pentru conservare, sau se reîntoarce în vechea locuință familială.

– Cred că mă întorc, îi destăinui Lucreției ceea ce nici lui nu-i fusese destul de clar.

– Doamna Vichi ce face? mai încercă ea să tatoneze.

– A plecat în America la fiul ei.

– Și nu mai vine? insistă femeia.

– Așa cred. Dar chiar dacă...

– Da, da! își însuși ea echivocul, nelăsându-l să continue. Rămaseră înțeleși ca după Bobotează să se apuce de treabă.

Cvasiconvingerea lui Stere că Vichi nu are de gând să se reîntorcă, cel puțin într-un viitor previzibil, nu se baza numai pe presimțiri. Existau și probe. Din garderobă lipseau piesele de bază. În plus, poștașul îl puse la curent cu cererea lui Vichi de a i se depune pensia în cont curent, menționându-se posibilitatea de a fi ridicată pe bază de procură. Poștașul bănuia că Stere este cel împuternicit, și nu-l contrazise.

Sărbătorile trecură și, după Bobotează, în Str. Batalionul de Elită, nr. 5, la etajul patru se deschise un adevărat șantier. Trebuiră reparate instalațiile sanitare, unele prize și fasunguri, legate din nou arcurile canapelei și întărite câteva scaune, refăcută zidăria și zugrăveala la baza unui perete burdușit de apa de la vecini. Lucreția șterse pereții, spălă ferestrele și parchetul, puse aspiratorul pe covoare, tablouri, fotografii, cuverturi, dădu lustru băii și bucătăriei și, în final, ajută la aducerea lucrurilor de la Vichi. Ea se angajă să-i gătească o dată pe săptămână și să curețe casa la două săptămâni. Stere le sună pe Mariana și Stela și le puse în temă cu schimbările survenite, neocolind principalul motiv al mutării, dar lăsând să cadă accentul pe starea sănătății lui. Se mai duse o dată la Vichi, și cu această ocazie redactă un bilet explicativ.

„Dragă Vichi, îi scrise, în absența ta am luat hotărârea să mă întorc acasă. Nu comentez aspectele formale ale

conflictului, esențial este că «asociația» a rămas fără obiect. De mai mult timp ceva scârțâia și dădea de gândit. Acum, iată, a apărut și «iarna vrajbei noastre», căreia nimic nu-i mai poate rezista. Nu e cazul să fac un bilanț – poate se va ivi vreodată prilejul să-l alcătuim împreună (dacă se va simți nevoia). Îți urez sănătate, noroc, și o viață fericită. Cu bine, Stere.“ Vârî biletul în plic și îl puse la vedere pe bufet, pentru a fi găsit fie de Vichi, fie de Leonard. Când scoase cheile pentru a închide, își mai aminti ceva și se întoarse, adăugând un P.S.: „Dublura cheilor de la apartamentul tău rămâne în continuare, bineînțeles, la mine. Aștept instrucțiuni“. Închise atent, la toate broaștele, și plecă.

Se culcă din nou, pentru prima dată după cinci ani, în patul străvechi îmbibat de noianul vieții personale uitate. Nu știa dacă o să poată adormi. Era prima noapte a „fiului risipitor“ petrecută la întoarcere. Se simțea furnicat de sporii unei nevoi de explicație radicală cu sine. „Aventura“ putea fi cuprinsă cu privirea în întregul ei. Mult timp avusese în față doar începutul. Se vedea tentat să facă estimarea, deși în bilet scrisese că bilanțul îl vor întocmi împreună, dacă vor găsi că e cazul. Ca în orice contabilitate, exista un activ și un pasiv, o rubrică a intrărilor și una a ieșirilor, un capitol pozitiv și altul negativ. Rubricile se constituiseră chiar în timpul derulării exercițiului. În plus, nu se impunea cercetarea registrelor. Mecanismul avea propria autonomie. Acesta era sensul sporilor ce-l furnicau, al mișcării particulelor spiritului, ca a moleculelor de apă puse la fiert. Țiuia abia perceptibil cazanul lăuntric intrat în ebuliție.

Cu ce venea din campania de cinci ani? Scenele se organizau din propria lor inițiativă și propulsie, dinspre primii ani ai împerecherii cu Vichi. Acelea erau încărcate de ceva emoționant. Fusese mișcător felul cum Vichi își

pusese la bătaie puținătatea resurselor. O mare înzestrată nu ar fi luat niciodată acea expresie de candoare a ofertei. Nu-i spusese atunci ce agreabilă era în stângăcia ei. Nu relevase combinația ei de impudoare feciorelnică, modestie jenată și reală participare. Îl tulburase mai târziu tăcuta minuție a gesturilor de gospodină, lentoarea atentă, conștiincioasă cu care se angaja în prepararea mesei și care, dincolo de ritmul greoi, de nereușite, conțineau devoțiune. Nici despre aceasta nu-i vorbise, crezând că e îndestulătoare fluturarea ironiei tandre, pe care ea, dezorientată, o lua uneori drept batjocură. Ascultase ecoul tăcerilor ei resemnate – o formă de abstragere din clocotul înconjurător care adesea o obosea. Se întâmpla ca el să lege între ele tăcerile și exploziile mânioase, atribuindu-le aceleiași cauze. Fuga lui Vichi și revenirea lui la cuibul părăsit căpătau semnificații bilanțiere cu semnul plus. Rămânea, desigur, conștient de marele punct slab al lui Vichi. Acea înverșunare de a respinge adevărurile despre sine. Eroarea de a crede că acestea ascund pericolul umilinței și al compromiterii. Orice amenințare a orgoliului ei bolnăvicios o făcea să sară până în tavan.

La un moment dat țâșni, în legătură directă cu tonusul gândirii de până atunci, interogația: „La ce bun?“ Avea în vedere săptămâna consumată pentru punerea în ordine a apartamentului. Merita? Pentru un sezon de șase luni? Uitase scadența? Bineînțeles că nu! Doar că o treabă ca aceasta te acaparează, naște o mică pasiune. Lucrul trebuia făcut, indiferent cât de puțin va beneficia de pe urma măruntei hărnicii. Doar nu va vegeta. Vor mai veni oameni – medici, surori, fetele, vreun prieten. Poate avusese mai degrabă în vedere plecarea de dincolo, hotărârea de a se muta. Dar asta i se părea clar. Cum să rămână pe poziție așteptând, când Vichi fugise? De ce recursese ea la gestul

acesta? Și-o fi pus întrebarea: „La ce bun?“ Ce-ar fi avut de făcut lângă el, în cele șase luni de agonie? Ar fi trebuit să joace o farsă. Să se prefacă tot timpul că nu știe de nici o moarte, să-l mintă. Sau să tacă, drămuindu-și cuvintele, semnalizându-i adevărul din priviri. Complice a morții, nu prietenă a lui. Preferase să dea bir cu fugiții, să se retragă, să înceteze a mai exista pentru el. Nu fusese inspirată în alegerea motivației, nu știuse să mintă. Cât de penibile or fi fost și explicațiile date lui Leonard! Ca și tăcerea prelungită la infinit. Adică până la finit. Oricât de greu îi va veni, tot îi va fi mai ușor decât să-l acompanieze în ipocrizia funerară. Poate întrebarea „La ce bun?“ se aplica și grabei sale de a face bilanțul celor cinci ani. Dar să nu vrei să știi cum ai smuls o halcă mare de viață din gura știrbă a bătrâneții?

38

Stere ieșise în cartier, în acel amurg de început de martie, cu sentimentul că regăsește ceva familiar, de care uitase. Se circula energic, trecătorii grăbindu-se în ultimul ritm alert al zilei. Cineva se frecă de el și îl depăși; înregistră mica întâmplare cu antene exterioare, de suprafață, până ce observă că, luându-i-o înainte, persoana nu se mai grăbește, ci parcă îi dansează în față. Era o doamnă cu picioare lungi – lungite de tocurile înalte, remarcă – degajând un anumit aer cunoscut. Abia când îi văzu profilul o identifică pe „subalternă“.

– Hei, o strigă, ce cauți pe strada mea? Ea se întoarse fără să mimeze surprinderea, dar și fără să recunoască mica manevră de învăluire.

– V-am văzut într-o zi cu o doamnă brunetă, declară, aliniindu-i-se și părând mai misterioasă în clarobscurul străzii. Era soția dumneavoastră?

– Bănuiesc că da. Dar rândul trecut ne-am întâlnit în alt cartier. Pe acolo m-ai văzut cu doamna aceea. Pe aici ne-am întâlnit demult. Am discutat despre asta. Ea recunoscu.

– Nu arealul contează. Totuși, și ultima dată păreați acasă. Iar aici spuneți că e strada dumneavoastră. Aveți două locuințe?

– Am locuit cinci ani în alt cartier. La doamna aceea, cu care m-ai văzut. Nu eram căsătoriți.

– Și acum? îl cercetă cu obișnuita curiozitate feminină.

– Ne-am despărțit. M-am întors acasă.

– Ooo! exclamă, mai mult decât mirată. Trăiți un moment deosebit. Dezadaptare, readaptare. Și după o mică pauză: Mai încolo, la vreo sută de metri, e un scuar. Nu vreți să stăm puțin pe bancă? Strada e aglomerată.

Stere nu spuse nimic. O urmă. Era un mic spațiu pe care nu-l înregistrase în plimbările lui ca loc de popas și repaus. Se așezară pe bancă.

– Așa deci, surâse ea, acum sunteți celibatar. Să vedeți și dumneavoastră cum e! De altfel, când ne-am întâlnit prima dată în cartier erați singur, nu? La început am crezut că vă temeți de soție, că sunteți sub papuc. Glumesc, știu, n-ați fost niciodată sub papuc, altceva voiam să spun. A fost un act de curaj al doilea mariaj al dumneavoastră, nu? Doamna e de aceeași vârstă?

– Aproximativ, zâmbi Stere. Cu cinci ani mai tânără.

– Acum a intervenit ceva?

– Da, a trebuit să plece. Fiul ei e stabilit în America.

– Înțeleg. Da... da... mai îngână pe gânduri.

Stere se simțea ca în plasa afectivității scormonitoare și protectoare a unei mătuși, receptivă la tot ce ține de viața și viitorul nepotului de soră, rămas orfan.

– Cu ce o să vă umpleți timpul? Cu cititul? Cu plimbările... Eu vin acasă pe la ora aceasta, uneori mă rețin și treburi familiale. Vorbea cu regret și stânjeneală, parcă scuzându-se că nu se poate miza prea mult pe sprijinul ei. Ne putem plimba câteodată. Și, la sfârșit de săptămână mă puteți vizita. Luându-și în serios rolul, îi inspectă ținuta. Ați mai slăbit, constată cu o privire insinuantă, făcând probabil aluzie la suferințele sentimentale.

Spuse că i-ar plăcea să știe câte ceva despre un cuplu închegat târziu. Poate fi folositor, mai ales cuiva ca ea, care îmbătrânește. Și râse, cu o anumită receptivitate în zona intimităților. Stere se vedea luat în primire pe mai multe planuri: prietenie maternă protectoare, curiozitate, respect pentru fostul mentor (cu cine știe ce conotații în memoria ei). Devenise volubilă, animându-se din toată ființa. Buzele mobile îi jucau pe dinții curați dar neregulați ca niște păstrăvi pe pietrele pârâului. Mâinile legau și dezlegau în aer ceva, iar genunchii goi parcă se rostogoleau ușor. Stere nu putea reține tot ce spune, acum chiar pierduse ideea. Înregistra anumite expresii și cuvinte. Reținu că e specialistă în ratarea ocaziilor. Se referea la momentele propice pentru exprimarea sentimentalității. Spunea că așa fusese și „atunci". În jurul acestui cuvânt se îngrămădeau tot felul de explicații: că alte femei sunt mai preocupate să-și insereze nota proprie, și în cele din urmă mai explicite. Repetă o dată sau de două ori termenul explicit. De aceea nu se putuse face înțeleasă „atunci".

– Atunci? se agăță el mecanic de cuvânt.

– Și după aceea, sublinie cu un ton autoimputativ. Când s-a mai ivit ocazia.

– Da?

– Da. Ce, nu știți? Acum cinci ani. Dar întrebarea e alta – și v-o pun pentru cultura mea generală. Doamna cu care v-ați cuplat acum cinci ani, tot așa v-a purtat printre sugestii? Ca mine? La o socoteală simplă reiese că oarecum concomitent am acționat asupra dumneavoastră.

Stere constată uluit că despre el fusese vorba. Se strădui să reconstituie contextul. Vorbise despre dificultatea de a-și comunica sentimentele. Ea crezu că Stere nu a înțeles aluzia și reformulă întrebarea.

– Vreau să spun: v-a împuiat capul cu vorbe, ca mine? Sau v-a cerut, direct, de bărbat. Pentru că în starea în care v-am găsit atunci, inițiativa nu putea veni de la dumneavoastră.

– Într-adevăr, de la ea a venit. Mie nici nu mi-ar fi trecut prin minte.

– Vă cunoscuserăți înainte?

– Cu mult... Prieteni de familie! Dar fără precedente... Ne-am întâlnit din întâmplare, la cimitir, la mormintele soților.

– Și, bănuiesc, nu s-a produs un incendiu pasional. Nici pe loc, nici în decursul...

– Bineînțeles. V-am spus rândul trecut care sunt lianții cuplului târziu. Și noii vectori ai succesului...

– Îmi amintesc. Toate femeile cunosc legea inițiativei. Este universală, dar se aplică diferențiat, în funcție de firea bărbatului și de „raportul de forțe“... De cele mai multe ori femeia cedează până la urmă bărbatului meritul, ea pozând în „parte pasivă“. Ei bine, acesta a fost și a rămas punctul meu slab. Poate sunt una la un milion...

– Dar ce-ți reproșezi?

– Ei, nimic special. Apoi, hotărâtă. Acum cinci ani am avut revelația că... Știți, eu nu sunt o minte strategică. Nu-mi planific viața într-o anume perspectivă. Mă supun momentului. Dar năprasnic. Așa, cu toată ființa. Astfel că, din „moment“ în „moment“, trăiesc și eu. Numai că lipsesc momentele mari. Dacă aș fi avut măcar unul, făceam să pivoteze totul în jurul lui.

– Ai încercat?

– Cândva, când lucram cu dumneavoastră. Când vă eram ucenică. Mi-am închipuit, de fapt, că am încercat. Mă iluzionam, nu știam s-o fac. Altele reușeau. Atunci am învățat și eu câte ceva... Numai că n-am mai avut ocazii.

De prieteni n-am dus lipsă nici înainte, nici după. Dar știți ce înseamnă să ai ghinion la capitolul fundamental? O să spuneți: dar ce, dădeai mereu din lac în puț? Nu, nici așa. Nu erau catastrofe! Doar banalități. Asta e și mai rău. La o femeie nu contează atâta inteligența și personalitatea. Se trec la activul ei nurii, fițele. O anumită școală (elementară în fond) a baterii pleoapelor, întinderii buzei de sus, izbucnirii în râs, ca și a decolteului, pasului, croielii fustei, plasării la timp a câtorva cuvinte șlefuite. Și așa mai departe. În timp ce la bărbat nu contează decât creierul, energia intelectuală, forța opiniilor, originalitatea viziunii de ansamblu... Dar câți au har? La tot pasul dai de mediocrități. Le accepți, ce să faci! Acum mai ales, când banul ține loc de har! Dar nu poți trăi toată viața așa. Ți se acrește. Unele înlocuiesc calitatea prin cantitate. Dacă au zece, oricât de mediocri, li se pare echitabil. Uzură. Le vezi buhăite, încrețite prematur. E rezultatul abuzului. Abuz de lucru prost (oricât de scump). Asta e, domnule profesor. Am sperat și eu, dar mi s-a împleticit limba...

Stere simți nevoia s-o cravașeze puțin. O înțelegea, dar prea era pornită.

– Și în fond, aveai șanse?

– La dumneavoastră? replică ea cu o seninătate deconcertantă, ce arăta că poate fi și incisivă. Bineînțeles. V-aș fi arătat că pot oferi infinit mai mult decât cereți dumneavoastră de la femeie.

– Serios? Îi luase piuitul „subalterna“.

– V-ar fi trebuit, înainte de toate, un auditoriu pasionat. Un receptacol al marilor dumneavoastră exclamații – de admirație, indignare, descoperire, contestare... Nu e așa? Eram omul potrivit. V-aș fi solicitat la maximum. O să-mi spuneți că pe primul plan ar fi stat altceva – erosul. Știu, dar acela era planul imediat. Și nu m-aș fi dat în lături

nici aici. Acționând mai multe resurse decât doamna... cu tot respectul pe care i-l port. Îl merită, de vreme ce v-a ținut lângă ea cinci ani, pe baza liberului consimțământ absolut. Iar în final, tot ea a plecat. Ultima „inițiativă“ – și avu un zâmbet sardonic, un fel de răzbunare pentru virtuala trădare.

– Am crezut că problema se pune invers. Căciula părea prea mare... Am preferat modestia.

– Ați greșit. Iată – cel puțin cinci ani tot ar fi durat. O viață. Păi cu cinci ani în spate, ești ca Atlas. Doar că ții pe brațe fericirea, nu cerul.

– Zău? Crezi că ar fi mers? râse Stere. Juvenil-cinic, așa cum bănuia că ar face un insolent.

– Hei! flutură ea mâna prin aer în același registru, arătând că se poate adapta. Ar fi fost o feerie! Apoi, redevenind serioasă: Îmi pare bine că v-am spus toate acestea. E o mângâiere pentru mine. Vă mulțumesc că nu m-ați luat în balon – cu mici excepții. N-o să-mi refuzați din când în când întâlniri ca asta, nu? Îmi place să vă incit, și să vă ascult. Când mă lasă propria-mi limbuție.

– Asta ar fi fost un impediment, să știi, marcă el în treacăt.

– Nu e modul meu curent de a fi. Doar când nu îndrăznesc să spun ceva de substanță. Îmi place mai mult să ascult... dacă am ce.

După despărțire, întorcându-se din drum, Stere fu bucuros că nu-și dăduse de gol boala. Avea dreptate ea, atât mai avusese la dispoziție de „atunci“: cinci ani. Îi gospodărise cum putuse, depinzând în bună măsură de parteneră. Rămânea la părerea că nu greșise de tot cu Vichi. „Femeile sunt ascunse, își zise, scot la iveală atâtea neprevăzuturi... Numai la sfârșit le poți aprecia.“ Dar nu putea scăpa de întrebarea: „De unde știe «subalterna» de

marile exclamații, de nevoia auditoriului pasionat? Să fi fost ea o ucenică atât de perspicace, descoperindu-i fondul? Ba și planul în care situa erosul?“

După două săptămâni o întâlni din nou. Îi făcea semne de departe, ca și când era îngrijorată c-o ia în altă direcție sau că intră în vreun magazin. Se îmbrăcase mai tinerește. Purta fustă din stofă de blugi cu câțiva centimetri deasupra genunchilor ei frumoși, geacă și părul în lațe (cam strident vopsit) pe umeri.

– De când vă caut! Credeam că ați plecat din București. Simțeam nevoia să schimb cu dumneavoastră câteva cuvinte. Am trecut prin momente grele. Hai să ne tragem în colțul ăsta...

– Ce s-a întâmplat?

Femeia avea obrazul puțin mototolit și parcă ținea să-l strice și mai rău prin tot felul de grimase ale amărăciunii, durerii, suferinței. Își strâmba buzele într-o expresie de greață, voind să spună că s-a săturat de atâta îndurat.

– Mi-a murit mama! rosti în cele din urmă, hotărându-se să pună capăt tragicei pantomime. Chiar a doua sau a treia zi după ce ne-am întâlnit...

– Era bolnavă?

– A suferit mult. Și nu mă avea decât pe mine. Iar eu, cu ocupațiile mele... Nu stăteam cu ea cât ar fi trebuit. Vă spuneam că am obligații familiale.

Vorbea și ofta. Mobilitatea ei facială sugera nu numai prezența unui oarecare talent actoricesc, ci și plăcerea exteriorizării.

– La vârsta asta, pierderea părinților e dureroasă, și Stere o mângâie pe obraz consolator. Era o ocazie bună să-și manifeste paternalismul, transgresând afectul eșuat în amor spre un domeniu mai lejer. Ai ieșit din egocentrismul

crud al tinereții și n-ai intrat încă în stoicismul sentimental al senectuții. Ești în Țara Nimănui. Și chiar rămâi al nimănui, după ce-ți dispar genitorii.

– Da, recunoscu ea, mama mă ținea legată de ideea de familie. Când îi murise tatăl, cu câțiva ani în urmă, trăise un adevărat seism psihic, apoi se resemnase adunându-se în jurul mamei, așa bolnavă cum era. Acum parcă a rămas pustie.

– Știți ce e ciudat? se miră. În casa noastră nu s-a vorbit niciodată de moarte. Tangențial, participam și noi la decese, la funerarii, dar totul se oprea la ușă, la poartă. Tata a fost jurist, mama profesoară de științe naturale, nu-mi explic de unde idiosincrazia asta la doi intelectuali.

– Adevărul e că subiectul în sine e plin de morbiditate. Îi vorbi de repulsia prietenului său, și el profesor, intelectual cu orizont larg, față de extincție, chiar de ideea în sine a perisabilității. Și Stere găsea că e ciudat. Ceva atât de intrinsec destinului uman să fie eludat conștient, practic până la producerea ireparabilului! Vezi, spuse, trupul nostru se adaptează. Bătrânețea nu e, poate, sub raport fizic, decât pregătirea pentru moarte. Dar spiritul rămâne întreg, viguros. El ar mai trăi o mie de ani. Sufletul ajunge spre final o adevărată orchestră, trupul rămâne o scripcă spartă. Sufletește nu suntem pregătiți să dispărem. De aici retractilitatea, în special a oamenilor evoluați. Primitivii mor mai simplu, și râse adăugând: fără atâtea fasoane. Din slăbiciune morală și de caracter ocolim subiectul. Cu toate că și așa, prin subteranele psihice, el acționează ca principala sursă a angoasei.

– Oamenii simpli trec mai ușor examenul? se îndoi ea. Nu suntem la fel de expuși?

Stere presupuse că ea nu-i cunoscuse pe vechii țărani. Boleau, cădeau la pat și mureau în discreție. Cei din jur,

la rândul lor, celebrau agonia. Lumea purta un respect magic celui intrat în zodia morții. Ca și când el, în solitudinea lui mută, profund interiorizată, săvârșea ceva extrem de important. Era un ritual al smereniei.

– Nu era anxietate, preciză Stere. Sobrietate severă, nu spaimă, angoasă. Să luăm și cazul soldaților pe front, pe vremuri majoritatea tot țărani. Mureau ca și când ar fi strigat „prezent“. E de mirare cum se poate muri în război. Și sunt oameni tineri. Ar trebui să asistăm la o scenă a isteriilor și nu avem de-a face decât cu o tăcere resemnată. Stere vorbea pentru sine. Găsise prilejul să-și exorcizeze obsesiile pe care, singur, nu îndrăznea să le zgândăre.

Privea scurgerea ultimului șuvoi stradal, automatismul detașamentului final de truditori ai orașului; dincolo de enormul glasvant, exista o lume halucinantă, de acvariu. Se obișnuise, cu timpul, să dialogheze și să monologheze lângă acest furnicar, sau în mijlocul șuvoiului. Masa particulelor umane în mișcare nu-l deranja în concentrarea cerebrală, în discursul interior. Vorbise cu ea pe stradă, și nu se rezumaseră la schimbul convențional de cuvinte. Avusese un lung serial al propriilor evocări pasionale, trecuse în revistă, seri de-a rândul, cronica sa erotică, făcând din colcăiala amintirilor un catalizator al fanteziei retrospective și al vervei retrăirii.

– Acum îmi prinde bine că sunt ocupată, spunea „subalterna“. Cât lucrez uit. Cu colegii mă simt bine. Asta mă salvează, baia zilnică, de ore și ore – 10, uneori 12 – printre oameni. Prieteni, neprieteni, cum or fi, oameni să fie!

– Oamenii ăștia, care se scurg acum nu știu unde? De ăștia ai nevoie?

– Așa cred...

– Dar ei se duc... Strada nu e mereu circulată. De-acum încep să se împuțineze trecătorii. Pe partea asta a

bulevardului vei mai întâlni femei în vârstă cu căței de apartament, bărbați singuratici, indivizi care au uitat să-și ia pâinea și salamul pentru cină, puști care nu se îndură să lase jocul, câte un aurolac, alcoolici vorbind singuri.

– Îi cunoașteți din plimbările dumneavoastră?

– Dragă, și o apucă de braț, simțindu-i din nou carnea elastică prin geacă, soluția e cea pe care ți-am recomandat-o rândul trecut. Găsește-ți bărbat. Mărită-te. Fă-ți cuibul tău. Nu spun că succesul e garantat, dar trebuie să încerci. Poate ai noroc. Depinde și de tine.

Stere îi azvârlise precipitat și rezumativ componentele ecuației. Se străduise să găsească un ton echilibrat și neutral, ca să nu pară nici stupid părintesc, nici condescendent, beneficiind de ascendentul „preferatului“. Ea părea mai atrasă acum de panorama străzii. De regulă îl țintuia în menghina privirilor, asaltându-l cu întrebări, cu acea limbuție pe care și-o recunoscuse ca semn al lașității de a spune ce o doare. Zbuciumul facial de la început, acea succesiune a măștilor grecești, se potolise, făcând loc unei liniști nefirești temperamentului ei. Stere avu impresia că s-a îndepărtat de discuție, chiar și de el.

– Într-adevăr, vorbi ea, lucrurile se petrec așa cum ați prevăzut. Mulțimea care ne dădea sentimentul tonic s-a scurs. E ce spuneți: rămânem singuri. Sări la altceva. Nu-mi place însă când sfaturile acestea mi le dați dumneavoastră.

– Nici bătrânețea nu-mi conferă acest drept? Stere se simți penibil recurgând la acest atribut.

– Cred că ați cam abuzat de pretextul bătrâneții. Riscă să nu mai funcționeze chiar când exprimă realitatea.

– Dragă prietenă, găsești că bătrânețea este un pretext?

– Da, atâta timp cât nu te împiedică să fii tânăr cu altcineva.

– Înțeleg ce vrei să spui. Stere avu din nou impresia că e lamentabil. Ea îl privi cu răceală, batjocoritor.

– Asta ar mai lipsi, să nu înțelegeți!

O femeie se opri la vitrina unde stăteau și Stere o trase cu blândețe câțiva metri mai încolo. Începu să vorbească privind-o de aproape.

– Uite cum a fost. Nu te supăra, care e numele tău mic? N-am găsit până acum o ocazie să...

Și ea se simțea stânjenită. La început crezuse că o ține minte pe nume. Ana o chema, Ana Podină.

– Ai spus singură, mai deunăzi, că acum cinci ani păream derutat. Eram înspăimântat. Încercam să mă acomodez cu resemnarea de senectute. Când ai apărut tu m-au trecut nădușelile. O nouă ispită îmi ieșea în cale. Tocmai când mă îngrozeam că trebuie să mă resemnez. M-am dus acasă ca un învins. Leș pe scut. Îmi luam adio de la... practic de la bărbăție. Apoi surprinzătoare, nesperată, a venit resurecția. Vichi s-a ocupat de asta. Am obținut o dispensă de cinci ani.

– Și acuma chiar a venit scadența? zâmbi ea încurajator.

– Ana, acum sunt bolnav. Am leucemie.

– Ce spuneți? Scutură din cap supărată. Ce sunt toate acestea?

– Nu-ți vine să crezi. Boala n-a devenit probabil prea vizibilă pe fața mea.

– Doamne Dumnezeule! Și nu se poate face nimic? Am auzit că se tratează... Unii se vindecă.

– Mă tratez și eu. Nu e nici o catastrofă, draga mea. La 80 de ani e iminența. Dacă nu de asta, de alta... Mulți nu înțeleg ce e bătrânețea. Asta e, iminența!

Ana Podină își pusese palmele la ochi. Se ridică pe vârfurile pantofilor și-l sărută pe obraji. Instinctiv, Stere dădu ochii roată și ea îl mângâie pe pieptii canadienei.

– Nu vă mai formalizați atât. Nu se uită nimeni. Nici măcar alcoolicii, dacă or fi apărut.

Mai vorbiră, cu o lumină spectrală pe chipuri, și la despărțire se îmbrățișară ca doi frați aclimatizați cu tragedia.

39

După ce se întoarse de la spital, Mariana se apucă să pună ordine în dormitorul lui Stere. Pe noptieră, deasupra câtorva cărți, găsi caietul lui de însemnări, cu pixul la ultima pagină scrisă. Curăță noptiera, strângând cele câteva cutii goale de medicamente și voi să așeze caietul la loc, dar se răzgândi. Tatăl ei nu-i asigurase un regim secret, îl lăsase la vedere, deci nu-l considera confidențial. Se duse în camera de zi, îl răsfoi și apoi se apucă de citit.

> **N-am ținut niciodată un jurnal, își începea Stere însemnările. Poate prin liceu, odată, dar m-am plictisit repede și am lăsat ideea baltă. Chiar, îmi amintesc ce m-a demobilizat. Îl concepusem ca pe o suită de compuneri școlare riguroase, cu cap și coadă. Și cu miez, nu jucărie! Operația îmi lua două-trei ore seara, mă apuca miezul nopții migălind în caietul gros cu coperți negre. Corvoadă! Parcă profesorul de română mi se uita peste umăr, și eu mă ambiționam să iau nouă sau zece, ca la teză. Și mai târziu, de câteva ori m-a bătut gândul să fac hârtiei confidențe. Am renunțat. Ce-o fi fost în capul meu? Ideea că asemenea notații comportă răspunderi literare, că posteritatea îmi va descoperi documentul, criticii îl vor purica și cititorii mă vor judeca după originalitatea estetică și corectitudinea gramaticală a frazei. Considerațiuni de genul acesta mă inhibau, probabil.**
>
> **Am făcut rău că din când în când, măcar atunci când simțeam că mi se întâmplă ceva deosebit, n-am consemnat**

impresiile – aș fi avut cu ce mă delecta acum, la capătul drumului. Bruma de umor cu care m-a înzestrat natura și-ar fi găsit și ea un câmp de manifestare, căci unde poți da mai bine curs liber instinctului ironic, autoironic flegmatic, ba și iconoclast, dacă nu în monologul inscripționat? Mă rog, nostalgii! Nu mai îmi vine și mie rândul odată să mă felicit pentru ce-am făcut!

Ultimul eveniment a fost ciudata prietenie cu Ana Podină. Prietenie născută, în ce mă privește, din nimic, dintr-un gol absolut, iar în ce o privește, din nălucire, din fantasmagorii feminine de junețe. Un capriciu, până la urmă – capriciul femeii mândre de afectivitatea ei, pe care n-o voia risipită la întâmplare, cu bărbați „mediocri“. A fost o atracție intelectuală interpretată global, exacerbată ca urmare a neîmplinirii, și conservată; la reîntâlnire n-a mai văzut cei 75 de ani ai mei, ci idealul ei masculin de tinerețe. Că n-a fost vorba de un incendiu pasional o arată faptul că n-a întreprins nimic special pentru concretizarea „visului“ – și l-a consumat în solitudine, de la distanță, la voia întâmplării. După cinci ani de „autoconsum sentimental“ realul a început să se impună și în ochii ei, și amorul a glisat spre prietenie (nu fără oarecari reproșuri pentru ce i s-a părut a fi trădare). Iar eu? Cum să nu nutrești prietenie față de cineva care te-a idealizat (cu atâta consecvență)? Dar nu acest aspect se cerea lămurit, el era clar din capul locului. Întrebarea e ce atracție exercită, în principiu, Ana Podină? A trecut de 50 de ani dar e plină de tinerețea neconsumată. Se îmbracă nostim, îi place să-și arate picioarele cățărate pe catalige, genunchii juvenili, și are un mers trufaș. Toate astea fac impresie, mulți întorc involuntar capul după ea pe stradă; e conștientă de farmecul ei impresionist, de personalitatea ei decorativă. Senzația de tinerețe o ai și la un contact nemijlocit, material: carnea elastică indică o biologie de excepție sau practicarea unui sport (gimnastică aerobică, aș crede). E sigură, și pe bună dreptate, că orice s-ar întâmpla, nu va fi respinsă. Cel mult va copleși și intimida (sau complexa, cum s-a întâmplat cu mine) și atunci obiectul va da bir cu fugiții, ceea ce nu poate decât s-o ridice în propriii ochi. Adevărul e că pe mine

nu m-a complexat superioritatea exteriorului ei, ci inferioritatea mea. Nu știu, pentru că nu-mi amintesc ce impresie făcea cu trei decenii în urmă, când rezultă că a vrut să mă seducă. Normal ar fi ca farmecul feminin să-i fi scăzut, nu invers, de aceea cu atât mai mult se pune întrebarea: cum de n-a reușit să mă capteze la timpul respectiv? Doar eram receptiv, nu opac, și trebuie să mărturisesc, pentru afurisitele de aventuri pasagere nu mă arătam din cale afară de exigent. Mister!

Dar pentru că mă interesează schița completă a profilului ei, e momentul să-mi pun întrebarea – ce reprezintă din punct de vedere intelectual? Nu e o mare intelectuală, firește. Una medie, cum sunt majoritatea licențiatelor, mai ales din sfera științelor exacte. Dispune de o inteligență normală, o cultură generală standard și o specializare nedusă în faza creativității inovatoare. În schimb, are bun simț și o lejeritate a gândirii ce-i permite să te surprindă prin adevăruri simple și eclatante, ca și prin naturalețe. Asta e principala ei calitate, replica dezinvoltă, cu real impact asupra sufletului interlocutorului (când manifestă față de el un anumit interes). Prin urmare, cum s-o definim? Indiscutabil, i se potrivește eticheta de femeie plăcută, atrăgătoare. Dar, săraca, n-a avut noroc, după cum declară. A cunoscut bărbați, n-a fost ocolită, nu s-a văzut constrânsă la abstinență, dar a nimerit mai mult proști. Oare? Pe ce bază își făcuse ea o imagine idilică despre bărbat, cea aflată la originea aprecierilor negative? Ce termeni de comparație aplicase? La bărbați decepția apare destul de frecvent. Ei pleacă, de regulă, în viață, cu o reprezentare idealizată a femeii. Sunt firești deziluziile. Probabil că e vorba de raportul universal, discordant, dintre ideal și real. Oricum ar fi, Ana trebuie să se mărite cât mai repede, lucru de care pare și ea convinsă. Acum, că nu mai are părinți, aș fi putut să-i livrez sfaturi dezinteresate.

Dar nu de aceea am ieșit de câteva ori pe ruta știută, la ora potrivită. Și nu e surprinzător că nu s-a brodit. De zeci și zeci de ori s-a întâmplat înainte, fără ca asta să-mi atragă atenția. De altfel, nici n-am mai fi avut ce vorbi. Ce avusesem de spus – în noua condiție – am spus fiecare la

ultima convorbire, când ne-am manifestat ca doi prieteni apropiați. Prietenia noastră pe ce s-ar mai sprijini de-acum încolo? Pe condiția ei de orfană și pe calitatea mea de muribund? Înțelegând aceasta, am trecut pe partea cealaltă a bulevardului, mulțumindu-mă s-o văd de la distanță, doar pentru conturarea unui portret de ansamblu, integrat panoramei urbane. Nu mi-am pus problema că și-ar fi schimbat traseul și orarul ca să evite o întâlnire. Ar fi fost îndreptățită, ca orice femeie realistă care ajunge la concluzia că idila și-a epuizat resursele (fie ea consumată sau nu). Nu, nu cred asta. Ana Podină nu e o cinică, o calculată, e sufletistă, din acelea care pot scăpa din vedere chiar rațiunile pragmatice ale vieții. Nu orice femeie iese atât de năvalnic în întâmpinarea unui fost cavaler (de 75 de ani) fără să realizeze discrepanța dintre statura lui de-acum și cea de altădată... Și doar nu e o tinerică, ci ditamai profesoara de informatică la marele Institut Politehnic. Mi-ar plăcea s-o revăd când mă voi reîntâlni cu cei câțiva care au însemnat ceva pentru tine... Nici nu mai țin să recitesc puținele rânduri scrise despre Ana Podină, ele m-au ajutat să-mi lămuresc ideea și prin aceasta și-au atins ținta.

Hotărât lucru, nu am înclinațiile autorului de jurnal. Se vede treaba că și acest gen obligă la rigoare. Capacitate de sintetizare a substanței unei zile, de alegere din panorama ei a unui anume element, după criteriul importanței – dar cine știe să spună pe loc ce-a fost important și ce nu? – sau după criteriul emoțional; răbdare de a purica ziua scursă pentru a selecta și valorifica... dar, iarăși, în ce scop?; disciplină cazonă în așezarea la masa de lucru, înainte de culcare, ca pentru a-ți administra un ultim tratament curativ. Mie îmi lipsesc toate acestea, și în primul rând, spiritul contabil, răbdarea de a face casa pentru a vedea ce-am vândut și ce-am cumpărat, și dacă m-am ales cu oarece profit. Simt nevoia să mă întâlnesc pe hârtie cu eul meu doar pentru a-mi limpezi gândurile, fiindcă scrisul îmi impune să le desfac în părțile componente și să le privesc din interior. Altfel se volatilizează.

Sau doar se distrează cu mine, ca o mâță jucăușă, lăsându-mă să le prind de coadă, să le iau în brațe, ca apoi să fugă sprintene. Nu m-am așezat în fața caietului, am permis scintilațiilor ce mă înconjoară să se stingă.

Acuma mă preocupă natura sentimentului pentru Vichi, în evoluția sau involuția lui. În mod special, cel din clipa de față. Când sunt gata să-l definesc, se împrăștie ca imaginea existentă într-o oglindă care se sparge. Totuși, Vichi reprezintă cinci ani de viață și experiență. Poate o iluzie, dar din care ceva s-a realizat. Multe nu le pot concretiza, rămânând într-o zonă volatilă a percepției (fiindcă e ceva nedigerat de memorie). Am să fac încercarea sub forma unei scrisori; nu știu dacă i-o voi trimite, dar adresarea directă va solicita mai mult, desigur, resortul sincerității.

Dragă Vichi, ce faci tu în America aia, acolo? Te adaptezi cu yankeii, te adaptezi? Cum te cunosc, lucidă și exigentă, cred că ai acumulat o mulțime de observații la adresa acelui mediu neeuropean. Noi nu avem decât mesajul literaturii, ca și al marii industrii cinematografice hollywoodiene, și poate ne facem o imagine reducționistă despre americani. Mai avem produsul – din ce în ce mai răspândit – al celeilalte mari industrii artistice naționale, muzica ușoară de sorginte africană (ea a luat locul divertismentului muzical siropos cultivat cu asiduitate în prima parte a secolului XX). Dar asta e una, și contactul nemijlocit cu populația atât de eterogenă a marelui stat, alta.

Adevărat că americanii simplifică civilizația, uneori până la caricatură? Și că individualismul, religia lor socială, îi cam schematizează psihologic, sărăcindu-i uman? Totuși, am impresia că în ceva excelează, și anume în civismul activ. Nu-mi închipui că americanul ar tolera indolența edilitară a autorităților de la noi, călcarea în picioare a drepturilor cetățenești de uz curent. Cineva îmi spune că prin sate agențiile de distribuire a energiei electrice opresc lumina de nu știu câte ori pe zi, totalizând

7-8 ore de întrerupere din douăzeci și patru. Sătenii înjură fiindcă orbecăie în case, li se strică aparatele electrice, televizorul și radioul devin inutile, dar nu catadicsește nimeni să dea un telefon revoltat, să scrie o petiție de protest, să-i tragă juridic la răspundere pe nemernici. Îmi închipui că în America o asemenea agenție abjectă n-ar putea supraviețui nici o săptămână.

Dar am divagat, cunoști înclinația mea cam ridicol militantistă în chestiuni comunitare (ridicolul ar veni din faptul că nici eu nu sunt cine știe ce combativ atunci când ar fi momentul să mă iau de piept cu autorii răului).

Prin urmare, Vichi, te-ai adaptat cât de cât. Și cred că îți exerciți cu brio atributele de mamă, bunică și soacră. Ce florilegiu de prerogative și autorități! Plus aceea de administrator al unei gospodării nord-americane. Mamă ai mai fost, bunică și soacră nu. Încerc să-mi imaginez ce resurse a trebuit să mobilizezi pentru a te aclimatiza cu mititelul și a-i fi o bună super-mamă. Sunt convins că te împaci cu nora, în sensul că ați stabilit un *modus vivendi* intelectual, cordial și respectuos, individualist și totuși încărcat de solidaritate.

Iartă-mă că m-am întins cu acest preludiu. Vreau să-ți spun, în esență, acum, după cinci luni de când nu ne-am mai văzut și auzit, că nu sunt supărat pe tine. Îmi place să cred că nici tu nu-mi porți pică. N-ai avea motive. Ce-ai inserat atunci în bilet, că n-ai mers cu mine la consulturi, era ceva de suprafață, o motivație ad-hoc (una din ele, cealaltă fiind solicitarea lui Leonard). Nu era necesar, aș fi înțeles și așa, precum am și făcut-o. Ți-a fost frică, biata de tine, că n-ai să mai faci față la ce urma. Cred și eu! Mai stătuseși la căpătâiul unui soț care murea. Și efectiv, chestia cu extincția noi n-am prevăzut-o în contract. (Exagerat spus contract – n-a fost nici urmă de așa ceva.) În bruionul de angajament, pe care l-am schițat verbal, ne uneam forțele ca să ne ferim de angoasele bătrâneții, nu ca să ne împărtășim deliruri macabre. Poate te-ai grăbit puțin, dar și asta se justifică. Ai evitat o încâlcită și penibilă explicație, inevitabil împovărată de

pretexte, în care nu știu cum și-ar fi putut găsi loc sinceritatea nudă, adevărul uman profund și crud, dar tămăduitor ca un catharsis.

Fiind singur și liniștit, am trecut în revistă cei cinci ani ai noștri. Poate și tu, oricât de ocupată ești, ai reflectat în liniștea nopții acelui continent.

Îți păstrez, Vichi, admirație pentru virtuțile tale majore. Inițiativa fermă prin care ai pus bazele „cooperativei" noastre (de împletire a existenței materiale, sentimentale, senzoriale, intelectuale) a căpătat în imaginația mea o statură monumentală. Nu știu dacă multe femei sunt în stare de o asemenea ctitorie. Ea probează reală personalitate, inspirație creatoare, spirit independent. Toate reconfirmate apoi, prin înțelegerea cu care ai convenit ca originala noastră instituție să nu treacă prin etapele birocratice ale confirmării oficiale. Știu cât de ahtiate sunt în general femeile de certificate matrimoniale, fetișizând până la absurd principiul legalizării. Noi nu aveam nevoie de așa ceva, ca să nu mai pomenesc dificultățile ce ni s-ar fi creat în deznodământul ivit. Puține femei ar fi fost atât de raționale, ar fi dovedit atâta obiectivitate, reținere și spirit de adaptare. Te-ai comportat ca o mare doamnă, în ambele împrejurări.

Dar sentimentul cel mai puternic pe care mi-l dă retrospectiva mentală a celor cinci ani este unul de afectuoasă recunoștință. Mi-ai încălzit și mi-ai animat viața. Ce mi-ai dat? Prezența ființei tale. Ca un cadou având proprietatea de a revărsa vibrații sufletești, clipe de armonie, destindere, nopți de răscolitoare intimitate. Nu intru în amănunte, sunt încredințat că îți însușești reprezentarea mea. Firește, mă refer la clipele de vârf ale conviețuirii, care nu-și pot menține tensiunea prea mult timp, dar marchează viața ca niște borne.

Lucru capital pentru mine este că ai reușit în bună măsură să satisfaci disperata, dureroasa, pustiitoarea mea nevoie de feminitate. Cred că ai intuit-o, uneori te-ai temut că nu-i poți răspunde, dar tocmai atunci, în disperare de cauză, ți-ai împlinit misiunea. Firește, o asemenea

disponibilitate nu este permanentă, precum nu e constantă nici acuitatea solicitării. Dar trecând în revistă micul nostru trecut, constat că minusurile s-au estompat cel mai mult, plusurile dând o aură globală intervalului. Feminitatea ta nu a fost totdeauna explicită, și probabil e normal să fie așa. Dar și când nu era, se putea percepe din gesturi, moduri de judecată, obiceiuri, inclusiv din aerul înconjurător. Eu identific în feminitate instinctul generozității și văd în revărsarea farmecului particular al femeii o inconștientă dorință de a înfrumuseța lumea. Implicit de a ferici bărbatul din vecinătate. Uneori harul femeiesc este combinat cu vulgaritate, al tău era curat. Ai fost feminină, prin urmare generoasă, cât ți-a permis temperamentul sobru (și nu am în vedere doar potențialul erotic, ci și senzorialitatea fluidă, ca să zic așa, parfumul simțurilor din când în când înflorite), caracterul prea puțin ondulatoriu și maleabil. Dar, uneori, prețul valorilor este dat de raritate.

Nu am resentimente nici pentru inadvertențele din cuplu. N-am avut niciodată prostia de a presupune că ți se datorează în mod special ție; au fost produsul stângăciei ambilor, al incompetenței noastre, dacă vrei, de a gestiona „cooperativa“ astfel încât să dea maximum de randament. Fiecare am mai avut un mariaj, dar tot n-am învățat să cultivăm cuplul cu subtilitate, și probabil nu învață nici cei ce se căsătoresc de zece ori – cum nu tragem concluzii valabile nici din miile de greșeli săvârșite în viață. Or, cuplul e unitatea cea mai sensibilă și mai complexă din toate structurile edificate de om. Ce lucru delicat! Separarea în spațiu și timp a două ființe cu formație anatomică și psihologică diferită, dacă nu chiar opusă, și prin aceasta atrase irezistibil una spre cealaltă, dar mereu angajate într-un dans pe muchie de cuțit. Acest „pe muchie de cuțit“ te rog să-l reții, fiindcă după mine el caracterizează conviețuirea bărbatului cu femeia. Și nu cred că am evoluat prea mult în perfecționarea echilibrului, de la primii oameni încoace. Asta nu ține de vechimea pe pământ, fiindcă fiecare generație o ia de la

capăt, și fiecare are aproximtiv aceeași vechime. Noi am avut cinci ani de echilibristică, de balans, și în ciuda atâtor poticneli, am rămas pe sârmă, sau cum spuneam, pe muchia de cuțit. Cineva mi-a și spus: „O, dar asta e o performanță frumoasă!“ Cred și eu, la vârsta noastră, cu atâtea handicapuri! Și dacă nu intervenea fatalitatea, condiția de forță majoră, cu siguranță mai dăinuia. Te felicit pentru rezistența ta sub cupola primejdioasă. Mi-ai dat uneori emoții, dar te-ai ținut bine.

Cam asta am ținut să-ți spun, Vichi. Nu m-aș fi simțit bine dacă, trebuind să plec definitiv, nu mi-aș fi luat rămas bun și n-aș fi clarificat aceste câteva puncte aparent cețoase. Nu te simți, te rog, obligată să-mi răspunzi. Mi se pare o convenție abuzivă să dai de înțeles că aștepți replica automată la depeșă. Eu am decantat câteva idei ce se afundau în mine, riscând să se pietrifice sau să dispară, tu nu poți produce altele la comandă. Toate au nevoie de gestație, nu poți cere să germineze ceva ce nu s-a maturizat înlăuntrul ființei tale. Și acum, adio Vichi! Cele bune ție și alor tăi!

Dar de ce s-o mai încarc pe Vichi cu tot bagajul acesta de vechituri? De ce să n-o las să se elibereze de presiunea trecutului? În lumea ei NOUĂ – și la propriu și la figurat? De altfel, și dacă aș vrea să expediez scrisoarea, nu știu unde. N-am nici o adresă, nici un număr de telefon, nici un indiciu planetar, în afara celor trei inițiale pline de îndoielnică grandoare: SUA.

O deosebită plăcere mi-a făcut vizita lui Teo! Venise de curând din străinătate și aflase de boală de la familia Mailat. (Probabil că Vichi i se spovedise Anabelei – vorbiseră la telefon, își scriseseră.) M-a sunat și m-a întrebat dacă m-ar deranja să treacă pe la mine. A venit cu o sticlă și un fir lung de trandafir roșu. „Ca o sfidare“, mi-a zâmbit. M-a întrebat dacă suport o conversație deschisă sau prefer eludarea tragicului (când acesta coboară din abstracțiune). I-am spus că ce îmi lipsește e

tocmai înfruntarea într-un dialog, adică scoaterea din intimitatea lui strictă, unde devine fioros.

Aveam un vin vechi și l-am pus pe mescioară. Teo voia să mă întrebe dacă nu mi-e interzis. L-am liniștit, spunându-i că vinul roșu chiar mi se recomandă, într-o doză rezonabilă. Am discutat puțin despre Vichi, rezumându-ne la presupuneri privind integrarea ei în atmosfera americană. Mi-a pus apoi întrebări despre specialiștii din străinătate, interesat să știe cum îmbină ei francheţea științifică, obiectivitatea rece cu umanismul profesional. Condamnatul medical pare să fie în optica lor, i-am spus, omul cel mai important din lume. S-a mirat în tăcere, lent și temeinic, reflectând. „Poate așa și e, s-a pronunțat în cele din urmă, fiindcă personajul respectiv se află cu adevărat în cea mai spectaculoasă situație limită." I-am făcut, lui primul, cunoscută teoria mea despre condiția condamnatului. El primește de la medic, în termeni civilizați, cu argumente științifice, sentința Tribunalului Imanent. Pedeapsa capitală. Teo s-a scuturat. Cum să nu ne acorde medicul importanță, din moment ce el emite condamnarea? am mers mai departe. Exprimă considerație pentru propria victimă. Teo a mărturisit că nu are reprezentarea obștescului sfârșit ca pedeapsă. Termenul de comparație – i-am explicat – eu îl iau din practica socială. Noțiunea de pedeapsă capitală e inventată de societate și instrumentată de justiție. Se hotărăște luarea vieții unui delincvent, omului i se comunică sentința, e lăsat să aștepte un timp, la Sing-Sing, de pildă, după care se purcede la execuție. Motivațiile completului de judecată n-au desigur precizia și persuasiunea buletinului medical (uneori se fac erori, de altfel și medicii le mai comit) și nu se acordă importanță obiectului sentinței, însuși ceremonialul execuției fiind sec și sumar. Ce-și închipuie că este acest tribunal? Ce face el mai mult decât să devanseze cu un număr de ani implacabilul și universalul verdict inerent ființei umane? Se grăbește să suprime o viață, predestinată și așa suprimării. Și cine săvârșește acest act? Persoane ele însele condamnate la

pedeapsa capitală. Tribunalul invocă, în sprijinul verdictului, vinovății concrete – uneori nu prea corect comensurate –, dar omenirea, cu miliardele ei de exemplare, în baza căror vinovății e condamnată în masă? În sentința medicilor, când apucă să o dea și aceștia, nu sunt trecute culpe, ci anomalii biologice, disfuncții organice, ori pur și simplu uzura senectuții. Și cu câtă resemnare, chiar smerenie, primesc oamenii teribila sancțiune fără drept de apel! Condamnarea e universală, sentința e apriorică și execuția se face la o dată necunoscută. Când închizi ochii, vezi o hecatombă apocaliptică: puzderie de pământeni pierind pe toate drumurile, în propriile case, prin spitale, aiurea. E drept, viziunea cutremurătoare e atenuată de imaginea opusă, a nașterilor, a noilor detașamente ivite pe pământ... Dar și ele poartă pecetea verdictului.

Teo a avut două amendamente. Pe de o parte, numai prin analogie cu practica social-juridică extincția poate fi considerată pedeapsă. Deoarece sancțiunea penală maximă e suprimarea vieții, spui că și moartea obișnuită e un verdict punitiv. Dar pământeanul ajuns în pragul ghilotinei, cu sentință medicală expresă, sau nu, cum își percepe moartea, am intervenit eu? Ca pe o recompensă? Sau măcar ca pe un eveniment firesc? Nu ca pe o pedeapsă, cea mai sălbatică și nemiloasă din câte sunt? Cu asta Teo s-a declarat de acord, fără a subscrie însă la ideea că încetarea din viață ar fi chiar pedeapsă. Pe de altă parte, el pretindea că imaginea de ansamblu sugerată de mine e, firește, înspăimântătoare, dar în același timp poate atenua spaima individuală. Căci omul condamnat expres e tentat să piardă din vedere fenomenul global, să se creadă singular în fața „plutonului de execuție“. Eu i-am spus că groaza individuală vine din altă parte, și anume din imposibilitatea înțelegerii extincției în sine. El susținea că nu se poate generaliza nici această afirmație. O sumedenie de oameni, intelectuali îndeobște, își explică pieirea ca fenomen natural obiectiv, ținând de legea efemerității componentelor firii, ca și de circulația

materiei în Univers. A materiei, am zis eu, dar cu sufletele ce faci? Nu făcea nimic Teo, le îngloba în enigmele nedezlegate. Dar acestea credea că nu-i împiedică pe oamenii mai puțin evoluați intelectual, dar mai intim legați de natură, să intuiască totuși ceva și în legătură cu sufletele. Viața lor veșnică? am zis. Ideea de veșnicie îi repugnă și lui Teo, considerând termenul lipsit de sens.

Eu mi-am adus aminte de celebra sintagmă a lui Shakespeare: „A fi sau a nu fi“. De ce alătură el cele două stări în opoziție? A fi, știm ce înseamnă, a trăi și a gândi. Dar a nu fi? Câte n-or lipsi din compoziția Universului! De unde să știm că nu sunt, dacă n-au mai fost? Aici e clenciul. Nu e nimic tragic în a nu fi, tragedia stă în *a nu mai fi*. Ce nu se poate înțelege? Tocmai opoziția radicală dintre cele două condiții ale ființei umane. Omul e o parte a conștiinței de sine a Universului, nu? Ce se întâmplă cu Universul prin dispariția atâtor lumini cugetătoare? Devine mai opac, își împuținează înțelegerea sinelui? De ce nu-și conservă el forțele lucide, cărora le dă naștere? Tocmai această anulare nu și-o poate reprezenta mecanismul cognitiv uman. Prin moarte omul se pierde pe sine – ca rod al procesului de autoperfecționare –, pierde Universul – pe care l-a conștientizat, și căruia i s-a integrat prin luciditate – și, în sfârșit, pierde ce are nemijlocit apropiat în sfera vieții materiale.

Teo mi-a vorbit despre teoriile ce nu exclud (dacă nu susțin direct) continuitatea eon-ului sensibil gânditor, fără să se declare partizan al vreuneia (ca orice filozof bine informat). El susține teza enigmei universale, care conține și ideea perisabilității cunoașterii, a metamorfozei gândirii (unul dintre subiectele palpitante ale filozofiei). Eu am comparat încercarea de a înțelege trecerea de la *a fi* la *a nu mai fi,* cu tentativa forării, cu mâinile goale, într-un bloc de granit.

Teo a vrut să știe cum percep eu evenimentul la modul strict subiectiv. I-am spus că optimismul meu lejer, veselia, nepăsarea (de cele mai multe ori mimată) au dispărut. Am intrat într-o zonă de răceală și umbră. Am încercat să

explic psihologia mea prin senzația ruperii plasei de siguranță, mai abstract spus, ca o retragere a protecției. Și fondul speranței s-a volatilizat, făcând să dispară acea absurdă, dar atât de tonică idee rătăcitoare, potrivit căreia poți fi obiectul unei excepții, chemat din capriciu sau amuzament de forța auctorială într-un joc al favoriților. I-am mai făcut cunoscută o deducție: că moartea ne sperie și datorită prea marii aclimatizări cu dulcea ambianță terestră. Ni se oferă aici tot felul de favoruri: daruri plăcute, satisfacții călduțe, relații familiale, glorie, aventuri sentimentale, intimități erotice, momente ritualice etc. Moartea le anulează – și pentru prima dată nu mai primim nimic în schimb. Decât vaga promisiune... atât de nesubstanțială, de eterică, încât nici nu o luăm în serios. Suntem ființe prin excelență comode, și moartea ne ia confortul intrat în sânge, devenit a doua natură.

Teo a sugerat două căi de familiarizare a omului cu ideea finitudinii. Avea în vedere introducerea în educație, de la bun început, a tezei provizoratului prezenței pe pământ. Fără a stresa omul prin invocarea obsesivă a morții, astfel l-ai face să se obișnuiască, totuși, de copil chiar, cu condiția de excursionist pe Terra, contracarând iluzia că va împărăți această lume. Dar asta nu te obligă, am obiectat, să explici mai aprofundat de unde vii aici, și unde te duci când ți se termină sejurul? Și, mai ales, nu impune recurgerea la Viața de Apoi – ca sălaș stabil al omului, de unde mai pleacă în recunoaștere? Viața de Apoi, a replicat Teo, poate fi și circuitul universal al materiei, după care a zâmbit, așteptând să invoc destinul atât de nebulos al sufletului. „Singura ieșire ar fi să acceptăm – a conchis el – că toată materia e însuflețită, ceea ce uneori chiar sunt înclinat să cred.“ În al doilea rând, propunea un hocus-pocus imaginativ, și anume integrarea individului în fluxul global al viețuirii permanente. Dacă individul, ca particulă a omenirii, e perisabil și condamnat uitării (cu mici excepții), omenirea dăinuie (nu se știe cât, dar liniștitor de mult), rămânând o entitate valabilă în timp și cu prestigiu neconsumabil. Teo pretindea că

prin mai apăsata explicitare a apartenenței la șuvoiul umanității, individul poate dobândi o conștiință a propriei durabilități. Mi-am exprimat scepticismul pentru eficacitatea acestor „căi“, și am avut impresia că nici Teo nu le acorda prea multă importanță, folosindu-le ca mică speculație ad-hoc, mai mult pentru a mă tonifia pe mine. În general am avut convingerea că de data aceasta mi-a cedat mie rolul de vioara întâi, înțelegând că am de eșapat obsesii care amenință să devină toxice. Și fiind curios să cunoască reprezentările unei ființe mai avansate decât el în alunecarea spre neființă.

40

Stela venise din Italia cu mașina proprie, însoțită de altă doctoriță. Își luase concediu, își dăduse soțul și fiica în grija unei menajere fiind pregătită să stea cât va fi nevoie. Pentru Mariana era o ușurare, nu numai sub raport practic, ci și moral. Avea cu cine împărți răspunderea. Își petrecuseră după-amiaza la spital, cu un Stere din ce în ce mai sleit, dornic de conversație cu fiicele, dar obosind repede. Medicii spuneau că n-a făcut metastază la plămâni, probabil la oase, dar le dădea de furcă o pleurezie rebelă. Nu răspundea la tratament și Mariana își amintise de pronosticul vienezilor.

Seara, după cină, comentară situația. Tatăl lor își conștientiza fiecare etapă a bolii. Avea în cap schema vienezilor (care se confirma) și urmărea procesele punct cu punct. Era convins că afecțiunea plămânilor, nedeterminată de leucemie, dar derulată pe fondul ei, marchează sfârșitul. Ținuse să-și vadă unii din prieteni. Veniseră Teodor Vătafu, filozoful, devenit în ultima vreme „confidentul", vechiul amic Pandele, Sidonia (Mitroi nu se mai putea deplasa), și ea umblând ca vai de lume, Jean Mailat, enologul, cu sora lui Vichi, Anabela, și... dar aici Mariana se opri.

– Lasă, despre asta mai târziu (ea fusese de față la „primiri"). Tata și-a mobilizat energia și a făcut față.

Dacă n-ar fi fost așa dărâmat, explică, ai fi crezut că e cel de altădată, din momentele de entuziasm și vervă. M-a impresionat coerența reprezentărilor lui. Nea Pandele a enunțat teza cunoscută, că a muri este egal cu a nu te fi născut. Se referea și la Biblie, la Ecleziast, unde apare ipoteza că cel mai bine e să nu te naști. Tata l-a întrebat ce ar fi ales, dacă la naștere ar fi avut o gândire matură și ar fi fost pus să opteze. Ce importanță are? s-a mirat Nea Pandele. Una mare, i-a zis, fiindcă după asta îmi dau seama de calitatea ta de om. Dacă alegeai să nu te naști, ca să nu mori, erai un prost. Interludiul vieții e șansa de a ieși din obscuritatea materiei – pentru un timp, desigur – și de a recepta mesajele Universului. De ce ai refuza-o? De frică. Atunci cum să mai stau de vorbă cu tine? Sper că ai fi răspuns afirmativ. Spune așa, ca să rămâi prietenul meu. Parcă nu moartea era la ordinea zilei, ci o șaradă nostimă. A dezvoltat apoi ideea că a nu te fi născut nu e egal cu a muri. Cel ce nu se naște nici nu moare, moare cine se naște – iar moartea înseamnă a pierde tot ce-ai câștigat prin naștere și trăire. Asta nu se poate asemui nici cu ruleta, fiindcă știi dinainte că pierzi. Nu e joc, e lege.

– M-ai amețit. Cum le ții minte? se miră Stela.

Ea nu făcea casă bună cu abstracțiunile. Avea o minte pragmatică, unii presupuneau că îi folosește în profesie, alții dimpotrivă.

Mariana a mai relatat conversația cu Sidonia, care-l consola cu perspectiva Vieții de Apoi. Și atunci s-a râs.

– Tata a întrebat-o pe unde și cum vede ea că se situează în spațiu Țara sufletelor plecate de pe pământ – miliarde și miliarde. Tanti Sidonia tăcea. Dar oriunde și oricum ar fi, e totuși și acolo un cadru material, nu? Doar asta e Universul, materie! Ei, cum face priză masa aia

enormă de spiritualitate, adunată în timp, cu acel cadru material? Și dacă n-o deranjează materia, de ce a fugit de pe pământ? Ce e asta, hocus-pocus? a întrebat tanti Sidonia. Dar ce-mi spui tu nu e hocus-pocus? se distra el. Propriu-zis, întâlnirile cu prietenii nu au fost pentru rămas-bun, ci un fel de scenete umoristice pe o temă lugubră. Dacă nu era spectrul morții în spate, ne-am fi distrat ca în vremurile bune. Dar care crezi că a fost bomba! Surpriza surprizelor! Mă refer la defilarea persoanelor apropiate.

Stela nu avea cum să ghicească și nici nu încercă. Mariana se puse pe povestit:

– Stăteam într-o duminică liniștiți, eu pe micul fotoliu al rezervei, și tăceam. Mâncase ceva, și mâncatul îl obosise. Nu mai are poftă, nu-i mai place nimic. Pe culoar se auzea mișcarea vizitatorilor. Mi s-a părut că cineva apasă pe clanță și nu se hotărăște dacă să intre sau nu. Mă gândeam că e o soră care mai șopocăie cu vreo surată de-a ei înainte să aducă altă priză de medicamente. În sfârșit, se deschide ușa și în golul ei... cine apare? Tanti Vichi! În carne și oase!

– Uluitor! Păi cum?

– E mai complicat. Am găsit în caietul lui tata un bruion de scrisoare. El se plângea că nu-i știe adresa. Am aflat-o de la Anabela. Și numărul de telefon. Pur și simplu am sunat-o în America. Am pus-o la curent cu situația și i-am citit scrisoarea.

– Nu spune! Care a fost reacția?

– Amuțise. N-a fost în stare să spună nimic. Dar după două ore m-a sunat. Ce crezi, m-a rugat să i-o mai citesc o dată.

Stela rămăsese cu gura căscată. Cu figura ei de internistă introvertită, de obicei nu se anima orice ar fi

văzut sau auzit. De înălțime aproape cât Mariana, cu un gabarit mai redus, părea slabă, fără să fie însă cu adevărat. Dacă ar fi pus pe ea niște colanți, să zicem, și un jerseu strâmt, ar fi părut vampă, dar purta veșminte lejere, chiar largi (așa se simțea ea bine) și asta-i fura expresivitatea trupească. La capitolul acesta lui Stere i se părea că seamănă cu Eufrosina, deosebirea fiind că era modernă tocmai prin nonșalanța ținutei – un fel de hippy atenuat. Acum ceea ce auzise o incita.

– Nu ai pe aici caietul? se rugă de soră-sa.

– Vrei să vezi ce-a frapat-o?

– Ce-a mișcat-o. Ce-a scos-o din olimpianismul ei sever.

Vichi îi mulțumise Marianei ceremonios pentru telefon și pentru că fusese amabilă să facă acele lecturi în eter și o rugase să o țină și pe ea la curent cu evoluția bolii. În final fusese mai cordială, dar nu își trădase intențiile.

– Îți lăsase impresia că va veni?

– Propriu-zis, nu. Bineînțeles, mi-aș fi dorit. Totodată, îmi dădeam seama că nu e ușor pentru ea. O scrisoare speram că va trimite totuși. Apariția pe ușă m-a surprins puternic.

– Și cum arăta?

– Emancipată. De fapt, nu știu dacă mai mult decât o cunoaștem noi, poate doar cu alte mijloace. Avea un costum albastru electric. Mi-a spus într-o paranteză că a dat jos tot ce pusese pe ea în ultima perioadă (nu știu cât, dar era într-adevăr efilată). Cu accesorii fine, cu farduri bune (dar, ca orice farduri, frizând artificialitatea). Și așa mai departe. Nu asta importă însă. La plecare m-a implorat să-i fac o copie a scrisorii. Asta mi-a spus: Că e singurul document despre persoana ei pe care vrea să-l aibă în cea mai strictă intimitate sufletească.

– Oho! Și cum a decurs întrevederea?

– După ce l-a sărutat pe tata, și-a tras lângă pat taburetul rotativ folosit de medici și surori și s-a așezat. „Stere, a zis, am venit să te rog să mă ierți.“ „Dar, Vichi, s-a opus el, doar ți-am spus… A, pardon, și-a dat seama, nu ți-am spus, am confundat…“ Ea l-a întrerupt: „Ba mi-ai spus, mi-ai spus… Știu la ce te referi…“ El a tresărit: „Cum asta?“ „Mi-a citit Mariana, a mărturisit, și a venit la mine să mă sărute. Ea a fost atât de bună! A rezolvat telefonic. Datorită ei…“ și n-a mai continuat. Tata a clătinat din cap dojenitor spre mine, dar mi-a zâmbit. Eu nu m-am simțit bine, m-am ridicat, m-am scuzat că-i las singuri și am ieșit din rezervă.

– Te-ai mai întors?

– Nu, m-am plimbat pe culoar. Acolo m-a găsit ea la plecare. Era răvășită. Văzând-o de-aproape mi-am dat seama că s-a ofilit. Pe sub costumul care îți lua ochii, nu mai era cine știe ce. Arăta ca o femeie bătrână învinsă, dar care nu cedează, nu se predă. Mi-a cerut telefonul spitalului; pe-al nostru de-acasă îl are. A vrut să știe cam pe la ce oră mă găsește. M-am întors în rezervă. Tata închisese ochii și răsufla anevoie. Obosise. Mi-a comunicat totuși impresiile și concluziile. „Vichi n-a făcut priză cu lumea aia, m-a informat. A subminat-o și fizic, și moral. În cinci luni s-a consumat cât în zece ani. Viața, acolo, i-a strivit trufia, vanitatea, or acestea erau seva ei.“ Ce spunea concorda cu ce observasem și eu. I-am amintit că venise să-și ceară iertare. „Nu, n-am lăsat-o, a replicat. I-am spus că n-am ce iertare să-i dau. Nu mi-a făcut nici un rău – unul direct și intenționat –, nu m-a lăsat pe drumuri, nu m-a îmbrâncit în boala mea. Cred că acum cinci luni a procedat inteligent. Din păcate, și-a dăunat sieși; n-am făcut, firește, o asemenea remarcă, ea a recunoscut. Nu se poate să-ți iei serviciu la 75 de ani,

chiar la rudele cele mai apropiate, e umilitor. În direcția asta n-a calculat bine. În rest, ne-am întors fiecare la singurătatea dinainte. Și asta, într-un fel, rațional. În adâncă senectute, conviețuirea bărbatului cu femeia devine jenantă, iar de cuplu nici vorbă nu mai poate fi. Sincer, găsesc inițiativa ei justificată.“

– O judecată sănătoasă la tata, nu? aprobă Stela.

– Dar o atare poziție a fost, cred, de natură s-o rănească și mai mult pe tanti Vichi. Știi cum sunt femeile orgolioase – nu le place să li se anuleze gesturile arogante, chiar dacă au în ele și bravadă. Dar în același timp, cum să pretinzi unui om ca tata, în starea în care se află, să afirme că l-a afectat un capriciu?

– Și a rezultat din convorbire că nu se mai întoarce în America?

– Așa a înțeles tata. O căina în glumă că va avea de îngrijit aici două morminte, ținând seama că noi nu suntem prezente. Dar mai am o surpriză. Am primit și altă vizită neașteptată (neașteptată în special pentru tata). O funcționară a spitalului mi-a spus că s-a anunțat doamna Ana Podină.

– Asta cine mai e? se miră Stela.

– O profesoară universitară de informatică, fostă studentă și ucenică la Institut, a tatei. Și despre ea am găsit referiri în caietul cu însemnări. Mi-am dat seama, din context, că i-ar plăcea să mai aibă o întrevedere cu ea și am contactat-o telefonic. Mi-a mulțumit și, cum spuneam, s-a conformat, fiindcă în subtext înțelesese că ar fi agreată vizita ei.

– Dar sunt atâtea doamne cu care a colaborat tata, n-o să..

– E ceva special. De vreo treizeci de ani e îndrăgostită de el. Iar acum cinci ani, chiar în perioada când s-a cuplat

cu tanti Vichi, ea și-a reiterat sentimentele, în speranța că șansele i-au crescut.

– Ce vorbești? Ce mistere! exclamă Stela. Și? A venit, prin urmare...

– Nu i-am spus tatii. L-am lăsat să guste surpriza. I-a făcut o reală plăcere.

– Cum se înfățișează doamna?

– Drăguță. Cam anacronică mi s-a părut. Deși e trecută de 50 de ani, nu se fardează, și asta dă chipului ei un aspect fraged, dar fad. E o șatenă de nuanță închisă, își vopsește părul antracit. Se îmbracă tinerește, cam vetust. Nu prea mai e la modă fusta scurtă de material pentru blugi (mai ales la vârsta ei); ține să-și arate însă genunchii, de altfel nu urâți. Vorbește bogat și lejer. Se lăuda cu faptul că s-a plimbat cu tata prin oraș (mai exact prin cartier) și nu atât plimbări au fost, cât lungi staționări în puncte mai puțin circulate ale bulevardului și originale convorbiri. A evocat câteva momente de pe vremea când lucra în echipele domnului profesor, la Institut.

Tata a canalizat discuția spre căsătoria ei iminentă (iminența exista doar în reprezentările lui). Ea n-a contestat necesitatea, dar nici n-a marșat. Fără îndoială că, tactic, orientarea domnului profesor e justă, situând discuția pe terenul cel mai realist, dar sentimental poate lăsa de dorit. Ea vine pentru tine, și tu o trimiți la starea civilă să-și pecetluiască viitorul cu cine s-o nimeri.

– Și chiar crezi că îi mai poartă vreun sentiment?

–Ea și-l reprimă sau mai degrabă îi dă alt curs – afecțiunea discipolului pentru mentor.

– Și n-ai ieșit, ca în cazul lui tanti Vichi?

– Am schițat un gest, dar m-a pus la punct. „Doar n-avem secrete, a afirmat. Ce discutăm poate asculta și fiica domnului profesor.“

– Dar de ce o fi încurajat-o tata?

– Nu știu dacă a încurajat-o. Oricum, afecțiunea ei nu face rău nimănui. Dimpotrivă, e înviorătoare pentru un bărbat bătrân, încă atractiv. Când am condus-o pe culoarul etajului avea lacrimi în ochi. M-a oprit și mi-a spus: „Deja nu mai e el. Entuziasmul inteligent și patetic, cel ce dădea nota personalității sale, s-a stins“. M-a îmbrățișat.

Fiicele îl găsiră îmbăiat, primenit, într-un nimb de curățenie ce punea în evidență slăbiciunea, inconsistența carnației, trecerea materiei biologice spre altă stare de agregare, una poate necesară levitației.

– Tată, ți-am adus supă de pasăre. Cu găluște de griș – preferatele tale. Și compot de caise. Se apropie ora mesei.

Stere le zâmbi forțat, dar le spuse că deocamdată e obosit. Să-și tragă sufletul nițel.

– Dar ce-ai făcut, ce-ai robotit pe-aicea? îl dojeniră ele copilărește (copilul fiind, cum se vedea, Stere).

– M-am bărbierit, îngăimă.

– Dar nu găseai pe cineva să te radă? Imposibil să nu fie bărbier în spital.

– Știți foarte bine...

– A da, de când te-a tăiat ăla la buză... Stere tăcu. După o pauză, își propti coatele în saltea și-și înălță capul pe pernă.

–A fost inspirat bărbieritul ăsta.

– De ce?

– Dragele mele, cercetându-mă în oglindă am avut revelația intrării în alt trup și alt chip – probabil cu funcții tranzitorii. Fiicele încercară să-i distragă atenția. Bănuiau ce are de spus. Nu se lăsă abătut.

– Ascultați-mă! Părul alb s-a rărit și are firul subțire, mort. Efectul tratamentului, dar nu asta contează, ci integrarea în portret. Imaginați-vă cum ar atârna lung, pe ceafă și pe urechi, ca la o babă cheală. Pielea de pe frunte s-a decolorat, s-a înălbit, în contrast cu petele cafenii, întinse ca o pelagră, ca o lepră. E lipită pe unghiurile craniului, pe streașinile arcadelor și spre găvanele de sub ele (în curând goale). Ochii topiți, gata să-și piardă desenele interioare, pâlpâie cu intermitență. Amestecul de culori pale de dinaintea dizolvării! Mă întrebam prin ce s-o mai trăda viața, restul de viață, dacă ochii nu mai au putere s-o reflecteze. Obrajii s-au scufundat în jurul pomeților și nasul e o lamă subțire, fragilă de cartilagiu (spulberându-se va lăsa deschisă urâta fosă centrală a hârcii). Nările mai tremură, membrane prin care mirosurile aduc mesaje din senzualitatea materială a lumii. Gura a rămas o linie orizontală, tăiată cu pumnalul în josul feței pentru a descleșta dinții. Nici ei nu se mai văd, deși buzele, macerate, nu-i mai acoperă. Vorbeam în oglindă, și-mi dădeam seama că vocea nu mai e șlefuită și rotunjită în gură, se emite gutural, din gât, sau pe șoptite, din limbă. S-au săpat două rânduri de șanțuri: cele ce coboară, ca o paranteză, de la baza nasului, și cele pornite de la colțurile gurii. Mai există un al treilea, dedesubt, orizontal, cu tendința de a înconjura bărbia, dar rămânând suspendat. Aceste linii adânci sugerează curgerea. Sunt canalele pe care va aluneca materia exterioară a portretului. Bărbia s-a ascuțit ca o țăcălie de prelat papistaș, și reprezintă vârful triunghiului pe care-l face împreună cu urechile transparente, caraghioase, de liliac albinos, bolnav de vitiligo. Expresia de ansamblu e, ciudat, nu de spaimă sau umilință, ci una de răutate neputincioasă, de ipocrizie

mieroasă, ascunzând vârfuri de săgeți otrăvite. Ironia pictorului! Ne batjocorește prin contraste flagrante.

– Tată, chiar trebuia să te faci pictor! încercă Stela să împrăștie efectul macabru al descrierii.

– M-am descris pe mine, fetelor. Sumar. Ați putut verifica pe loc veridicitatea. Nu vă cer să confirmați, puteți face, în sinea voastră, schițe și mai acute. Rămâneți în memorie cu această ultimă poză a viului.

Mariana încercă să-l contrazică, susținând că n-are dreptate sută la sută, fiindcă una este să te holbezi la chipul tău în oglindă (mai ales când te bărbierești, ce plăcere!) și alta să te manifești spontan, să întreții un dialog, să demonstrezi ceva. Fața ți se încarcă atunci de spirit și arată altfel. Chiar când stai singur, liniștit, și gândești, îți trăiești sentimentele, portretul are viață. Stere nu răspunse. Obosise și se lăsă să alunece în linie orizontală. Fiica tăcu și ea, dându-și seama că nu mai e atent. Închisese ochii și deodată începu să respire greu, horcăind. Stela fugi să cheme doctorul. Acesta veni cu sora, care puse în funcție aparatul de oxigenare aflat în perete. Îi montară bolnavului masca și imediat începu să respire liniștit. Apoi deschise ochii și păru că lucrurile au intrat în normal. Avea în priviri o veche ilaritate. Dar după o jumătate de oră căzu în letargie. Ele se neliniștiră și când veni profesorul la vizită, întrebară ce denotă starea aceasta. Li se spuse că e ceva specific fazei respective, adică septicemiei, și că luciditatea și semiconștiența vor alterna. Dar când e lucid nu vor putea vorbi cu el? Profesorul le spuse că masca nu va mai fi scoasă.

– Și atunci cum va comunica?

– Prin semne, le șopti puțin intimidat.

A doua zi dimineață găsiră rezerva goală și pe Stere în salonul de reanimare. Nu se schimbase nimic, doar că

momentele de luciditate se scurtau. De față cu ele se produse un episod stresant. Stere își încordă brațele și încercă să-și smulgă masca. Înțeleseră că vrea să le vorbească și chemară doctorița responsabilă a secției. Între timp tatăl lor se liniștise și, fără vlagă, închise ochii. Se vedea că e lucid, doar că nu poate să privească sau să susțină privirea altcuiva. Mariana se interesă dacă a mâncat și aflând că tot ce trebuie i se administrează prin perfuzie, îi spuse Stelei că ar fi bine să-i facă ele un suc. Doctorița le privi dezaprobator și ieși din salon ofensată, lăsând ușa deschisă.

Nu existau scaune și fiicele lui Stere rămaseră în picioare. De jur împrejur se aliniau paturile celor veniți direct de pe masa de operație și ale bolnavilor în stare gravă. O femeie cerea, milogindu-se, apă. Sora îi spunea să rabde, fiindcă n-are voie să bea opt ore, și ei abia i se cususe burta. Când termină sora de explicat, operata, cu voce tulbure, exasperată, repetă cererea. Nu mai auzea sau n-o mai interesau explicațiile. Setea, nevoia imediată, tiranică, de apă, înăbușea instinctul conservării. Chipurile fetelor se alungeau, deformate de spaimă și milă. Peste tot bântuiau, amestecate, disperarea vieții și legile implacabile ale morții.

Își aținteau privirile asupra părintelui lor și, depășite, într-o situație pe care n-o mai cunoscuseră, se întrebau ce trebuie să facă. Auziră vocea doctoriței pe culoar, nu prea sonoră dar distinctă. Spunea unui interlocutor nevăzut:

– Vor să-i facă suc, și într-o jumătate de oră el va fi mort.

Se uitară, îngrozite, la bolnav, și văzură cum îi tremură pleoapele, ca un ecou al mesajului ce-i ajungea la urechi.

Sentința o primise când se dusese la Viena, acum i se anunța execuția. Și îi dădeau pentru pregătire, pentru despărțirea de ele și de toată lumea, o jumătate de oră.

Cortina căzu peste măruntul episod – din nesfârșitul serial al destinului perechii adamice – petrecut cândva, târziu, după izgonirea din Paradis.

Olteni – 2008-2009

De același autor au apărut

Romane:

Pumnul și palma
Muzeul de ceară
Vitralii incolore
Cenușa din ornic
Focul de paie
Pasajul
Omul zăpezilor
Atelierul de vară

Volume de poezie:

Pentru cel Ales
Un om în Agora
Gustul Sâmburelui
Rază de cobalt
Insomnia dragonului
Ieslea minotaurului

Eseuri:

Biletul la control
Ieșirea din labirint
Eclipsă în Cetatea Soarelui

Memorialistică:

Timpul lepros
Cioplitor de himere
Elefanții de porțelan
Ciclul „Cronos autodevorându-se“
1. Aburul halucinogen al cernelii
2. Panorama răsturnată a mirajului politic
3. Artele în mecenatul etatist
4. Angoasa putrefacției
5. Reducționismul celular
6. Disperarea libertății

Jurnal internațional:

Note de drum din Egipt, Irak, Cuba.
Drumuri Europene

biblioteca rao

FICŢIUNE

CLASICI

Charles Dickens . . . . David Copperfield (2 vol.)
Diderot . . . . Nepotul lui Rameau
Stendhal . . . . Mănăstirea din Parma
L.N. Tolstoi . . . . Cazacii și alte povestiri

CLASICI CONTEMPORANI

William Blake . . . . Cântece ale inocenței
Charles Bukowski . . . . Povești despre nebunia obișnuită ◆ Cea mai frumoasă femeie din oraș și alte povestiri
Albert Camus . . . . Carnete ◆ Teatru ◆ Primul om
André Gide . . . . Falsificatorii de bani. Porumbelul ◆ Fructele pământului
William Faulkner . . . . Cătunul ◆ Orașul ◆ Casa cu coloane ◆ Steaguri în țărână ◆ Sanctuar ◆ Sartoris ◆ Nuvele regăsite ◆ Neînfrânții
Michel Foucault . . . . Cuvintele și lucrurile
Witold Gombrowicz . . . . Ferdydurke ◆ Trans-Atlantic ◆ Pornografie ◆ Cosmos ◆ Bakakai
John O'Hara . . . . BUtterfield 8 ◆ Întâlnire în Samarra
Hermann Hesse . . . . Jocul cu mărgele de sticlă ◆ Knulp. Demian ◆ Siddhartha ◆ Călătorie spre Soare-Răsare ◆ Lupul de stepă ◆ Narcis și Gură-de-aur
John Irving . . . . Lumea văzută de Garp
Ilf și Petrov . . . . Vițelul de aur ◆ Douăsprezece scaune
Franz Kafka . . . . Corespondență (vol. I) ◆ Corespondență (vol. II) ◆ corespondență (vol. III)
Claudio Magris . . . . La voia întâmplării
André Malraux . . . . Cuceritorii. Calea regală ◆ Speranța
Thomas Mann . . . . Alteță regală ◆ Mărturisirile escrocului Felix Krull ◆ Povestiri ◆ Lotte la Weimar ◆ Doctor Faustus ◆ Casa Buddenbrook
Gabriel García Márquez . . . . Aventura lui Miguel Littín, clandestin în Chile ◆ Despre dragoste și alți demoni ◆ Generalul în labirintul său ◆ Un veac de singurătate ◆ Toamna patriarhului ◆ Vijelia ◆ Povestea târfelor mele triste ◆ Dragostea în vremea holerei ◆ Douăsprezece povestiri călătoare ◆ Cronica unei morți anunțate ◆ Ceas rău
Marcel Proust . . . . Eseuri
Antoine de Saint-Exupéry . . . . Curierul de Sud. Zbor de noapte. ◆ Pământ al oamenilor ◆ Pilot de război
William Saroyan . . . . Comedia umană
Jean-Paul Sartre . . . . Cuvintele. Greața ◆ Teatru ◆ Zidul
Claude Simon . . . . Drumul Flandrei ◆ Georgicele

John Steinbeck . . . . Pășunile Raiului ◆ Șoareci și oameni ◆ Fructele mâniei ◆ Cartierul Tortilla ◆ Nopți fără lună ◆ Perla
Stefan Zweig . . . . Suflete zbuciumate

AUTORI ROMÂNI CONTEMPORANI

Vartan Arachelian . . . . Noaptea bastarzilor
Eugen Ovidiu Chirovici . . . . Suflete la preț redus ◆ La Broasca Leșinată ◆ Labyrinth.com ◆ A doua moarte
Cristian Gava . . . . Drumul spre fericire. Misterul testamentului
Adrian Onciu . . . . Cercul Kagan ◆ Afacerea Alzira
Dinu Săraru . . . . Trilogia țărănească (3 vol.)
Alex Mihai Stoenescu . . . . Patimile Sfântului Tommaso d'Aquino

THRILLER, AVENTURI, ACȚIUNE

David Baldacci . . . . Jocul orelor ◆ Colecționarii ◆ Clubul Camel
Josh Bazell . . . . Târgul cu moartea
Dan Brown . . . . Codul lui da Vinci (ediție ilustrată) ◆ Îngeri și demoni (ediție ilustrată)
John le Carré . . . . Prietenie absolută
Richard Clarke . . . . Poarta scorpionului
Robin Cook . . . . Șocul
Clive Cussler . . . . Walhalla ◆ Odiseea troiană ◆ Șarpele ◆ Aurul albastru
Joseph Finder . . . . Puteri excepționale ◆ Paranoia
Colin Forbes . . . . Conspirația ◆ Rinocerul ◆ Valul ucigaș
Karin Fossum . . . . Nu privi înapoi!
David Gibbins . . . . Aurul cruciaților
Olivia Goldsmith . . . . Prețul libertății ◆ Viața după Billy
Javìer Gonzales . . . . A cincea coroană
John Grisham . . . . Campionul din Arkansas ◆ Mediatorul ◆ Fotbal și pizza
Jack Higgins . . . . Atac la președinte ◆ Răzbunarea
Jane Johnson . . . . Al zecelea dar

Dean Koontz . . . . Chipul ◆ În puterea nopții ◆ Trăiește noaptea ◆ Invazia ◆ Odd Thomas ◆ Odd pentru vecie ◆ Fratele Odd
Brad Meltzer . . . . Cartea sorții ◆ Milionarii
Nelson DeMille . . . . Căderea nopții
Jo Nesbo . . . . Fantoma trecutului
Jodi Picoult . . . . O viață de rezervă ◆ Dispariții
Mario Puzo . . . . Omerta
John Saul . . . . Casa de la răscruce ◆ Clubul Manhattan ◆ Vocile ◆ Coșmarul ◆ Vocile răului
Joscelyn Godwin & Guido Mina di Sospiro . . Cartea interzisă
Scarlett Thomas . . . . Sfârșitul domnului Y
J.R.R. Tolkien . . . . Copiii lui Hurin
Nicola Upson . . . . Un expert în crimă
Mark Winegardner . . . . Întoarcerea nașului ◆ Răzbunarea nașului

ROMAN ISTORIC
Juan Tafur . . . . Pătimirile Mariei Magdalena
Su Tong . . . . Eu sunt împăratul Chinei

RAO CONTEMPORAN
Chimamanda Ngozi Adichie . . . . Jumătate de soare galben
Aravind Adiga . . . . Tigrul Alb
Nikita Lalwani . . . . Harul
Javier Marias . . . . Inimă atât de albă
Azar Nafisi . . . . Citind *Lolita* în Teheran
Marius Serra . . . . Farsa
Patricia Wood . . . . Loterie

DRAMĂ
Kim Edwards . . . . Fiica tăcerii
Louise Erdrich . . . . Toba pictată

ROMAN BIOGRAFIC
Ruy Câmara . . . . Cântece de toamnă

PENTRU TINE
Lan Samantha Chang . . . . Moștenire
Sophie Dahl . . . . În jocul celor mari
Laura Dave . . . . Londra este cel mai frumos oraș din America
Anne Fine . . . . Cenușa unei iubiri
Rina Frank . . . . Toate casele au nevoie de un balcon
Gloria Goldreich . . . . Cină cu Anna Karenina
Victoria Hislop . . . . Insula
Stephanie Kallos . . . . Vieți în mozaic
Linda Newbery . . . . Fata sălbatică
Ambra Radaelli . . . . Casa de vacanță
Daniele Sallènave . . . . La Fraga
Lisa See . . . . Floare-de-Zăpadă și evantaiul secret
Heather Skyler . . . . Vârsta perfectă
Ayelet Waldman . . . . Dragostea și alte lucruri imposibile

NONFICȚIUNE

ISTORIE, SOCIOLOGIE, POLITICĂ, GEOGRAFIE, RELIGIE, ARTĂ
Grigore Arbore . . . . Libertatea fără democrație și „glonțul de aur“
Richard Bassett . . . . Spionul-șef al lui Hitler
Antony Beevor . . . . Stalingrad
Eugen Ovidiu Chirovici . . . . Misterele istoriei ◆ Puterea ◆ Noua economie
Bill Clinton . . . . Arta de a dărui
Norman Davies . . . . Varșovia
Ioan Drăgan . . . . Comunicarea
John Lewis Gaddis . . . . Războiul Rece
Cristopher Hale . . . . Cruciada lui Himmler
Jonathan Harr . . . . Tabloul pierdut
Vittoria Haziel . . . . Patimile după Leonardo
Bor Sugarjav & Ion Mihail Iosif . . . . . . Mongolia lui Cinghis Haan
M. Baigent, R. Leigh, H. Lincoln . . . . . . Moștenirea mesianică ◆ Sângele sfânt și Sfântul Graal
Virgil Măgureanu . . . . Declinul sau apoteoza puterii? ◆ Sociologie politică ◆ De la regimul comunist, la regimul Iliescu
Ștefan Mâșu . . . . Revelațiile ucenicului mason
Marian Nazat . . . . România oranj ◆ România târâș
Barack Obama . . . . Îndrăzneala de a spera

Sidney Pike . . . . CNN – Noi am schimbat lumea
Lynn Picknet & Clive Prince . . . . Giulgiul de la Torino ◆ Misterul templierilor
Lawrence Rees . . . . Auschwitz
Alex Mihai Stoenescu . . . . Istoria loviturilor de stat în România (vol. 4, partea I) ◆ Istoria loviturilor de stat în România (vol. 4, partea II) ◆ Interviuri despre revoluție
Frederick Taylor . . . . Dresda
Joyce Tyldesley . . . . Egipt
Dumitru Zamfir . . . . Respectarea drepturilor omului în activitatea serviciilor de informații

MEDICINĂ
Aurelian Curin . . . . Reiki nontradițional
Vlad T. Popescu . . . . Dincolo de frontierele Reiki

MEMORII, JURNALE, BIOGRAFII
Carl Bernstein . . . . O femeie la putere
Benazir Bhutto . . . . Reconcilierea
Rodney Bolt . . . . Lorenzo da Ponte. Aventurile libretistului lui Mozart
Gyles Brandreth . . . . Philip și Elisabeta – Portretul unei căsătorii
Edonde Charles-Roux . . . . Coco Chanel
Stanislao Dziwisz . . . . O viață cu Karol
Al Gore . . . . Asalt asupra rațiunii
Mireille Guiliano . . . . Franțuzoaicele nu se îngrașă
Julio Iglesias . . . . Între Paradis și Infern
Enrik Lauer . . . . Mozart și femeile
Gerd Langguth . . . . Angela Merkel
Ilie Năstase . . . . Mr Năstase (conține coliță filatelică)
Ioan Paul al II-lea . . . . Memorie și identitate
David Rockefeller . . . . Memorii
Emil Tocaci . . . . Ultimul protest
Roxana Valea . . . . Prin praf și vise
Kurt Vonnegut . . . . Un om fără de țară

ESEISTICĂ
Mark Crick . . . . Supa lui Kafka
Ernesto Sábato . . . . Eseuri (vol. 1, 2)
Marius Tucă . . . . Astenii de buzunar ◆ Pamflete cu români

FEDPRINT
TIPOGRAFIE